

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inqquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Dispvt. XVII. De vnitate, & multitudine entium, seu rerum, atque adeò
obiectorum intelectus humani.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

sit obiecti perfectioris ; sed quia, quo perfectius est obiectum, extrinsecè ab illo, tanquam à circumstantiâ quâdam evadit ea conuenientior, appetibiliorque cognoscendi, si cætera sint paria. Quo eodem pacto amor obiecti perfectioris conuenientior amanti est, tametsi intrinsecè non propteret perfectior sit, quod est obiecti perfectioris. Quamvis autem, maius bonum conaturaliter, & regulariter, maiorem de se, atque adeo magis intensam intrinsecè delectationem parat : Id tamen necessarium non est, cum videamus sèpè homines intensius de minoribus bonis, quam de maioribus declarati.

87 Quia quidem doctrina inde etiam confirmanda venit: quia in actibus odij, eò minor bonitas, ceteris paribus, reperi solet, quo corum obiecta sunt meliora, ob id actus odij Dei reliquis peius est. Quod argumentum imprimitur, intrinsecam bonitatem actuum penes intrinsecam ipsorum naturam; non vero penes bonitatem obiectorum, seu terminorum tantam esse. Deinde ne intrinsecam quidem bonitatem illorum eò semper maiorem esse, quo obiectorum, vel terminorum maiorest bonitas.

Vnde planè colligitur, effatum illud, quod vulgo solet circumferri: eò perfectior est actus, ceteris paribus, quod perfectior est eius terminus, falsum imprimitur esse. si intelligatur de perfectione actus intrinsecâ. Deinde, etiamsi intelligatur de extrinsecâ non vniuersaliter; sed suis cum exceptionibus esse verum.

Propositio 5.

Actus re ipsâ formales non euadunt necessariò inæquales quoad suum esse intrinsecum ex eo quod eorum subiecta sunt inæqualia; sed æquales esse possunt intrinsecè quantumuis eorum subiecta inæqualia sint inter se.

Hæc proposicio perinde ac præcedens probanda venit: quia actus, de quibus agit, perinde veniunt, quod ad rem attinet, comparandi ad sua subiecta; atque ad suos terminos. Supponitur autem in tota hac quæstione ex dictis disp. 8. de subiectis prædicationis actuum sermonem esse, sub eisque proutinde principia actuum, de quibus illi prædiantur comprehendendi.

DISPUTATIO XVII.

DE VNITATE, ET MVLITITUDINE ENTIVM, seu rerum; atque adeò obiectorum intellectus humani.

TN hac disputatione primùm de unitate, & multititudine entium in vniuersum breuiter disseram. Deinde de unitate, & multititudine obiectorum in intellectus nostri proutralium agam, atque ita de obiecto vniuersali, quod definitur *vnum in multis*, dèque ipsi correspondente particulari generatim sumptis imprimitur; mox vero de eisdem speciatim acceptis; atque adeo de singulis prædictabilibus potissimum mihi sermo erit; circa qua breui etiam perstrinam, ut soleo, quæ apud Autores obvia sunt, & vel minore eagent explicatione, vel ad institutum, quod insequor minus conferunt, nonnihil amplius cætera producturus.

QVÆSTIO PRIMA.

*Quid sit vnum, quid unitas,
& quotuplex?*

VNUM sic solet vulgo definiri: est ens indivisibile in se, & divisibile à quolibet alio. Arist. tamen, lib. 5. Metaph. cap. 6. ita vnum vniuersè sumptum descriptum: vniuersaliter namque quocumque non habent divisionem, quatenus non habent, etenim vnum dicuntur. Et quibus verbis aperte constat vnum sufficenter definiri per illa priora verba definitionis vulgaris: est ens indivisibile in se. Vnde plerique à definitione vnius remouent reliquas particulas, & divisibile à quolibet alio, quæ ad rationem vnius formalem non pertinentes. Ita Soar. disp. 4. Metaph. sectione prima, Fonsec. libro quarto, Metaph. cap. 2. q. 5. sec. 5. Gillius in 1. p. lib. 2. tract. 3. cap. 5. Fafol. plures pro cædem sententiâ referens in 1. p. q. 11. art. 1. anib. 14. contra Nazar. Suefan. & alios etiam à se relatios. Id quod haud. dubie sentit videm S. Th. dum in ea q. 11. aliisque in locis sèpe vnum definit per solam indivisibilim entis in se.

que in locis sèpe vnum definit per solam indivisibilim entis in se.

Sed est difficultas in hac quæstione vnde celebris, quid addat vnum supra ens, quid per indivisionem, à qua ens indivisibile in se; atque adeò vnum euadit intelligatur? an positivum quid, an potius aliqua negatio? Prima sententia est, vnum supra ens nihil caminò positivum addere; sed meram negationem, ita S. Th. 1. p. q. 11. art. 1. aliisque in locis. Soar. supra n. 6. Fonsec. sec. 4. Fafol. dub. 5. Gillius cap. 3. Ariag. disp. 1. Metaphysice sec. 3. & apud eos alij plures; qui tamen inter se non conueniunt in assignandâ negatione, quam vnum addit supra ens. Nam Caet. Argent. Nazar. apud Fafol. & Gill. supra censem, esse negationem, quâ ens nō est divisibile seipso. Soar. vero Fafol. & alij esse negationem, quâ ens in se non est divisibile in plur.

Secunda sententia est, id, quod addit vnum supra ens, non negationem; sed aliquid positivum esse. Ita Vafol. tom. 2. in 1. p. disp. 128. c. 2. cum S. Bon. & aliis. Petr. Hurt. disp. 4. Metaph. Auic. Scot. & plures alij apud Soar. & Fafol. supra. Qui etiam inter se non conueniunt, quatenus Auic. Scot. & sui ex naturâ rei distinguunt ab ente id positivum, quod vnum supra ens in ipsorum sententia addit; cæteri vero, dumtaxat distinguunt perrationem.

Pro

5 Pro resolutione suppono primo, ea dici propriè diuisa, quæ, cùm sint inuicem distincta, unita inuicem non sunt: diuiso quippe propriè sumpta negatio vñionis est distinctorum; duoque proinde inuoluit in conceptu suo; distinctionem scilicet, & parentiam vñionis extremorum, quæ diuisa dicuntur. Quocirca ea dicuntur proprie indiuisa, quæ vel inuicem identificata, vel in uicem vñita sunt. vnde colligitur, indiuisionem in se, per quam definitur vñum, non propriam, & strictam; sed latam indiuisionem esse, qualis est indistinctio, diuisionis enim, & distinctionis, indiuisoque, & indistinctio pro eodem scipè in hac materiâ vñupas solent, vt apud præcitos Auctores cernere est. Et quidem nomine indiuisionis, per quam vñum definitur, non indiuisionem strictam; sed indistinctio venire intelligendam cum apud Arist. tum apud alios Antiquiores (quidquid recentiores: ali qui contra sentiant) manifestum est in S. Th. id scipè supponente. Ait enim in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. ad 1. *Ad primum ergo dicendum, quod in multitudine negatio est secundum quod una res distinguuntur ab aliâ per negationem;* vnde in multis tadine est negatio, vel primaria realis, secundum quod una res non distinctor esse alia, & huiusmodi distinctionem per negationem negat negatio importata in ratione unitatis. Et 1. p. q. 1. art. 2. ad 4. *Primum, inquit, cedit in intellectuens: secundo, quod hoc ens non est illud ens, & sic secundo apprehendimus distinctionem.* Ecce diuisionem appellat distinctionem illam à quâ vñum ens non est aliud ens. Et q. 29. art. 4. in corp. ita definit indiuiduum, cuius definitio aut est eadem, quæ vñus, aut illam includit, vt infra suo loco exponemus. *Iudicium autem est, quod est in se indistinctum, ab aliis vero distinctum.* Itaque nomine indiuisionis, per quam definitur vñum, non indiuiso propria, & stricta; sed indistinctio debet intelligi. Id, quod ratio etiam manifeste suaderet: quia, vt aliqua verè sint plura, atque adeo non vñum, non opus est quod in se sint propriæ, & strictæ diuisa; sed satis, est, quod in se sint distinctiones plura, enim membra nostri corporis, & plures quæque partes cuiusvis compositi verè sunt plures partes, non vñia, & tamen propriæ, & strictæ loquendo, non sunt in se diuisa; sed indiuiso, cùm sint unita. Indiuiso ergo propria, & stricta in se non facit vñum, sed indistinctio in se. Vt iam explico.

6 Suppono enim secundum, ad rationem vñi non omnimodam distinctionem entis in se requisitam esse; alioquin, nullum ens compositum esset vñum: quia omne ens compositum habet in se distinctionem omnium suorum partium; atque adeo non est omnimodis indistinctum in se: solum ergo ad entis vñitatem requiritur indistinctio eius in plura talia, quale ipsum est, quæ ratione dicitur vñum E. G. vt aliquod ens sit vñus homo sicut, quod sit in se indistinctum in plures homines; vt sit vñus animal, quod sit in se indistinctum in plura animalia; vt sit vñus membrum, quod sit in se indistinctum in plura membra eiusdem rationis; vt sit vñus pars, quod sit in se indistincta in plures partes eiusdem rationis &c. Id quod Arist. haud dubiè sibi voluit, cùm dixit lib. 5. Metaph. cap illo 6. citato. *Vniuersaliter autem, quotcumque non habent distinctionem, quæcumque non habent, eæcumque vñum dicuntur, vt puta, si prout homo non habet distinctionem, vñus est homo: quod si prout animal, vñus animal, &c.* Hinc plane constat, cur exercitus, populus, numerus, ac deum multitudine quævis suam

Pharsus Scientiarum, Tom. II.

nihilominus unitatem habeant, tamen si aliund sint quædam multa; quia nimis unita, tametsi exercitus, aut populus sit plures homines, eo quod in se habet distinctionem omnium eorum, proinde in se indiuiso, siue indistinctus non est in plures homines, at in plures exercitus, aut plures populos eiusdem rationis verè indiuiso, siue indistinctus est in se, atq[ue] ita vñus verè est exercitus, aut vñus populus. Et numerus, aut multitudo quævis similiter verè vñus numerus, aut vñamultitudo est: quia in se habet distinctionem, non haber pluriū numerorum, aut pluriū multitudinum eiusdem rationis; tametsi aliund sint multa quædam eo, quod in se habent distinctionem omnium earum unitatum, seu partium, ex quibus coalescent, cuiuslibet deum rationis sint tales unitates, seu partes. Vnde obiter colliges cōtra plerosque Recentiores, ad unitatem cuiuslibet aggregati, seu multitudinis nullam necessariam esse vñionem adhuc mortalem partium eorum; quantumvis enim partes sint in unitate constituent quoddam in se indiuisum in plura aggregata, seu multitudines ciuitationis.

7 Suppono tertium ex dictis disp. 13. distinctionem sumptam formaliter aliq[ue] esse positivam, quæ propriè dicitur distinctione, in actu quo obiectu consitit, quo concipiatur, vñum extremum distinguere ab alio, & è conuerso: aliam esse negationem, quæ solum per quamdam illationem, atque adeo minus propriæ distinctionis appellatur, consistitque in negatione identitatis, quâ vñum extremum non est aliud, & vice versa. Vnde indistinctio etiam est duplex, alia opposita distinctioni positiva, quæ negatio quædam est eius: alia, opposita distinctioni negationis, quæ est ipsa identitas concepta per modum negationis sui contradictorij, prout dicebamus ibi. Quomodo autem negatio distinctionis positiva extremon identificatorum, & negatio positiva identitatis extremon distinctionatorum per quamdam aequivalentiam, non verò formaliter vera, & reales negationes dicendæ veniant respectu nostri; tametsi formaliter dici debeant negationes à nobis fictæ, eò quod negationes sunt conceptum solum in substitutis alienis, non verò in se, atque adeo solum à nobis, non verò à Deo, aut ab aliis intuitibus conceptib[us] ex dictis disp. 11. & 12. satis est notum. Quomodo etiam, dum nos aliquid positivum per modum negationis sui contradictorij concipiimus; tamen illud conceptus positivus absolute dicendus sit, quædam nihilominus negatio rationis ibi interueniat non ficta; sed supposititia ex doctrinâ disp. 12. & scipè alibi tacita compertum est.

8 Suppono quartum, distinctionem positivam duplum tunc considerari posse: aliam adæquatè intrinsecam aliq[ue] essentia, qualis est ea quæ partes essentia composita in uicem distinguuntur, & intra essentiam ipsam est; sicut & ipsæ partes, cum quibus est realiter idem; aliam semper intrinsecam cuius essentia, qualis est ea, quâ quævis essentia ab aliâ quâpam sibi extrinsecâ distinguuntur, quæ utramque distinctionem positivam sua negativa proportionata consequitur. Et à distinctione quidem prioris generis essentia, quæ illam habet, distinctione in se dici potest, aut etiam solet: à distinctione verò posterioris generis, quævis omnino essentia dicitur distinguere ab aliâ quâpam. Hinc sit, vt duplex pariter indistincta veniant considerandas; alia opposita distinctioni prioris generis, à quâ essentia, habet illâ dicitur indistincta in se, alia opposita distinctioni posterioris generis, à quâ essentia,

C 3 fine

Pharus Scientiarum

30

lue formalitas gaudens illa, aut à se ipsa, aut ab aliâ formalitate dicitur indistincta. Igitur indistinctio, à quâ vnumquodque ens evadit vnum, & in quâ subinde unitas cuiusque entis consistit, ex illis est, quæ distinctionem remouent prioris generis, prout suppositione secunda expositum est; non vero ex illis, quæ remouent posterioris, vppotè quæ etiam conuenient multitudini, lue multis. Multa enim etiam quâ talia à seipso sunt indistincta; non tamen sunt indistincta in se; sed potius distincta; & ideo multa.

9 Suppono quinto, unitatem, à quâ habet vnumquodque ens esse vnum, & posse sumi fundamentaliter; pro eo videlicet, quod in se realiter est, & posse sumi formaliter; pro conceptu scilicet obiectu, quem habet in mente nostra obiectum, juxta ordinatum modum, quem illam concipiendi habemus pro statu presenti. Quo etiam pacto identitatem, & distinctionem entium in fundamentalem, & formalem diuisimus *suprà disp. 1. 3. His positis sit*

Propositio 1.

10 Unitas, quam vnum supra ens addit non est quidam positivum aut realiter, aut ex naturâ rei formaliter distinctum ab ente.

Primo: quia illud positivum non posset non esse etiam vnum, ut patet. Vel ergo tale est per aliud pariter superadditum, & sic abiretur infinitum: Quod plane est in possibili. Vel per seipsum, & sic idem ob eandem rationem de ente ipso venit dicendum; quod superadditum illud ad entis unitatem non confert, atque adeo unitas eius esse non potest. Secundo: quia illo positivo praeciso, adhuc manet ens in se indistinctum, & nullo modo multiplicatum: ergo tale positivum rursus redundat, nec unitas entis potest esse.

11 Et quidem, quod unitas entis non sit aliquid positivum realiter ab ente distinctum, & ei superadditum apud omnes est certissimum, & prorsus in confessio. Quod autem, neque sit aliquid positivum realiter identificatum cum ente, distinctum tamen ab illo, & ei superadditum formaliter ex naturâ rei, ut censem Scotistæ, satis superque constat ex dictis à nobis contra eisdem *disp. 1. 3. quest. 5.* vbi huiusmodi distinctionem formalem ex naturâ rei, etiam penitus impossibilem multis rejicimus, in quo amplius non oportet morari.

Propositio 2.

12 Unitas fundamentalis, à quâ vnumquodque ens est vnum à parte rei, & independenter à nostris conceptibus, nihilo prorsus differat ab ipso ente, seu ab eius essentiâ.

Quia, nec est aliquid positivum ipsi enti superadditum, iuxta *propol. 1.* neque est aliquid ne negatio realis adiuncta à parte rei ipsi enti, quâ ratione negationes à parte rei entibus positivis dici possunt adiungi consentanea ad doctrinam traditam *disp. 9. quest. 3.* vt videbimus *propol. 3.* nec est aliquid coalescens ex ipso ente, & ex alio quopiam extrinseco, vt si distinctione fundamentalis, quia illud ab alio quopiam distinctum est: quia vnumquodque ens, vt sit vnum, non indiget consilio alterius, quemadmodum, vt ab altero distinctum sit, vt est notissimum. Relinquitur ergo, vt unitas fundamentalis entis ab ipso ente, seu ab eius essentiâ nihilo prorsus differat à parte rei.

Propositio 3.

Vnitas formalis, quam vnum addit supra ens, seu 13 potius supra subiectum, quod dicitur vnum, si furnatur pro indistinctione opposita distinctione positiva entis in se, negatio quædam est æquivalenter quidem vera; sed formaliter ficta: Si vero, sumatur pro indistinctione, opposita distinctione negatio entis in se, formalitas est positiva concepta per modum negationis; arque adeo secum ferens negationem rationis non fictam, sed supposititiam.

Hec tora propositio integrè constat ex suppositionibus factis: quoniam unitatem formalem, unitam consistere in quadam indistinctione entis in se suppositione 1. statutum est: nimurum, in indistinctione, qua ens in se est indistinctum in pluralitate, quale ipsum est, quâ ratione dicitur vnum, iuxta *supposit. 2.* huiusmodi autem indistinctiōem entis in se (diversam quidem ab indistinctione entis, vel à se, vel ab alio quopiam, iuxta *supposit. 4.*) duplicitem esse, alteram negantem distinctionem positivam: alteram negantem distinctionem negativam entis in se, constat ex *supposit. 3.* vbi etiam ex dictis alibi fusiū statutum est: Primam in negatione quædam consistere æquivalenter quidem vera respectu nostri: formaliter tamen à nobis ficta. Secundam in identitate positiva entis in se concepta per modum negationis sui contradictionis: atque adeo ferente secum quædam negationem rationis supposititiam. Liquet ergo ex suppositionibus factis integra propositio.

Per quam quidem vnam quodammodo veniunt compendiæ due commemoratione, oppositæque Doctorum sententiæ, quarum altera in aliquo negotiatio, altera in aliquo positivo ponit unitatem, quam vnum dicitur addere supra ens. Etenim S. Th. per negationem rationis, quam nos suppositionem vocamus, compleat conceptum unitatis, de quo non negat nihilominus; sed potius supponit esse quid positivum. Loquitur enim de unitate consistente in indistinctione oppositâ distinctione negativæ entis in se; quæ nequit non esse quædam identitas entis in se, ut constat ex dictis; atque ita in 1. dist. 2. 4. q. 1. art. 3. ad 1. post verba recitata à nobis *suprà n. 5.* addit. *Vnde dico, quid negatio ista, in qua perficitur ratio unitatis, non est nisi negatio rationis tantum.* Omnis enim res ipsius, qui est entis ad negationem, vel ad non ens, non est nisi rationis; *vnde relatio, qua refertur ens ad non ens, non est nisi tantum in ratione:* & similiter priuatio, qua de ente negatur non ens est in ratione tantum, ut priuatio priuationis, vel negationis rationis. Quod etiam repetit in *respons. ad 2.* Cui sententia non refragantur Vazq. & sui: Facient enim, id positivum, in quo unitatem entis ponunt, concepi per modum negationis, quod ipsum est ferre secum negationem dictam rationis supposititiam. Soat vero, & alij qui censem, in quædam negatione reali constituendam esse unitatem, loquuntur de unitate consistente in indistinctione oppositâ distinctione positivæ entis in se, quæ unitas, quædam negatio est; æquivalenter quidem realis; sed ficta formaliter, ut nos censemus.

Dixi autem in propositione, unitatem potius 15 subiecto, quod vnum dicitur, quædam enti supetaddi; quia ens, & vnum duo concreta metaphysica sunt vnicum tantum subiectum habentia; cui proinde amborum concretorum formæ superadduntur ad ipsa concreta cōponenda; ut constat ex generali doctrina

Et in traditâ disp. 9. q. 1. & 2. concreti autem secundi forma vnitatis est.

16 Iam vero, ex dictis colligitur primò contra Petrum Hurtad. *suprà*, vnitatem entis compositi nullatenus in vnione partium eius consistere, ut ipse putat: fieret enim inde, ut aggregatum, quorum partes non sunt vnitæ nullatenus posset dici unum. Tum, vnitatis entis compositi, & vnitatis entis simplicis non essent eiudem rationis; proindeque, quæ conuenient in ratione entis, in ratione vnius non conuenient. Tum denique, vnitatis entis vniuersæ non esset indiuscio, sive indistinctio entis in se. Quæ omnia plane falsa esse, & contra omnes confitat ex dictis.

17 Secundò colligitur, vnitatem, quæ transcendentalis, & passio entis appellatur, & vnitatem, quæ numerica, & principium numeri dici solet, eatus solam differre, quatenus secunda supra primam addit respectum mensuræ ad mensuratum, & partis ad totum. Numerus quippe vnitatis, seu potius vno mensuratur, ex pluribusque vnitatis, seu potius ex pluribus vniis compositus est. Vtrum autem ex solis vniis quantis quantitate continuâ coalescat numerus, qui est species quantitatis discrete, ut volunt aliqui Thomistæ; an potius ex quibusvis vniis etiam non quantis, vt volunt alii *suo loco* à nobis dicuntur. Videantur interim Soar. disp. 3. *Metaph.* & *Valsq.* 1. *pari. disput.* 128. & 129. Quomodo vero differat transcendentalis vnitatis ab vnitate singulari, quæ etiam dicitur numerica, iuxta illud Aristot. *lib. 3. Metaph. text. 14. Singulare dicimus, quod vnum numero est.* in sequentibus explicabitur.

18 Tertiò colligitur, inter prædicata, quæ passiones entis dicuntur priorem esse ratione nostrâ distinctionem, quam vnitatem, quæ prioritate id, quod negatur prius est conceptione nostrâ negatione, per quam negatur; siquidem, vnitatis negationem distinctionis præ se fert in suo conceptu, prout explicatum est.

19 Quarto colligitur, vnum, & multa quodammodo contrariæ, & quodammodo priuatiæ, sive contradictrioriæ opponi, prout videtur docere Aristot. *lib. 10. Metaph. c. 5.* fundamentaliter enim sumpta contrariæ opponuntur; cùm sint ut sic tam vnum, quam multa extrema quadam positione, ut constat ex dictis; sumpta vero formaliter tanquam negatio quædam, & id, quod per illam negatur, opponenda veniunt, siquidem vnitatis, indistinctio, atque adeo negatio quædam est, sive remoto distinctionis entis in se. Qua ratione est satis, superque in superioribus explicatum.

20 Restat iam, ut pro secunda questionis parte dicamus, quotuplex sit vnum, & vnitatis. Aristoteles *lib. 5. Metaph. cap. 6.* Vnum diuisit in vnum per se, & vnum per accidens, nonnullaque vniuersque exhibuit exempla. Ex quibus appetit, vnum per accidens ab Aristotele appellari quodvis concretum adiectiuum dicens in recto subiectum, & formam in obliquo, ut album, musicum, iustum, & familiam: cùm enim talis forma talis subiecti accidens sit, quodcumque huic ab illâ prouenit per accidens dicitur ei conuenire; atque ita prout illam habens, quo pacto concretum est adiectiuum, ens per accidens esse dicitur, habereque essentiam per accidens, prout ex eodem Aristotele à nobis explicatum est *suprà disputat. 9. quæst. 2.* Vnde similiter factum est, ut vnum per accidens dicatur. Et hæc est genuina, Aristotelicâque appellatio entis, & vnius per accidens, quidquid nonnulli contradic-

tant; iuxta quam ens per se venit appellandum quidquid vel quidpiam simplex est, vel si est compositum non adiectiuum, sed substantiuem capitur sumptis videlicet omnibus partibus eius ex æquo, & directe, quo pacto, vrestens per se, essentiamque per se habere dicitur sicuti vidimus *locu citato*, quanquamvis sit aggregatum coalescens ex pluribus casu, & fortiori concurrentibus; vel ut cumulus lapidum, ita etiam vnum per se dicendum est, quod planè significavit Aristoteles *locu citato*, dum in exemplum vnius per se attulit faciem vnculo colligatum, & ligna conglutinata visco; si vero, cuiuspiam nihilominus vñum fuerit, aggregatum coalescens ex pluribus casu concurrentibus citra omnem naturalem, aut etiam moralem connexionem eo titulo vnum per accidens dici debere, non multum renuam: quia dissidium de solo modo loquendi est, quod, re intellectâ, parvum interest.

Deinde, diuiditur vnum in simplex, & compositum. Simplex est, quod ex parte partibus, atque adeo penitus indivisibile est. Compositum, quod ex partibus quoquo modo coalescit. Quod rufus, tot diuisiōnibus, quorū totum diuidendum venit, de quibus *infra suo loco* nobis agendum est.

Præterea vnum aliud vnitate reali tale est, aliud vnitate rationis; vnitatis autem rationis, tum supposititia, tum etiam facta potest esse iuxta doctrinam generalem datam *suprà disputat. 12.* & alias sèpè commemoratam: supposititia autem vnitatis, aut vniuersalitatis, aut collectionis, aut disiunctionis esse potest iuxta doctrinam datam etiam *disput. 2. quæst. 2; 3. coniect. 5.* de quâ iterum redibit sermo *infra quæst. 8.*

Denique, vnum in vagum, & determinatum diuidi potest. Vagum dicitur, quod, cùm sit vnum ex suo conceptu, per plura tamen disiunctioniæ vagatur, de pluribusque disiunctioniæ dicendum, sive verificandum venit: ut aliquis homo de Petro, vel Iohanne, vel Francisco, vel alio quovis, omnibus reliquis sub disiunctione pariter recensit. Vnde, vnitatis constitutus vnum vagum illa vnitatis rationis est, quam disiunctionis super diximus: quia à parte rei non datur quidpiam vagum, aut disiunctionum, ut satis ex se notum est, & ex dictis *disputat. 10.* satis conspicuum. Vnum autem determinatum est quodlibet aliud, quod non est vagum; atque adeo tunc essentiam, tum vnitatem habet assignabilem determinatam, seu citra disiunctionem.

Q V A E S T I O . II.

*Quid sit multitudo, quid multa,
& quotuplicia.*

Ex quæst. 1. constat, ea venire dicenda multa, 24 que in se sunt distincta, sive inter se; quatenus talia, vel, ut definiunt alii cum Arist. *lib. 10. Metaph. text. 9. ca* que in se diuisa sunt; sumptuâ nimis diuisione pro distinctione, iuxta *ibi* notata. Etenim, cùm vnum, & multa opposita sint, eo ipso, quo vnum est indistinctum in se, quatenus tale, prout explicuimus ibidem, consequens est, ut multa sint distincta in se quatenus talia; multitudo autem iuxta vulgaram huius nominis acceptiōnem, nihil est aliud ab aggregato multorum ut constat.

25 Sed dubitari hic solet primò: an ad rationem multitudinis, sive multorum, sit necessarium, quod quodvis eorum sit in se unum. Censo, non esse: quia hoc ipso, quod quaevis extrema sunt inter se distincta sunt multa, sive sit quodvis eorum unum, sive etiam multa. Vnde muleo minus necessarie erit, quod concipiatur unum formaliter quodvis eorum extremon, ex quibus multitudine coalescit. Potest enim unum quodvis concipi distinctum à reliquis; atque ad eum cum illis faciens multa, quin concipiatur indistinctum in se; atque ad eum formaliter unum, ut satis ex se est notum.

26 Secundò dubitari solet: an in conceptu multitudinis, sive multorum aliquis negatio involvatur prater extrema positiva, quae multa dicuntur? Affirmat Soar. *disp. 4. Met. sec. 6. & lib. 1. de Trinit. cap. 10. cum aliis. Negat Vazq. 1. p. disp. 129.* etiam cum aliis. Ego eos compono dicens. Si per multitudinem, sive multa intelligamus distincta in se distinctione positiva, multitudine, & multa nullam negationem involvunt: involvunt tamen, si intelligamus distincta in se distinctione negativa. Quid autem utraque hæc distinctio sit, *num. 17. tetricimus & latius explicimus suprà disp. 13. q. 1. & 2. recognoscantur ibi dicta.* Quod si multitudinem concipiamus, significemusque per negationem unitatis, ut fieri potest, dicentes, sive multa esse, quae non sunt unum quodvis enim oppositorum citra medium per negationem alterius exponi potest, & sèpè solet, ut alibi dicuntur) tunc in conceptu multitudinis negatio quadam unitatis involvatur, ut constat. An autem talis negatio realis sit, vel potius rationis, eaque vel supposititia, vel ficta; ex dictis *q. præced. faciliè quisque potest colligere.* Id namque pendet ex natura unitatis per eam negata, quam ibi distinctè explicimus.

27 Tertiò dubitari solet: an unitas vnicè, & determinatè sit passio entis; an potius unitas, vel pluralitas sub distinctione, omisso variis modis dicendi, suppono contra Vazq. 1. p. *disp. 128. c. 3.* vni enti, & pluribus, quæ talibus, rationem communem entis dati non posse iuxta unum, & multa, quæ talia aut sunt ex suo conceptu dissimilia, aut sicutem in aequali, proindeque in unum conceputum communem coire non possunt, iuxta dicenda *infrà q. 8.* Id quod ipsa vocabula manifestant, nam *ens* significat unum, *entia* autem multa; nec datur tertium significans conceptum communem. Quod si infinitum esse: tum de uno, dum de multis dicitur; id sanè & quicquid sit, significat enim unum actum effendi, cum dicitur de uno subiecto, multis autem, cum dicitur de multis; nuncquam autem quidpiam commune vni, & multis, propter rationem dictam. Hinc si primò, unitatem, vel pluralitatem sub distinctione non posse esse passionem entis præscendentis ab uno, & multis: quia tale ens non datur. Secundò, entis per nomen *ens* in singulari significati vnicè, & determinate esse passionem unitatem. Tertiò, entium per nomen *entia* in plurali significatorum passionem esse pluralitatem, hoc est, distinctionem in se, à quæ habent talia entia esse plura formaliter, iuxta dicta.

28 Iam vero multa aut realiter, aut solum per rationem talia esse possunt, multa realiter sunt, quæ inter se realiter distincta sunt: multa vero solum per rationem, quæ sola ratione sunt distincta inter se; quocirca multa per rationem tot divisionibus diuidi possunt, quorū distinctione rationis, de quibus iam actum est *suprà disp. 12. & 13.*

Multitudo autem alia est finita, alia infinita. Finita, quæ numerando successivè finiri potest: infinita, quæ secūs; Vnde, multitudine finita, & numerus in idem recidunt: *numerus etenim est multitudo uno mensurabilis*, ut definit Aris. *lib. 10. Met. text. 21.* qualis est etiam omnis multitudo finita; unum quippe aliquores sumptum, ut successivè repetitum metiri potest quævis numerum, quamvisque multitudinem finitam; cum tamen multitudo infinita ita mensurari uno non possit, cum sit omnino successivæ; atque ideo numerus non est. Ex quo patet, multitudinem vniuersè sumptum quasi genus esse numeri, & multitudinis, quæ non est numerus, ut expressit Aristoteles *loc. citato.*

Aduerto, ad extremum huius questionis, tamet; negationes entium sint à parte rei merè nihil notwithstanding eas concipiendi, & per quædam aequivalentiam suam unitatem, aut pluralitatem habere, ut suum esse habent, iuxta doctrinam stabiliter *disp. 9. q. 3.* dicitur autem esse una negatio, quæ vnius entis remotio est; plures autem, quæ plurium, ut ex dicendis amplius constabit.

QVÆSTIO III.

Quænam propositiones evidentes, aut alias certæ, seu per se nota, seu demonstrata ex terminis huius disputationis in superioribus expositis eliciantur, tum inter se, tum cum terminis præcedentium collatis.

Dico, elici, quæ sequuntur.

Propositio 1.

Quod semel est unum, semper, & necessariè est; unum, & quæ semel sunt plura, semper, & necessariè sunt plura.

Est evidens ex ipsis terminis; cum constet, unitatem, & pluralitatem reales, de quibus solum est sermo in propositione, ex prædicatis omnino necessariis esse subiectorum, quibus conueniunt, ut sunt identitas, & distinctio, in quibus fundantur.

Propositio 2.

Vnum, quæ ratione est unum esse plura, aut plura, quæ ratione sunt plura esse unum impossibile est.

Quia unitas, & pluralitas sub eadem ratione penitus sunt oppositæ, ut constat, & quæ, accidentia, & distinctio; sic nec unus homo potest esse plures homines, nec plures homines possunt esse unus homo, &c. Habet autem propositio locum suam seruat proportione, tam in unitate, & pluralitate rationis, quam in unitate, & pluralitate reali. Vtrique enim in auctoritate aequè opponuntur, ut etiam constat.

Propositio

Propositio 3.

34 *Vnitas, & pluralitas rerum ad earum essentiam Physicam spectatæ intrinsecè.*

Sicut earum identitas, & distinctio, in quibus fundantur, iuxta prop. 8. datam disput. 13. quest. 3. in quam hæc recidit.

Propositio 4.

35 *Vbicumque sunt res vna, vel plures, ibi esse vnitatem, vel pluralitatem earum necesse est.*

Sicut earum identitatem, & distinctionem, iuxta fundantur, iuxta prop. 9. eiusdem quæstionis, recidit.

Propositio 5.

36 *Quæ alicubi sunt vnum, aut multa, vbicunque per se sunt, erunt vnum, aut multa.*

Hæc etiam recidit in prop. 10. eiusdem quæstionis, eademque consecutaria habet, ac illa. Recognoscantur.

Propositio 6.

37 *Vbicumque sunt multa, ibi esse vnum necesse est, non tamen è conuerso.*

Quia multitudo ex vnitatis componitur: vbi- cumque autem est compositum, ibi esse aliquam eius partem omnino est necessarium; sed non vice versa, vt est notum.

Propositio 7.

38 *Multitudo cum vnitate in se inclusa connexa est non mutuò, atque adeò posterior illa suè natura in serie connexionis.*

Prior pars propositionis ex præcedente, & ex se constat: quia multitudo sine vnitate in se inclusa esse non potest: vnitatis verò, bene esse potest sine multitudine, nisi cum aliis vnitatis multitudinem componentibus sit connexa. Quod causale, siue accidentarium erit ad rem: posterior autem pars ex dictis disp. 15. manifesta est.

Propositio 8.

39 *Vnum, & multa contrariè citra medium oppo- sita sunt.*

Quia plane sunt extrema opposita, iuxta prop. 2. & non contraria, siquidem aliud alterius negatio non est. Sun ergo opposita contrariè; Cita- medium autem; quia impossibile est quidpiam esse, quin sit vnum, aut multa, atque hæc im- presentiarum sint satis: quia determinis huius di- spitationis mixtis cum aliis plura iam in præ- dentibus dicta sunt.

QVÆSTIO IV.

Quid sit vniuersale.

40 *Q*uator potissimum modis solet vox vniuersa- sale usurpari. Primo pro vniuersali in cau- sando, quale est causa aut ad omnes; aut ad plerosque effectus concurrens, vt Deus, cœli, planetæ, & cætera huiusmodi. Secundo pro vniuersali in

significando, quale est vox ad plura significan- da se extensens, vti istæ, *vniuersal*, *animal*, *homo*, & similes. Tertio pro vniuersali in repræsentando, quale est cognitio humana voci vniuersali respon- dens, & eadem plura, quæ talis vox significat, co- dèmmodo modo repræsentans. Quartò denique pro vniuersali in prædicando, aut etiam in essendo, quale est conceptus obiectivus per cognitionem vniuersalem cognitus, per vocemque vniuersalem significatus. Ergo in præsenti de vniuersali hoc quarto modov usurpato nobis sermo est.

Quod sic definitor Aristoteles lib. 7. *Metaphysicæ*, 41 cap. 13. text. 45. *Hoc enim dicitur vniuersale, quod pluribus inesse natum est.* Et lib. 1. *Periherm.* cap. 5. ita habet. *Dico autem vniuersale, quod de pluribus natum est prædicari singulare vero, quod non ut homo quidem vniuersale est, Plato vero eorum, que sin- gularia sunt.* & lib. 1. *Post.* cap. 8. *Tamen verum est dicere necessarie, vnum esse de pluribus prædicandum.* Nam si id non sit vniuersale fâne non erit. *Esse igitur vnum quid aportet, idemque de pluribus non solum communis nomine prædicandum.* Et lib. 2. *Post.* cap. 10. Loquens de vniuersali ait: *Quod est vnum præ- ter multa, quodque in omnibus illis vnum inest.* De- nique lib. 1. *de part. animal.* cap. 4. dicit: *Quæ enim in pluribus inest, hec vniuersalia appellamus.* Ex quibus has duas definitiones vniuersalis desu- munt Authores communiter. *Vniuersale est vnum potens esse in pluribus.* *Vniuersale & vnum potens prædicari de pluribus.* Quarum primam el- lentiali, secundam descriptiū dicunt, quia prius est in naturâ vniuersali posse esse in pluribus siue eis conuenire, quâm posse prædicari de pluri- bus; atque ita primum essentia, secundum verò proprietas vniuersalis reputatur.

42 Igitur vniuersale ita est vnum conueniens plu- ribus, ut formaliter, seu logicè idem reperiatur in singulis; tametli realiter, seu physicè distinctum in singulis, multiplicatiūne inueniatur. Hoc enim præ se ferunt verba Aristotelis, & experientia ma- nifestat. Eundem quippe conceptum obiectivum vindicat sibi in mente nostrâ, eademque subinde voce significatur animal abstractum ab homine, & bruto, atque in ipsis per eorum differentias con- tractum; tametli animal hominis, & animal bru- ti sumpta scilicet tam ab se inuicem, tam ab ani- mali communis utriusque realiter distincta sunt. De quo plura in sequentibus. Itaque defectu vni- tatis aggregatum plurimum cum distinctione conce- ptorum non est vniuersale, eti in plura ipsa diui- sibile, seu multiplicabile sit. Defectu autem iden- titatis in singulis compositum physicum non est vniuersale, quia licet sit vnum, & multiplicabile in plura, nimirum in partes, ex quibus con- stat; non tamen ita ut maneat idem in singulis formaliter, seu logicè. Defectu denique multi- plicationis in plura essentia diuina non est vni- uersalis; tametli vna sit, & conueniens pluribus, nempe tribus personis, eademque manens in singulis.

De quo ultimo puncto vide plura apud Conimb. 43 in *Pref. Porphyri.* quest. 8. art. 4. vbi censent casu, quod eadem albedo in multis subiectis ponetur, tametli essent multa alba sumpta adiectiūne, concepimus tamen albi etiam adiectiūne vniuersum, ne- quaqueam fore vniuersale respectu talium subiectorum defectu multiplicationis fortia albedinis in eisdem. In hoc tamen mihi non placent, quia sit est ad vniuersalitatem concreti albi in casu di- cito, quod illud ratione subiecti realiter sit mul- tipli-

triplicatum, ut verè est in eis, de quibus est prædicabile, nempe in subiectis multis prædictis. Dummodo enim conceptus per rationem vnu re ipsa sit plura, vniuersalis vtrique erit, vndecumque illi pueniat illa pluralitas.

44 Ex quibus manifestè apparet præter voces communes pluribus conceptus obiectuos vniuersales per voces ipsas significatos, & à rebus indistinctos necessariò afferendos esse, ut perspicue docet Aristoteles, tum suprà, tum aliis in locis, & cum eo S. Thom. ceterique omnes Scholastici contra quosdam paucos Nominales ponentes vniuersalitatem dumtaxat in vocibus, in quorum sententiâ refellendâ non immoror, vtpotè, quæ iam ab omnibus etiam Nominalibus, seu Nominalium quoad alia factatoribus despecta profus est. Videatur Conimbr. in Pref. Porphyri. q. 1. art. 2.

QVÆSTIO V.

Vtrum independenter ab operatione intellectus detur à parte rei vniuersale, aut aliqua unitate multis communis; atque adeo minor unitate numericâ, quâ vnum est in se quodvis singulare?

45 Aristoteles lib. 1. Metaphysica, cap. 8. & lib. 7. cap. 8. & lib. 1. ethic. cap. 6. & alibi, cui consentiunt S. Thom. 1. part. quest. 25. art. 1. & quest. 84. art. 1. & alij Scholastici, Platonis adscribit quamdam sententiam afferentem dati re ipsa ante intellectus operationem naturas vniuersales præsertim specificas separatas à singularibus, & eis communis, vtpotè à quarum participatione ipsa singularia habent esse. Tametsi ab hac sententiâ tanquam absurdâ, tantoque Philosopho indigna multi concurrit variis modis vindicare Platonem, ut sunt Iamblic. Apull. Eufra. S. Aug. & alij, de quo videantur Conimbr. in Pref. Porphyri. q. 1. art. 3. Quied. contr. 3. Log. pun. 2. & alij.

46 Secunda sententia, quam multi Thomista attribuunt Scoto in 2. distinct. 3. q. 1. & 7. Metaphys. quest. 18. est, naturam pluribus communem formaliter ex naturâ rei esse distinctam à differentiis eorum, formaliterque subinde ex naturâ rei esse in se vnam ante intellectus operationem. Quo nihil viderur desiderari, quominus à parte rei independenter ab intellectu detur vniuersale. Ceterum Meritino nobilis Scotus in Logicâ cap. 1. de univer. disp. 2. quest. 1. multis contendit demonstrare longè absurde Scotum ab istâ sententiâ; quod credo. Tametsi puerum eam non longè absurde ab Scoti principiis. Nam ut distinctio formalis ex naturâ rei secundum Scotum cum identitate reali extremitum potest componi; ita è conuerso identitas, sive unitas plurium formalium ex naturâ rei cum eorum distinctione reali bene posset componi. Bene ergo dici posset in Scoti principiis naturam humanam in omnibus, & singulis hominibus existentem non solum esse distinctam formaliter ex naturâ rei ab eorum differentiis numericis, tametsi sit cum illis idem realiter (quod facetus Scotus) sed etiam esse in se vnum quid multis commune formaliter ex naturâ rei, tametsi sit plura realiter. Sic-

que dari à parte rei vniuersale independenter ab intellectus operatione. Imò id tandem ab Scotis necessariò fatendum esse, si volunt in suis principiis consequentiam seruare, latius probatum à nobis est supra contra ipsos disputat. 13. quest. 5. vbi de distinctione Scoticâ. Quo iure noster Fonseca lib. 5. Metaph. insilens vestigis Scoti plane fatetur naturam specificam in signo quodam antecedente sui contradictionem per differentias numericas vniuersalem esse ante omnem intellectus operationem, quia in eo signo habet unitatem multis communem, atque adeo aptitudinem vniuersalis propriam, ut init multis, & prædicetur de illis.

Sed verò Caiet. cap. 4. de ente, & essentiâ, quest. 6. 47 paulò aliter intelligit, & sequitur Scotum, vbi sup. Cum quo etiam sentiunt Scotis Rada tom. 2. contr. 3. Merit. supra disputat. 1. quest. 3. & alij. Dicunt itaque naturam specificam in signo ante contradictionem per differentias numericas unitatem quodam negotiata habere ante omnem intellectus operationem, in eo omnino consistentem, quod talis natura pro tunc non est singularis; verum non esse vniuersalem, quia ad vniuersalitatem requiritur unitas positiva.

Reliqui tamen omnes Doctores tam Theologi, quām Philosophi vnanimiter asseverant cum sancto Thoma 1. part. quest. 29. art. 7. & quest. 85. art. 12. Sæpèque alibi, ante operationem intellectus nullatenus dati vniuersale, aut unitatem aliquam multis communem minorem unitate numericâ.

Propositio 1.

Vniuersale illud Platoni adscriptum, de quo 48 num. 45. omnino chymericum est.

Primo, quia natura illa realiter à singularibus separata, & illis communis ex vna parte debet realiter esse ab illis distincta, quia ponitur realiter separata, aut separabilis ab ipsis: ex alia verò distinctione, quia ponitur communicabilis ipsis; siquidem natura specifica non aliter, quām per identitatem communicatur individui. Quæ duo contradictoria sunt. Aut convertendo. Naturam specificatam in Petro realiter est idem cum ipso ergo & quæ repugnat eam, aut separabilem à Petro, aut aliis individuis communem esse, atque repugnat Petrum aut à se ipso separabilem, aut aliis individuis esse communem.

Secundo; autilla natura realiter à singularibus separata est quid increatum, aut quid creatum? Si quid increatum erit Deus, & consequenter Deus erit quid vniuersale per cetera entia contrahibile. Quod est ridiculum. Si verò quid creatum, id nequit non esse quid singulare per singularem actionem factum, ut cetera entia creata. Chymera ergo est vndaque dicta natura realiter vniuersalis. Hæc satis in re competit.

Propositio 2.

Natura specifica in nullo signo potest habere ex si naturâ rei unitatem, quâ reddatur vna communis pluribus, atque adeo vniuersalis ante intellectus operationem.

Probatur: quia natura specifica nulla omnino distinctione distinguitur ex naturâ rei ante intellectus operationem à differentiis singularium, cum quibus realiter est idem, atque adeo in nullo signo potest ex naturâ rei esse sine fine talibus differentiis, provi-

propter opus erat, ut esset in illo individua, seu non multiplicata per illas, & consequenter una communis pluribus, ac pro signo alio multiplicabilis per differentias ipsas. Porro naturam specificam nullatenus distingui ex natura rei ante intellectus operationem a differentiis numeris singularium, cum quibus est realiter idem, disp. 15, q. 5. citatis monstratum est, vbi contra Scotistas afferat est probatum, chymericam omnino esse distinctionem ex natura rei formalem, quam ipsi ponunt inter formalites identificatas realiter, quæ quidem clarus adhuc cernitur impossibilis inter praedicta transcendentia, & formalites, quas dicuntur transcender, qualis est individuationis respectu omnium formalitatum cuiuscumque individui. Semel tamen admissemus huiusmodi distinctione formalis ex natura rei inter naturam specificam, & omnes individuationes, cum quibus eas est idem realiter, consequenter ponit Fonseca naturam specificam vnam, & communicabilem pluribus ante intellectus operationem in aliquo signo antecedente ipsas individuationes, non quidem vnitate reali (realiter enim talis natura semper est multiplex) sed vnitate formalis ex natura rei, quæ cum multiplicitate, & distinctione reali compatibilis censenda est, iuxta doctrinam Scotti, vti cum identitate reali comparatur distinctionis formalis ex natura rei, ut supra dicemus. Quocirca dictam distinctionem naturæ ab individuationibus semel supposita, male impugnatur communiter opinio Fonsecæ; modò tamen neum non est talibus impugnationibus repugnare; sat fuerit exhibuisse solidam subuententem distinctionem Scoticam formalitatum, cui Fonseca opinio subnitur.

Propositio 3.

32 Vnitas negatiua, quam Caet. & alii ponunt in natura specifica ante intellectus operationem, etiam est impossibilis.

Quia supponit distinctionem formalem ex natura rei inter naturam specificam, & differentias singularium, cum quibus est idem, quam distinctionem esse chymericam statuimus. In quo amplius non oportet morari.

33 Quod si in natura specifica nulla vnitas est reddens illam vniuersalem ante intellectus operationem, neque in generica, neque in differentiali, neque in accidentalis erit, ut constat. Nullumque subinde erit vniuersale, quod per intellectum non fiat, ut fert sententia communis penè omnium Doctorum.

Q V A E S T I O VI.

Qualis sit vnitas ab intellectu oriunda, quæ constituitur vniuersale? Qualis item aptitudo eius ad effendum in pluribus, & ad praedicandum de illis?

34 Suppono ut certum fere apud omnes contra Caet. in opusc. de ente, & essen. cap. 4, q. 6. Sol. q. 3. vniuersalium, & Zumel. 1. p. q. 13. art. 7. vniuersale nequam fieri per operationem aliquam intellectus agentis: quia intellectus agens non

est potentia cognoscitiva, sed productiva simul cum actu Phantasiæ specierum intelligibilium, prove supra disp. 1. q. 2. sub finem expolitum est: vniuersale autem solum per potentiam cognoscitivam valentem conceper plura ut vnum effici potest; quales dumtaxat est intellectus possibilis. Quo autem sensu dici possit intellectus agens abstrahere à materia obiecta, quorum species causat, ibidem etiam est declaratum. Supposito itaque, quod vniuersale, atque adeo vnitas, quæ constituitur per intellectum efficitur, Quæritur, qualiter, & quatenus illud aptum eudat inesse pluribus, ac praedicti de illis.

Prima sententia est Nominalium, & Recentiorum non praescindentium obiectuum; qui censemuntur ab intellectu nostro effici vniuersale, quando ille vniuersa cognitione plura simul cognoscit, atque complectitur obiecta; adeo tamen confusus, ut eorum non discernat pluralitatem; perinde enim apparet ea plura per eam cognitionem, ac si essent vnum; non quidem, quod vnitas aliqua ex parte eorum representetur, sed quod ipsa eorum pluralitas representatur confusè, tota confusione se habente ex parte cognitionis. Vnde concludunt vnitatem vniuersalis neutram esse quid cognitum per dictam cognitionem, aut ex parte obiecti se habens, sed ex parte cognitionem ipsam, à quæ dumtaxat plura illa confusè cognita extrinsecè denominantur vnum. Ita cum Nominalibus à se relatis Petr. Hurt. disp. 5. Metaph. Ariag. disp. 6. Logica. Ouid. contr. 3. Logica. & alii. Qui consequenter arbitrantur ab eadem cognitione, à quæ vniuersale habet esse vnum, habere quoque esse commune pluribus, atque adeo aptum inesse illis, ac praedicari de illis, citra omnem aliam formam superadditam realem, vel rationis.

Communior tamen tum Thomistatum, tum categorum, qui præcisiones obiectivas aut expressè defendunt, aut indubitate supponunt, sententia est, vniuersale per cognitionem fieri representantem plura ut vnum vnitatem quadam rationis ex parte obiecti se habente, per ipsamque cognitionem cognitam. Plerique tamen censemunt, aut certè supponunt, huiusmodi vnitatem rationis, quæ vniuersale constituitur, fictitiam esse, sicut sunt in sententiis eorum omnia entia rationis. Plerique item arbitrantur eiusmodi cognitionem representantem plura ut vnum eo ipso esse abstractivam, seu præcisiam conceptrus obiectui adunari à differentiis singulorum, quibus ille conuenit; quasi nequeant plura sub vnico conceptu adunari nisi per cognitionem abstractentem, seu præscindentem conceptum ipsum à differentiis singulorum. Quam abstractionem debere esse negatiam nonnulli censemunt. Alii positiuam etiam admittunt, ut non minus idoneam ad vniuersale efficiendum. Iam verò aptitudo, quam vniuersale habet, ut sit in multis, & praedicetur de illis, ab omnibus penè Doctribus huius factiois ponitur in respectu quodam rationis ipsius vniuersalis ad sua inferiora facta per cognitionem alteram comparatiuam. De quibus omnibus singillatim dicemus.

Propositio 1.

35 Vniuersale nullatenus constitui potest per cognitionem attingentem plura confusè, absque alia vnitate per ipsam cognitam, & ex parte obiecti se habente, propterea cum Nominalibus putant Recentiores nuper relati.

Probatur

Probatur prīmō. Quia nīl plura apparet vnum cognoscēti, non fit vniuersale, quantumvis ea per vnicam cognitionem tangantur, vt Aduersarij ipsi fatentur. Alioquin Deus, & alij intuentes per vnicam cognitionem plura vt plura tangentes, vniuersale compingent, quod est absurdum. Sed impossibile est plura apparet vnum, nullā ipsorum apparente vniuersitate, siquidem vnum ex suo conceptu per vnitatem constituitur, vt notum est: ergo vt fiat vniuersale, aliqua vniuersitate plurium debet ex parte obiectū se habere distincta à cognitione, quā fit, & per illam cognitionem, reddētque vnum plura ipsa, constitūensque subinde cum illis ipsum vniuersale. Dicunt; vt plura apparet vnum fat ēst, quid attingantur per cognitionem confusam non discernentem differentias. Sed contrā. Aut ista confusio cognitionis in causā est, vt plura cum vnitate apparet, aut secūdū: si prīmū, ergo ex parte obiectū talis cognitionis est vniuersitas. Si secundū. Ergo plura non apparet per illam vnum, quia nequeunt apparet vnum sine vniuersitate.

58 Aliter tamen probo plane per nullam cognitionem nostram quantumvis obscuram posse iuxta Aduersarij sententiam plura apparet nobis vnum, prout ipsi necessarium putant ad faciendum vniuersale. Quoniam iuxta Aduersarij sententiam, quidquid ab intellectu nostro cognoscitur, quantumvis obscurē, in se immediatē, non verō in substituto alieno attingitur per cognitionem: Ergo quidquid ab intellectu nostro cognoscitur, quantumvis obscurē, id ipsum omnino, & non aliud est in mente nostrā obiectū, quod est realiter in se. Est clarum; quia si res cognita aliud est in mente nostrā obiectū ab eo, quod realiter est in se, hoc aliud loco rei, non verō res in se immediatē tangeretur per cognitionem, contra suppositionem, vt confat. Pergo. Ergo impossibile omnino est, vt ea, quae in se re ipsā sunt plura, obiectū in mente nostrā sint vnum, quantumvis obscurē cognoscantur, nam essent aliud in mente ab eo, quod sunt in se, vt est notissimum. Ergo, & vt nobis apparet vnum, quod est idem ac esse in mente nostrā obiectū vnum. Recognoscēt proposit. 5. suprā q. 3. statutam, & proposit. 10. statutam disputat. 13. quest. 3. Igitur iuxta Aduersarij sententiam de modo cognoscendi nostro per nullam cognitionem possunt plura apparet vnum, quantumvis in se cognoscantur. Respondeo in casu penetrationis, duorum alborum fore, vt ea non vnum, sed duo apparet oculis, vt probat ratio facta. Visio tamen eorum in uno loco in causā affer, vt falleretur intellectus putans ea vnum esse; id tamen non fieret absque interueni vniuersitatis ab intellectu vtente iam specie alienā subrogati pro vtroque. Quemadmodum vnum album vīsum simul in duobus locis oculis quidem vnum est, quia in se ab ipso cognitum: tamen, quia sub presentiā duplice, intellectui inde decepto sāpē duplex apparet, non in se quidem iam, sed in phantasmate duplice substituto, prout dicebamus disp. 10. quest. 9.

59 Sed dicit aliquis. Si duo alba in eodem loco penetraentur, vnum ea apparet oculis, etiam si in se, & per proprias species cognoscētur ab ipsis: ergo bene possunt plura apparet vnum, quantumvis in se cognoscantur. Respondeo in casu penetrationis, duorum alborum fore, vt ea non vnum, sed duo apparet oculis, vt probat ratio facta. Visio tamen eorum in uno loco in causā affer, vt falleretur intellectus putans ea vnum esse; id tamen non fieret absque interueni vniuersitatis ab intellectu vtente iam specie alienā subrogati pro vtroque. Quemadmodum vnum album vīsum simul in duobus locis oculis quidem vnum est, quia in se ab ipso cognitum: tamen, quia sub presentiā duplice, intellectui inde decepto sāpē duplex apparet, non in se quidem iam, sed in phantasmate duplice substituto, prout dicebamus disp. 10. quest. 9.

Secundo; si constituitur vniū vniuersale per vnitatem cognitionis, ab ēaque solā plura cognita denominari possunt vnum, quia vīla alia vniū obiectū interueniat, quoties per vnicam cognitionem quantumvis claram plura attingantur, efficiuntur vniuersale; siquidem nec claritas detrahit, nec confusio addit aliquid vniū. Quod tamen contra omnes est absurdum.

Tertiō; distinctio rationis, quā ab intellectu distinguntur, quā sunt realiter indistincta, nullatenus potest consistere in distinctione reali, quā distinguntur inter se cognitiones, quibus illa tanguntur, vt contrā eodem Authores probauit suprā dictā disputatione 13. questione 9. Ergo neque vniū rationis, quā ab intellectu adunantur, quā realiter sunt distincta, in vnitate reali cognitionis, quā cognoscuntur, potest vīlo modū consistere.

Quarto; vniuersale ita debet esse vnum commune pluribus; vt idem formaliter, seu logicē reperiatur in singulis, prout suprā questione prima, ex Aristotele, & experientiā statuimus; sed hoc cum sententiā Aduersarij confat non potest; quia neque plura confusa cognita reperiuntur in singulis, neque eadē cognitione confusa plurimum potest ad singula terminari: Ergo cum sententiā Aduersarij vniuersale Aristotelicum, & verum non potest constare.

Quinto. Fundamentum necessarium, vt intellectus noster faciat vniuersale per adunationem plurium à suā cognitione oriundam eorumdem plurium exacta similitudo est; vti fatentur omnes, & experientia manifestat, iuxta dicenda infra questione octaua. Ob id enim à pluribus, quae inter se dissimilia apparet, qualia sunt differentia omnes specificā rum inter se, tum, cum generibus comparare, & alia huiuscmodi obiecta, conceptum eisdem communem, atque adeo vniuersalem neutriquam abstrahere possumus, aut efformare. Ergo cum Aduersarij sententiā neutriquam possunt componi vniuersalia saltem genericā. Probo consequentiam. Nam in Aduersarij sententiā a plura, ex quibus erat abstrahendum, seu compingendum vniuersale genericū, neutriquam possumus nobis apparet exacte similia, quandoquidem neque apparent nobis præcisā, tunc distincta obiectū a hīis differentiis, de quibus est certum apparet nobis dissimiles, neque apparent nobis in substituto alieno, sed in se ipsis, quo patet certum est etiam esse dissimilia inter se. Itaque in Aduersarij sententiā animal hominis idem conceptus est obiectū, ac rationale; & animal bruti idem ac irrationalē; homoque integer indivisim, vt est in se est in mente nostrā obiectū, pariterque integrum brutum. Ergo eamdem dissimilitudinem habent in mente nostrā obiectū animal hominis, & animal bruti, quam habent rationale, & irrationalē, quamque re ipsā inter se habent homo, & bruto: Ergo in sententiā Aduersarij nequaquam possumus defectu similitudinis requisitā formare conceptum vniuersalem, atque genericū animalis communem homini, & bruto. Quod erat probandum. Recursum ad connata similia, tunc non est, vt multis monstrauimus in simili disp. 13 q. 9. Tunc, quia ī se numero prædicata genericā non habent connata similia. Tunc, quia conceptus vniuersalis genericus non ex extrinsecis connotatis, sed ex prædicatis intrinsecis speciebus, & cum earum differentiis identificatis consurgit, vt satis ex se notum est.

Sexto.

Disp. XVII. De unitate & plural. rer. Quæst. VI. 37

Sexto. Ex dicendis circa sequentem hæc propositio confirmabitur.

Propositio 2.

64. *Vnitas constitutens vniuersale obiectiuæ est; ea nimirum, quam fortuntur plura cognita, ut vnum ab uno phantasmati substituto, in quo ita cognoscuntur à nobis.*

*Hoc enim ipso, quod cuncta cognita à nobis per species alienas, non in se ipsis, sed in phantasmatibus sensibilibus, ut in quibusdā substitutis representantur, prout latè monstrauimus *sprā disp. 2. q. 3.* ut ea, quæ te ipsa sunt vnum, cognita in pluribus phantasmatibus multiplicata nobis apparent, atque adeo inter se distincta, vel præcisa obiectiuæ; ita, quæ te ipsa sunt plura, cognita in uno phantasmati adunata nobis apparent, atque adeo obiectiuæ, quod est vniuersale.*

65. *Probatur autem hæc propositio, primò ex perspicuā cohærentiā, quam doctrina de modo nostro cognoscendi in substitutis alienis *q. illā 3. traditā* habet cum hoc puncto, & cum ceteris, quæ cernunt.*

66. *Secundò; quia nisi in substitutis alienis cognoscemus, quæ cognoscimus per species alienas, nequam possemus facere vniuersale, ut dicta *q. 3. conf. 4. statuimus*, insuperque modò probatur. Imprimis enim non possemus facere vniuersale extrinsecè constitutum per cognitionem absque vllā unitate rationis habente sed ex parte obiecti; eo quod tale vniuersale profusus repugnat, ut satis constat ex dictis *propositi. 1.* sed neque possemus facere vniuersale constitutum unitate obiectiuæ, quæ nobis plura apparerent vnum, quia cognoscemus res in se ipsis, & non in substitutis alienis, ut nequeunt plura apparet ea, quæ sunt realiter vnum; proindeque nullam distinctionem rationis inter extrema identificata facere possunt, ut constat ex doctrinā traditā *disp. 13. q. 12.* ita nequeunt apparet vnum, quæ realiter sunt plura, nullaque proinde unitate rationis possunt plura inter se distincta adunari. Cuius virtusque ratio à priori est, quam in *eadem q. 12.* atque etiam nuper *proposit. 1.* exhibuimus, iuxta propositionem 5-haud dubiè evidenter *sprā q. 3.* statuam. Quia nimirum, quæ in se cognoscuntur, & non in substituto alieno, non possunt non esse apud cognoscemem, sive in eius mente obiectiuæ id, quod te ipsa sunt in se; atque ita non possunt esse obiectiuæ in mente cognoscitæ plura, quæ in se realiter sunt vnum, neque vnum, quæ in se sunt plura. Ex quibus pater idcirco nobis plura apparet vnum, cùm facimus vniuersale, quia à nobis non in se ipsis, sed in uno substituto phantasmati cognoscuntur, ac proinde unitatem, quæ vniuersale à nobis factum in esse talis constitutur, aliam non esse ab ea, quæ plura ipsa ab ipso phantasmati vno, in quo nobis apparent, obiectiuæ in mente nostra fortuntur, ut dicimus in propositione.*

67. *Quæ tandem inde tertio probatur, quia cum doctrinā eius bene coherent quæcumque de naturā vniuersali tum Aristoteles, tum alij plerique Philosophi, duce experientiā, conceperunt. Sit primum. Vniuersale ita esse vnum commune pluribus, ut idem ipsum formaliter, seu logicè reperiatur in singulis. Quod cum toto rigore cuenit, dum intellectus noster idem phantasma sensibile subrogat ad concipiendum singula seorsim in statu contractionis, quod subrogat ad concipienda omnia*

Pharus Scientiarum, Tom. II.

simul in statu abstractionis. Inde enim sit, ut licet plura, ex quibus vniuersale compingitur, à singulis seorsim acceptis, & ipsa singula ab se inuicem realiter, & physicè, & prout sunt in se, sunt distincta, formaliter tamen, & logicè, & prout sunt in mente nostra obiectiuæ distincta non sunt. Itaque animal hominis, & animal bruti tum ab se inuicem, tum ab animali communi utriusque, atque adeo complectente utrumque, realiter, & physicè in se ipsis distincta sunt; formaliter tamen, & logicè in phantasmati substituto, in quo nobis representantur, vnum, & idem esse solent, atque ita idem, & eodem modo nobis apparent, ut experientia monstrat, eodemque propere à nomine significandaverint. Ceterum, quamquam plerumque hæc ita eueniunt, nihil est, quod veter conceptum vniuersalem saxe multiplicati à nobis in inferioribus etiam formaliter, & logicè secundum numerum dumtaxat, subrogatis scilicet, pro singulis, ex quibus coalefecit, phantasmatibus distinctis numerice, sed exactè similibus: quo pacto ratione etiam eis respondentia numerice distincta esse solent. His tamen etiam in casibus idem conceptus communis pluribus dicitur reperi in singulis non rigorosa identitate, sed lata, qualis exactè similitudo appellari solet, eo quod fundamentum est promptum identitatis, quam nuncupamus formalem, seu logicam, seu obiectuam.

68. *Secundum, quod omnes communiter circa vniuersalitatem strukturam consentiunt, ut intellectus concipiatur plura ut vnum, atque ita faciat vniuersale necessarium omnino esse, quod ea apparet illi exactè similia. Quod tamen cum sententiā non præsidentium, saltem quoad vniuersalia generica componi non potest, ut nuper monstrauimus. Cum nostra verò cohæret optimè, nam iuxta illam in singulis naturis specificis, quibus immediate conuenit, ratio generica, duas concipi intellectus nosterrationes obiectiuæ præcisas; alteram exactè similem in omnibus à similitudine exactè phantasmatum substitutorum, & consequenter adunabilem ad constitutendum vniuersale genericum; alteram in omnibus dissimilem à dissimilitudine patiter subrogatorum phantasmatum; & consequenter differentialem, & non adunabilem. e. g. animal hominis, & animal leonis omnino similia apparet nobis à similitudine omnimodā phantasmatum substitutorum, & ideo utrumque ad unum ad compingendum animal vniuersale, quod hominis, & leonis est genus: cùm tamen rationale hominis, & rugibile leonis dissimilia nobis apparet à dissimilitudine subrogatorum phantasmatum. Quod si homo, & leo secundum totum, quod sunt, & in se ipsis, uti Aduersarij putant, conciperentur, non possent non iappare dissimiles, quo inadunabiles prorsus essent sub uno conceptu utriusque communi, atque adeo vniuersale genericum penitus pessum iter. Ex quo patet ad faciendum vniuersale genericum omnino necessarium esse præcisionem, quæ ratio generica ex parte obiecti à differentiis præscindatur.*

69. *Tertium, quod de vniuersali dicunt communiter Philosophi, est. Vniuersale per abstractionem fieri, quæ natura multius communis à differentiis singulorum abstractur. Quod in sententiā non præsidentium obiectiuæ locum non habet; bene tamen in nostra. Loquuntur enim Philosophi de abstractione propriè dicta, quæ præcisio obiectiuæ est, ut nomen ipsum præscit, eo quod per hanc,*

D v

ut implurimum, & regulariter sunt vniuersalia cuncta, & quædam eorum nisi per illam non possunt fieri, tametsi quædam alia possint per abstractionem minus propriam, quæ non est præcisio obiectiva. Quod ut planè intelligatur, notandum est abstractionem dici vniuersitatem in hac materiâ eum actum intellectus, per quem ut unum concipiatur, quæ te ipsâ sunt plura; quæ duplex est. Propria & impropria. Propria, quæam rationem obiectivam, formalitatem, quam adunat, ex parte obiecti præscindit ab aliis rationibus: abstractio, hec quippe propriæ præscindere est. Impropria, quæ adunat solum non præscindendo; sed complectendo suo conceptu omnes rationes obiectivas eorum adunatarum. Vnde adunatio potius plurium, quam abstractio dici debet, cum tamen altera & adunatio sit, & abstractio. Quo iure satius fuerit dicere vniuersale per adunationem plurium à nobis fieri; hanc autem aut abstractivam rationis adunatae ab aliis, aut non abstractivam esse posse. Tametsi plerumque de facto interdumque ex necessitate per abstractivam adunationem vniuersale fiat. Etenim cùm differentia individualis ultimata aliud non sit à distinctione, quæ vnumquodque individualium ab aliis distinguitur, ut infra ostendemus, & hanc non respuit, sed potius supponat similitudinem exacta plurium, in quâ fundatur vniuersale ex illis per adunationem compactum, iuxta dicta *num. præced.* conficitur plura quæque individualia omnino similia quod totum, quod re ipsâ sunt, nullâ relietâ formalitate, posse ab intellectu adunari, atque ita posse per adunationem non præcisum, seu non abstractivum vniuersale fieri. Quod evenier, si intellectus noster pro eiusmodi pluribus individualiis vnicum phantasma substituat in ordine ad cognoscendum totum, quod omnia illa, & singula re ipsâ sunt; quo casu nulla interueniet præcisio, ut constat ex doctrinâ traditâ *disput. 2. q. illâ 3. citâ.* Quod similiter evenire potest, dum vniuersale accidentale sumptum in concreto compingimus; cuius inferiora quod totum, quod re ipsâ citrâ omnem præcisionem possumus adunare sub accidentalis conceptu concretâ sumpto, ut ex dicendis in sequentibus notum sit. Regulariter tamen non videtur ita fieri à nobis vniuersale ex pluribus individualibus, quantumvis omnino similibus, sed factâ præcisione obiectiva eius rationis, quæ adunatur à differentiis individualibus; eò quod dum intellectus vnicum phantasma substituit pro cognoscendis illis uno conceptu, regulariter non videtur tendere ex se vi principiorum, quibus mouetur, ad cognoscendum talitates, seu differentias individualibus eorum, sed tamen rationem specificam; quo sit, ut hanc ab illis obiectiū præscindat, secundum doctrinam commemoratam nuper ex illâ quæstione tertia. Cuius consecutari quintum omnino ad rem videndum est. Pariterque videtur philosophandum de vniuersali accidentaliter etiam concretâ accepto, ut regulariter sit, iuxta dicenda infra suo loco. Quomodo autem vniuersale genericum sine obiectivâ præcisione rationis genericæ à differentiali nisi per adunationem abstractivum non possit fieri, ex dictis *num. præced.* constat. Similèque venit dicendum de vniuersali differentiali, de aliisque inominatis essentialibus ut conditinctis ab specifico, prout ex dicendis in sequentibus apparebit. Ex quibus omnibus palam est, quod proposuimus in

præsenti, nempe ut plurimum, & regulariter vniuersalia cuncta fieri à nobis per adunationem abstractivam, & quædam eorum nisi per illam non posse fieri. Tametsi quædam alia possint per non abstractivam.

Quattuor, quod de vniuersali communiter existimatur, & mihi videtur verissimum, est, illud solum à cognoscendis abstractivis, sive per species alienas, non item à cognoscendis intuitiis, sive per species proprias effici posse. Quod sententia nostra pte carnis clare conspicitur quadrare. Si enim cognoscentes per species alienas, non in phantasmibus substitutis sed in ipsiusne immediate attingerent obiecta cognita, non aliter vniuersale facerent quam cognoscendo, plura obscurè, ut cum Nominalibus censent Recentiores suprà relati; cognoscere autem plura obscurè etiam cognoscendis per proprias species potest citrâ dubium competere, quæ & hi quoque possint vniuersale facere contrâ suppositam existimationem communem. Si tamen cognoscentes per species alienas in phantasmibus substitutis cognoscunt cuncta, ut nos censamus, atque adeo non aliter vniuersale faciunt, quam substituendo pro pluribus cognoscendis simul vnum phantasma; palam est nequaquam posse vniuersale facere, qui cognoscunt per proprias species; quia per proprias species nihil potest in substituto alieno cognosci; cum omnia cognoscantur in se, ut est notum.

Propositio 3.

Vnitas constitutiva vniuersale vnitatis rationis est non ficta, sed supposita, iuxta doctrinam sapientia statutam *disput. 2. q. 3. confit. 7.*

Nam ut constat ex proposito præced. vnitatis constitutiva vniuersale alia non est ab vnitate, quam plura cognita à nobis in uno phantasma substituto ab vnitate ipsius phantasmatis sortiti in mente nostrâ dicuntur, quatenus in illo nobis vnum apparent, atque ita in mente nostrâ obiectivum quid sunt, tametsi in re ipsâ sunt plura. Huiusmodi autem vnitatem ita est vnitatem rationis, ut non fictitia sit, sed supposita, ex doctrinâ illius confit. 7. latius expposita *disput. 1. 2. confit.* qua ad rem recolenda, non repetenda est.

Hinc collige vniuersale non confitere in illo phantasma sensibili, seu spectro, seu idolo præcisum sumpro, quod intellectus noster subregat pro pluribus à se cognoscendis, quando facit vniuersale, ut nonnulli male intelligentes sententiam nostram supponunt; quia huiusmodi substitutum phantasma, sicut non est, quod absoluè cognosci dicitur, dum pro absoluè cognoscendis subrogatur, ut q. illâ 3. affatim explicuerit; ita absoluè prædicari, aut posse prædicari de pluribus dici non potest, prout ad vniuersale requiriatur. Constat ergo vniuersale in conceptu illo obiectivo: qui ex pluribus cognitis ut vnum obiectivum in mente nostrâ compingitur, dum plura ipsa in uno substituto phantasmate à nobis cognoscuntur. De quo conceptu obiectivo simpliciter, & absoluè venit dicendum esse vnum quid commune pluribus, & prædicabile de illis, atque adeo vniuersale.

Quæ autem contrâ hanc, & præcedentes propositiones opponi possunt, abunde iam q. 3. *sept. illâ citâ diluta* sunt.

Propositio 4.

74 De potentia, quam vniuersale habet ad essendum in multis, & ad prædicandum de illis, perinde ac de aliis potentis philosophandum est. Atque ita dicendum eam sumptum materialiter, & quasi physicè nihilo prouersus differre à fundamentis, vnde habet vniuersale denominari potens aut esse in multis, aut prædicari de illis; sumptum vero formaliter, seu logicè respectum quendam rationis esse non fictum, sed suppositum.

Pro cuius intelligentia notandum est pleraque potentias denominaciones quædam semiextinsecas esse identificatas realiter partim cum subiecto, quod potens dicitur, partim cum possibiliitate actus, partim cum aliis, quæ fundant eum. modi denominaciones. Quæ proinde sumpta physice, seu materialiter ab aggregato suorum fundamentorum non distinguntur. Sumpta vero logicè, seu formaliter actus quidam primi sunt ex conceptu suo, atque adeo respectus quidam inter subiectum, & terminum, iuxta extrinsecam supradicatum disputat. 2. quæstione 4. & fusiis disputat. 8. quæstione 2. & sequentibus. Sic potentia ignis ad comburendum realiter ab entitate ignis, & à possibiliitate combustionis non differt. Formaliter tamen actus quidam primus est, quo ignis ad combustionem referri concipitur, eo quod phantasma substitutum pro fundamentis talis actus est genere respectuorum est. Quocirca respectus huiusmodi respectus rationis est non fictus, sed suppositius, iuxta doctrinam sèpè citaram ex disp. 2. q. 3. atque ex disp. t. 1.

75 Similiter ergo potentia, quam habet vniuersale ad essendum in pluribus, materialiter, & quasi physicè nihilo differt ab eo conceptu obiectu, in quo vniuersale possumus, & à possibiliitate actus essendi in pluribus: formaliter vero, sive logicè actus quidam primus est ex conceptu suo, atque adeo respectus rationis non fictus, sed suppositius, iuxta dicta. Pariterque philosophandum est de potentia, qua vniuersale potens est prædicari de pluribus quæquidem diversa ab altera est ideo terminata ad diuersum actum. Actus quipè vniuersali competens essendi in multis, & actus prædicandi de illis diuersi sunt, vt iam expono.

76 Etenim actus prædicandi de multis denominatio semiextinsecus est, quæ natura vniuersalis passiuè dicitur prædicari de multis, pura prædicatione verâ; cuius denominationis fundamenta sunt prædicationis actus, sive mentalis consistens in iudicio intellectus, sive vocalis, quæ affirmatio vocalis est, & conuenientia realis quæ natura vniuersalis verè conuenit illis multis, de quibus prædicari dicitur. Qui quidem actus prædicationis passiuæ sumptus formaliter respectus rationis est non fictus, sed suppositius. Sicut & ceteri actus extinseci, aut semiextinseci denominantes iuxta generalem doctrinam datum locis citatis.

77 Actus vero essendi in multis vniuersali competens nequit consistere vt quidam censem, generatim acceptus in identitate reali naturæ vniuersalis cum multis, quia vniuersale accidentale significabile per verbum non identificatur realiter cum eis multis, relate ad quæ est vniuersale, & de quibus prædicabile est, vt cernitur in loquitione, cur-

su, & similibus prædicabilibus sic de multis. *Perrus loquitur. Ioannes loquitur. Franciscus loquitur. Perrus currit. Ioannes currit. Franciscus currit, &c.* Neque consistit, vt alij putant, in inclusione naturæ vniuersalis in multis, quia neque includitur in multis, respectu quorum vniuersale est, vniuersale accidentale prædictum, vt patet in exemplis datis. Consistit ergo in conuenientia, quæ omne vniuersale re ipsa conuenit eis multis, de quibus vt de subiectis prædicatur, sive per identitatem, sive per adhæsionem, sive alter eis conueniat. Perinde enim est posse vniuersale multis inesse, ac posse eis sic conuenire, vt verè de illis sit prædicabile.

Ita tamen vniuersale est potens esse in multis, 78 & prædicari de multis, vt liceat formaliter, & logicè sumptum idem indiuisum possit, aut etiam soleat in singulis reperiendi, iuxta dicta numero 67. physicè tamen, & materialiter acceptum non indiuisum sed diuisum, seu distributum illis conueniat; pariterque proinde & eis inesse, & de eis prædicari possit, vt dicebamus quæstione 4. & opes confitentur communiter. Itaque animal commune homini, leoni, & equo, animal hominis, & animal leonis, & animal equi, quæ realiter inter se distinguntur, complectitur in suo conceptu. Proindeque dum talis conceptus homini, leoni, & equo significat tribuitur, sic distribuitur, seu dividitur, vt homini animal hominis, leoni animal leonis, & equo animal equi solūmodo tribuitur.

Superest notandum duplex à multis dialecticis 79 distinguiri hic vniuersale conuentane ad doctrinam traditam, Metaphysicum scilicet, & logicum. Vniuersale metaphysicum dicunt naturam abstractam à differentiis inferiorum, ad unumque subinde conceprum obiectuum redactam: eo quid proprum Metaphysicorum est ita considerare naturas, de quibus disputant aut tractant. Vniuersale autem logicum vocant naturam communem, prout potentem formaliter inesse multis, & prædicari de illis, quia ad logicos spectat naturam multis communem ad sua inferiora comparare. Vnde concludunt vniuersale metaphysicum constitui præcisè per vniuersitatem rationis cadentem suprà naturam te ipsa multiplicem. Vniuersale autem logicum addere in super potentiam formalem, quæ expresè ea natura adunata concipitur potens inesse multis, aut etiam prædicari de illis. Cæterum his appellationibus non multum est hærendum. Nam & vniuersitas rationis, quæ vniuersale metaphysicum constitui dicitur, vniuersitas logica, sive secunda intentio logica inveniatur, ipsiusque vniuersum totum logicum ad distinctionem totius physici, atque etiam metaphysici iure optimo dicitur. De quo alibi.

Postremo obseruandum est: vniuersale, quod- 80 cumque illud sit, bisaciatum usurpari posse. Primum adiectiuè, sive, vt alij dicunt, pro substantio, hoc est pro naturâ, vt subest vniuersalitati, sive vt eam connotans in obliquo. Secundo substantiuè, sive, vt dicunt alij, pro constituto: hoc est, pro compagno dicente ex aequo & in recto naturam, & vniuersalitatem. Id, quod omnibus concretis ex subiecto, & formâ commune est, vt iam non semel in superioribus dictum reliquimus, præfertim disp. 2. quæstione 4. & disp. 9. q. 1. & 2.

Consectaria Præcedentis doctrinæ.

Consectarium 1.

81 In actuali contractione, quā vniuersale contrahit ut ad singula sua inferiora, sive per actuum prædicationem, sive per alium aëtum, non retinet *samdem vniuersitatem*, quam antea in suo statu abstractionis, sive adiunctionis habebat.

Sententia est communis, & satis constans exditis. Inde declarari amplius, & confirmari potest. Quia qui dicit *Petrus est homo*, non identificat cum Petro omnem humanitatem contentam sub conceptu vniuersali hominum; sed aliquam. Et, qui dicit; *Homo est animal*, non identificat cum homine omnem animalitatem, quam animal vniuersale complectebatur antea, sed aliquam; & in carceris pariter. Alioquin omnes ciuimodi propositiones essent falsæ: quod est absurdum. Similiter, qui concipit hominem ut conuenientem soli Petro, aut animal ut conueniens soli homini, conceptus hominis, & animalis ampliores antea contrahit, ut iam non omnem humanitatem, & omnem animalitatem, quam antea, complectantur; sed aliquam; siquidem nec Petro omnis humanitas, nec homini omnis animalitas, sed aliqua formaliter vera conuenit. Non ergo in actuali contractione retinet vniuersale eamdem vniuersitatem quam in statu abstractionis, sive adiunctionis habebat.

82 Sed est aduentendum. Regulariter, & ut plurimum conceptum antea vniuersalem per actuali contractionem non manere determinatum, sive est conceptus subiecti, de quo prædicantur, sed vagum, eoque modo indifferenter ad alia subiecta, sicut & vox, quā significatur, indifferens est. Ita enim euenit cum dicimus. *Petrus est homo: Homo est animal*, qui est modus ordinarius contrahendi vniuersalia. Dico tamen regulariter, & ut plurimum, quia interdum euenit oppositum. Ut cum dicimus. *Petrus est hic homo: Homo est hoc animal*. Quam doctrinam latius exposuit, & probatam reperies *suprà disp. 2. q. 3. sect. 4. circa med. 83*.

Quam autem vniuersitatem habeat in actuali prædicatione conceptus, qui de subiecto vniuersali, seu distributo, seu non distributo prædicatur, *inferius disp. 1. 8. vidimus*, vbi de terminorum suppositione sermo nobis sit.

Consectarium 2.

84 Vniuersale propriè dictum non est conceptus vagus complectens multa vagè, seu disiunctiū hoc est, vnum, vel aliud, vel aliud sub disiunctione sed determinatus complectens multa determinatè.

Hoc consectarium contrā Petr. Hurt. est, docentem, seu supponentem oppositum *disp. 5. Metaph. sec. 10. §. 157. & 179.* sed illud tenet Arriag. in *log. disp. 6. sec. 6. sub. 2. Quidam. controu. 3. log. pun. 8.* & alij communiter. Probatur autem, non ut probat Quidam. quia per actum vagè attingentem plura, hoc est, vnum, vel aliud, vel aliud sub disiunctione necessariò debeat illa tangi ut distincta, non verò ut vnum. Hoc enim falsum est, quia dum intellectus noster in vno substituto phantasmatore vagè cognoscit multa, vnum vnoque apparent illa, ut experientia monstrat; sed quia conceptus vagus, seu disiunctiū, qui per singula-

ria vagatur, quā talis est, non reputatur vniuersalis in communi existimatione. Ob id enim hec propositio, *aliquis homo currit*, non vniuersalis, sed de subiecto vniuersali, sed particularis, seu de subiecto particulari ab omnibus reputatur, & dicitur. Cuius ratio à priori est, quia conceptus vniuersalis multa debet in se complecti, quibus per quandam sui distributionem communis sit, ut ex superioribus liquet. At conceptus vagus prædictus vnum dumtaxat ex multis complectitur in se re vera; tamen, non determinatè; sed vagè, quo sit, ut ex illis omnibus quadam tenus communis sit non per distributionē, sed per disiunctionem. Quo iure si quis illum vniuersalem minus propriè per analogiam ad alteri appellare voluerit, non multum renuam. Hoc tamen pacto vniuersale usurparum eamdem reginebit in actuali prædicatione vniuersitatem, quam habebat antea; ut ex dictis *sect. 1. colligere* est.

Consectarium 3.

Vniuersale cum per abstractionem negatiū, *85* cum etiam per positivam effici potest.

Abstraction, sive præcisio negatiū appellatur, quā cognoscitur vna rei formalitas, ignoris aliis, cum quibus illa est idem. Abstraction vero positiva dicitur, quā cognoscitur vna rei formalitas ut consticta ab aliis, vel alii simul cognitis, cum quibus illa idem est. Ergo prior pars consectarij apud omnes est in confesso, qui præcisions obiectivas admittunt. (Qui enim negant impropiè solū, & abusivè dicere possunt; dicunt tamen per abstractionem negatiū vniuersale fieri.) Et probatur, quia nihil verat cognosci à nobis animal, e.g. ut vnum, atque commune multis, ignoris penitus differētū rationalis, & irrationalis, cum quibus illud re ipsa est idem, ut experientia docet. Quod est fieri à nobis vniuersale per abstractionem, seu præcisionem negatiū.

Secunda vero pars consectarij non adeò est communis. Negant enim illam nonnulli putantes, hoc ipso, quod animal e.g. cognoscitur à nobis ut positivè cōdistinctū à rationalitate hominis, à rugibilitate leonis & ab aliis huiuscmodi differentiis non posse non concipi contractū per differentias ipsas, atque adeo non vniuersale, quod est per abstractionem positivū vniuersale fieri non posse. Fallitur tamen, quia nihil prohibet concipere nos animal ut vnum, atque commune pluribus, quantumvis illud concipiamus positivū distinctū à differentiis singulorum. Cum enim animal hominis, & animal leonis, ut consticta à rationali, & rugibili sint ex conceptu suo exactè similia, poterunt vnoque ut sic consticta à rationali, & rugibili sub vno conceptu adunari, sive concipi ut vnum: Siquidem fundamentum adiunctionis plurium exacta eorum similitudo est. Quo fieri ut animal vnum commune pluribus appareat, simulque positivè distinctū à differentiis singulorum. Quod est per positivam abstractionem vniuersale fieri.

Ex quo patet ad contractionem naturæ alias vniuersalis auferrent, & impedientem eius vniuersitatem non satis esse, quod ea concipiatur ut positivè consticta à differentiis in inferiorum, in quibus ea repertitur, sed in super esse necessarium, quod concipiatur in ipsius multiplicata, aut etiam determinata ad singula per coniunctionem: cum talibus differentiis, ut iam amplius declaro.

Con

Disp. XVII. De unitate & plural. rer. Quæst. VI. 41

Consecrarium 4.

88 In contractione vniuersalis ad sua inferiora duo regulariter interueniunt; Nempe & multiplicatio obiectua eorum, quæ prius apparebant vnum; & coniunctio obiectua eorum cum differentiis ipsorum inferiorum, cum aliis formalitatibus in illis repertis; interdum tamen primum inuenitur sine secundo.

Etenim tunc dicitur vniuersale contrahi ad sua inferiora, quando conceptus illis antea communis, eoque iure latius patens, quasi constringitur, seu coarctatur, atque limitatur in singulis. Id autem fit cum intellectus noster naturam antea vniuersalem multiplicatam, atque distinetam vti re ipsa est, concipit in suis inferioribus, atque adeo etiam coniunctam cum inferiorum differentiis, cum aliis formalitatibus in eis repertis, quando ab illis fuerit abstracta, sive præcisa, vt regulariter evenit. Quando enim natura re ipsa multiplex per adunationem non abstractiuam, seu non præcisum facta fuerat vniuersalis, & evenire potest interdum, iuxta doctrinam suprà traditam n. 6. 9. tunc quidem ea per solam sui multiplicationem obiectuam contrahenda venit circa omnem coniunctionem eius cum differentiis, formalitatibus, & ab eâ præcisis, quæ in tali casu nulla sunt. Itaque contrahere vniuersale genericum ad suas species, nihil est aliud, quam concipere illud multiplicatum in illis, coniunctumque cum illarum differentiis specificis. Pariterque de vniuersali differentiali, de aliisque essentialibus in nominatis philosophandis est, iuxta inferius dicenda. Contrahere autem vniuersale specificum ad sua individua similiter nihil est aliud regulariter, quam concipere illud multiplicatum in illis, coniunctumque cum illorum differentiis numericis. Interdum tamen dumtaxat est concipere illud in individuis multiplicatum circa omnem coniunctionem cum differentiis. Tantumdemque venit dicendum de contractione vniuersalium accidentalium in concreto sumptorum, vt ex dicendis appareat.

Consecrarium 5.

89 Natura abstracta ab uno individuo, sive à differentiâ eius numericâ non est vniuersalis, neque unitatem habet medianam inter unitatem vniuersalis, & unitatem singularis. Si autem abstractatur à multis, vt fieri potest, quamvis sint eorum aliqua impossibilia, vniuersalis erit.

Prima pars huius consecrarij eatenus est contra Petr. Hurt. disp. 5. Metaph. sec. 9. & Smigleciūm disp. 4. log. q. 4. quatenus assertur naturam abstractam ab uno individuo, eo ipso ab omnibus, & pro omnibus esse abstractam, & consequenter vniuersalem esse. Eam autem ferè omnes alij communiter tenere videntur, & probatur. Quia natura abstracta ab uno individuo eius individui propria est: ergo neque esse alij communis. Tum de eodemtaxat individuo est prædicabilis, quia cum eo solo est re ipsa identificata: ergo non est vniuersalis. Naturæ quippe vniuersalis, & communis pluribus, & prædicabilis pluribus esse debet, vt constat. Confirmatur, & declaratur. Quia natura vniuersalis ita est vna ratione nostrâ, vt re ipsa sit plures; inde enim habet esse communem pluribus, & prædicabilem de pluribus, vt ex superiori dictis satis est notum: sed natura abstracta ab uno individuo te ipsa non est plures, sed vnicæ: Ergo.

90 Sed arguit Adversarius primò. Natura abstracta

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Etia ab uno individuo cognoscitur sine vila singularitate: Ergo abstractur ab omni singularitate, quia abstracti ab aliquo, & cognosci sine illo ident est in præsenti: Ergo natura abstracta ab vniico individuo, eo ipso est abstracta ab omnibus, atque adeo vniuersalis. Egregia æquinoctio. Abstrahi vnum ab alio, prout ad præsenterem attinet, non est vñcunque sine illo cognosci, sed cognosci sine illo supposita identitate reali ambo; alioquin, qui cognoscet integrum Petrum, nullo alio homine cognito, conceptum obiectuum haberet abstractum à multis, & consequenter vniuersalem, quod est ridiculum. Igitur, qui abstrahit naturam ab uno individuo, etiæ eam abque vila singularitate sicut & abque vilo alio integrum individuo cognoscit; non tamen abstractit illam à pluribus abstractione ad rem pertinente, idoneaque ad faciendum vniuersale.

Deinde arguunt. Qui abstrahit naturam ab uno individuo, non magis clare cognoscit illud, quam reliqua similia: Ergo confundit illud cum aliis: Ergo conceptum habet confuso quodam modo abstractum ab omnibus, atque adeo communem omnibus, & prædicabilem de omnibus. Et confirmari potest; quia alia ad faciendum vniuersale omnibus individuis commune, ab omnibus expressè facienda esset abstractio naturæ, quod videtur à praxi alienum, imò impossibile. Nemini enim possunt simul occurrere omnia individua, vt ab illis naturam abstractar.

Respondeo ad argumentum. Qui abstrahit naturam ab uno individuo magis clare cognoscere illud, quam reliqua, quæ penitus ignorat; siquidem cognoscit illud quoad naturam cum præcisione à differentiâ, reliqua vero, quoad nihil cognoscit, vt supponimus. Et quamvis cognitio abstractiua naturæ vnius individui à differentiâ eius confusa ob id quodammodo dici possit, sed non confusione confundente tale individuum cum aliis, quo pacto confundi dicuntur, que per eandem cognitionem, sed indistincte, sive ignorantia ipsorum distinctione, aetingeruntur. Vnde abstrahens naturam ab uno tantum individuo non habet conceptum villomodo abstractum ab omnibus abstractione, de quâ hic tractamus; atque adeo neq; communem omnibus, nec prædicabilem de illis. Ad confirmationem respondeo: ad faciendum mediâ abstractione vniuersale commune omnibus individuis ab omnibus omnino debere naturam abstrahiri. Ad hoc tamen non requiri, quid omnia distinctè occurrant menti abstractentis; sed sufficere occurrant aliqua, aut etiam vnicum, vnde mens excitetur ad concipiendum uno conceptu tum eorum, illiusve, tum omnium illis similiū naturam cum præcisione à differentiis, quod non solum possibile, sed praxi consentaneum est. De quo iterum redibit sermo q. 8.

Quod si vniuersale specificum, vt tale sit, pluribus egerit individuis, ex quibus illud abstrahatur, sive admetetur, etiam vniuersale genericum egerit pluribus speciebus, & quodvis aliud vniuersale pluribus eorum inferiorum, respectu quorum vniuersale est.

Aduero tamen Coninbr. in Pref. Porph. q. 8. art. 3. vbi punctum hoc tractant, assertere concreta hoc creator, tametsi soli Deo conueniat, vniuersale esse, quia forma eius est creatio communis: sed mihi non placent, quia quidquid sit de formâ concreta, si illud in se nullomodo est multiplex, sed vnicum tantum, vnde cunque ei proueniat unitas, & consequenter neque in mente nostra est vnum multis commune, atque adeo conueniens multis,

D 3 8

& prædicabile de illis, non potest esse vniuersale, vt ex definitione vniuersalis ab omnibus recepta constat.

95 Iam secunda pars conlectarij alias communis contra vnum, aut alterum est sententem oppositum. Probator tamen; quia omnis vnitas aut constituit vnum commune pluriis communitate vniuersalis, aut constituit vnum non ita pluribus communis; non enim datur medium, cum sint extrema contradictriorē opposita. Si primum est vnitatis vniuersalis. Si secundum; vnitatis singularis: Ergo vnitatis media repugnat: Ergo vnitatis natura abstracta ab uno individuo non media, sed singularis vnitatis est.

96 Dices, præscinditur à singularitate: Ergo non manet ex suo conceptu vnitatis singularis. Distinguo antecedens. Præscinditur à singularitate formalis: concedo: fundamentali, sive reali: nego: & nego consequentiam; quia vt aliquid dicatur vnum vnitatis singularis, sicut est fit illud indistinctum ex conceptu suo à singularitate fundamentali, sive reali; eo ipso, quod singularitas ex prædicatis est transcendentibus omnes omnino formaliter cuiuscumque individui, vt pluribus exponam inferius.

97 Denique tercia pars conlectarij contra Petruum Hurnum. Qui literi loco citato teneat naturam ab uno individuo abstractam vniuersalem esse, vt vidimus, requiri tamen ad id, vt talis natura plura individua sint possibilia. Vnde *disp. 5. log. 7. 3.* enix contendit casu, quod aliqua species vnum dumtaxat habeat individuum possibile, vt de speciebus Angelorum censent Thomistæ, nequit autem posse talem speciem vniuersalem esse. Cuius sententia etiam sunt Rub. *cap. de specie. q. 4.* *Artiag. disp. 7. log. subl. 2.* & alij Recentiores: sententiam tamen nostram tenent communiter Thomistæ cum Caet. *1. p. q. 13. art. 9. §. Adiutoria hic, & cap. 3. de ente, & essentiâ, & c. p. de specie dub. 3.* Pro eademque Comitibus in *Præf. Porpl. q. 8. art. 3.* referunt S. Th. Capi. Soncin. & alios. Qui cum docent singulas Angelorum species vnicum tantum individuum habere posse; censent nihilominus tales species vniuersales posse esse respectu talis individui, & aliorum ratione nostrâ conceptibilium. Ratio autem huius sententia est, quia nihil est, quod veter naturam chymericam aliquod ex conceptu suo obiectu prædicatum habere exactè simile, & aequaliter prædicato natura vera, vt patet ex naturâ compâctâ ex homine, & leone identificatis, quia nequit non habere ex conceptu suo prædicatum hominis exactè simile, & aequaliter prædicato hominis veri: ergo neque erit quidquam quod veter prædicata illa exactè similia, & aequalia natura chymericâ, & natura vera sub vnicum conceptu adunari ab intellectu nostro, siquidem ad huiusmodi adunationem præter exactam similitudinem, & aequalitatem prædicatorum nihil aliud requiritur, vt vel ipsa experientia ostendit, constabuit amplius ex dicendis *infra q. 8.* Talis igitur vnum concepimus talibus naturis vera, & chymericâ communis erit, & prædicabilis de illis, utpote ab ambabus abstractus, proutdeque vniuersalis propriissimè, vt ex definitione constat.

98 Dices: vniuersale est potens esse in multis: Ergo debent illa multa esse posse, arque adeo esse possibilia, vt vniuersale re vera sit potens esse in illis. Causa aequiocationis. Distinguo antecedens: Vniuersale est potens esse in multis determinate, & semper in statu a solute existentiali, nego

antecedens; est potens esse in multis vel in statu existentiali, vel in statu quiditatu, insque vel absolutis, vel conditionatis, iuxta diuersas materias vniuersalitatis, concedo; & nego consequentiam. Quia etiam chymeris in statu quiditatu, aut etiam existentiali conditionato conuenient sua prædicata vniuersalia, hæcque proinde concipi possunt ut potentia illis inesse; atque de illis prædicari intra huiusmodi status, vt est notissimum.

Deinde obiecti potest. Ens rationis dicitur ens per analogiam tantum ad ens reale: Ergo nequit dari conceptus vnum vniuersale, & communis enti reali, & enti rationis: Hæc etiam aequiocatione cauenda est. In ente enim rationis ficto duplex vnit ratio entis consideranda; nimirum ratio entis facti, & ratio entis intentionalis. Prima ex parte obiecti se habet, peractumque fingentem cognoscitur, realisque est ex genere, sive ex conceptu suo, prout reale intentionaliter opponitur tametsi sive non sit vera, quia sive non est in se, vt cognoscitur. Secunda per actum fingentem non cognoscitur, ab eo tamen defumitur, quatenus obiectum medio illo intentionaliter, seu obiectu dicitur esse, seu existere in mente cognoscens, proindeque a potentia, quam habet ad sic intentionaliter existendum, ens intentionale, seu ens rationis appellatur, qua ratio entis vera quidem est, non tamen realis, prout reale intentionaliter opponitur, sed intentionaliter, quia tale obiectum vere potest obiectu existere in mente cognoscens, tametsi vere non possit existere in se à parte rei. De quo plurima sunt dicta à nobis *suprà disp. 12.* Itaque ens impossibile dupli titulo dicitur ens. Primo, quia vere est potens existere intentionaliter in mente illud cognoscens, & hoc pacto analogie tandem conuenit in solo nomine cum ente reali, quia potentia ad existendum intentionaliter, & potentia, ad existendum realiter non habent omnino modum similitudinem, vt in vnicum conceptum vniuersalem coire possint, sed aliquam dumtaxat, que analogia dicitur. Secundo, vel quia vere est id, quod de suo est, ex suove conceptu obiectu: vel quia tametsi fictiū, etiam est suo conceptu obiectu potens realiter existere similiiter ac verum ens; tale enim à fingente concipi potest. Atque ita in utrâque ratione entis vnicâ, vniuersali, & vniuersali cum ente reali, & possibili potest conuenire. Pariterque in aliis rationibus obiectu, quia præcise spectata cum similitudine omnino sunt in utroque conceptibiles. Ex quo pater ad obiectio- nem. Quam quidem doctrinam, quia multi non animaduertierunt, ideo conceptus vniuersales, vniuersalesque communes enibus realibus, & chymericis, abs iure tamen abnegarunt.

Conlectarium 6.

Vniuersale, quod metaphysicum appellant, per adunationem naturæ re ipsâ multiplicis seu abstractiū, seu non abstractiū fit. Vniuersale autem logicum insuper per comparationem, qua natura adunata potens concipiatur inesse multis, aut etiam prædicari de illis.

Vtraque pars communis est, & ex dictis in superioribus fatis conspicua. Quod dubitant hic aliqui, est: An comparatio, per quam sit vniuersale logicum, sit simplex aut composita; hoc est an sit apprehensio simplex, vel potius iudicium? Et quidem non esse iudicium, quo natura vniuersalis de suis inferioribus affirmatur, certum est apud omnes

omnes, contra nescio quos tacito nomine citat Rub. q.6. Quia per tale iudicium potius definir esse vniuersalis natura, vt vidimus consec. 1. solum ergo potest esse dubium de iudicio, quo iudicatur natura vniuersalis potens esse in multis, aut praedicari de illis.

101 Dico vniuersè per nullum iudicium nostrum effici vniuersale, aut aliquid aliud ens rationis seu supposititum, seu factum. Quia cum ad omne iudicium nostrum præsupponatur apprehensio simplex obiecti iudicati, ut supra disp. 2. q.4. consec. 2. statuimus; quando aliquid iudicium nostrum circa aliquid ens rationis versatur, iam præsupponit illud factum per præiunam apprehensionem, atque adeo non facit, ut pluribus explicatum est supra disp. 1. vbi vidimus etiam quomodo propter cumdem titulum, inter alios, per nullum actum voluntatis, alteriusve potentie appetitivæ, ut præsupponenter cognitionem sui obiecti, aliquid ens rationis effici possit.

102 Quod autem neque à Deo, neque ab Angelis, neque ab alio quopiam cognoscere per species proprias possit vniuersale fieri ex dictis in disp. citata, atque etiam in præsente satis est notum.

Confectarium 7.

103 Potentia ad effendum in multis, quæ vniuersale logicum constitui dicitur, proprietas quædam est vniuersalis metaphysici, quemadmodum præcibilitas, sive potentia ut prædicetur de multis, proprietas vniuersalis logici dici solet. Quæ subinde proprietas media erit vniuersalis metaphysici.

Ratio est; quia hoc ipso, quod natura per adiunctionem ex multis facta est vna, atque adeo vniuersalis metaphysicæ, consequenter cuadit potens inesse eisdem multis, sive eis conuenire, ut conuenit prædicatum subiecto. Ad quod rursus consequitur, ut possit prædicari de illis, quod est potentiam dictam ad effendum in multis esse immediatam proprietatem vniuersalis metaphysici, mediatis autem eisdem potentiam, ut prædicetur de multis, quæ propteræ proprietas erit immediata vniuersalis logici, si hoc, ut ponimus, constituitur per illam ad effendum in multis.

Confectarium 8.

104 Eodem iure dicendum est proprietatem vniuersalis metaphysici esse subiectibilitatem respectu eorum, quæ de ipso possunt prædicari; atque adeo etiam præiunam potentiam, ut subiectum illis tanquam subiectum prædicato.

Ratio conspicua est; quia quidquid à nobis est concepibile, quemadmodum confessum à nobis est prædicabile de illis, quibus conuenit, ut subiectis, ita confessum quoque à nobis est subiectibile illis, quibus conuenit ut prædicatis; atque ita sicut circa prædicationem concepi potest inesse illis, quibus conuenit ut subiectis; ita pariter circa prædicationem concepi poterit subiectum illis, quibus conuenit ut prædicatis, ut est notissimum: sed vniuersale metaphysicum à nobis concepibile est, ut constat. Ergo.

105 Solum dubitare quis poterit, quibusnam prædicatis sit subiectibile vniuersale, quorūnamve prædicatorum possit subiectum esse? Dico imprimis, prædicatione indirecta iis omnibus subiectibile esse, de quibus prædicatione directa prædicabile est: puta factis prædicationibus per verbum

substantium esse, ut semper fieri possunt, tamen si sepe etiam possint fieri per alia verba iuxta doctrinam suprà datam disp. 2. q.4. consec. 1. Ratio est; quia cum verbum esse substantium significet identitatem extremon, que non potest non mutua esse, quidquid prædicatur vere de aliquo, eidem vere quoque subiecti potest, saltem prædicatione indirecta. Quænam autem prædicatione directa dicatur q. illa 4. citata consec. 4. exposuimus. Itaque, qui homo e. g. de Petro, Ioanne, Francisco &c. directe prædicabile est ita, Petrus est homo: Ioannes est homo: Francisco est homo: &c. idcirco eisdem est indirecta subiectibilis sic, Homo est Petrus: Homo est Ioannes: Homo est Francisco, &c. Facta nimis mirum hominis contractione, eiusque vniuersalitate amissis in his indirectis prædicationibus & que ac in illis directis, iuxta doctrinam paulò ante consec. 1. statutam. Ex quo patet, quomodo non minus sit proprietas vniuersalis posse subiecti suis inferioribus indirecta, quam posse prædicari directe de illis.

Deinde prædicatione directa iis omnibus prædicatis est subiectibile vniuersale, quæ illi directe conueniunt, quæ multa esse solent essentia, & accidentalia. e. g. homini conuenit directe esse animal, esse rationale, esse admiratum, esse insibile, esse diuersum à bruto, esse coloratum, esse quantum, esse relatum, esse alicubi, &c. quibus propteræ prædicationis directe est homo subiectibilis. Est tamen hominem directe his prædicatis subiectibile non est proprietas eius in quantum vniuersalis (sicut esse indirecta subiectibile Petro, Ioanne, & Francisco, &c.) Sed in quantum hominis, eo quod per talen subiectibilitatem non est homo multiplicabilis in talia prædicata, (sicut per subiectibilitatem, quæ Petro, Ioanne, & Francisco, &c. subiecti potest) ob id enim quodvis hominis individuum nullatenus vniuersale eisdem prædicatis, eodemque modo directe subiectibile est. De Petro enim, non minus quam de homine est prædicabile directe esse animal, esse rationale, esse risibile, &c.

Ex quibus patet ex eo, quod aliquid sit vnum directe subiectibile pluribus, non esse vniuersale nisi sit in eis pluribus multiplicabile, nam quodvis individuum est vnum directe subiectibile pluribus, iis scilicet omnibus prædicatis, cuius subiectum esse potest, nec tamen est vniuersalis defectu multiplicationis in illis. Quemadmodum neque ex eo, quod aliquid sit vnum directe de pluribus prædicabile, & vniuersale, nisi sit multiplicabile in ipsis pluribus, ut patet in vna, individuaque essentia Dei directe de tribus personis prædicibili, in vnaque albedine posita in pluribus subiectis, & prædicabili de illis.

Quod dubitari potest est. An sicut pleraque vniuersalia in quantum huiusmodi prædicabilia sunt directe de multis; eisdemque subinde indirecta subiectibilis, ut vidimus, aliquid sit possibile vniuersale, quod in quantum vniuersale, vice versa, directe sit subiectibile multis, de eisdemque consequenter indirecta tantum prædicabile. Dico esse possibile. Tale enim est conceptus vniuersalis subiecti ad multa prædicata distincta inter se comparatus, quæ de illo possunt directe prædicari, mediatis eius multiplicatione, sive distributione, atque adeo contractione sicut subiectum est album: subiectum est nigrum: subiectum est frigidum: subiectum est calidum, &c. Quæ prædicationes directæ sunt, & de prædicatis distinctis. Quibus proinde subiectum

realiter multiplex, & per nostram rationem unum per sui multiplicationem & contractionem directe subiectibile est, & indirecte prædicabile. Ita *Album est subiectum: Nigrum est subiectum: Frigidum est subiectum, &c.* Quo nihil desideratur, ut subiectum sic usurpatum respectu talium prædicatorum vniuersale sit. Cui alia similia præterea absque dubio sunt possibilia, facilèque possent ex cogitari.

Consectarium 9.

109 De vniuersalitate negationum, seu carentiarum rerum perinde philosophandum est si à proportione seruat, & per quandam æquivalentiam, ac de vniuersalitate rerum ipsarum.

Nam licet negationes rerum nihil omnino sint positivè in se concepibile, & adhæsiuè iudicabile, prouindeque iudicium negativum rei non circa rei negationem per modum positionis, sive adhæsionis; sed circa rem ipsam per modum recessus, sive remotionis versetur, ut *suprà disput. 2. quest. 4. proposit. 4. statuimus, & latius disput. 9. quest. 3. Ceterum, quia, ut ibi etiam adnotauimus, nos in praesenti statu ad instar rerum in phantasmatibus substitutis negationes positivè concipiimus, de cisque ut sic positivè, & adhæsiuè per æquivalentiam quandam iudicemus; perinde enim est apud nos iudicare. Negatio Petri existit, ac iudicare. Petrus non existit. Hoc imprimis pœtio per quandam etiam æquivalentiam de negationibus rerum perinde, atque de rebus ipsis poterimus philosophari, quod ad eorum vniuersalitatem, & singularitatem attinet. Sicut enim ex hoc, & illo, & illo homine abstrahimus, sive adunamus rationem hominis ipsis communem, & specificam; ita ex hac carentia hominis, & illâ, & illâ poterimus abstrahere, sive adunare rationem carentiae hominis ipsis communem, & specificam. Et sicut ex homine, equo, & leone abstrahimus, & adunamus rationem animalis genericam; ita ex carentia hominis, equi, & leonis poterimus abstrahere, & adunare rationem carentiae animalis genericam; & in ceteris patiter. Sicque per simplicem apprehensionem ante iudicij adhæsiv, seu positiu aduentum facimus vniuersalia negativa, non aliter, ac positiva, iuxta dicta *conf. 6.**

110 Verumtamen, quia cum procedimus per iudicia negativa rerum, quibus iudicia positiva negationum rerum æquivalent, nulla negatio obiectiva à nobis concipitur, quia per apprehensiones præiuas dumtaxat apprehenduntur, ac proponuntur ipsæ res, in quæeadem iudicium tendit per modum recessus, seu remotionis; idcirco in huiusmodi casibus nullum vniuersale negativum in rigore formamus, quod se habeat ex parte obiecti; illud tamen per quandam etiam æquivalentiam poterimus dici formare, quando conceptus positivus per apprehensionem propositus, & per iudicium negativum remotus vniuersalis est, talèque vniuersale negativum dicetur fieri, quale est conceptus ipse. Sic, qui iudicat nullum hominem existere, vniuersale negativum specificum, & qui iudicat nullum animal existere vniuersale negativum genericum, & qui iudicat nullum equum currere, vniuersale negativum accidentale dici poterant fabricari; & in ceteris patiter.

111 Recole alia, quæ *suprà de vniuersali diximus disputat. 1. quest. 3. in consectariis*, quibus amplius adhuc tibi innotescere natura, & affectiones eius.

Quæ autem hic à multis logicis de prædicatiis actualibus scribuntur, supra etiam *disput. 2. questione 4. confessar. 3. & 4.* reperies expolita.

QVÆSTIO VII.

Quotuplex sit vniuersale?

Variis modis potest vniuersale diuidi. Celebris ¹¹¹ ramen ille est, quo diuiditur in quantum prædicabile penes diueras habitudines, quas potest habere ad subiecta, de quibus prædicabile est. Diuiditur autem ut sic primâ diuisione in duo membra: Secunda vero in septem omnino venit exacte diuidendum, quidquid Porphy. & ceteri quique logici post ipsum diuiserint in quinque. Quæ rursus septem membra in alia plura possunt subdiuidi, & prorsus debent, ut in maternâ prædicabilium cum ea distinctione, quâ par est, procedatur. Igitur,

Divisio 1.

Vniuersale ut prædicabile aliud essentiale, aliud ¹¹² accidentale est.

Etenim, quod prædicatur de subiecto per vetum substantiū esse, (ut omne vniuersale prædicari potest, iuxta doctrinam statutam *disput. 2. quest. 4. confess. 1.*) aut nihil adiicit *suprà subiectum*, sed vel totum ipsum, vel partem aliquam eius repetit, aut adiicit aliquid *suprà subiectum*. Si primum. Prædicatum est subiecto essentiale. Si secundum, accidentale, sumpro vocabulo accidentis cum omnilitudine pro eo quod essentia adiicitur quoque modo, affectioque essentia vniuersale solet vocari. Essentia enim subiecti dicitur (sicut & cuiusvis alterius conceptus obiectui sive simplici, sive compositi) id totum, quod subiectum est suo conceptu adæquato sive id, quod subiectum in essentiā prædicatione adæquate sibi identificat per actum essendi substantiū, qualem significat vniuersale verbum *esse* substantiū usurpamus: idque sive subiectum sit simplex, sive compositum vel physicè, vel metaphysicè. Quamquam enim vox *essentia* primitus actum essendi substantiū significat, quem verbum substantiū *esse* significat tanquam nomen verbale eius; iam tamen non pro tali actu usurpatur, sed pro conceptumedio ipso actu identificato subiecto, ut pluribus explicatum est *suprà disputat. 9. quest. 1. & 2.*

Vbi essentiam sic vniuersè sumptam in quatuor ¹¹⁴ primū membra diuisiimus; nempe in essentiam physicam, metaphysicam, transcendentalē, & logicam. Deindeque quamvis etiam in essentiam per se; & in essentiam per accidens. Essentia per se physica est totum, quod res physicè est ex aequo, & directe. Essentia vero physica per accidens concretum adiectiū est physicū constans ex subiecto in recto, & actu, seu forma in obliquo distinctione physicè, quod obiectum seorsim à formâ etiam diceretur essentia per se physica talis concreti. Essentia per se metaphysica est subiectum omnium actuum vniuersalium rei conuenientium, & solitariae nostrâ à tali subiecto distinctorum. Essentia verò metaphysica per accidens concretum adiectiū metaphysicum erit coalescens ex tali subiecto in recto, & ex talibus actibus, aut aliquo eorum in obliquo. Essentia transcendentalis est, quæ non solum

Disp. XVII. De vnitate & plural. rer. Quæst. VII. 45

solum rebus, sed etiam formalitatibus omnibus conuenit, critque per se, si totum suum conceptum dicit in recto. Per accidens autem, si patim in recto, & partim in obliquo. Denique essentiam logicam appellamus, quæ ex genere, & differentia composita est. De quibus vide plura loco citato. Hæc summatio retul, ut notem doctrinam præsentis divisionis in quibus harum essentiarum habere locum, quia quævis potest poni ex parte subiecti, repetique ex parte prædicari aut sine additione, aut cum illa. Itaque prædicatum, quod repetit totam subiecti essentiam quæcumque ex dictis sit, aut partem eius circa additionem essentiale dicitur. Quod autem ultra aliud adiicit, accidentale.

Divisio 2.

115 Vniuersale, seu prædicabile essentiale in quinque omnino: Accidentale vero in duo membra sequitur statim diuidendum divisione immediata.

Nam prædicatum, quod nihil adiicit subiecto, vel repetit totum ipsum subiectum sive sub eodem sive sub diuerso conceptu; vel partem subiecti dumtaxat? Si totum, est prædicatum specificum quo prædicatur tota essentia. Si partem; aut illa est per alteram concrebilis, & sic est prædicatum genericum; aut est alterius contractua, & sic est prædicatum differentiale; aut neque contrahibilis per alteram, nec contractua alterius, & sic est prædicatum anonymum; aut simul est contrahibilis per alteram & contractua alterius, & sic est prædicatum mixtum ex differentia, & genere. Quod etiam potest esse mixtum ex prædicato anonymo, & differentia, aut ex omnibus hisce tribus, ut pau-
lo infra exponam. Hasce tamen omnes mixtiones sub vniquo nomine vnius prædicati mixti comprehendimus. En itaque quinque imprimis species prædicatorum essentiarum, quæ ex divisione adæquate prout oportet facta resultant. Dicuntur autem, & sunt essentia, quia primum est totaessentia subiecti; reliqua partes intrinsecè constitutiva esse eisdem essentiæ.

116 Prædicatum autem adiiciens aliquid subiecto; aut est necessarium subiecto, quia hoc cum illo connexum est, & accidens inseparabile, seu potius passio subiecti appellata foler; vel certe ita id distinctionis gratia expediet appellare vniuersæ; aut est contingens subiecto, quia ita illi conuenit, ut possit non conuenire, & sic subiecti accidens inseparabile, seu potius subiecti accidens absolute dici foler, & debet, sumpto hoc vocabulo paulo strictius, quæ antea, pro additamento scilicet essentia non necessario.

Divisio 3.

117 Rursus quodvis ex quinque prædicatis essentiarum recentris in duo membra est diuidendum. Quodvis autem ex duobus accidentalibus in alia duo immediate: mediate autem suo ordine in alia plura.

Quando enim essentia subiecti est composita ex partibus seorsim de subiecto ipso prædicabilibus, ut plerumque sit, hæc compositio aut physica, sive realis, aut metaphysica, sive rationis esse potest, iuxta quam differentiam singula dictorum prædicatorum duo membra subeant. Atque ita ita prædicata, sive prædicabilia essentia decem omnino sunt. Et quinque quidem metaphysica; quinque autem alia physica dicti poterunt.

Iam vero tam passio subiecti, quam accidens (que sunt duo commemorata prædicabilia accidentalia) aut conuenit huic soli subiecto, & non aliis; & sic vel passio propria, sive proprietas, vel accidens proprium subiecti est, aut conuenit in super aliis; & sic, vel passio communis, vel accidens commune dicetur. Eruntque quatuor huiusmodi prædicabilia; nimirum proprietas; passio communis, accidens proprium, & accidens commune.

Quorum singula præterea in physica, & metaphysica sunt diuidenda; quatenus id, quod subiecto adiicit, aut metaphysicè dumtaxat, seu per rationem nostram: aut physica, & re ipsa ipsi subiecto adiectum est. Quo pacto iam sunt octo.

Et quoniam id, quod physica subiecto adiicit, aut potest esse intrinsecum, sive adhærens ipsi subiecto, aut extrinsecum, & à subiecto remotum; aut partim intrinsecum, partim extrinsecum, seu mixtum ex utroque, alia hinc octo pullulant prædicata, quibus accidentalia physica duodecim sunt.

Similiter, quia, quod subiecto metaphysicè adiicit, aut potest re ipsa esse adæquate idem cum ipso: aut inadæquate dumtaxat, quatuor hinc etiam accrescentur prædicata accidentalibus metaphysicis, quibus ea sunt octo.

Itaque accidentalia omnia viginti omnino sunt, iunctaque decem essentialibus triginta prædicata, seu prædicabilia conficiunt. Pluraque erunt, si accidentia necessarium subiecto, quod passionem vocamus, rursus multiplicetur, ut potest, penes necessitatis divisionem in metaphysicam, physicam, & moralem superius explicatam à nobis *disp. 11.* Ex quibus prædicabilibus licet omnia accidentalia ad duo priora, sub quibus continentur, reduci possint, & decem essentialia ad quinque. Ast ex his sepm, quæ supersunt, nullum ad aliud congrue potest reduci; quia prædicabile anonymum sub nullo aliorum continentur; mixtum vero ex differentia & genere, et si partim ad genus, partim ad differentiam videntur spectare, quatenus utriusque exercet munus; sumptum tamen adæquate, & indivisiu[m] ad neutrum spectat, sed suam ut sic propriam constituit classem. Tantundemque pariter de aliis mixtis dicendum est. De reliquis autem nullum est dubium, quin singula propriam classem constituent. Vnde plane concluditur Porphyrium, & Aſſeclas eius inſufficienter haſtenus, & diminutus in quinque dumtaxat species prædicabile diuſiſſe.

Adierto hic Porphyrium *cap. de Proprio*, & cum eo alios Logicos in quatuor membra Proprium diuidere. Nempe in illud, quod conuenit sibi, non tamen omni, id est, sibi aliqui speciei, non tamen omnibus diuidi eis; & in illud, quod conuenit omni, non tamen sibi: & in illud, quod conuenit omni, & sibi, non tamen semper; & denique in illud, quod conuenit omni, & sibi, & semper. Sed primum per prædictum diuſum huius divisionis dicitur esse Proprium: quandoquidem aliquod membrum eius non quid proprium, sed quid commune dici debet, utre vera eti[n] nimirum illud, quod non solum aliqui speciei, sed & aliis conuenit. Deinde diuſio facta sub aliis terminis manca est, & diminuta, defectu exacta combinationis eorum: sunt namque membra, quæ resultant, omnino octo sic recensenda. Quod conuenit omni, & sibi, & semper. Quod conuenit omni, non tamen sibi, nec semper. Quod conuenit omni, & sibi, non tamen semper.

Quod

Quod conuenit omni, & semper, non tamen soli. Quod conuenit soli, non tamen omni, nec semper. Quod conuenit soli, & semper, non tamen omni. Quod conuenit semper, non tamen omni, nec soli. Quod conuenit non tamen omni, nec soli, nec semper. En adæquatam diuisionem sub terminis datis; in ea tamen exponendâ non immoror amplius, quia multa eius membra in eadem recidunt aliarum diuisionum. De ceteris autem, si quid fuerit notatu dignum, inferius notabo, cum de prædicabilibus accidentalibus in speciali sermo sit.

124 Ne autem exemplum desideres prædicabilis anonymi, sume concretum adiectum ex aliquâ essentiâ per se metaphysicâ, e. g. ex essentiâ metaphysicâ entis ut sic, & ex duabus, aut pluribus eisdem essentiâ proprietatibus, iuxta doctrinam concretorum, & essentiâ nuper propositam, & datam *suprà disp. 1. quæst. 4. & disput. 9. quæst. 1 & 2.* De coequo prædica vnam earum proprietatum pariter in concreto, critque prædicatio essentiâl, quia pars de toto: non generis; quia talis proprietatis alii essentiis non est communis, alioquin non esset proprietatis, ut ponimus: non differentiæ; quia in toto, de quo prædicatur, nulla alia ponitur pars aliis essentiis communis, & contrahibilis per illam. Specie autem esse non potest, quia non est tocius essentiæ, sed pars, & multo minus passionis, aut accidentis, cum sit prædicatio essentiâl. Erit igitur sexti prædicabilis anonymi, ut ponebamus.

125 Iam verò septimi prædicabilis mixti in homine imprimis habes exemplum. De quo tunc animal, quam rationale simul ut genus, ut differentiâque prædicatur: ambòque propter prædicabili sunt mixta ex differentiâ, & genere. Conuenit namque homo in esse rationalis ut sic cum Angelis, in esse animalis cum brutis: in coniunctio verò cum neutrâ: quo sit, ut ambo ea prædicant vicissim se se contrahant, & se mutuo contrahantur; atque ita vtrumque & minus differentiæ, & minus generis exerceat.

126 Pariterque prædicabile mixtum ex genere, & differentiâ erit, si sit pars subiecti, in quo sint duæ alia partes, quarum alteram ipsum contrahat vtrò vniuersali, & ab alterâ contrahatur, vtrò minus vniuersali. Prædicabile autem mixtum ex genere, & prædicabili anonymo erit, si sit, pars subiecti habentis alias duas partes, alteram minus vniuersalem, & alteram æqualem ipsi. Mixtum, verò ex differentiâ, & prædicato anonymo, si ex duabus aliis subiecti partibus, altera æqualis, & altera vniuersalior eo sit. Mixtum denique ex omnibus tribus, si subiectum alias duas partes habeat, quarum alteram illud contrahat, ab eaque contrahatur vicissim, cum alteraque sit æqualis. Vel si subiectum tres alias partes habeat, aliam magis, aliam minus vniuersalem, quam prædicatum ipsum, & aliam ipsi æqualem. Qui omnes casus possibilis sunt, ut considerantur patet. Quandoquidem tam ex parte subiecti, quam ex parte prædicati pro libito ponere possumus qualibet formalitates rei, de quâ sermonem inducimus, relictis aliis. Constat autem in vñâquâque re multis esse formalitates, quod vniuersalitatem æquales, ut sunt omnes rei proprietates specificæ, atque etiam genericæ vicissim inter se comparatae: & multis inæquales, ut sunt omnes subordinatae in categoriâ talis rei ab infinitâ specie usque ad supremum genus, & eorum pariter subordinatae proprietates.

Quod si verò exempla itidem exoptas prædicabilium essentialium physicorum, quæ influet addimus. Accipe imprimis concretum adiectum ex aliquâ essentiâ physicâ, & ex passione communâ, ex proprietatēque physicâ eiuldem essentiâ; de quo prædica passionem communem concretâ simili sumptu, critque prædicatio generis. Deinde prædica proprietatem, & erit differentia: postmodum prædica totum concretum aut de ipsomet; aut de aliquo eius individuali, & erit prædicatio speciei. In primâ quippe prædicatum est pars essentiâ subiecti communis, contrahibilisque subinde per aliam eiusdem essentiâ partem; atque adeo genus, in secundâ prædicatum est pars essentiâ subiecti propria, & aliam contrahens; atque adeo differentia. In tertâ prædicatum est tota essentiâ subiecti, atque adeo species. Vbi vides essentiâ ex genere, & differentiâ compositam, quæ tunc in se, tunc ab essentiâ ipsâ realiter distincta sunt secundum formas concretorum, quæ in obliquo capiuntur. Qod fors, si non vides, non credes. Præterea, si accipias concretum ex essentiâ physicâ, & duabus physicis proprietatibus, de coequo singulas prædices seorsim, duo prædicta physica habebis eorum, quæ anonyma diccamus.

Demique si sumas concretum ex essentiâ physicâ, & duabus passionibus communibus respectu diuersorum, quælibet harum prædicata de toto concreto redder prædicatum mixtum ex differentiâ, & genere: illudque physicum: quemadmodum in exemplo hominis animal, & rationale mixta similiter prædicata sunt metaphysicia. Aliaque pariter mixtiones facies ponendo in concreto ex parte subiecti passiones, & proprietates physicæ mixtas ceteris modis.

Quæ omnia, ut clariss apparet, adnotandum est primo. Cùm dicimus prædicatum specificum repeteret totum subiectum, seu totam essentiam subiecti, cetera autem prædicata essentiâ parte eiusdem; aut intelligendum id est de subiecto vniuersali omnino indistincto à prædicato specifico, quale est natura specifica ex pluribus individuali adunata, vel etiam abstracta, aut si intelligitur etiam de subiecto individuali, de quo item prædicatum specificum, & cetera prædici possunt, putandum non est sermonem esse de essentiâ subiecti individuali, quæ præter naturam specificam insuper includere solet in suo concepto differentiam numerican, proindeque per prædicatum specificum integrè non repetitur; sed de essentiâ subiecti vniuersali, omnibique individuali communis, quæ semper repetitum integre per prædicatum specificum. Nam huius dumtaxat essentiâ, atque adeo etiam partium eius habetur impræsentiarum ratio, vbi sermo dumtaxat est de prædicatis, seu prædicabilibus vniuersalibus; non item de individualibus, de quibus agendum in sua loco.

Secundò adnotandum est, ut pars essentiâl physica verè prædicari possit de suo toto, in concreto, coequo adiectu lumi debere; quia, ut pars physica abstracte sumpta non est idem cum suo toto, ita de illo per verbum substantium esse, quod identitatem significat; verè prædicari non potest; bene tamen sumpta in concreto adiectu, eius subiectum idem sit cum subiecto toius pariter adiectu sumptu. e. g. sume concretum adiectum ex subiecto dulci simul, & albo, ex eiusque albedine, & dulcedine; vocaque illud dulce album. Hæ propositiones erunt omnino falsa.

falsæ, Dulce album est albedo. Dulce album est dulcedo. Hæ tamen propterea vera. Dulce album est dulce: Dulce album est album: eruntque essentiales, quia pars de toto, & prædicabilis mixti, quia partium est mutuò contrahentium. Dulce album enim per esse album distinguitur ab omni dulci non albo, cum quo conuenit in esse dulce, & per esse dulce distinguitur ab omni albo non dulci, cum quo conuenit in esse album. Quo exemplo facilè duci poteris ad alia ex cogitanda pro cæteris prædicabilibus physicis essentiaibus, quae prædicantur, ut pars physica detoto physico. Suntque genus, differentia, & anonymum. Pars vero essentialis metaphysica abstractè sumpta verè prædicatur de suo toto in sensu reali, & identico; quia verè est idem cum suo toto realiter: ut tamen in sensu formaliter verè de illo prædicetur; in concreto, eoque adiectio accipi debet.

131 Pro quo tertio adnotandum. Tum aliquid prædicari verè de altero per verbum substantium esse in sensu reali, identico, & materiali, quando prædicatum, & subiectum realiter sunt idem. Tunc autem prædicari insuper in sensu formaliter, quando formaliter, seu obiectiuè in mente nostrâ insuper idem sunt. Per cætera autem verba adiectiuè, tunc actus de subiecto prædicari formaliter, quando ei formaliter subiecti attribuitur, cui per se conuenit non solum à parte rei, sed etiam in mente nostrâ obiectiuè; tunc vero tantum materialiter, quando ei tribuitur, cui conuenit tantum à parte rei, non vero in mente nostrâ, ut pluribus explicatum est *suprà disp. 2. q. 4. consélt. 4.*

Divisio 4.

132 Hinc alia insuper resultat prædicatorum, seu prædicabilium diuini.

Fit enim primum prædications essentiales, quibus pars metaphysica de toto metaphysico prædicatur, sive ea sit genus, sive differentia, sive prædicabile anonymum, sive mixtum, tum materiales, seu identicas, tunc etiam formales esse posse; in modo vero prædicatio, quæ totum metaphysicum de toto metaphysico est prædicabile, eamdem subire potest fortunam, ob diuersos modos, quibus tale totum accipi potest substantiæ, vel adiectiuè. Quo quinarius iste numerus prædicatorum essentialem iterum duplicatur: suntque proinde prædicabilia essentiales quindecim. E. g. Hæ prædicatio generis est formalis, *Homo est animal*, sicut & hæc differentia, seu potius prædicabilis mixta: *Homo est rationalis*, sumptu animali adiectiuè pro habente animalitatem, quæ est potentia ad sentiendum, & rationali similiter pro habente rationalitatem, quæ est potentia ad ratiocinandum; sumptu que homine pariter adiectiuè pro habente simul animalitatem, & rationalitatem, ut sic enim dictæ prædications verae sunt in sensu formaliter: *Eo quod id, quod in recto dicit homo, & id, quod in recto dicunt animal rationale, quodque dumtaxat identificat verbum est*, idem est non solum realiter, sed etiam in mente nostrâ obiectiuè. Hæ vero prædications tantum sunt identicas, & materiales, seu verae in sensu identico, & materiali; *Homo est animalitas: Humanitas est animalitas: Homo est rationalitas: Humanitas est rationalitas*, eo quod subiectum, & prædicatum earum non sunt idem in mente nostrâ, etiæ sive idem à parte rei. Cum tamen duæ priores nihilominus sint prædications generis, quia sunt partis de toto per aliam contra-

hibilis; *Duæ autem posteriores prædicabilis mixti*, quia pars de toto simul contrahibilis per alteram, & contractuæ alterius. Tantumdemque venit dicendum de aliis duabus prædicationibus prædicati differentialis, & prædicati anonymi.

Simili modo prædications horum quatuor prædicabilum partialium tantum erunt verae in sensu materiali, & identico, non item in formaliter, quando subiectum, & prædicatum ita sumuntur in concreto, ut vel ambo substantiæ, vel alterum substantiæ, alterumque adiectiuè accipiuntur: quia tunc etiam tantum erunt idem re ipsa, non verè in mente nostrâ obiectiuè. Si vero subiectum sumatur in abstracto, & prædicatum in concreto, ut si dicas: *Humanitas est animal*, prædicatum ad accidentalia spectabit, quia adiectio aliquid subiecto in eo non inclusum.

De prædicione autem prædicati specifici metaphysici ad se ut subiectum comparati, ut si dicas: *Homo est homo*, dico tunc esse veram in sensu formaliter, quando subiectum, & prædicatum, aut simul substantiæ, aut simul adiectiuè usurpantur, quia utroque casu erunt idem in mente nostra. Tunc autem esse veram in sensu identico sive materiali dumtaxat, quando subiectum sumitur adiectiuè, & prædicatum substantiæ, aut & conuerso: qualicet subiectum humanitatis, hoc est animalitatis, & rationalitatis, & compositum metaphysicum ex tali subiecto, & tali humanitate coalescens sint idem realiter non sunt tamen idem in mente nostrâ.

Quod si prædicatum specificum metaphysicum comparetur ad individuum cum præcisione à differentiâ numerica; tunc de illo, quod ad rem attinet, sicut de aliis prædicatis partialibus philosophandum est, quia in tali casu prædicatum specificum sive etiam metaphysica est individuum. Addidi tamen cum præcisione à differentiâ; quia si absque illâ ad individuum competetur, ut potest contingere, iuxta doctrinam in superioribus traditam de adumbratione possibili naturæ specificæ ex individuus sine abstractione à differentiis, perinde erit ad propositum, ac si comparetur ad se.

Stat itaque quinque prædicabilia essentialem metaphysica cum in sensu formaliter, tum in identico solum, seu materiali prædicabilia esse, quando ea tum in concreto ex subiecto, & actu, seu formâ, tum in abstracto, aut iam substantiæ, iam adiectiuè sumi possunt, ut euénit in exemplis datis. Vnde infero, quando in abstracto solum, & substantiæ sumi possunt; ut euénit circa dubium, quando metaphysica compositio diuersarum formalitatum, seu partium peragitur in ipsis abstractis sive actibus, sive formis, tunc quidem eiusmodi prædicabilia in sensu dumtaxat identico, seu materiali prædicabilia esse, non item in formaliter. E. g. istæ prædications: *Apprehensio simplex est cognitio: Creatio est actio: Educatio est passio. Iudicium est persuasio obiecti. Hac creatio est creatio. Hoc iudicium est iudicium*, quarum duæ primæ sunt generis, duæ secundæ differentiæ, duæ tertiæ speciei; aliaeque similes tum ad hæc, tum ad alia duo prædicabilia essentialem spectantes peractæ in huiuscmodi actibus abstractè sumptis, in sensu identico dumtaxat, seu materiali verae sunt; non item in formaliter, quia licet earum prædicatum, & subiectum sint idem realiter, in mente tamen nostrâ obiectiuè, atque adeo formaliter distincta sunt: ibi enim prorsus se habent ut pars, & totum, de quibus notum est inter se distingui. Excede tamen ab

ab hâc doctrinâ prædicabile speciei ad se comparatum, aut ad individuum sine præcisione à differentiâ numerica, quia tunc idem omnino conceptus, qui ponitur ex parte subiecti, ponitur ex parte prædicati, prouidæque prædicatio in sensu formalis vera erit, vt si dicas; *creatio est creatio*, vel *hæc creatio est creatio*, signante particulâ. *Hæc* non talitatem subiecti, quæ sit formalitas subiecto addita, nec posita ex parte prædicati, vt signat in exemplis paulo antea positus, sed tantum maiorem expressionem prædicati, quod proflus sit idem cum subiecto: utrumvis enim signare potest, iuxta diuersos modos, quibus prædicatum specificum contrahitur ad individua, quando erat adunatum ex illis cum præcisione à differentiâ, & quando sine tali præcisione, quod utrumque est possibile, vt constat ex doctrinâ commemorata nuper, & latius traditâ in superioribus.

136 Ex his inferunt primò prædicabilia essentialia metaphysica, quæ iam in abstracto, iam in concreto, & si in concreto, iam adiectiù, iam substantiè sumi possunt, cum formaliter, cum solùm identiè prædicari posse cum veritate, iuxta modum, quo accepta fuerint respectuè ad subiectum. Prædicabilia vero essentialia metaphysica, quæ solùm in abstracto sumi possunt, vt sunt, quæ conueniunt actibus, quos significant verba, sumptis abstracte, dumtaxat posse prædicari cum veritate in sensu identico, vno excepto casu, quando prædicatum, & subiectum idem conceptus sunt adæquatæ.

137 Secundò inferunt prædicabilia essentialia physica in sensu solùm formalis prædicari cum veritate; in sensu vero purè identico minimè. Supponitur enim ea à parte rei distingui à subiecto (eo namque iure dicuntur physica) quoties metaphysica in mente nostrâ, & non re ipsâ distinguntur. Quo in physicis locum non habet prædicatio identica, sicut habet in metaphysicis.

138 Venio iam ad prædicabilia accidentalia, quæ omnia tam physica, quam metaphysica cum in sensu formalis, tum in sensu solùm materiali prædicari possunt; iuxta doctrinam statutam *num. 131.* Si enim prædicatio fiat per verbum substantiū *esse*, tunc erit formalis, siue vera in sensu formalis, quando prædicatum, & subiectum non solùm re ipsâ, sed insuper in mente nostrâ sunt idem quantum ad id, quod directè dicunt, quodque solùm identificat verbum *esse*, vt, *Homo est albus: Album est dulce: Petrus est currens*, quæ sunt prædications de prædicato accidentalis physico. *Animal est homo. Animal est rationale. Rationale est animal*, quæ sunt de prædicato accidentalis metaphysico. Tunc vero prædicatio tantum erit identica, seu materialis, in sensu identico solùm, seu materiali vera, quando prædicatum, & subiectum in se à parte rei idem sunt, scilicet in mente nostrâ, vt evenit in his de prædicato metaphysicæ accidentalis. *Animalitas est rationalitas. Animalitas est animal. Rationalitas est animal: Actio est passio, & similibus*. Si autem prædicatio fiat per alia quævis verba adiectiua, tunc erit vera in sensu formalis, quando prædicatum ei subiecti formalitati attribuitur, cui per se conuenit non solùm à parte rei, sed etiam in mente nostrâ obiectiù, vt in his: *Rationale ratiocinatur: Animal sentit: Voluntas Dicitur*. Tunc vero in sensu solùm materiali, quando prædicatum ei subiecti formalitati tribuitur, cui tantum à parte rei conuenit, non vero in mente nostrâ, vt si dicas. *Animal ratiocinatur: Ratiocinatio sentit: Intellectus Dei vult, &c.* Per quam diuisionem integer numerus suprà positus prædicabilium accidentalium duplicatur.

Divisio 5.

Aliter pones diuersitatem aliam prædications directæ, & indirectæ, multa saltem ex recentis prædicabilibus in duo membra diuidi possunt.

Enim omne subiectum verè prædicatur, sed indirectè de concreto adiectivo seu physico, seu metaphysico coalescente ex ipsomet subiecto in reto, ex actuque, seu formâ in obliquo, vt, *Correns est homo: Rationale est subiectum rationalitatis, &c.* Quæ prædicatio, cùm semper sit pars de toto, erit essentialis, atque adeo vel generis, vel differentiæ, vel prædicabilis anonymi, vel mixti, iuxta diuersitatem terminorum prædications componentium. Deinde omne vniuersale inferius indirectè prædicatur de vniuersali superiori, vt, *Animal est homo: Album est equus.* Quæ prædicatio, cùm semper sit rotius de parte, ex accidentali ratione eius, quod adicit prædicatum subiecto; atque adeo vel erit passionis propria, aut communis, physicæ, aut metaphysicæ, &c. vel accidentis proprii similiter, aut communis physici, aut metaphysici, &c. iuxta diuersitatem terminorum prædications integrantium. Ex quo patet, quomodo multa saltem prædictorū prædicabilium iterum duplicentur. Quid si eorum rufus facerimus mixtionem penes mixtionem prædications indirectæ, & directæ cum prædicationsibus formalis & materialis? Sed has mixtiones, ne prolixus videat, aliorum considerationi remitto.

Divisio 6.

Deinde prædicabile vniuersale ratione materia in substantiale, & accidentale diuidi potest, accepto nunc *accidentale* alter, quam hucusque.

Pro quo secundum est. Ens immediatè diuidi in substantiam, & accidentem. Substantia dicitur ens per se stans, per seque substantia aliis entibus physicè sibi accrescentibus, sive accidentibus. Quæ ob id accidentia dicuntur, & ab Aristotele lib. *Predicam. cap. 4.* in nouem genera diuisa sunt, nempe in quantitatem; relationem, qualitatem, &c. post præmissum substantia genus, quod decem prædicamentorum est primum. De quibus suo loco. Hinc bifariam summi solet accidentis. Primum pro ente physicè supueniente substantiæ, quod accidentis prædicamentale appellari solet. Secundum pro concepitu seu physicè, seu metaphysicè superadicte subiecto per prædicacionem. Quod accidentis prædicabile dici consuevit, & de quo nos in superioribus habemus eginus. Ex quibus patet accidentis prædicabile latius, quam prædicamentale patere; nam omne accidentis prædicamentale est etiam accidentis prædicabile, sed non est conuerso, cum sive accidentis prædicabile quid substantiale contrapositum prædicamentali accidenti. Et quamvis nomen *substantia* vt implutum pro prædicamentali nuper exposita vñsurperit; Interdum tamen solet substantia pro essentiâ, quæ latius patet, cum & accidentibus conueniat.

Igitur in præsenti diuisione vniuersale substantiale dicimus, cuius materia substantia prædicamentalis est, vt homo, animal, &c. Accidentale vero, cuius materia accidentis est prædicamentale.

Disp. XVII. De vnitate & plur. rer. Quæst. VII. 49

ut actio, relatio, &c. Concretum autem, cuius subiectum est substantia, & forma accidentis, ut album, legens &c. aut accidentale etiam, sump̄a denominatione à formâ significata exprefse, aut potius mixtum dici poterit. Quæ quidem diuīsio per omnia, & singula prædicabilia in superioribus recentita vagatur, eorumque subinde numerum duplicat.

Divisio 7.

142 Amplius, vniuersale in incomplexum, & complexum diuīsidi potest.

Incomplexum dicitur, quod uno conceptu conceptus, & vna voce significatur, ut *homo*: complexum, quod pluribus, ut *animal rationale*. Quâ item diuīsione cuncta hactenus numerata prædicabilia iterum duplicantur.

Divisio 8.

143 Præterea vniuersale aliud positivum est, aliud negativum.

Et positivo quidem in primis competunt omnes hucunque proposita diuīsiones. De negativo autem, quō pacto ad instar positivū suā proportionē seruatā philophandū sit, quæst. 6. *præ. cons. 9.* docuimus.

Reflat tamen nunc adnotandum primò aliqua esse prædicata positiva re verâ, quæ nihilominus per alias negationes concipiuntur, & explicantur a nobis; propereaque, quod ad tem attiner, ea inter prædicata positiva censenda sunt e. g. distinctione inter Petrum, & Paulum prædicatum positivū eorum est, positivū solum conceptibile à cognoscendis per species proprias, quod tamen nos per negationem identitatis sāpe concipimus, & explicamus, aut negatiū indicando, & dicendo. *Petrus non est Paulus*, aut positivū indicando, & dicendo: *Petrus caret identitate cum Paulo*. Quocirca huiusmodi negatio distinctione negatiū vocari solet, prout *supr. disp. 1. 3. q. 2.* expoluimus. Similiter immortalitas Dei apud intuentes, & re verâ quid positivū est nullatenus ab eis iudicabile negatione. A nobis tamen per negationem mortalitatis est iudicabile, aut dicentibus. *Deus non est mortalis*; aut dicentibus *Deus aet mortalitate*. Tantumdemque venit dicendum de aliis plerisque Dei attributis, quæ negatiū nuncupantur, & de similiibus aliotorum entium prædicatis. Vnde sola negatio rerum non existentium prædicatum negatiū; acque adeo vniuersale negatiū est, quia de solis rebus non existentibus iudicant negatiū intuentes eorum remouentia existentiam: neque alii iudicia negatiū præterquam remouentia existentiam rerum non existentium habere possunt, sicut nos, eo quod ceteros conceperis chymericos; quos nos per cetera quaque nostra iudicia negatiū, & vera remouemus, ipsi concepero non possunt, ut pluribus explicatum est *supr. disp. 1. 1.* Quo sit, ut sola negatio rerum non existentium specialiter sive verificarum iudiciorum negatiū est; quæ talium rerum existentiam remouent, ab omni positivo distinctum: (quo pacto, quod prorsus est nihil verificacium iudicij, & ab omni positivo distinctum dici potest, de quo *loco citato*) verificatio enim ceterorum nostrorum iudiciorum negatiū est, quibus remouentia à nobis chymera ab intencib⁹ non concepibiles; vera aliqua, & positiva entitas sunt, ut ibidem tradidimus.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Propteræ dico solam negationem existentia rerum, quæ verè non existunt, prædicatum negatiū, atque adeo vniuersale negatiū censendum esse.

Secundò cū vniuersale negatiū ex partemateriæ prorsus sit nihil, ut supponimus, loquendo cum coto rigore, nec prædicabile essentiale,

nec prædicabile accidentale; acque adeo nec prædicabile ullomodo poterit esse, quia, quod nihil est, nec essentia, nec accidentis alii potest esse in rigore. Per quandam tamen æquivalentiam, seruatâque proportione conceptum positivorum, quos renotet, tum prædicabile essentiale, tum prædicabile accidentale poterit dici; tum omnes fermè diuīsiones prædicabilis positivū hucusque expositas subire. Sic hæ prædicationes essentiales, seu de prædicato essentiali venient dicendæ. *Negatio hominis est negatio animalis*: *Negatio hominis est negatio rationalis*. *Hæc negatio hominis, seu negatio Petri est negatio hominis*. Primaque dicetur prædicatio generis, secunda differentiæ, tercia speciei, pariterque censendum de ceteris. Tum hæ propositiones de prædicato accidentalis dicendæ sunt. *Lapis non intelligit, seu caret intellectu*: *Homo non currit. Substantia non inheret subiecto*. Quarum prima passionis communis, secunda accidentis communis, tercia proprietatis censenda est, & sic de aliis: vniuersaliter enim quoties subiectum est positivum, & prædicatum negatiū nequit hoc non esse illi accidentale; quia essentia intrinsecā conceptus positivū nihil negatiū esse potest.

Hinc tertio si subiectum sit mixtum ex positivo, & negativo, prædicatum simplex seu positivum, seu negatiū, aut pars essentia subiecti, aut eius accidentis esse poterit, non verò tota essentia: prædicatum verò mixtum etiam tota essentia esse poterit, ut satis dictum est notum. De subiecto autem negatiū prædicatum negatiū tum essentia, ut vidimus, tum etiam accidentaliter dici poterit, quia bene potest vna negatio alteri accidentis: prædicatum verò positivum aut mixtum non poterit esse essentiale, sed accidentale tantum, ut etiam est notum; quinimo inter accidentalia nec propriae necessitate metaphysicā tali subiecto annexa esse poterit, quia nulla negatio cum aliquo positivo est metaphysicē connexa, ut *supr. disp. 1. 4. q. 4.* ostensum est.

Divisio 9.

Insuper vniuersale, seu prædicabile aliud transcedens est; aliud non transcedens.

Transcedens dicitur, quod de omnibus, & singulis formalitatibus, seu partibus, tum metaphysicis, tum physicis eorum rerum, quibus conuenit, prædicatur formaliter, ut ens, verum, bonum, &c. Non transcedens autem, quod non ita prædicatur de omnibus, ut animal, rationale, homo, &c. De quibus plurim⁹.

Divisio 10.

Denique prædicabile seu prædicatum aliud dicuntur primæ intentionis, aliud secundæ intentionis.

Prædicata secundæ intentionis ea accidentalia dicuntur, quæ rebus proueniunt ab actibus nostri intellectus, quibus illæ aut cognoscuntur, aut sunt cognoscibiles, ut esse subiectum, esse prædicatum, esse genus, esse speciem, & huiusmodi alia. Prædicata verò primæ intentionis appellantur cetera cuncta præter ista.

E. Divisio.

Divisio II.

148 Postremo vniuersale in quantum subiectum, aut prædicarum vniuersæ in categorema, & syncategorema diuidi potest.

Categorema dicitur, quod ratione sui est prædicatum, aut subiectum; atque ita per se solum prædicari potest, aut subiecti. Syncategorema vero, quod solum ratione alterius est tale; atque ita nisi adiunctum alteri nec potest prædicari, nec subiecti. De quibus iterum erit sermo *disp. 18*. Modò solum aduerto omne significarum verbi categorema esse, & vniuersim quidquid aut ex parte subiecti, aut ex parte prædicati in recto sive directe sumitur, concipiatur ab intellectu. Cætera vero omnia, quæ in obliquo, sive indirecte, sive ex connotato, ut dicunt, sumuntur, seu concipiuntur ab intellectu, aut ex parte prædicati, aut ex parte subiecti syncategorema sunt. Vnde ad horum pertinent classem formæ omnium concretorum adiectuorum, ut potè, quæ in obliquo semper sumuntur. Sunt autem tanci momenti huiusmodi syncategoremarata, ut tota diuersitas prædicationum accidentalium, & essentialium ab eorum adiectione dependeat, aut remotione, ut ex dictis, & ex dicendis in decursu apparebit.

149 Porro inter omnia prædicta vniuersalia, quæ recensuimus, duo sunt, quæ in scientiis humanis potissimum obinent locum, nempe proprietas, & passio communis. Eo enim tendunt præcipue scientiarum discursus, ut passiones tam propriae quam communes rerum, de quibus in illis agitur, deprehendant: medià videlicet connexione, quæres ipsa proximè, vel remotè cum talibus passionibus connectantur. Connexio quippe rerum in vniuersum fundatum unicum est, cuininitur humanus discursus, ut alijs explicui *suprà*, inferiusque explicabo. Cæterum quia connexionerum, sive scientiarum cum prædicatis sibi accrescentibus, sive accidentalibus triplex esse potest, metaphysica, physica, & moralis, iuxta divisionem traditam *suprà* *disp. 2.* q. 5. & latius *disp. 14*, tot modis prædicatum accidentalē potest esse passio subiecti: nimirum aut metaphysicæ, aut physicæ, aut moraliter ei annexa, seu necessaria, hoc est, vel omnimodā necessitate, vel naturali, vel morali.

150 Ecce quo diuisiōnibus (præter alias aut minus vtiles, aut dandas alibi quas omitimus) prædicabile vniuersale diuidi potest, atque debet. Quibus ferè omnibus itidem prædicabile singulare diuideimus in fieri, ut videant Logici, quam diuinè prædicabile in vniuersum diuiseriat habent.

151 Hoc vnum ad extēnum aduertimus. Quæ ratione de vniuersali ut prædicabili philosophati sumus, eadem de vniuersali ut subiectibili, sùa seruata proportione philosophari posse. Quod etiam logici tacuerunt. Etenim non minus est proprietas logica vniuersalis metaphysici posse subiecti multis seu esse subiectum multorum, quam posse prædicari de multis, seu esse multorum prædicatum. Et primum quodvis vniuersale in omnibus est subiectibile prædicatione indirecta, de quibus prædicabile est prædicatione directe per verbum substantiū effacta, ut constat. Deinde omnia vniuersalia de multis indirecta prædicabilia, iuxta dicta *suprà* *disp. 5.* eisdem erunt directe subiectibilia, ut etiam est notum. Præterea multa saltem vniuersalia de multis prædicabili directe, multis

quoque ab illis diuersis erunt subiectibilia etiam directe. Exempli gratia homo est directe prædicabilis de Petro, Joanne, Francisco &c. idemque homo directe est subiectibilis albo, nigro, rufo, &c. Et si autem diuersas denominations logicas, immo & oppositas relatiæ, & consequenter diuersas vniuersalib. proprietates prædicabilitatem, & subiectibilitatem indubitatum est; siquidem planè est minus diuersum logicum in quouis obiectu conceptu esse illum prædicatum, ac esse subiectum prædicationis.

Abstineo tamen nihilominus à diuidendo speciatim in varia membra vniuersale ut subiectibile, quemadmodum diuisi illud ut prædicabile, quia diuisiones inde oriundæ in iam datas recidunt. Velenim subiectum in suo conceptu aliquid amplius dicit, quām prædicatum, vel nihil amplius dicit? Si dicit amplius, prædicatio erit pars de toto, atque adeo essentialis, eisdemque, quas suprà dedimus, prædicationis essentialis pars de toto diuisiones subibit. Si nihil amplius dicit. Aut iustè dicit integrum prædicatum, & erit prædicationis speciei. Aut dicit minus, quam prædicatum, & erit prædicatio prædicati accidentalis (ut potè addentis aliquid subiecto) roties, ac suprà, eodemque modo diuidenda. Etenim denominatio essentialis, & accidentalis, aliaque sub illis contente prædicationibus conuenienter, à prædicato potius respectu subiecti, quām à subiecto respectu prædicati sumuntur.

QVÆSTIO VIII.

Quod fundatum requiratur ex parte obiectorum ad faciendum vniuersale?

Supponimus ex dictis *suprà* q. 5. ad faciendum vniuersale omnino esse requisitum ex parte intellectus, quod hic per species alienas, atque adeo in substitutis alienis ea cognoscat, ex quibus vniuersale faciendum est; nam per species proprias nequam possunt plura concipi ut vnum, propter ad vniuersale requiratur, ut ibi monstravimus. Quid vero insuper ex parte obiectorum sit requisitum, modò inquirimus.

Conveniunt omnes Philosophi, atque indubitate supponunt ad faciendum vniuersale ex multis sub vno conceptu adunatum, necessarium omnino esse, quod ea inter se similia sint. Ob id enim multa differentia specifica ut tales in vnum conceptum coire nequeunt, quia inter se dissimiles sunt, atque adeo ita sunt ex propriis conceptibus, quo species differunt, ut nullatenus esse possint, in quo conveniunt. Qualis vero, & quanta, & quæ de causa requisita ista similitudo sit, quæ multa in vniuersale adunanda similia esse debent; & an loco similitudinis, aut præter illum eundem sufficiat, aut insuper requiratur æquitas, vel aliud genus conuenientia, seu concordantia, nemo, quem viderim, ex professo examinavit, aut explicavit.

Pro exacta explicacione suppono primò tribus modis, quod ad rem attinet, posse duo quevis, aut pluia extrema vicissim inter se comparari. Primo ut distincta, vel indistincta; secundo ut similia, vel dissimilia; tertio ut æquales, vel inæquales. Ad hac enim tria capita reuocantur omnes distinctas, rerum, ut *suprà* *disp. 16.* explicatum est. Distin-

Disp. XVII. De vnitate, & plur. rer. Quæst. VIII. 51

Etia dicuntur, quorum vnum non est alterum: indistincta, quorum vnum est alterum. Similia dicuntur, quorum vnum est sicut alterum: dissimilia, quorum vnum non est sicut alterum. Aequalia dicuntur, quorum vnum tantum est, quantum alterum: Inæqualia, quorum vnum maius, aut minus est altero. De quibus *disp. 13. & 16.* plura scripta relinquimus; quæ ad rem recolenda.

156 Suppono secundò, quæ aequalia sunt, dissimilia esse posse, vt patet in triangulo, & quadrato inter se aequalibus; & , quæ similia sunt, posse esse inæqualia, vt patet in duobus quadratis inæqualibus. Posse autem, quæ sunt similia, esse etiam aequalia, & , quæ dissimilia inæqualia, indubitate est: sicut & cuncta extrema ista, quæ talia distincta inter se debere esse: eo quod idem sibi neque aequalis, neque simile, loquendo strictè, dici potest, multoque minus potest esse sibi inæquale, vel dissimile. De quibus etiam plura sunt dicta *disp. 16.*

Suppono tertio, distinctionem eorum conceputum esse, qui in indivisiibili consistunt, arque adeo non suscipiunt magis, & minus, vt dici solet: eo quod nullà quantitate, aut physiè, aut metaphysicè prædicti sunt. Neque enim vnum ab altero magis aut minus distingui dicitur, sed vel distinguui, vel non distinguui simpliciter eo genere distinctionis, de quo fermo est. Tantumdemque dicendum est de aequalitate; quia neque vnum magis, aut minus aequalis alteri venit dicendum, sed, vel aequali simpliciter, vel inæquale. Nec secus de similitudine philosophandum esset, nisi vñs obtinuissest, vt ea etiam similia dicantur, quæ non omnino talia sunt, sed aliquid dissimilitudinis admixtum habent. Quemadmodum enim ea solum dicuntur aequalia, quorum alterum tantum omnino quantum alterum est, alterumque proinde ab altero nihilo exceditur; atque adeo nihil inæqualitatis admixtum habent. Ita etiam ea dumtaxat in rigore similia erant appellanda, quorum alterum omnino sicut alterum est, neque aliquid dissimilitudinis admixtum habent. Supposito tamen vñs opposito, duplex, claritatis gratiæ, similitudo distingui poterit. Altera dicuntur similiudo exacta, seu pura, & hæc in indivisiibili consistit, sicut aequalitas. Altera dicuntur similitudo temperata seu mixta, & hæc eo maior, aut minor erit, quod minor, aut maior fuerit opposita dissimilitudo, quæ metaphysicè temperati concipiatur ad eum modum, quo calor, & frigus vicissim temperantur physicè: dissimilitudinem enim quemadmodum inæqualitatem, magis, & minus suscipere indubitatum est: De quo etiam diximus *disp. 16.*

158 Suppono quartò; nulla esse entia, sive entium conceptus, quæ non sint inter se re ipsa, vel distincta, vel indistincta, arque etiam vel similia, vel dissimilia. Cum tamen multi conceptus entium re verâ neque aequalis, neque inæquales sint inter se, quia nullam quantitatem aut physicam, aut metaphysicam habent, de coramque subinde genere sunt, qui dicuntur non suscipere magis, aut minus. Aequalitas quippe, vel inæqualitas solius quantitatis; arque adeo eorum dumtaxat, quæ quantitatem aliquam habent, proprietas est. Cum tamen distinctio, vel indistinctio, similitudine vel dissimilitudo omnium conceptuum cogitabilium, arque inter se comparabilius passio communis sit; verum de his latius est actum *disputatione decimasexta citata.*

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Suppono quintò; vt ea quæ sunt in se distincta, in mente nostrâ obiectuè possunt esse idem, & vice versa, quæ sunt idem, distincta, ita patiter, quæ in se sunt dissimilia vel inæqualia in mente nostrâ obiectuè similia, vel aequalia esse posse: & è conuerso inæqualia, vel dissimilia, quæ aequalia, vel similia in se. Nam vt ea, quæ in se sunt distincta, ab uno eodemque substituto phantasmate, in quo concipiuntur à nobis, vnum, & idem, evadunt in mente nostrâ obiectuè: & , quæ in se sunt idem, à distinctis phantasmatis evadunt distincta, vt satis in superioribus expositum est; ita patiter ea, quæ in se sunt dissimilia, vel inæqualia, à similibus, vel aequalibus phantasmatis, in quibus à nobis concipi possunt, similia, vel aequalia in mente nostrâ obiectuè possunt evadere, sicut è contra dissimilia, vel inæqualia, à dissimilibus, vel inæqualibus phantasmatis, ea, quæ in se similia, vel aequalia sunt. His positis

Propositio 1.

Vt aliqua plura sub uno conceptu cunctis communi, arque adeo vniuersali adunentur, exactè, & purè inter se similia debent à nobis concipi.

Talia enim concipi debent, qualia opus est, vt ille conceptus communis idemque logicè acceptus repertatur in singulis, propterea experientia monstrat; subrogato scilicet per quandam repetitionem pro singulis sumptis diuissim. aut eodem prorsus phantasmate, quod pro omnibus sumptis simili, aut phantasmatis prorsus similibus, sologo numero differentibus iuxta doctrinam datam *suprà num. 67.* Quod absque exactâ, & purâ similitudine obiectuè singulorum non potest fieri, vt satis ex se notum est. Id, quod etiam impositio vocum ostendit; siquidem, cùdem repertâ voce, tum conceptum communem, tum singula, quæ sub illo adunantur, in quæque subinde ille multiplicatur, significamus. Una enim vox *animal*, exempli gratiæ, nunc animal commune multis speciebus, nunc animal cuiusque speciei, nunc animal cuiusque individui prorsus immutata significat. Quod signum est ea cuncta animalia obiectuè, propterea per vocem significantur, exactè, & purè similia esse. Et sane iuxta consensum communem, & phrasim omnium, ea, ex quibus vniuersale consurgit, eamdem rationem, eundemque conceptum ipsius vniuersalis participant: hoc autem citra exactam eorumdem similitudinem, quod dicam rationem, seu conceptum non posset fieri, vt constat: nam, quo pacto dici posset eadem in singulis ratio, quæ exactè, & omnino simili non esset in singulis? Itaque existimatio communis, & modus loquendi omnium in hac materiâ fatis, superque demonstrant propositionem nostram.

Propositio 2.

Ea, ex quibus ratio, seu conceptus vniuersalis abstrahitur, sive adunatur, in se ipsis à parte rei raro sunt exactè, & purè similia. Tamen tamen debent habere similitudinem, qualis requiritur, vt à nostro intellectu purè similia concipiantur, quoad eam rationem, seu conceptum, in quo adunantur.

Prior pars propositionis constat imprimis in speciebus, ex quibus ratio generica concepta à nobis in singulis purè, & exactè simili abstrahitur, sive adunatur. Species enim à parte rei dissimiles inter

E 2 se

se sunt, ut cernere est in homine, equo, leone, & ceteris speciebus animalis. Nec dici potest eas à parte rei esse similes in ratione animalis, dissimiles autem in rationibus differentialibus singularum propriis; siquidem ratio animalis in singulis, & ratio differentialis unum quid sunt à parte rei, & idem omnino. Proindeque homo, leo, equus &c. non aliter, quam integrè, & indiuersim possunt comparari re ipsa, & ante nostras præciones tanquam similes, aut dissimiles, ut sic autem constat esse dissimiles. Quo fit, ut animal hominis, animal leonis, & animal equi non minus sunt dissimilia à parte rei inter se, quam sunt homo, leo, & equus cum quibus sunt idem. Deinde id ipsum apparet in plerisque individuis ex quibus ratios specificadictus abstrahi, sive adunari, quæ in singulis conceptione nostrâ pure, & exactè similes est. Cùm tamen ipsa individua à parte rei cum quibus ea ratio specifica prorsus est idem, non adeo sicut inter se similia, ut cernere est in hominibus, de quibus satis ex se apparet non adeo esse inter se similes, ut sunt duo circuli, aut duo oua, &c. Iam verò de aliis inferioribus, ex quibus vniuersale differentiale, ceteraque essentialia abstrahuntur, sive adunantur, idem omnino dicendum venit, ut consideranti patet. Nec aliter res se habet ut plurimum in vniuersalibus accidentibus cuiusvis generis, & iis ex quibus illa abstrahuntur, sive adunantur, ut videre licet in concepitu vniuersali sapientis simili omnino per conceptionem nostram in omnibus, de quibus dicitur, cùm tamen eorum sapientiae re ipsa non adeo sint similes inter se. In ceterisque huiusmodi patet.

161. Dixi autem in itâ parte propositionis tâd esse à parte rei exactè similia ea, ex quibus conceptus vniuersalis abstrahitur, sive adunatur, quia aliquando exactè ea similia sunt, ut patet in pluribus circulis, in pluribusque quadratis omnino dissimilibus, quæ sub concepitu circuli, quadratique communis illis adunantur, & in pluribus candoris, aut coloribus etiam similibus omnino, qui adunantur patentes sub uno conceptu candoris, aut coloris illis communis in aliisque huiusmodi.

162. Venio iam ad secundam partem propositionis, quam ut declarem, & simul probem, noto primò conceptus obiectivus ab intellectu nostro adunabiles plerumque esse respectuos ad extrinsecum connotatum: quia plerumque vel sunt actus, quos significant verba, vel concreta ex talibus actibus, & ex eorum subiectis coalescentia. Constat autem ex se in superioribus dictis huiusmodi actus conceptus respectuos esse ab subiectum, & terminum. Oportet ergo ut tales conceptus adunari possint, quod inter se exactè similes concipiuntur non solum quod suas intrinsecas essentias, sed etiam quod ad sua extrinsecas connotata. Nam alias in unum conceptum multis communem nequibus coire, ut paulo *inferius in hac q. Confut. 3. monstrabo*. Ex quo patet non solum res, ex quibus conceptus isti sumuntur, sed etiam res, ex quibus sumuntur eorum connotata eam inter se similitudinem habere debere, quæ satis sit ut dicti conceptus quodad intrinsecum, & extrinsecum exactè similes concipiuntur ab intellectu nostro.

163. Secundò noto, intellectum nostrum ea quam habet, vi præcisiuâ formalitatum, tunc à rebus in se non exactè similibus conceptus quosvis aut respectuos, aut absolutos exactè similes contrahere, quando de singulis eorum iudicat, aut iudicanda apprehendit aliqua prædicta præ alii, in quibus

tales res conspirant, præbentibus fundamenta ad talia iudicia ad talesve apprehensiones rebus ipsis qualibet ratione conceptis, quando prædicta iudicanda ex se sunt vniuersalissima; vel aliqua experimentalis notitia, quando prædicta iudicanda ex se sunt magis specialia. Et quoniam nulla sunt entia adeo à parte rei dissimilia, ut aliquam similitudinem admixtam non habeant, nulla sunt ex quibus intellectus suâ, quam habet, vi iudicativa, & præcisa non abstrahat prædicta simillima utique in phantasmatibus substitutis, in quibus ea iudicat quasi extrahendo, & separando in huiusmodi prædictatis talium entium similitudinem ab eorumdem dissimilitudine, cum quâ veluti immixta te ipsa erat. e. g. Apprehendit intellectus Angelum, statimque ex terminis iudicat illum esse idem secum, à ceterisque rebus distinctum, esse bonum, esse vnum, esse verum, &c. Postmodum apprehendit lapidem, de illoque pariter eadem prædicta, sive exactè similia iudicat. Quo facto in promptu iam est concipere sub uno conceptu bonitatem communem Angelo, & lapidi, similitudinemque identitatem, distinctionem, veritatem, vniuersitatem, &c. Ecce quomodo Angelus, & lapis, qui à parte rei sunt tam dissimiles, in mente nostra obiectuâ aliquas formalitates habent pure, & exactè similes ratione substitutorum phantasmatum, in quibus cognoscuntur; ex quibus prouide conceptus vniuersalis compingi potest, prout dictum est.

164. Hec de prædictis ex se vniuersalissimisentum. Quæ enim specialiora sunt, maiorem similitudinem entitatiuam debent habere à parte rei, ut ab intellectu nostro cum exactâ, & purâ similitudine concipi possint; eoque maiorem, quæ magis specialia fuerint, tametsi exactè similia à parte rei esse non debeat, hisi quando absque illâ præcione à differentiis dissimilibus, sed tantum à differentiis inæqualibus, aut merè inter se distinctis ab intellectu nostro sunt concipienda aut seorsim, aut sub uno vniuersali conceptu, iuxta dicendam latius *infra q. 12.* Tunc enim nisi in se sint exactè similia, talia ab intellectu nequibus concipi, & consequenter nec dictismodis sub uno conceptu adunari. Quia intellectus noster nequit concipi puerâ similia, & consequenter nec sub uno conceptu vniuersali complecti ut talia ea, quæ in se vnuâ aliquam dissimilitudinem habent, nisi præcindendo à tali dissimilitudine, hoc est, à prædictis differentialibus, vnde illa à nobis prouenientem concipitur. Explicemus cuncta paulatim per varia exempla.

165. Concipi intellectus noster circulum, & quadratum extrema inter se re ipsa satis dissimilia; moxque ab unoquoque præscindit rationem figura plena, quæ separans eis conceptibus similitudinem, quam circulus, & quadratum habent à dissimilitudine eorum, quæ relinquitur in differentiis, talemque subinde rationem prout à differentiis præciam exactè similem apprehendit in quadrato, & in circulo, quod fit, ut in promptu sit eam sub uno conceptu adunari. Rursus concipi intellectus quadratum, & triangulum rectilineum, quæ duo magis similia sunt re ipsa, quam quadratum, & circulus. Proindeque in iis aliiquid amplius similitudinis habet intellectus noster, quod præscindat à dissimilitudine: siveque in huiusmodi extremitate non solam rationem figurae planæ, ut in præcedentibus, sed rationem figurae planæ rectilineæ, eamque purè,

& exacte similem, sub ynoque conceptu adunabilem præscindit à residuis talium extremorum differentiis. Pergit dein intellectus, & concipit triangulum ambigonium, qualis dicitur, qui vnum angulum obtusum, & duos acutos haber, & triangulum oxigonum, qui acutos habet omnes tres angulos. In quibus extremis longè similioribus quam prædicta, rationem iam trianguli omnino similem à differentiis abstrahit, ut supra; quæ ratio est figura rectilinea habentis omnino tres angulos, & tria latera.

166 Hoc pacto concipiens intellectus noster duas lumen non omnino similes, ab earum differentiis prae-
cindit rationes lucis omnino similes, & adunabiles. Tantumdemque praestat dum hominum, & brutorum sensationes animaduertens, quæ quidem non nihil à parte rei dissimilitudinis habent, prae-
cindens ab eis rationem sensationis abstrahit in omnibus omnino similem, arque adeo etiam adunabiles sub uno conceperit. In aliisq; huiusmodi pariter.

167 Denique concipit intellectus noster duos circulos ciudem materiæ, vbi cum nihil habent dissimilitudinis, quod suâ præcisione fecerunt, aut concipi possunt exâcta similes, & æquales, quando te ipsâ tales sunt, quoad totum etiam, quod sunt, citâ omnem præcisionem adunat. Aut rationem circuli pariter proflus similem à differentiis inæqualitatibus, si sunt circuli inæquales, à puris singularitatibus, si sunt æquales, ab strâbit, abstrâbit, et namque etiam adunat, iuxta doctrinam statutam *suprâ n. 69.* Est namque singularitas pura, seu differentia purè numerica, quæ citâ omnem dissimilitudinem, atque inæqualitatem distinguunt individua, vti explicabimus *inferiùs q. 12.*

158 *Par ratione quando conceptus adunati sunt respectu ab ipsis connotatis extrinsecis, quæ tales terminant respectus, sicut adunatio inchoari. E. g. videt quis plures illuminationes à pluribus agentibus oriundas exactè similes, statimque inde in promptu habet plures potentias illuminatiæ exactè similes in ipsis agentibus ab eorum differentiis abstrahere; quæ subinde illuminationibus adunatis sub uno & communis conceptu illuminationis, sub uno patiter, & communis conceptu potentia illuminatiæ iunguntur. Similiter quia sensationes hominis, & brutorum exactè similes concipiuntur à nobis in ratione sensationis, ut paulo ante notabamus, proclive est, ut principium sentiendi exactè quoque simile nobis appareat in homine, & singulis brutis, & conseqüenter etiam unum illis commune, ut ita homo, & omnia bruta conueniant in ratione animalis, hoc est, potentis sentire, ut sententur omnes. Pariterque in similibus euenit.*

Propositio 4.

Ex ea, ex quibus ratio vniuersalis abstrahitur, sive
adunatur, tard in se ipsis a parte rei sunt aequalia
physice, aut metaphysice, concipiuntur tamen ab
intellectu nostro aequalia in phaestalimibus sub-
stirutis cum præcisione ab inaequalitate, quam in
se habent, idoneaque euadunt ut sic, ut sub uno
vniuersali conceptu admittentur.

Hac propositio eodem pacto ac secunda venit explicanda, & probanda: quia, quod ad rem attinet, de æqualitate, & inæqualitate perinde philosophandum est hinc, atque ibi philosophati fumus de similitudine, & dissimilitudine. Quare accommodentur ad rem præsentem, quæ ibi diximus, proportione seruatæ, ne diutius frustra immoremur. Præser-tim, quia de his plura iterum *infra q. 1. 2. dicenda* sunt.

Duo tamen mihi occurruunt hic animaduertenda. 172
Primum est. Bisariam posse cognoscī à nobis duo
quaepiam, vel plura extrema inter se similia, aut
æqualia. Primum similitudine, aut æqualitate logicâ,
quam participant à phantasmatis substitutis, in
quibus à nobis cognoscuntur. Secundū similitudine,
aut æqualitate physicâ, quam ipsa habent in se.
Vt priori modo cognoscuntur, seu potius taliaappa-
reant, nullatenus posteriori modo cognoscī debent:
aliоquin quando extrema non sunt in se exacte similia,
et æqualia, talia apparetur nobis non possent
nisi delusis, et deceptis, contra superius statuta.
Sed fat est vt intellectus subterget phantasmata similia,
et æqualia pro dictis extremis cognoscendis
quoad alios conceptus praescindenda à fini
adinde, et æqualitate, quam ipsa habent, aut non ha-
bent in se. Et hoc pacto vt plurimum, et fere semper
cognoscuntur à nobis ea, ex quibus per adu-
nationem fiunt vniuersalia. Vt vero posteriori modo
similia, aut æqualia apparent, seu potius cognoscantur
aliqua extrema, eo debet tendere intellectus, vt
illotum similitudinem, vel æqualitatem cognoscat
in phantasmatis substitutis, quemadmodum ad
cognoscendum quoquis alios rerum conceptus, sive
formalitates se gerit. Similitudo siquidem, et æqua-
litas quādam sunt rerum formalitates, sicut distinc-
tio, identitas, vniuersitas, bonitas, &c. cetera huiusmodi.
Ceterum, vt plures similitudines, vel æqualitates
erunt (tantumdemque de similitudinibus, atque
æqualitatibus ceteris) in conceptum vniuersalem
oire possint, exacte inter se similes, et æquales debet
uadere in phantasmatis substitutis, quādemodū
cetera obiecta, ex quibus vniuersalia fiunt, quia de
mīnibus, quod ad ratiōnē, et ad cōfūctō ratiō cōfūctū, ut cōfūctū.

Propositio 3.

169 *vt aliqua plura sub uno conceptu cunctis ipsiis
communi, atque adeo vniuersali adunentur, non so-
lum parte, & exadæ inter se similia, vt statuimus
proposit. 1. Sed etiam æqualia debent à nobis con-
cipi, & æqualitate videlicet phantasmatu subfitutori-*

Quia cædem rationes ibi adductæ, que pro omnimoda similitudine faciunt, pariter faciunt pro aequalitate, ut consideranti patet. Itaque sicut ratio trianguli conuenientis triangulis dissimilibus omnino similiis abstrahitur intellectu nostro in omnibus illis à dissimilitudine ipsorum. Sic ratio trianguli conuenientis triangulis in quantum omnino à qualibus abstrahitur intellectu nostro in omnibus illis ab ipsorum in aequalitate. Pariterque dicendum de cæteris.

Alterum animaduertendum est, ut intellectus fuisse, quod prius distincte, & expressè concipi exatè inter se similia, & aequalia, aut omnia, aut multa eorum, ex quibus conceptus vniuersalis per adunationem est compingendus, tametsi id ita sèpe eveniat de facto; sed satis esse, (quod sèpe etiam de facto evenit) ut uno dumtaxat, aut altero eorum expressè conceperit, pro illo, & ceteris, quæ eundem conceptum, seu prorsus similem habuerint, concipiendis, quæcumque illa

Ant, vnicum intellectus phantasma subroget. Ita enim fieri, ut omnia sub uno concepitu in taliphantasma adunentur; quo nihil desideratur, ut talis concepitus respectu omnium vniuersalis sit.

Restat modo, ut ex doctrinâ huius quæsitionis aliqua conjectaria eliciamus, quæ veluti regulâ quædam sint ad faciendam, & dignoscendam conceptum vniuersalium adunationem.

Conjectarium 1.

174 Quæ in se sunt physicæ exactè similia, & æqualia, taliæque à nobis seorsim apprehenduntur, circa omnem præcisionem obiectuum possunt à nobis sub uno concepitu adunari.

Ita se habent plures circuli, & plura quadrata æqualia, plures calores, & plures candores æquæ intensi, & alia huiusmodi. Ratio autem conjectarij ex dictis est clara, quia in ordine ad adunationem, ad id solum præcisio requiri, quod extrema adunanda exactè nobis apparent similia, & æqualia; in casu autem conjectarij talia nobis apparent absque vllâ præcisione.

Conjectarium 2.

175 Ut concreta ex subiecto, & actu, sive ex subiecto, & formâ exactè similia, & æqualia nobis apparent, prout opus est, ut in vnum conceptum coeant cunctis communem, scilicet quod corum actus, sive formæ tales nobis apparent, quantumvis eorum subiecta inter se dissimilia, aut etiam in æqualia sint.

Ratio est, quia huiusmodi concretorum subiecta connaturaliter concipiuntur à nobis valde obscurè, & confusè, nempe quasi obuoluta, & contexta actibus, sive formis, quæ concipiuntur clare, & expref-
sè, prout *suprà disp. 2. q. 4. conf. 3.* notauimus, quo sit, ut talium subiectorum diuersitas non discernatur, atque ita concretorum adunationi non obsteret. Id, quod vel ipsâ experientiâ est manifestum, iuxta quam constat omnia calida exactè nobis apparet similia, & æqualia ab exactâ similitudine, & qualitatèque calorum, quidquid sit de diuersitate subiectorum. Pariterque omnia existentia à similitudine, & æqualitate actuum existendi: omnia bona à similitudine, & qualitatèque bonitatum, &c. etiam quando subiecta horum concretorum quod totum, quod sunt, concipiuntur, & non quoad vnam solam formalitatem in omnibus similem, iuxta *disp. 2. q. 3. conf. 5. & q. 4. conf. 3. citato.*

176 Vnde sequitur, quando concreta sunt physica, contingere posse, ut ea citrâ omniaem metaphysicam præcisionem adunabila sint, quantumvis habebat dissimilitudinis physica ex parte subiectorum, si tamen formæ exactè similes, & æquales physice sint, & ut in se sunt concipiuntur, qualia essent plura calida exactè similia, & æqualia, tam quod intensionem, quam, quod extensio nem caloris quorum subiecta alia essent lignea, alia lapidea, alia ferrea, & alia aliarum materiarum.

177 Hoc tamen casu excepto, quæcumque physicæ aliquam inter se dissimilitudinem habent, in vnum conceptum cunctis communem coire nequeunt, nisi interueniat obiectiva præcisio, quæ conceptum adunatum ab omni differentiarum dissimilitudine exuat, iuxta superius dicta.

Conjectarium 3.

178 Ut actus, quos significant verba, in vnicum con-

ceptum communem sumpti in abstracto coire possint, non satis est eos quoad intrinsecum suum conceptum exactè similes apparet; sed insuper est necessarium ut talia apparet, tum eorum termini, tum subiecta, quæ tanquam connotata à se diffineta suopte conceptu respiciunt.

Hoc etiam constat experientiâ, & ratione probatur; quia tales actus non possunt concepi absque talibus connotatis, utpote qui respectus quidam ad illa sunt. Ergo nec possunt adunari, ni talia etiam connotata adunentur, quod sine horum exactâ similitudine, iuxta dicta non potest fieri. Proba consequentiam. Quia si adunantur omnes actus, non adunatis connotatis, omnia hæc simul, distinctèque, & ut plura, sicuti in se ipsis sunt, deberent cognosci; quod tamen impossibile est, quia sunt infinita, aut innumeræ; & nos non possumus simul innumeræ cognitiones habere, quales nobis sunt necessariae ad cognoscendam innumeræ distinctæ, & ut plura, iuxta doctrinam statutam *disp. 2. q. 3. Conf. 2.* Deinde ille conceptus, sub quo essent adunati omnes actus, ad ea innumeræ connotata distinctè cognita ita terminari conciperetur, iuxta modum nostrum connaturalem intelligendi, quasi singuli actus particulares in illo contenti ad ipsa omnia connotata terminarentur, quod tamen est mendacium ab abstractibus alienum, iuxta Logisticum effatum. Si enim concipiatis conceptum vniuersalem cognitionis quatuor obiectorum, is videlicet contrahendus venit ad hanc cognitionem quatuor obiectorum, & ad illam etiam quatuor obiectorum, & ad aliam quatuor obiectorum, &c. Pariter, si concipiatis conceptum vniuersalem unionis materiarum ad quatuor, aut plures formas, & alios huiusmodi. Stet ergo quatuor cognitiones exactè similes, quarum vnaquæque vnum tantum habet obiectum, sub vnum conceptum cognitionis venire non posse, nisi simul sub vnum conceptum obiecti veniant ipsa quatuor obiecta.

Et confirmari potest. Quoniam eo ipso, quod ¹⁷⁹ actus sine subiecto, & termino concepi nequit, hac tria vnicum ad quatuor obiectum complent, quod utique ut alii ternariis huiusmodi exactè sit simile, omnes suas partes omnibus partibus aliorum, singulas singulis, prout correspondunt, debet habere exactè similes, ut est notissimum. Cum igitur certa quæque obiecta abhuc tali similitudine non sint adunabila, ut constat ex dictis; neque hac abhuc illa adunabila erunt. Quod est non posse actus similes sub vnicum conceptum cadere, nisi & eorum subiecta cadant sub vnicum conceptum, & eorum termini pariter.

Et quoniam actus bene possunt esse inter se similes, tum physicæ, tum in mente nostra obiectuè, tametsi tum eorum termini, tum eorum subiecta inter se dissimilia sint, ut *suprà disp. 1. 3. quest. 9. Conf. 6. statutum. & latius rursus disp. 16. quest. 4.* dum talis subiectorum, aut terminorum dissimilitudo retinetur, tales actus, quantumvis intrinsecè similes, non erunt adunabiles, obstant namque dissimilitudo subiectorum, aut terminorum, à quâ dissimilitudo extrinsecè, & ipsi actus dici possunt. Ceterum ut est intellectus noster præmissimus ad adunanda quilibet alia obiecta, quantumvis inter se dissimilia sub aliquo conceptu ipsi communis, abstrahendo scilicet ab illis aliquem actum in cunctis similem, moxque cuncta ipsa superuestita tali actu concretè concipiendo, iuxta doctrinam *conf. 2.* (sic enim adunamus facilem lapidem, hominem, arborem, & alia obiecta dissimiliæ

Disp. XVII. De vnitate & plural. rer. Quæst. VIII. 55

dissimilia sub conceptibus existentis, parentis existere, distincti, veri, boni, &c.) Ita quoque promprissimè potest, & solet terminos, subiecta que dissimilia actuum similiū sub aliquo conceptu ipsiū communī adunare, ut & actus ipsiū sub proprio eorum conceptu queat adunare, & adunet. Si quando autem alij conceptus communes subiecti, aut terminis defint, ad manū est ipse conceptus subiecti, in quo conueniunt omnia subiecta quatenus talia, & ipse conceptus termini, in quo conueniunt omnes termini, quatenus tales. Subiici enim actui formaliter alius actus est intermedius, in quo concretè assimilantur omnia subiecta pariterque terminare actum formaliter alius actus est intermedius, in quo concretè assimilantur omnes termini, iuxta doctrinam statutam q. illa 9. citatā.

Consectarium 4.

181 Adunationi actuum similiū sumptorum in concreto dissimilitudo subiectorum non obstar. Obstat tamen dissimilitudo terminorum.

Prior pars ex *conf. 2. 1. 1.* constat: Ibi enim statuimus per actus in concreto positos ita eorum subiecta contegi, ut horum dissimilitudo non distinetur; atque adeo neque obster, quoniam ipsa concreta appareant exactè similia, & consequenter adunabilia, quando sunt actus exactè similes. Posterior autem pars inde appetit, quod termini actus per actus quantumvis sumptos in concreto non conteguntur; sed semper concipiuntur distinctè, ut paret in horum actuum, seu concretorum terminis legens lectionem, videns parietem, cognoscens obiectum, potens existere, distinctum ab homine, & consequenter in aliis omnibus. Hinc autem sit, quando termini actuum similiū sunt inter se dissimiles, & quæ appetere inter se dissimiles, sive actus in concreto sumuntur, sive in abstracto, atque adeo ex quæ non adunabiles sunt ipsiū, cum actus defectu adunationis ipsorum, nisi sub aliquo conceptu ipsiū communī adunantur, ut facile possunt ipsorum dissimilitudine præcisā, & conjectā, iuxta doctrinam *conf. 3.*

Consectarium 5.

182 Actus intrinsecè dissimiles, quæ tales non sunt adunabiles, quantumvis eorum termini, subiecta que adunabili sunt. Possunt tamen facilè adunari, sicut & alia obiecta sub aliquo conceptu concreto eorum dissimilitudinem oboluente, & tegente. Abstractè tamen, manentque intra sphæram actuum non sunt vllatenus adæquatè adunabiles; sed mere inadæquatè dumtaxat quoad alias formalitates sunt.

Prima pars consectariorum ex dictis est nota, neque vllā nouā eger explicatione; secunda etiam constat ex dictis: quia sicut alia quæque obiecta dissimiles possunt adunari in ratione entis, boni, veri, distincti, &c. ita & actus dissimiles. Hoc tamen casu quasi egrediuntur ab sphera actuum, cum sint subiecta aliorum actuum similiū, quibus superinduti apparent similes iuxta dicta. Tum hæc ratione quadam tenus adæquatè adunari possunt, præsertim quando conceptus, sub quo adunantur, transcendens est, hoc ipso, quod sub illo tornum, quod te ipsa sunt, potest oboluui, id exigentibus principiis, quæ mouent, sive determinant ad talem adunationem, & conceptiones

præuias faciendas, iuxta doctrinam datam *suprà disputat. 2. quæst. 3. præs. conf. 5. & disp. 1. 3. quæst. 9.*

Caterūn quando actus dissimiles non ut subiecta aliorum; sed secundum se considerantur, quo pæsto intrā propriam actuum spharam contineri censentur, in nullo sensu possunt adæquatè adunari, quia ut sic dissimiles apparent; possunt tamen præscindi ab illis vna, vel plures formalitates inter se similes, quæ adunari poterunt. Ita enim in actibus cognitionis physice dissimilibus formalitates actus, cognitionis, iudicij abstracti, vel intuitiū similes, & adunatas passim concipiuntur cum præcisione à differentiis, in quibus dissimilitudo tota relinquitur, iuxta superius dicta. Quo tertia pars consectariorum satis, superque explicata manet.

Consectarium 6.

Quæ dicta sunt in totâ hæc quæstione de adunatione plurium sub uno concepū vniuersali, & illis communī, eodem pæsto locum habent, sive ea plura talia sint physice, & realiter, sive tantum metaphysice, & per rationem nostram.

Itaque quenadmodum plures res inter se distinetæ realiter, ita & plures formalitates eiusdem rei, aut etiam plurium distinctæ solum per rationem, si sint inter se dissimiles, quæ tales adunari non possunt. Possunt tamen subiunctiones, sive formalitate aliquā in omnibus repetita simili in unum conceptum communem omnibus, atque adeo vniuersalem coire, prout est in *superioribus* explicatum. Si omnipotētia Dei, aeternitas, immensitas, infinitudo, & cetera diuina attributa, secundum conceptus peculiares singulorum non sunt adunabilia, quia tales conceptus sunt inter se dissimiles; bñ tamen secundum conceptus in cunctis similes, atque adeo cunctis communis, ut sunt conceptus entis à se, diuini attributi, distincti à creaturâ, boni, veri, &c. Pariterque de pluribus aliis formalitatibus aut eiusdem, aut plurium rerum philosophandum est.

Vnde colligitur primò adunationem plurium sub uno concepū vniuersali cunctis communis semper habere locum, quando ea plura similia apparent, prope ad talem adunationem requiriuntur, iuxta superius dicta. Sive ita appareant similia ex vi primorum conceptuum, quos de ipsis formamus, sive ex vi secundorum cadentium super primos quasi reflexè, dum alia phantasma substituta pro primis conceptibus subrogamus, sive ex vi tertiorum, & ita deinceps, iuxta doctrinam datam *suprà disp. 2. quæst. 3. & disp. 1. 3. quæst. 9.* modo, quo intellectus noster subrogat substituta phantasma non solum immediate pro rebus cognoscendis; sed etiam mediatae pro cognoscendis conceptibus carum per alia substituta phantasma iam prius formatis.

E quo colligitur secundò: quia, ut ibi nota, 186 tam, & ego mihi experiri video, sè per ipsum phantasma vocis, aut prolatæ, aut scriptæ aliquod obiectum significans, solemus concipere obiectum ipsum, sèpè utique fieri, ut sub unum conceptum per tale phantasma formatum omnia obiecta adunemus, quæ per talem vocem significantur, quantumvis ea sint inter se dissimilia, ut sunt, quando vox est æquioce: neque hoc à doctrinâ datâ exorbitat; quia omnia ea obiecta in hoc, quod est per talem vocem significari, similia sunt, ut

hicque sub vniocois vocis phantasmati comprehenduntur instar aliorum concretorum similium à similitudine actuum, quibus eorum continguntur subiecta, iuxta doctrinam datam. Neque propterea censenda est tolli vocis æquiuocatio in cau proposito. Quoniam licet verè ea esset vniuocata, si tantum significaret dicta plura obiecta propter similia, & adunata in sui phantasmati substituto pro illis; quia tamen primariò, & principaliter significat illa propter dissimilia secundum prævios, & proprios singulorum conceptus, suam retinet æquiuocacionem, ut amplius constabit ex dicendis *infra q. 22.* vbi ex principiis hic iactis facillimè diuidicabimus, quid de æquiuocis, vniuocis, & analogis sentientium sit.

Consecrarium 7.

187 Huc usque loquuti sumus in hac quæstione de adunatione plurium sub uno conceptu vniuersali, quæ eo ipso est adunatio vniuersalitatis. Nunc breuiter ex dictis deducimus de adunatione dissimilacionis partem philosophandum esse, de adunatione vero collectionem paulò aliter.

Itaque suppositis naturis, & differentiis horum trium generum adunationis plurium in uno conceptu, quas *disp. 2. q. 3. cons. 5. exp. i. cuimus.* Dico primò, sub uno conceptu obiectu vago, qualem significant hi termini, *aliquis homo, aliquis leo, aliquis lapis, & similes:* formaturque quando pro pluribus dissimiliè cognoscendis vnicum phantasma sensibile substitutus intellectus noster; plura dissimilia, quæ talia adunari non posse, quia de huiusmodi conceptu vago perinde, quod ad rem attinet, ac de conceptu vniuersali philosophandum venit, ut ex dictis in hac quæstione præterim *prop. 1.* facis clare colligitur. Cum quo stat, quando plura dissimiliè a nobis cognoscuntur non sub uno conceptu vago, ut in cau proposito; sed sub pluribus saltu partialibus, quales respondent istis terminis: *homo, vel Angelus, vel lapis, &c.* eorum dissimilitudinem, quantumvis expresse conceptum nihil obstat. Circa quod recolantur dicta *suprā disp. 10. q. 2.*

188 Dico secundò. Adunationem collectionis, (quæ fit subrogando vnum phantasma, ita pro multis collectu, ut non subrogetur pro singulis distributioni, nec illis possit singulatum accommodari) bifariam evenire posse. Primò si phantasma subrogatum pro multis ea cuncta capiat in sua extensione distincte, ita singulis singulæ partes extensionis phantasmatis correspontent, iuxta doctrinam de extensione phantasmatis datam *disp. 1. q. 2. & 3. & disp. 2. q. 3.* Quo cau talium multorum dissimilitudo nihil obstat, quominus ea sub talium vnicum conceptum cadere possint, in modo vero sub illo expresse dissimilia apparetur. Ita fit, quando multa corpora dissimilia vnumquodque in suo loco distinctè nobis representantur, & simul vniuersaliter totali conceptu, ita tamen extenso, ut singula illa singulis partibus ipsius conceptus correspontent. Secundo modo evenit dicta adunatio, quando phantasma subrogatum pro multis ea cuncta in sua extensione non capiat, ob idque aut pleraque, aut etiam omnia quasi oboluta, & concreta, ac veluti penetrata refert, ad eum modum, quo in conceptu communis cuiusvis concreti quasi concreta per formam, & oboluta, ac veluti penetrata concipiuntur omnia subiecta; iuxta superioris dicta. Ut enim phantasma cuiusvis particularis formæ ve-

luti circumducitur suprà suum subiectum, illudque congettatur, ut notauimus *disp. 1. quæst. 4. cons. 3.* indeque fit ut concreta ex formis similibus sub vnum conceptum vniuersalem venire possint. Ita in casu nostro phantasmati subrogatum pro collectione multorum instar tegumentum quoddam extensem, quo illa oboluuntur, apprehenditur. Quocirca phantasma proprium multitudinis tanquam cuiusdam formæ multorum est. Vnde ex hoc modo adunandi multa sub uno conceptu collectu sequitur primò talium multorum dissimilitudinem huic adunationi nihil obstat, ut non obstat dissimilitudo subiectorum, ut adunentur sub eadem formâ. Secundo huiusmodi conceptum collectuum singulis in eo contentis nequaquam posse conuenire; sed tantum eorum collectioni, in quo differt à conceptu vniuersali, & à conceptu vago. Tertiò semel ita adunato vario aggregato multorum, ita ea in ratione multitudinis possit similia euadere, ut in vnicum conceptum vniuersalem multitudinis coire valent; ita utrum verum multa aggregata in ratione multitudinis, siue in ratione aggregati vniuocè conuenire posse.

Porro, quidquid de similitudine, & dissimilitudine multorum diximus in ordine ad eorum adunationem, eodem pacto locum habet circa eorumdem & qualitatem, & inæqualitatem, ut satis constat ex dictis in totâ hac quæstione.

Ad cuius extremum ex dictis etiam in eâ breviter resoluenda venit quæstio, quam aliqui hic solent extendere. Num scilicet vniuersale in communivniuocum sit, atque adeò genus respectu omnium vniuersalium, siue prædicabilium? Dico uno verbo vniuocum esse. Tum, quia ut tale ab Aristotele, ab aliisque Philosophis circa vllam dissimilitudinem definitum vnicâ definitur, quod proprium vniuocorum est; tum, quia omnia vniuersalia exatè similia, & aequalia concipiuntur a nobis quod rationem vniuersalis præcisè sumptam, quod illamque proinde sub uno conceptu vniuersalis adunantur. Quo nihil deest, quominus talis conceptus vniuocè dicatur de omnibus, iuxta doctrinam vniuocorum tradendam *infra quæst. 2. 2.* Quod si est vniuocum, & genus erit, de quo nullus dubitat, quia alter, quam ut genus ad vniuersalia specialia non potest comparari, ut constat. Contrâ hoc tamen quoddam sophismata fieri solent pro ingenii tyronum exercendis inde desumpta, quod vniuersale in communi per denominationem quasi reflexam generis, & consequenter vniuersalis sibi superuenientis genus quoddam individuum efficitur. Quo fit, ut uno modo acceptum superius sit respectu generis, quod est vna Speciem eius, & altero modo acceptum superius sit respectu ipsius generis, & consequenter respectu sui. Tum uno modo acceptum essentialiter est vniuersare. Altero autem accidentaliter est tale. Tum vno modo genus generis, aliorumque vniuersalium est. Altero quoddam est ipsius generis individuum. Quod indicat satis sit pro dictis sophismatis dilucidans. Videantur Conimbricenses in Pref. Porphyri quæstione septima. Rub. quæstione septima. & alij Recentiores.

QV

Disp. XVII. De unitate & plural. rer. Quæst. IX. 57

QVÆSTIO IX.

Quid sit particulare correlatum uniuersalis:
& quotuplex?

- T**ria sunt nomina, quæ ob vicinitatem sèpè confusionem inducunt, sèpèque etiam pro eodem accipi solent; *individuum, singulare, & particulare*. Ex quibus duo priora semper sumuntur pro eo, quod numericè est *vnum*, distinctumque à ceteris; atque adeo non vniuersale iuxta dicenda *quæstione decima*. Tamen *individuum* expressius dicat unitatem numericam, quæ quedam est indiuisio in plura. Singulare autem distinctionem à ceteris. Particulare vero est pro eodem significatio sèpè usurpetur, frequentius tamen solet usurpari à Philosophis pro eo, quod vniuersali subiicitur, sive sit etiam vniuersalis, qualis est species subiecta generi, sive non sit, ut individuum subiectum species, ut cum sancto Thoma in 1. *Post. lect. 12.* testatur Conimbr. in *Pref. Porphyrii, q. 8. art. 1.*

Iraqe Particulare stricte, & specialiter sumptum, quo pacto est correlatum vniuersalis, est id, quod vniuersali subiicitur, seu cui vniuersale conuenit, & de quo prædicatur. Vnde illud in duo membra venit dividendum. Aliud enim est particulare vniuersale, sive commune pluribus, qualia sunt subiecta immediate generis, *nimirum species*. Aliud est particulare singulare, seu multis non commune, qualia sunt subiecta immediate speciei, *nimirum individuum*, & cetera huiusmodi.

Igitur Particulare physicè sumptum nihilo differt à rebus ipsis, quæ per iudicia nostra, & prædicationes vniuersali subiiciuntur. Sumptum vero logicè perinde, ac vniuersale logicum tanquam correlatum eius venit constitutum, ut bene docent Conimbr. *vbi supra*. Atque ita sicut vniuersale logicum est, quod potest esse in multis, seu eis conuenire, atque prædicari de illis, prout in superioribus expositum, ita Particulare logicum (qualedicitur quodvis eorum multorum, ad quæ refertur vniuersale) id erit, quod potest subesse vniuersali, ut subiectum, cui illud conuenit, eidemque subinde subiici potest, ut subiectum, de quo illud prædicatur. In quo amplius non oportet morari.

Disputant tamen Conimbr. *quæst. citata, art. 2.* An particulare vniuersali subiectum ita debet esse *vnum* per se, non sit aggregatum plurim physicè distinctorum. Affirmantque debere esse talis particulare subiecta vniuersalibus, seu prædicabilibus essentialibus, secus, quæ prædicabilis accidentalibus subiiciuntur, tamen addant & hæc quoque plerumque talia esse de fæto. Quo iuste negant hominem in communi de albo, & nigro vniuersaliter, vniuersalèque prædicari, quia prædicatio est essentialis, albūmque, & nigrum non habent unitatem per se, cum quodvis eorum dumtaxat sit *vnum* per accidens, ut prout complexum quoddam ex subiecto, & accidente. Tantumdemque censent de similibus.

Ego vero cum Recentioribus ab eisdem Conimbr. suppresso nomine relatis oppositum censeo. Quia unitas, quam ipsi exposunt in subiectis vniuersalium essentialium impertinens est, ut hæc tanquam vera vniuersalia vniuersaliter, vniuersalèque prædicentur de illis. Quid enim interest particulare esse complexa composita physicè ex parti-

et autem essentialis, quia pars de toto, & generis, seu potius prædicabilis mixta, quia pars de toto per aliam mutuò contrahibilis: prædicabilis inquam, mixta, non metaphysici, sed physici; iuxta doctrinam stabiliter, *quæst. 7.* patiterque de similibus philosophandum est.

Hæc de particulari stricte, & specialiter sumptum pro subiecto vniuersalis sint fatis. Sequitur ut de singulari, seu individuo sub illo contento tractemus. Sed prius adnorandum est, proportionem particularem dicti à Logicis *eam*, cuius subiectum est terminus singularis vagus, qui etiam terminus particularis appellatur. Vnde nomen *particularis* bifariam, & quidem a quoque, usurpatur; primò pro subiecto vniuersalis quodcumque illud sit. Secundò pro termino singulari vago, à quo etiam propositio, cuius subiectum est talis terminus, particularis dicitur.

QVÆSTIO X.

Quid sit singulare seu individuum?

Itsiam solet usurpari individuum. Physicè *vniuersale* delicit, seu primò intentionaliter, ut aiunt, & logicè, seu secundò intentionaliter. Et priori quidem modo acceptum sic definitur à sancto Thoma in *parte quæst. 29. art. 4. in corp. Individuum autem est, quod est in se distinctum, ab aliis vero distinctum*. Ex Porphyrii autem in *sua Iagoge cap. de specie* aliter sic definiri solet. *Est id, quins collectio proprietatum in altero reperiri non potest.* Ex quibus duabus definitionibus priori omnino bene intellexit standum est, ita *nimirum* ut per indistinctionem in se non quævis unitas, sed solum numerica intelligatur, iuxta *lib. 3. Metaphysica, text. 14.* *Numero enim vnum dicere, aut singulare nihil differt; ita enim singulare dicimus, quod vnum numero est; vniuersale, quod in his.* Posterior enim definitio vel sub collectione proprietatum cuiusque individui comprehendit eius numericam unitatem, & distinctionem ab aliis, vel non comprehendit. Si comprehendit, superfluè ceteras proprietates conmemorat; quandoquidem per unitatem, numericam, & distinctionem ab aliis sufficiens explicatur natura individui, ut videbitur. Sinon comprehendit, non definit omne individuum vniuersale, quia multa sunt quæ nullam habent proprietatem, per quam discriminentur ab aliis præter distinctionem aibentis. Et quidem per hanc definitionem Porphyrii non omnia individua, sed aliqua solum definiti, communis expositorum sententia est, ut norant Conimbric. in *Porphyrii Iagoge cap. de specie, quæst. 3. art. 1.*

Itaque singulare, seu individuum dicimus id, *quod vnum numericè est, & ab aliis distinctum*. Per particulam *vnum* conuenit individuum cum vniuersali, à quo differt per particulam numericè. Unitas quippe individui numericè est, id est, conatuens *vnum* non communis multis. *etiam ramen-*

vniuersalis, vniuersalis sit, id est, constituens vnum multis commune. Per particulam autem ab aliis distinctum differt vnuquodque individuum à reliquis omnibus. Ultimata enim rerum differentia, & simplicissima omnium, & sine quā nulla alia differentia potest constare, distinctio est, quā inueniuntur inter se distinguuntur; siquidem omnis alia differentia, aut per dissimilitudinem, aut per inaequalitatem constituta venit, ut ex dictis disp. 16. constat, atque etiam ex hīc dicendis constabat: dissimilia autem, aut inaequalia esse non possunt, nisi quā sunt distincta, vt est notum. Cum tamen distincta esse possint, que nec dissimilia sunt, neque inaequalia, nullamque aliam subinde differentiam inter se habent præter distinctionem; & hæc necessariò sunt solo numero differentia, atque adeo individua.

199 Dices. Pleraque individua præter vnitatem numericam, & distinctionem ab aliis habent alias proprietates, quibus in quantum individuum discriminantur, utpote in quibus aut dissimilia, aut inaequalia sunt, ut cernere est in hominibus; in brutis, in plantis; eiusdem speciei, &c. Ergo male definitum individuum per solam vnitatem numericam, & distinctionem ab aliis. Omissis modis antecedentibus, de quo infra quest. 14. nego consequiam. Prīmō, quia non debet definiri vnumquodque per omnes suas proprietates, sat est definitur per vnam ex primis, & notissimis, iuxta doctrinam tradendam infra disp. 25. qualis in individuo est vnitatis numericā, & distinctio ab aliis. Secundō, quia multa sunt etiam individua, quā ut talia nullam aliam proprietatem habent præter vnitatem numericam, & distinctionem ab aliis, ut patet in circulis, & quadratis, aliisque huiusmodi figuris omnino similibus, æqualibique, & eiusdem materiæ, in coloribus eiusdem speciei intensis, & extensis æqualiter: in partibus omnino homogeneis, æqualibique multorum compositorum, &c. Per vnitatem ergo numericā, & distinctionem ab aliis solūm debet definiri individuum, ut omnibus individuis definitio communis sit. De quo vide dicenda infra q. 12.

200 Iam vero individuum logicè sumptum, sive secundū intentionaliter duabus definitionibus defūpbris ex Porphy. cap. de specie solet communiter definiri. Prima in quantum prædicatum, sive prædicabile; secunda in quantum, subiectum seu subiectibile, sic: Individuum est, quod de uno solo prædicatur. Individuum est, quod subiectum speciei. Quot tamen modis individuum de uno solo sit prædicabile. Quomodo etiam non soli speciei, sed etiam generi, ceterisque prædicabilibus vniuersalibus, multisque aliis singularibus sit subiectibile, ex dicens quæ seq. constabit.

Q V A E S T I O X I .

Quotuplex sit singulare, sive individuum?

201 **I**ndividuum physicè, seu primò intentionaliter sumptum tot modis dividit posse, quod dividitur ens, indubitate est. Atque ita aliud est individuum substantiale; aliud accidentale. Substantiale autem aliud spirituale; aliud corporeum. Corporeum rursus aliud viuens; aliud non viuens, &c. Accidentale similiter aliud est quantitatis; aliud relationis; aliud actionis; aliud passionis, &c. In quo

non opus est morari. Videantur divisiones entis supra disp. 9. indicatae.

Dividunt præterea impræsentiarum individuum physicè sumptum in vagum, & determinatum, sed hoc divisio non est individuorum propria, nam & conceptibus vniuersalibus conuenient potest, utpote qui à nobis etiam concipi possunt vel determinari, vel vagi, sive sub distinctione. Tota quippe distinctione conceptus vagi à determinato à nostro modo concipiendi promanat, quoniam à parte rei nihil omnino vagum est, sed cuncta omnino determinata sunt, determinataque assignabili, sive demonstrabili non solùm quoad esse, de quo nemo dubitat, sed etiam quoad recipi in se, sive tangi per aliquem actum, sive respectum, ut nos censemus, & latè ostendimus supra disp. 10. Quo iure etiam censemus, eos solūm, quires cognoscunt per species alienas, sive in alienis substitutis posse conceptus vagos formare, sive aliquid vagi conceperent item eos, qui cognoscunt per species proprias tantum obiectis in se ipsis, arque adeo propter in se ut supra iam disp. 2. q. 3. tertius & laetus disp. 10. citata explicimus. Vbi de his plura.

Alieram dividendum est individuum primò intentionaliter sumptum in completum, & incompletum. Individuum completum dicitur quodlibet integrum cuiusvis speciei individuum, prout iacet à parte rei. Ut hic homo, hæc aqua integræ, hæc albedo. Incompletum autem, quod est pars individui completi aut physica, ut hæc pars aquæ, hæc pars albedinis, aut metaphysica, ut hæc formalitas huius hominis, scilicet hoc viuens, hoc animal, hoc rationale, &c.

Iam vero individuum logicè, seu secundò intentionaliter sumptum, numerum in quantum praedicable, aut subiectibile eodem venit ordine dividendum, quo vniuersale pariter in quantum huiusmodi q. 7. diuisum est. Tamen si non tot divisiones, quo vniuersale pariteratur.

Imprimis enim prædicabile individuum aliud essentiale, aliud accidentale est subiecto, de quo prædicatur. Nam vel nihil adiicit supra subiectum ipsum, & sic est prædicabile essentiale, vel aliquid adiicit, & sic accidentale est.

Deinde prædicabile individuum essentiale nihil subiecto adiiciens, aut repetit totum subiectum, aut partem subiecti dumtaxat. Si totum prædicabile individuum essentiale totale poterit dici. Si autem partem; pariale, nam pro his nominis propria non habemus. Pars autem, quam respicit partiale, per aliam contrahibilis esse nequit, cum sit individua, ut supponimus, vniusque dumtaxat subiecto, non pluribus conueniens (in quo prædicabile individuum pariale à prædicabili vniuersali partiali discriminatur). Poterit tamen esse aut contractua alterius, aut non contractua. Si contractua, erit prædicabile individuum differentiale, sive differentia individuialis. Si vero non contractua, erit prædicabile individuum innominatum. Quale erit, si sumas concretum individuale adiectum, coalescens præcisè ex subiecto, & ex duabus proprietatibus individui ut formis: de coequo alteram eorum proprietatum prædictas pariter in concreto, ut dicebamus in simili q. citata de prædicabili vniuersali innominato. Vnde vides prædicabilia individua essentia tria haec tenui esse; quia tamen duo paralia aut metaphysica, aut physicè talia esse possunt, exiunt omnino quinque. Cum tamen prædicabilia vniuersalia essentia formaliaque & directa sint decem, quinque metaphysica,

Disp. XVII. De vnitate & plural. rer. Quæst. XII. 59

sica, & quinque physica, ut in eadem questione monstratum est.

207 Iam prædicabile individuum accidentale adi-
cens aliquid subiecto, aut est subiecto necessa-
rium, quia hoc cum illo connexum est, aut est sub-
iecto contingens, quia hoc sine illo potest esse? si
necessarium; passio propria, sive proprietas sub-
iecti est. Si vero contingens; accidentis proprium.
(Hic enim non habet locum diuiso passionis, &
accidentis in proprium & commune, sicut si præ-
dicabili vniuersali, cum sermo sit de individuali plu-
ribus non communis.) Ambo autem prædicabilia
hæc aut metaphysica, aut physica possunt esse:
quatenus id, quod subiecto adiiciunt, aut meta-
physica dumtaxat, seu per rationem nostram, aut
physica, & re ipsa subiecto adiectum est. Quod
prædicabilia individua accidentalia quatuor ha-
bentur. Rursus vero physica, aut intrinseca,
sive adhaerentia subiecto, aut ei extrinseca, aut
mixta ex utroque esse possunt. Metaphysica au-
tem aut adæquatæ, aut inadæquatæ dumtaxat
ipsi subiecto identificata. Quo cuncta iam sunt
decem.

208 Quorum præterea prædicabilium individuum tam
accidentalium, quam essentialium pleraque alias
diuisiones subite possunt penes diuersos modos
predicationis formalis, vel materialis, seu identi-
cæ, directæque, vel indirectaæ. Ad denum prædi-
cabile individuum, quemadmodum prædicabile
vniuersale, aut substantiale, aut accidentale, aut
complexum, aut incomplexum, aut positivum, aut
negativum, aut categorematicum, aut syncatego-
rematicum esse potest. Quas omnes diuisiones non
opus est in præsenti, distinctioni persequi. Recog-
noscatur tota ea quæstio 7. citata, vbi latè sunt ex-
positæ in simili; vnde hæc cum proportione trans-
ferti poterant. Indidemque licebit etiam collige-
re, quomodo etiam subiectibilis respectu eorum,
qua de ipso prædicabilia sunt, affectio quedam lo-
gica est individui. Et quod præterea modis illud in
quantum subiectibile possit diuidi. Sat fuerit hic
prædicta articulæ, ut iterum pateat, quam dimi-
nitæ hucusque Logici procellerint in diuisione præ-
dicabilium, atque subiectibilium. Cum tamen hæ
plutimi interit ad ipsam logicam, sicut & ad
ad quamlibet scientiam interit diuiso exacta ma-
teria eius.

Q VÆ S T I O XII.

An dari posse una ratio communis
individuæ?

209 C onuenient omnes individuæ logicæ, seu se-
cundo intentionaliter sumptis vnam rationem
communem dabilem esse, de factoque dari: omnia
quippe individua planè conspirant in hoc, quod
est esse prædicabilia de uno, & subiectibilia spe-
cierum, cum enim in his accidentibus similia sint,
quantumvis seorsim ab illis sint inter se diuersa, be-
ne poterit ex concretis, quæ ex talibus accidenti-
bus, tanquam ex formis, ex ipsisque individuæ
physicis, tanquam ex subiectis resultant, ratio
quædam vna, & communis abstrahi, sive adunarari,
quemadmodum ex quibusvis aliis concretis forma-
rum inter se similium, quantumvis subiecta sint
diuersa, abstrahitur, sive adunaratur, ut ex omni-
bus aliis, ex omnibus nigris, ex omnibus cali-

dis, &c. iuxta doctrinam vniuersalem statutam,
quæstione 8.

Controversia igitur solùm est; an possit dati vna 210
ratio communis individuæ physice, seu primò in-
tentionaliter sumptis, in quantum individua sunt.
Quod addo, quia certum est ab individuæ absoluè
speciatis abstrahi rationem communem specificam
genericam, &c. Omnis quippe ratio vniuersalis
ab individuæ desumitur immediate, aut mediæ,
quandoquidem à parte rei cuncta entia sunt indi-
vidua, cum nullum à parte rei sit vniuersale, ut
suprà quæst. 5. statutum est. Sed difficultas est, an
dari possit ratio communis individuæ ut individuæ,
sive ut constitutis, & differentibus per differen-
tias individuæ. Negant Caiet. cap. de specie,
ibidemque Albertus, Sotus, Toletus, Louanienses,
& alij. Quibus subscribit Fonfeca lib. 5. Metaph.
cap. 6. quæst. 5. sect. 4. & cap. 228. quæst. 11. sect. 3.
Affirmant tamen Rub. cap. de specie, quæst. 6. Soar.
disput. 5. Metaph. sect. 2. num. 18. & seqq. & disp. 6.
sect. 8. num. 13. & 14. Petr. Hurtad. disp. 5. Log. sect. 7.
Arrag. disp. 7. Log. sect. 4. sub. 2. & alij Recente-
res communiter.

Propositio I.

Quoties plura individua in aliquâ proprietate 211
(vltro vniuersitatem numerica, & distinctionem ab
alii) earum, quæ non censentur variare speciem,
sunt similia, aut æqualia, ab eis præte talen pro-
prietatem habentibus optimè potest abstrahi ratio
communis.

Sic à pluribus lineis palmaribus ratio vna lineæ
palmaris, à pluribus calidis in quarto gradu ratio
vna calidi ut quatuor; à pluribus actionibus eius-
dem numero principijs, & termini ratio vna actio-
nis talis principijs, & termini; à pluribus homini-
bus complexione biliosis ratio vna hominis bi-
liosi, & à pluribus pituitosis ratio vna hominis
pituitosi abstrahi potest, à ceterisque huiusmo-
di patiter. Probatur facile, quia talia individua
quoad talen proprietatem exactè similia, &
æqualia concipiuntur à nobis æquæ, ac quoad
rationem specificam, & genericam, quoad alias
que formalitates ipsis communes, ut ex se te-
stante experientia fatis appetit; aliundéque ab-
stractæ formalitæ talis proprietatis relinquuntur in
eis alii conceptus, quo individualiter distin-
guantur, nimirum distinctio vniuersusque ab aliis,
aut etiam vniitas numerica: ergo non est vnde re-
pugnet eiusmodi proprietatem à nobis concipi ut
vnam, atque communem talibus individuæ, de fa-
ctoque citra dubium ita concipitur. Quocirca ex-
istimo propositioni præsenti neminem posse dis-
sentire.

Solùm potest controversia esse, cur huiusmodi 212
proprietas dicantur non variare speciem, ita quia-
dem ut linea palmaris specie diuersæ dicantur à li-
neis pedalibus, & calores ut quatuor à caloribus
ut sex, & actiones eiusdem agentis, & termini ab
actionibus plurium agentium, & plurium termini-
orum prout similius, & pituitosi hominis à bi-
liosis, & cetera huiusmodi. Dico quia imprimis
solùm reputantur communiter, dicunturque abso-
lutè loquendo specie diuersæ ea, quæ rigorosè, &
propriè sunt dissimilia; non item, quæ in æqualia
sunt quocunque genere in æqualitatibus. Vnde illud
natum est vulgate proloquium; magis, & minus
non variant speciem. Lineæ autem palmarum lineis
pedalibus non sunt dissimiles, sed in æquals; Si-
militer

militer calores ut quatuor caloribus ut sex non sunt dissimiles, sed inaequales; actiones etiam eiusdem principij, vel termini actionibus plurimi, quando omnia similia sunt, non quidem dissimiles, sed inaequales extrinsecè veniunt descendæ. Etenim dissimilitudo, & inaequalitas, sicut similitudo, & aequalitas affectiones serum valde inter se diuersæ sunt, ut satis constat ex dictis q. 8. & latius traditis *suprà disp. 16.* tamen si interdum ab aliquibus loquentibus in propriis soleant confundi. Ex quibus dissimilitudo diuersitatem, similitudo unitatem specificam ira absolutè dictam faciunt, non verò idem inaequalitas, & aequalitas. Deinde, quia neque omnia, quæ propriæ inter se sunt dissimilia, specie diuersæ cententur, sed ea dumtaxat, quorum dissimilitudo notabilis, & non exigui momenti est, quæ enim parum dissimilitudinis habent ad eamdem reuocantur speciem, quia parum prout nihilo reputatur, sicut omnes homines eiusdem specie cententur, cum tamen haud dubiè plerique eorum aliquā inter se dissimilitudinē non solum accidentalē, sed etiam substancialē habent. Tantum dēmque enī in leonibus, equis, & aliis speciebus animaliis, in quibus saltē mares, & feminas esse inter se dissimilares substancialiter nō videtur negabile.

213 Quæ cūmīta sint, duplex, claritatis gratiā, quod ad rem attinet, distingui poterit species, quarum altera simpliciter talis dicatur, altera cum addito, neimē logica, ita quidem, ut ea solum, quæ sunt dissimilia notabilitate, simpliciter, & absolute dicantur species distingue: ea verò distingue species tantum logicā, que aut tantum sint inter se inaequalia, non item dissimilia, aut valdè exiguum inter se dissimilitudinem habent. Quo fieri, ut species simpliciter dicta genus quoddam logicum sit comparatione specierum logicarum contentarum sub illa. Eaque dumtaxat distingue distinctorum solum numerice, quæ nullam inter se inaequalitatem, aut dissimilitudinem habent. De quo iterum redibit sermo q. 14.

Propositio 2.

214 Ratio indistincti in se, sive unius numericè vna, & communis concepi potest omnibus quibusque individuis sive eisdem, sive diuersarum specierum.

Ita Autiores *suprà num. 210.* relati pro parte affirmatiū. Et probatur. Quia in hoc, quod est esse in se indistinctum, sive unius numericè quodvis inividuum concepi potest, sicut ex quoque a nobis concepit exactè simile, aut etiam aequalē cuius alteri, ut experientia manifestat. Ergo nihil est, quod vere qualibet omnino individua in ratione indistincti in se numericè concepi à nobis adunata, iuxta doctrinam statutam *q. 8.* Et consummari potest; quia distincta in se in ratione talium exactè similia, & aequalia, atque adē sub uno conceperū communī adunata possunt à nobis concepi, iuxta dicta *prop. 3.* Ergo idem est dicendum de indistinctis in se, quā talibus, si quidem indistinctio negatio quædam est distinctionis. Et certum est negationes habitum sub uno conceperū adunabilium a nobis, sub uno itidem conceperū à nobis adunabilis esse. Et quidem cūm de unitate, & uno in communī agimus utrumque definites, & diuidentes, non videtur negabile habere nos in mente obiectū quodam conceptus, sive rationes vniuersales, pluribusque communes, nimirum rationem unitatis communem omnibus unitatis, rationēque unius communem omnibus vniis. Tantumdem ergo enī censendum procul dubio est cūm de unitate numericā, de uno

que per illam constituto in communi trackamus.

Sed rogabit hic aliquis, quo differat unitas, quæ ponitur passio entis, ab unitate numericā, in quā conueniunt individua? Respondeo in eo differe, quod unitas passio entis conuenit entibus in quantum entia sunt, unitas verò numericā conuenit entibus in quantum talibus numericis, quod est conuenire illis in quantum individuis. Vnde sicut ratio entis non solum individuis, sed etiam speciebus, & generibus entium communis est, ita ratio vnius, quæ ponitur passio entis, non solum vnius numericis, sed etiam vniis speciebus, genericèque communis est; cum verò ratio vnius numericis sequens entium taliteris numericis solis vnius numericis, hoc est inividuis entibus sit communis.

Deinde rogabit hic aliquis, An conceptus unitatis, sive vnius numericis communis omnibus individuis, & per rationem nostram vnius, & consequenter vniuersalis respectu illorum, ad aliquam vniuersalis specie ex recentis *suprà q. 9.* pertinet, an alia quādam pro eo illis addenda sit. Tum, quā ratione, & per quas differentias talis conceptus ad individua contrahatur? Respondeo, quod ad hanc attinet, perinde de conceptu unitatis, sive vnius numericis, ac de conceptu distinctionis, sive distinctioni etiam individuis communi philosophandum esse, prout explicabimus *proposition. seq.*

Propositio 3.

Ratio distincti ab alio quopiam, sive ab omnibus aliis vniis, & communis concepi potest omnibus quibusque individuis sive eiusdem, sive diuersarum specierum.

Ita etiam tenent Doctores pro parte affirmatiū citati n. 210. Et probatur ferè ut præcedens. Quia in hoc, quod est distincti ab aliis exactè simile, & aequalē ceteris concepit à nobis quodlibet individuum cum fundamento in re, non minus, quam in hoc, quod est esse ens, esse bonum, esse utrum, &c. Ergo non est, cur nequeamus adunare cuncta individua in rationibus entis, boni, & veri. Confirmat id communis omnium existimatū, qui de distinctione sumptā vniuersē, tanquam de conceperū vno, communique omnibus distinctionibus, atque adeo vniuersali respectu eatum loquuntur, & philosophantur, eam definitione vnicā definites, in pluraque membra diuidentes, non secus ac diuidantur alij conceptus vniuersales. Si enim ratio vna distinctionis communis omnibus distinctionibus dabilis est, nequit non esse quoque dabilis ratio vna distincti communis omnibus distinctionibus, qualia sunt individua omnia. Quandoquidem quotiescunq; formæ sub uno conceperū communī sunt adunabiles in abstracto, & in concretorū abstracto correspondentes sunt adunabiles, ut est notissimum. Constat autem distinctionem, & distinctum, non aliter, quam ut abstractum, & concretum sibi inuitant correspondentes differre.

Quod si distinctionis vniuersalissimè sumptā, quo pacto inter passiones entis censetur rum in abstracto, tum in concreto accepta vna, & communis ratio datur, etiam distinctionis propria individuum, quā talium accepta similiiter haud dubiè dabitur, quia utriusque eadem, quod ad rem attinet: fortuna procul dubio est. Differunt autem distinctione propriæ individuorum qua talium: quia per illam non solum entia numericā, sed etiam speciebus, & genericā distinguntur ab omnibus aliis. Per hanc verò tantum numericā.

Obiici

Disp. XVII. De nitate, & plur. rer. Quæst. XII. 61

219 Obici tamen potest primò contra propositionem. Distinctio quā hic homo distinguitur ab aliis omnibus individuis omnium specierum; & distinctio, quā hic equus distinguitur pariter ab omnibus aliis omnium specierum individuis, & cætera huiusmodi distinctiones non possunt apparet nobis exactè similes, vt potè, quæ non possunt non concipi à nobis, relatè ad aggregata entia inter se dissimilia qualia sūt aggregatum omnium individuorum præter hunc hominem, & aggregatum omnium individuorum præter huc equum, quæ vt minimum dissimilia euadunt ab homine in uno & ab equo in altero inclusu, & cætera eiusmodi aggregata. Igitur nec possumus tales distinctiones itab uno conceptu adunare. Nego antecedens. Ad probationem dico, aggregata individuorum cæterorum, à quibus vnumquodque individuum distinguimus, et si te ipsa sint inter se dissimilia, à nobis tamen similia concipi posse duobus modis. Primo si concipiamus contenta in illis non secundum rationes peculiares, secundum quas apud nos etiam sunt dissimilia, sed secundum rationem aliquam cunctis communem, qualis est ratio entis, ratio vnius, ratio distincti &c. secundum quam cuncta nobis exactè inter se similia apparent, etiam quando concipiuntur singularizata singularitate incomplæta, vt concipiuntur hoc ens, hoc vnum, hoc distinctum &c. Quo pacto predicta aggregata exactè, quoque inter se similia apparebunt, nihilque subinde desiderabitur, quomodo distinctiones quorumuis individuorum relatè ad illa exactè similes apparent. Secundò aggregata dicta similia nobis apparebunt, tametsi quod totum, quod te ipsa sunt, concipiuntur, si concipiuntur, vt sèpius fit, confusè quidem, seu implicitè, quod ex omnia, ex quibus coalefcunt, & explicite, seu distinctè solum quod rationem aggregati, seu multitudinis, in quā tanquam in quādam formā apud nos exactè similia, & conuenientia sunt. Quoiescumque enim formæ sunt similes concreta ex cibis formis, & ex quibusvis subiectis quantumvis inter se dissimilibus coalescentia similia apparent nobis, eo quod talia subiecta, quasi concreta talibus formis, atque adeo confusè representatis formis ipsis, explicitè implicitè representantur, iuxta doctrinam commemoratam quest. 8.

220 Quod si individua diuersarum specierum in rationem distinctè ab omnibus aliis coire possunt modis dictis, tametsi aggregata reliquorum, à quibus vnumquodque eorum distinctum concipiatur, te ipsa inter se sint dissimilia, multò melius individua eiusdem speciei in rationem distincti ab aliis talis speciei poterunt coire, tametsi aggregata similia reliquorum, à quibus vnumquodque eorum distinctum concipiatur in eo te ipsa distinxerint, quod non ex omnibus eisdem individuis coalescant, aggregatum siquidem omnium hominum, à quibus distinguitur Petrus, non includit ipsum Petrum, quem tamen includit aggregatum omnium hominum, à quibus distinguitur Ioannes, & in cæteris pariter.

221 Secundò contra propositionem communiter solerent opponi. Distinctio quā vnumquodque individuum distinguitur ab aliis, est id quo vltimò constituitur in ratione individui, & ab aliis discriminatur: ergo in huiusmodi distinctionibus non possunt conuenire individua, alioquin aliæ rationes dandæ essent in illis quibus vltimò constituerentur, & inter se different, procedereturque in in-

finitum (quod est absurdum.) Quia in quibusvis datis possent eodem titulo, ac in distinctionibus dici conuenire individua. Siquidem in hoc, quod est differre inuicem semper eodem titulo dici possunt conceptibilia à nobis exactè similia.

Qui non præscindunt obiectu, facile ab argumento isto se excludunt; censent enim in universum rationem communem, quæcumque sit, non aliter per differentias contrahi, quā concipiendo distinctè, & per modum plurium, atque ad eo vt inter se differentia, siue diuersa eadem omnino obiecta, quæ prius concepta fuerant confusè, & per modum vnius. Else enim omnino idem ex parte obiecti rationem communem, & differentias, solùmque ex parte actus distingui penes diuersos modos quibus idem ipsum concipiatur. Quo cessat infinitus processus, totaque vis argumenti facta. Cæterum; quā falsa non præscindentium doctrina sit, scis superque in superioribus monstratum est.

Vnum nihilominus simile, quod ad rem attinet 223 nos quoque, qui præscindentes sumus, admittimus in quodam casu; prout *suprà iam q. 8.* atque etiam alibi notauimus; nempe quando aliqua plura exactè sunt inter se similia, & aequalia, bene possent nos adunare illa sub uno conceptu, quod totum, quod sunt eitta præcisionem à differentiis, seu distinctionibus, quibus differentiæ, subrogato scilicet pro eis omnibus vnophantasmate in ordine ad cognoscendum totu, quod sunt. Quo casu contradiccio talis conceptus communis ad sua inferiora non aliter fieri, quā concipiendo vt plura eadem, quæ concepta fuerant vt vnum; atque adeo argumentum factum vim non habebit. Verum; quia doctrina propositionis nostræ, quam ipsum impugnat, vniuersalior est; nec de ratione communis solis individuis similibus, & aequalibus, sed de ratione communis omnibus omnino individuis, quantumvis inter se dissimilibus, & inæqualibus agit.

Aliter ad illud vniuersaliterque respondeo Iu- 224 bens admittens, amplectensque cum P. Soar. *disp. 5. Metaph. sec. 2. n. 18.* & aliis processum in infinitum possibilem huiuscmodi præcisionum, seu abstractionum conceptus, seu rationis communis à differentiis. In præcisionibus quippe formalitatum transcendentalium de facto etiam sepe progressum, semperque pro arbitrio cum fundamento in rebus ipsis progedi possumus sine fine, vt *suprà iam disp. 13. q. 10. sapèque alibi* notauimus, iterum notatur *infra q. 20.* Nec ullum fuit secum incommodum progressiones infinitas non quidem categoriacè, sed tantum syncategematiæ in obiectu præcisionibus ab intellectu nostro factis admittere, vt egredi dixit Soar, quandoquidem in aliis materiis necessariò debet admitti, passimque ab omnibus admittuntur. Vide ad rem dicta, & di-cenda locis citatis.

Itaque postquam intellectus noster rationem distincti communem omnibus individuis abstraxit, relictis in singulis eorum talitatis ab eâ ratione præcisiis, quibus inter se differant; quia quilibet rursus huiusmodi talitatum ex proprio conceptu fundamentaliter est ab aliis distincta, atq; adeo fundamētum nobis præbet, vt distincta ab aliis formaliter concipiatur, rursus item in huiusmodi talitatis, & consequenter in individuistratione ipsorum conceptus aliis, seu ratio distincti communis omnibus, aliæque talitatis singulorum propriæ veniunt à nobis præscindendæ. Tantumdemque in his talitatibus præstare possumus ad eamde ratione

& sic deinceps sine fine. Quæ quidem omnes talitatis semper sunt inter se dissimiles, & inæquales ex conceptu suo, quoties individua, quibus conueniunt dissimilia sunt, & inæqualia. Relinquitur enim in illis ab intellectu nostro tota dissimilitudo, & inæqualitas huiusmodi individuorum, dum ab illis rationem adunabilem, atque communem omnibus abstractit, quæ eo ipso non potest non in omnibus apparere omnino similis, & æqualis ut ex dictis in superioribus satis est notum. Quando vero individua omnino sunt inter se similia, & æqualia in ipsiusque ratio communis à talitatis præscindit obiectiu, ut potest, & solet, tametsi etiam circa omnem præcisionem quoad totum, quod sunt talia individua adunari possint, ut diximus. Tunc quidem dictæ talitatis non possunt non ex conceptu suo esse inter se omnino similes, & æquales, quia in individuis quibus conueniunt, nihil dissimilitudinis, aut inæqualitatis est, ut supponimus. Quocirca talitatis istæ non aliter discriminabuntur vicissim, quam per distinctionem, quæ quilibet ab aliis distinguitur, conceptum videlicet singulariter circa omnem adunationem. Quemadmodum autem de talitatis distinctionis philosophati sumus, ita etiam de talitatis vniuersitatis, aliarumque quarumque rationum, quæ individuus possunt esse communes, philosophandum est. Quilibet enim ratio communis individuus talitatem sibi correspondentem ab illis præcisam potest, & solet habere, quæ immediate contrahit, & individuari, seu singularizari concipiatur, ut attendenti ad experientiam satis constabit, & ex dicendis q. 13. amplius patebit.

226 Porro quia quis omnino talitatis dissimiles inter se, aut inæquales, quæ sunt semper, quæ individuus inter se dissimilibus, aut inæquilibus conueniunt, in hoc ipso, quod est esse dissimiles, aut inæquales, similes, & æquales concipi possunt, pariterque subinde similia, & æqualia individua ipsa in eo, quod est ea dissimilia, aut inæqualia esse (quidquid refragerit Arriaga *supra* citatus) idcirco à quibusvis talitatis inter se dissimilibus, aut inæquilibus, ut adeo inter se diuersis, seu differentibus (diuersa quippe, seu differentia dici solent in vniuersum tum dissimilia, tum inæqualia, tum etiam distincta, ut alia dicitum) & consequenter ab individuis per eas constitutis ut talibus, ratio in super, seu conceptus communis, dissimilis, aut inæqualis diuersisque proinde, seu differentis abstracti potest, relictis, præcisisque à tali conceptu aliis talitatis, quibus cursus ipsa individua discriminantur, quaque iridem inter se dissimilia, aut inæqualia erunt, aptaque proinde ut ab illis ratio alia communis dissimilis, aut inæqualis abstracti possit, reiectis aliis talitatis pariter inter se dissimilibus, aut inæquilibus, & ita deinceps sine fine. Et enim ut quævis alia extrema quantumvis inter se dissimilia, & inæqualia conueniunt in multis rationibus sibi communibus, & consequenter conceptis à nobis in eorum singulis exactè similibus, & æquilibus cum præcisione à differentiis, ubi tota ipsorum extremitatum dissimilitudo, & inæqualitas conceptio ne nostrâ relinquitur, iuxta *superius* dicit. Quo patet cuncta conueniunt in ratione entis, boni, veri, distincti, vnius &c. Ita ipsa dissimilitudines, & inæqualitates quantumvis sunt inter se dissimiles, & inæquales, optimè possunt conuenire in ratione dissimilitudinis, & inæqualitatis, atque adeo in ratione diversitatis seu differentiarum concepta à nobis in singulis exactè similis, & æquali cum præcisione

à differentiis. Nec est cur hoc negauerit Arriaga; si quidem non aliter de dissimilitudine, inæqualitate, diversitate in communi passim tractamus, quam de distinctione, unitate, bonitateque in communis, &c.

Ex his deducitur discriben repertum inter talia, 227 tates individuorum dissimilium, aut inæqualium, & talitatis individuorum omnino æqualium, & similium. Illæ enim singulariter concepta non solum faciunt differre individua, atque etiam inter se differunt, quatenus sunt distinctæ, sed etiam quatenus sunt dissimiles, aut inæquales inter se. Quo titulo sumptæ adæquatæ sub vnu conceptum communem cadere nequeunt, tametsi ab illis abstracti possit conceptus communis, relictis aliis talitatis, ut dictum est. Hæ vero singulariter concepta solum differre faciunt sua individua, atque etiam inter se differunt, quatenus inter se sunt distinctæ. Proindeque sumptæ adæquatæ sub vnu conceptu communis, atque adeo non singulariter concepti possunt, prout etiam in superioribus dictu est.

Iam vero quod isti conceptus communes ab individualibus abstracti modo explicato vniuersales propriæ sint, ut saepe possumus, non est cur in dubium vertatur, quandoquidem quibus corum vnum quid est aptum inesse pluribus, atque prædicari de illos, perinde ac cætera vniuersalia. Solum est dubitabile ad quam speciem vniuersalis pertineant ex recentis *suprà quest. 7.* Caiet. apud Rubium citatum supera censuit pro huiusmodi conceptibus aliæ speciem vniuersalis, prædicabilis ponendam esse præter commemoratas *loci citat.* Ipse ramen Rub. illos reducit ad prædicabile speciei. Arriaga autem parvum ad prædicabile speciei, patim ad prædicabile propeij asserit pertinere.

Ego vero assero primo contra Caiet. nouam spe- 228 ciem vniuersalis præter eas, quas recentius *quest. cit.* excogitabile non esse pro istis conceptibus; quia omnium possibilium facta est ibi distinctione adæquata.

Secundò assero. contra Arriag. impossibile esse, 229 ut vnum, & idem prædicari ad prædicabile clementiale, quale est prædicabile speciei, & ad prædicabile accidentale, quale est prædicabile proprii simul pertinere respectuè ad idem subiectum. Nam, vel addit aliquid *suprà ipsum subiectum*, & ita pertinet ad prædicabile accidentales, vel non addit, & ita pertinet ad essentiale. Constat autem impossibile esse, ut simul addat, & non addat.

Tertiò assero, ut discernatur ad quod vniuersale, 230 seu prædicabile pertineat ratio communis ablatæ ab individualibus, considerare oportere, quid ponatur ex parte subiecti de quo ea prædicatur. Si enim ex parte subiecti ipsa ratio ponatur cum talitate, seu differentia individuali singulariter concepta ut taliter cum dicimus. *Hoc individuum est individualum.* *Hoc vnum est vnum.* *Hoc distinctum est distinctum* &c. tunc prædicatio pertinet ad speciem, quia erit prædicatio de totâ essentiâ communis, seu vniuersali subiecti. Si vero ex parte subiecti ponatur tota eius realitas, nulli formalitate exclusâ, ut solet ponere cum dicimus. *Potius est individuum;* *Ioannes est individualum* &c. tunc prædicatio spectabit ad genus, quia erit prædicatio de parte essentiâ communis subiecti per aliam partem contrahibili. Constat enim ratione vnius, & distincti ab omnibus aliis, ex quibus ratio individuali omnibus communis coalecit, per rationes hominis, animalis, viuentis &c. quæ minus vniuersales sunt, & pertinentes conuenient, contrahibili esse. Si autem ratio ab individualibus abstracta ex parte subiecti ponatur cum alia ratione vniuersaliore

quæ

quam contrahat, ad prædicabile differentie spectabit. Si cum alia sibi æquali ad prædicabile anonymum. Si cum aliquā mixtione eatum ad mixtum, iuxta doctrinam *suprā* traditam q. 7. Si denique dicta ratio abstracta non includatur in subiecto, accidentaliter dicitur de illo: atque ita vel spectabit ad prædicabile proprii, vi si dicas: *Hoc ens est individuum*, id est, *vnum, & distinctum ab aliis*, vel ad prædicabile passionis communis, vt si dicas: *Hic homo est individuum*, non includendo in conceptu hominis rationes formales vnius & distincti ab aliis, sed tantum prædicata entis, substancialis, corporei, viuentis, sensibili, rationalis. Etenim quemvis vniuersalem conceptum ad varias species vniuersalis ex numeris à nobis q. illa 7. citata spectare posse pro varietate subiectorum, ad quæ comparatur, indubitate est, vt ex ibidem etiam dictis licet colligere, & ex dicendis in sequentibus amplius constabit. Ex quibus patet, quid veritas, aut falsitas habeat, quod ad præsens attingat punctionem sententia Rubij.

232 Vnum ex dictis colligo, vt hæc prædicatio *Petrus est homo* ad prædicabile species pertineat, si ex parte subiecti, vt fieri solet, ponatur tota Petri realitas cum omnibus suis formalibus, ex parte quoque prædicati omnes ex se communes ponit debere, & quarum numero est formalitas, seu ratio individui, ita vt subiecto talitas dumtaxat addatur, seu differentia individualis, vt talis, que vulgo Petreteris dici solet. Alioquin si vel vna formalitas ex communibus inclusa in subiecto non includatur in prædicato non erit prædicatio de tota essentiâ communis subiecti, atque adeo neque species, sed de parte essentiâ communis, & consequenter vel generis, vel differentiæ, vel prædicabilis anonymi, vel aliqui mixti. Vnde quando in conceptu hominis ratio communis individui, aliaque, que passiones entis dicuntur, formaliter non includuntur, vt saepe fit, animus, & fætus, hominem prædicare de Petro, tanquam speciem de individuo, neque in conceptu Petri includuntur, quod saepe etiam vnu venit. Tunc enim pro eadem accipimus duas propositiones. *Petrus est homo. Hic homo est homo*; constat autem subiectum secundâ dumtaxat addere talitatem, seu differentiam individualis ut talis, quam excedit dictum *suprā* conceptum prædicati. Tantumdemque propter eam contingit subiecto prima.

233 Adiutorio tandem quæcumque in præsenti quæstione diximus perinde in individuis incompletis, atque in individuis completi sùa proportione seruatâ locum habere: quia de vtrisque quod ad rem attinet, eadem philosophia est, in quo non est opus morari. Et hæc de individuis modo sunt satis. Per gamus iam ad reliqua. De naturâ namque individui vagi, de quâ multi hic agunt, à nobis hic agendum non est. Tum quia hoc quod est, concipi vagè, seu disiunctiù, non est individuorum proprium, sed commune etiam vniuersalibus, vt iam notauimus *suprā* q. 11. Tum quia de conceptibus vagis, seu disiunctiis in vniuersum facit superque à nobis est dictum disp. 10. Vnde quæcumque de individuo vagi hæc dici possunt facile quisque colliget.

Q V Æ S T I O XIII.

Quid sit genus, quotplex, & quale?

Postquam de obiecto vniuersali, & particulari generatim acceperis in præcedentibus quæstionibus *Barus Scientiarum, Tom. II.*

actum est, de eisdem speciatim sumptis ab hac quæstione incipimus agere. Porro obiectum vniuersale prout prædicabile q. 7. diuisimus. Primum quidem in prædicabile esse entiale, & prædicabile accidentale. Deinde esse entiale in prædicabile generis, prædicabile species prædicabile differentie, prædicabile anonymous, & prædicabile mixtum. Accidentale vero in prædicabile accidentis inseparabilis, quod passio dicitur, eaq; in communè, & propriâ rursus dicitur, & prædicabile accidentis separabilis, quod accidentis venit dicendum, strictius superato hoc vocabulo, similiterq; rursus dicitur in commune, & propriu. De hisce igitur septem obiectis prædicabilibus vniuersalibus suo ordine, quo morem logicis geramus, per totidem quæstiones speciarum nobis agendū est. De obiectis namq; particularibus, & singularibus nihil restat specialius dicendum præter iam dicta in præcedentibus, & quæ in sequentibus tagemus. Incipimus autem in hæc quæstione à generi, siue à prædicabili generis, de quo quærimus; quid sit & quotplex, & quale?

Et circa primam quidem quæstionis partem, omissis variis acceptionibus huius nominis *genus*, que apud Calepinum videri possunt. *Genus*, quod ad ré attinet, sic definitur a Porphyrio, in sua *Isag. c. 1. Genus est, quod de plurib. differentiis specie in eo quod quid est prædicatur. Sive, vt exponunt Comimb. ibi, & alij Genus est, quod de plurib. species differentiis in quæstione, quid est, prædicatur. quasi dicant essentialiter prædicatur*. Per questionem enim, quid est, subiecti essentia aut totalis, aut partialis inquiritur.

235 Multi impræsentiarum vexantur in defendendis hæc, & alijs definitionibus prædicabilium traditis à Porphyrio, in illisque componendis, & explicandis, vt sint exactæ, addentes etiam nonnunquam eis particulas aliquas, quas in suo Autore non habent, quasi hoc sit defendere Autorem, & non potius eum tacere reprobare, quod tales particulas omiserit. Sed certe non est cur in acommodandis definitionibus Porphyrii ep̄tus teramus, in eisq; cum suo Autore defēdēs tanto tempore solliciti sumus. Qui enim in dividendis, recentendis prædicabilibus adequate, & prout scientia postulat manifeste deceptus est, vt *suprā* q. 7. demonstrauimus; cur in eisdem exacte, & prout scientia postulat definendis non potuit decipi: Imo de facto fuit deceptus haud dubie: siquidē definitions, quæ tradidit neque discernunt ab alijs sua definita, neque illa sufficienter declarant.

In primis enim genus non solum prædicatur in eo quod quid, seu essentialiter de pluribus differentiis specie, sed etiam de pluribus differentiis numero. Imo genera superiora etiam prædicantur de pluribus differentiis genere. Vnde species non differt à genere per prædicati in eo quod quid de pluribus differentiis numero, per quod dumtaxat definit eam Porphyrius c. 2. Nec satis est dicere species prædicari de solis differentiis numero; cum tamen genus insuper prædicetur de differentiis species, aut etiam genere. Primo, quia id Porphyrius debuit sibi exprimere. Secundò, quia esto prædicabile generis, & prædicabile species per id inter se distinguantur, at alii prædicabilibus non distinguantur, nam prædicabile mixtum tum de pluribus differentiis specie, tum de pluribus differentiis numero prædicatur, in eoque proinde conuenit cum genere. Anonymous autem, & differentia, quæ vniuersalia de solis differentiis numero prædicantur, in quo cōueniunt cū species, quæ omnia ex dicendis patibunt. Deinde per prædicati in eo quod quid seu esse. Tertialiter genus, & species nō distinguuntur à differentia. Falsus enim est hæc prædicari in quale quid, vt docet

F 2 Porphyrius

Porphyrius cap. 3. sunt namque isti termini repugnantes, siquidem prædicari in quale proprium est prædicatorum accidentium additum aliquid subiecto, atque adeo illud quedammodo qualificatum; prædicari autem in quid proprium essentialeum nihil subiecto additum; sed illud constitutum intrinsecè, qualiter constituit differentia. Quæ subinde absolute dicenda est in eo quod sicut, seu essentia prædicari. Quod omnibus prædicabilibus essentia libus communè est. Id, quod directè tradidit nobis Arift. l. 1. Post. text. 21. docens utrèque partem definitionis, nempe genus, & differentiam prædicari in quid; & clarus l. 7. Topic. c. 2. loco 31. dicens. *In eo quod quid est genus, & differentia prædicari.* Nec refert differentiam adiungi generi, ut in quale dicatur prædicari; quia non adiungitur illi ut subiecto, sed ut compari, cum quæ constituit speciem. Alioquin prædicari in quale quid alii etiam prædicabilibus, quæ sunt subiectorum partes, conuenit, atque ita definitio differentiæ, quo sensu traditur à Porphyrio, aliunde etiam vitiosa erit, quia conuenit alii à definitiō, nimirum prædicibili mixto, & anonymo, aut etiam prædicibili generis, quæ omnia ut partes prædicantur suorum subiectorum, aliusque proinde eorumdem partibus adiunguntur. Accedit, quod in definiendo genus per speciem cap. 1. & rursus cap. 2. speciem ut subiectibilem circulum vitiōsum fecit Porphyrius, ut Arriaga notat in *log. disp. 7. scilicet 2.*

238 Igitur genus per prædicabilitatem sic venit exactè definiendum. *Genus est prædicabile de multis, ut pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis non contractuina.* Per particulam prædicabilem conuenit genus cum aliis omnibus prædicabilibus, seu prædicari. Per particulam *de multis* differt ab individuo prædicibili tantum de uno conuenitque cum ceteris prædicabilibus vniuersalibus. Per particulam *ut pars essentia eorum* differt à prædicabilibus accidentibus, quæ essentiæ iam constitutæ accrescent; & conuenit cum ceteris essentiæbus etiam cum specie, quæ pars quoque est essentiæ singularis vniuersalique individui, de quo prædicatur simul cum differentiæ individuali constitutus ipsum. Per particulam *communis* differt genus ab specie, quæ non est pars, sed tota essentiæ individuorum communis, & conuenit cum aliis tribus, quæ ut partes etiam prædicantur essentiæ alii cum communis. Per particulam *per aliam partem contrahibilis* differt genus a prædicibili differentiæ, & à prædicibili anonymo quæ ut partes non contrahibilis prædicantur, sed primum ut pars contractuina: secundum ut pars alii quoad vniuersalitatem aquilis, atque adeo nec contractuina, nec contrahibilis. Adiuncta autem particula *non contractuina* differt deum genus à prædicibili mixto, quæ ut pars contrahibilis simul, & contractuina prædicatur.

239 Hic solent pro typonibus obici quendam sophismata, quibus probari videtur genus non posse definiti. Videlicet quia definitio debet constare generi, & differentiæ, & generis non datur genus, nam abiretur in infinitum. Tum quia sola species est definitibilis vixit, quia sola constat generi, & differentiæ, genus autem non est species. His tamen facile occurret, qui animaduenter diuersis modis sumi possit genus, & speciem, ut supra q. 8. sine de generi, & vniuersali dicebant in simili. Genus quippe in communi formaliter sumptu non datur aliud genus formaliter sumptu, quia ipsum ut sic complectitur omnia genera formaliter sumptu: datur tamen aliud genus sumptu materialiter, cum sit

ipsum species quædam materialis, sive essentia denominabilis species, quæ eo ipso duobus constat prædicatis intrinsecis, per quæ est definitibilis, quorum alterum genus est materiale, sive denominabile genus; alterum differentia materialis, sive denominabile differentia. Per quæ satis patet, quo patet diluenda sint sophismata indicata, & similia.

Cæterum supposita iam exacta definitione generis, quoniam genus concretum quoddam est coalescens ex natura, quæ denominatur genus, tanquam ex materia, & ex secunda intentione generis (ut vocant Logici) tanquam ex forma. Dubitatur hic primum quidnam per definitionem generis definitur: *Natura* nec, *an secunda intentione*, *an concretum* ex vtroque? Cæter. in *opusc. de ente*, & *essen. cap. 4.* censuit definiri secundam intentionem. Nec defuit, qui diceret solam definiri naturam, quam sententiam aliqui tribuunt Scoto sed S. Th. *opusc. de ente*, & *essen. cap. 4.* Sot. in *cap. de genere q. vnic.* Tolet. quæst. 1. Rub. quæst. 2. cum Ianel. Venet. & aliis. Petr. Hurt. *disp. 4. sec. 1.* Arriag. *disp. 7. sec. 1.* & communiter Recentiores merito docent definiri concretum; quia genus nec est natura, nec secunda intentione solum, sed concretum ex utrèque. Verum, quia tale concretum tum adiutum tum substantiæ sumi potest. Si sumatur adiectuē sumptu subiecto in re, & forma in obliquo, pariter definitio est sumenda. Si autem sumatur substantiæ sumptis subiecto, & forma, in re, similiiter sumenda est definitio. In quo non est, cur amplius moxemur. Videantur dicenda in *disp. 25. de definitione in vniuersum.*

Secundum dubitatur. An definitio generis data per prædicabilitatem de pluribus sit essentia, an defcripta? *Est esse essentialem docuit Scot.* quæst. 14. & 15. *vniuers.* & Cæter. in *cap. de gen. quæst. 1.* *Est vero defcriptuam docet S. Thom.* *opusc. 84. tract. 1. cap. 2.* & 3. Sot. in *cap. de genere q. vnic.* Tolet. quæst. 2. Conimb. quæst. 1. art. 2. Rub. q. 3. cum plura Amon. Albert. Villalp. Merca. & aliis. Ego affero si ex parte definiti capiatur genus primo vniuersali logico ut tali, sicuti communiter capi solet, prædicta definitio defcriptuam erit, ut potest data per proprietatem definiti: quippe esse prædicabile de pluribus proprietas est vniuersalis logici, prout diximus q. 6. *consecr. 7.* Quocirca definitio essentia generis ita sumptu hæc erit iuxta dicta ibi. *Genus est, quod potest esse in multis ut pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis, non contractuina.* Si vero ex parte definiti capiatur genus pro primo prædicibili ut tali, sicuti capi potest, prædicta definitio essentia est. Quippe esse prædicabile de pluribus essentia ipsa est prædicabilis de pluribus, quatenus tali, ut est notissimum. Vide quæ *infra disp. 15. cit.* dicimus vniuersore de definitione essentia, & defcriptuam.

Tertiò dubitatur; an genus de speciebus ut totum, an ut pars prædicetur? Sot. in *cap. de gen. quæst. vnic.* Rub. quæst. 3. & Soar. *disp. 15. Metaph. sec. 11. n. 16.* dicunt genus ut totum potest de suis speciebus prædicari. Cæter. vero *cap. de gen.* Venet. *cap. de spec.* Petr. Hurt. *disp. 4. log. sec. 1.* Arriag. *disp. 7. scilicet 1.* & communiter Recentiores ut partem prædicari censent.

Pro resolutione suppono ut certum apud omnes genus bifariam comparari ad suas species. Primum ut partem vniuersalique earum, quatenus natura generica simul cum natura differentiæ naturali, & ratione componit hominem, animal, & hinc

Disp. XVII. De vniuersitate & plural. rer. Quæst. XIII. 65

hinnibile equum, &c. Secundò ut totum quoddam vniuersale seu logicum (quod potentiale appellant) quatenus sùa vniuersalitate quodammodo complectitur omnes suas species, seu poriùs casilarum formalitatem, ex quibus adunatis sit genus. Dicitur autem genus, sicut & quoduis aliud vniuersale, totum potentiale, non verò totum actualiter respectu suorum inferiorum non quidem, ut explicat Soat. & Rub. quia differentias eorum confusè in suo conceptu continet (hoc enim falsum est, siquidem à talibus differentiis proslis præcūsum est, & abstractum) sed quia ex formalitatibus eorum, ex quibus coalescit, non per compositionem, & quasi vniōnem, sed per adunationem, & identitatem coalescit. Tales enim formalitates non compingunt vniuersale per sui actualē compositionem, ut sic enim intia ipsum aliquonodō retinet suam pluralitatem; vt retinet quālibet alia partes actu componentes suum totum; sed per quādam identitatem, ac veluti conversionem sūa pluralitatis in unitatem. Fieri quippe vniuersale ex talibus formalitatibus aliud non est, quām eas per intellectum fieri vnum, cūm re ipsa sint plura. Quo in primis sit, ut nec dicta formalitates sint partes actualē vniuersale, nec vniuersale respectu eatum sit totum actualē. Deinde, ut vniuersale respectu ipsarum formalitatum totum potentiale, & illæ respectu vniuersale partes potentiales idcirco dicuntur, quia vniuersale in eas est multiplicabile, perinde ac si partes sui essent, non quidem per propriam sui divisionem (qualiter tota actualia in suas partes multiplicantur) sed per quādam conversionem sūe vniuersale in eam pluralitatem, quā euenit, cūm vniuersale contrahitur ad sua inferiora. Etenim hoc ipso, quod aliquod vnum est in plura multiplicabile si non actu, & formaliter, potentia tamen & virtualiter censetur ex illis compositionib; idq; iure respectu illorum totum potentiale appellatur. Et hoc est haud dubiè ipsissima ratio cur præf. Philosophi vniuersale totum potentiale vocatur respectu particularium, ex quibus coalescit. In quā profecto vestigandā, & reddendā non patum sunt implicati Recentiores, ut quisquam eorum scripta legens animaduertet.

244 Ex quibus collige primum genus non tam respectu specierum quām respectu formalitatum eorum, per quarum adunationem sit, totum potentiale dicendum esse, e. g. Animal non tam respectu hominis, leonis, equi &c. quām respectu animalis hominis, & animalis leonis, & animalis equi &c. dicendum est totum potentiale; quia genus animalis has tantum partes luarum specierum ab eis differunt, præcūs adunat, non integras ipsas species, ut ex dictis in superioribus, præterit q. 8. conspicuum est. Idemque est de careris vniuersalibus, quā non tam respectu suorum inferiorum adquaque, prore re ipsa iacent, sumptorum, quām respectu formalitatium, sive rationum eorum, quā adunant, tota potentialia dicenda sunt.

245 Secundo collige conceptum collectuum ex pluribus collectiū in mēte nostrā adunatis resulantem, iuxta doctrinam datam *supr. disp. 2. q. 3. conf. 5. & in hoc disp. q. 8. conf. 7.* in eo à conceptu vniuersali differe, quod non totum potentiale sicut ille, sed totum actualē dici debet. Tum quia sēpē ea omnia, quā in tali conceptu adunantur, etiam in mente nostrā obiectiū retinent suam pluralitatem in pluralitate partium phantasmatis extensi, in quo cognoscuntur. Atque ita per quādam solum compositionem euadunt vnum. Tum quia licet nō

omnia retineant, aut etiam omnia confundantur, vel quia extensio phantasmatis ea omnia distinēt non capi, vel aliā de causā, censentur tamen retinere, quia adunatio collectiū ex propriā naturā adunatio compositionis sive vniōnis obiectiū est; Cūm tamē adunatio vniuersalitatis adunatio cuiusdā identitatis obiectiū, atque suppositiū sit, ut ex dictis tum *hic, tum loc. cit.* facis superque nōrum est.

His positis dico ad dubitationem. Genus non ut 246 totum potentiale, sed ut partem actualē dicendum esse prædicari, quia genus in actuali prædicatione non retinet vniuersalitatem, quā ante habebat, ut constat ex dictis *supr. q. 6. conf. 1.* Si quis tamen voluerit dicere prædicationem generis prædicatione totius potentiæ propter totalitatem potentiæ, quam prædicatum ante actualē prædicationem habebat, ut propter vniuersalitatem, & generitatem, quam pariter habebat ante, dicitur prædicationi vniuersali, & prædicatio generis; non multū rēnūam (que loquutio ceteris etiam prædicabilibus conueniet) dummodo non negetur genus & partem actualē, talemque partem prædicari de suis inferioribus, in quo stat eius constitutum, ac distinctiū ab aliis prædicabilibus, prout ex datā definitione constat.

Dices pars nequit prædicari de toto vere, aut ab 247 solūre, si sit distincta à toto realiter, aut saltem in sensu formalī, si sit distincta solum ratione. Ergo genus non potest prædicari ut pars de suis inferioribus. Distinguō antecedens. Pars nequit prædicari de toto vere &c. sumpta in abstracto, aut in concreto substantiō concedo. Sumpta in concreto adiectio nego, & nego consequiam. De quo vide iam dicta *supr. q. 7. diuis. 3. &c.* quā iterum paulo *infra præsenti in q. dicemus.*

Quarto dubitatur. An in omnibus entibus, atq; etiā 248 non entibus conceptus generici inueniri queant, qui denominationis generis apta materia sint, & qualiter? Conim. in cap. de genere q. 2. sentiunt primò tales cōceptus in negationibus reperiū nō posse dicūrūque sententiā hanc esse Arist. S. Th. & omnium grauium Authorum. Arist. quidem l. 4. *Top. text. 67. & lib. 1. de partibus animal. c. 3.* S. Th. autē in 2. diſt. 28. q. 1. art. 1. & 1. 2. q. 7. 2. art. 6. Addunt tamen reperiū præterquam in entibus realibus, in entibus rationis propriis, sicut in figuris impossibilibus. Nonnulli apud Ariag. *supr. sub. 2.* supponentes dictos conceptus in entibus rationis dari putant genus in communī non esse vniūocum sed analogum respectu generum entium realium, & entium rationis. Ipse verò Ariag. idem supponens vniūocum esse alleuerat, sicut & Hurt. *supr. sec. 2.*

Dico primum intra quodius genus concepibilum 249 à nobis dati posse rationes genericas specificas, differentiales &c. quia intra quodius genus possumus concipere essentias in integras cōmunes per differentias numericas contrahibiles, quā erūt species; tū rationes partiales essentiae cōmuniū alias contrahibiles tātū, & alias contrātūas, quā erūt genera, & differentiae. Pariterq; censendū est de ceteris prædicabilib. Ex quo infero, quo pācto negationes ad instat entiū à nobis cōceptib; sūt in phantasmatib. substitutis, eodē posse illas rationes genericas, differentiales, specificas, & alias habere, atque ita denominationes generis, speciei, differentie, aliorūque prædicabilium subire. Tamen si secundum se, cūm nihil profūs sint, nec vllā essentiam in se concepibilem habeant, nec genera, nec species, nec quidpā aliud esse possint. Quod solum volunt Arist. & S. Th. Recole, quā diximus *supr. q. 7. diuis. 8.* Tātum denique

250 censendum est de iis chymeris, quæ tantum per species alienas, atque adeo in substitutis alienis sunt conceptibiles, cum tamen nullam essentiam in se immediatè, atque adeo per proprias species conceptibilem habeant, iuxta doctrinam datam *suprà disp. 11.* & sepe alibi ratiæ in superioribus. Cætera verò impossibilita in se immediatè conceptibilia ab intuentibus, & qualibet huiusc generis entia rationis fine limitatione datæ dicenda sunt rationes genericas, specificas, differentiales, aliorumque prædicabilium habere posse, non minus, quam quævis entia realia, de quibus non est dubium. Dico secundò. Genus in communi vniuocè conuenit omnibus omnino generibus, quantumvis ea diuersam materiam, sive realem sive rationis, sive vetam, sive fictam habeant. Nam quories forma, quam dicunt explicitè concreta, in omnibus est prorsus similis, atque adeo conueniens vniuocè sive vna ratione communi; concreta ipsa pariter talia euadunt, quidquid sit de diuersitate materiæ, sive subiecti, quod concreta includunt implicite, ut *suprà q. 8.* statuimus, & iterum *infra q. 18.* dicemus. Sed forma generis, quod quoddam concretum est, ut constat ex dictis, in omnibus omnino generibus, quantumvis quodam materiam diuersis est prorsus similis, ut est notissimum: ergo & omnia omnino genera ut talia, quantumvis quodam materiam diuersa, prorsus quoque similia sunt, atque adeo vniuocè conuenientia in conceptu communi generis.

251 252 Iam verò circa secundam partem quæstionis primò venit diuidendum genus in physicum, & metaphysicum. Secundò in prædicabile formaliter, & prædicabile identice, seu materialiter de suis inferioribus. Tertiò in prædicabile directè, & prædicabile indirectè de illis. Quartò in substantiale, & accidentale, id est, habens pro materiâ substantiam aut accidens prædicamentale. Quintò in complexū, & cōplexū. Sexto in positivum, & negativum. Quæ diuisiones sufficienter sunt iam expositæ, atq; explicata à nobis vniuersaliter *suprà q. 7.* sunt enim cōmunes generi, & aliis prædicabilibus. Recognoscatur *ibi dicta*, & generi speciatim accommodentur. Deinde diuiditur genus in supremum, in finitum, & intermedium. Quæ diuisio duo supponit. Primum, idque certissimum, est dati ordines quodam seu series generum, in quibus alia sunt superiora, & alia inferiora. Dicuntur autem superiora, quæ magis sunt vniuersalia, quia extenduntur ad plura in inferioribusque includuntur contrahenda per differentias corum. Inferiora autem vocantur, quæ minus sunt vniuersalia, quia ad pauciora extenduntur, & n se superiora continent, illaque per proprias contrahunt differentias, e.g. hæc series generum est *substantia, corpus, viuens, animal, brutum*. In quæ *substantia* genus est superior, quam *corpus*, quam *vniuersalus illo, in illoque inclusum, & contræstū*. *Substantia* quippe ad omnes substantias etiam spirituales extenditur. *Corpus* verò dūtaxat ad substantias corporeas. Similiter *corpus* genus superior est, quam *vinus*; & *vinis*, quam *animal*; & *animal*, quam *brutum*, ob eandem rationem. Et consequenter propter eamdem vice versâ *brutum* genus inferior est, quam *animal*, & *animal* inferioris, quam *vinus*, & *viviens*, quam *corpus*, & *corpus* quam *substantia*. Secundum, quod supponit diuisio non adeo certum est, nempe vnamquamque generum seriem vndeque finitam esse, duobusque extremitatibus generibus terminatam, supero, & infero. Ex quibus illud supremum, hoc in finitum, & quæ interiacent, intermedia dicuntur. Sed an hæc suppositio vniuersaliter sit

vera, & quâ ratione suo loco determinabimus? Vnum aduero circa seriem generum proposi- 253 tam, id, quod est genus prædicabile respectu inferiorum, speciem esse subiectibile respectu superiorum, atque etiam prædicabile respectu propriorum iudiciorum, quæ in eâ serie non ponuntur, vnde omnis series generum etiam est series specierum, iuxta aliam considerationem, quarum infima species erit, quæ sub genere in finimo collocatur, ut in proposita serie *leo*, vel *equus*, vel quævis alia species contenta sub generic *brutum*. Sub quâ immediatè veniunt collocata individua, ut *hic*, *vel ille*, *vel alter leo*. Genus autem supremum series, eti non sit species subiectibilis respectu superioris generis, quod non datur; est tamen species prædicabilis respectu individuum propriorum. Quæ omnia ex dicuntur in sequentib; amplius conslabunt.

Denique circa tertiam quæstionis partem hæc, 254 que sequuntur, restant notanda. Primum. Genus de individuis specierum, seu inferiorum mediate, & ut genus de individuis verò propriis immediatè, & ut species prædicabile est. e.g. *Brutus* mediate, & ut genus prædicatur de hoc, & illo, & alio leone, immediatè verò, & ut species de hoc, & illo, & alio *Bruto*, *viviens* mediate, & ut genus prædicatur de hoc, & illo, & alio animali, tum de hoc, & illo, & alio *bruto*, atque etiam de hoc, & illo, & alio leone. Immediatè autem, & ut species de hoc, & illo, & alio vivente; & in cæteris pariter. Dicitur autem genus de individuis inferiorum specierum prædicari mediate, non quia necessariū sit, quod genus prius prædicetur de specie, ut possit de individuis eius postmodum prædicari, sed quia in serie prædicabilium inter genus, & individua specierum inferiorum, ipsæ species sunt intermedia. Ut genus autem prædicatur de huiusmodi individuis, quia prædicatur de illis ut pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis, & non contraria, que est prædicatio propria generis, ut ex definitione generis traditè constat. De propriis autem individuis genus ut species, & immediatè prædicatur, quia prædicatur ut tota essentia communis eorum, que est propria prædicatio speciei, & consequenter absque interuenienti aliis prædicatur.

255 Polle autem conceptum genericum, sicut & quæ liberalium vniuersalem per differentias individuas sibi proprias, & immediatas contrahi ad constitutendum cum talibus differentiis præcise individua sibi immediata, de quibus prædicari, ut species, indubitate est. Differentia quippe individuas dualis in distinctione ab aliis consitens concepatur, quidam est transcendens, atque adeo immediatè coniunctans omnes omnino formalitates cuiusvis eatis individui. In Petro enim e. g. non solum reperitur hic homo, sed etiam hoc rationale, hoc animal, hoc vivens, hæc substantia &c. diuisa videlicet per nostrum rationem non solum eius humanitatem in formalitates partiales, sed etiam eius talitatem in totalitates partiales. Ut ergo immemores prorsus ceterarum formalitatium cum suis talitibus huius hominis, huius leonis, huius equi, &c. & concipientes præcise hoc animal singulari huius hominis, & hoc animal huius leonis, & hoc animal huius equi, &c. exactè similia, & aequalia, ex eis ut sic immediatè possumus adunare concepimus ipsiis cōmune, idque vel cum præcisione à propriis coram dæ talitatibus, vel sine illa iuxta doctrinam *suprà datâ in superioribus, præferrim q. 8.* ita pariter vice versâ concepimus animalis alijs vniuersaliter immediatè contrahere possumus ad hoc animal huius hominis, & ad hoc animal

animal huius leonis, & ad hoc huius equi, &c. de eis que ut sic prædicare illū, ponendo supra prædicatum ex parte subiecti solas talitatem partiales talium animalium singulatum conceptas. Quæ prædicatio subinde erit prædicatio speciei, ut ipsoe prædicatio totius essentiae communis subiecti. Tantum-démque est de aliis quibusvis formalitatibus uniuersitibus, quia omnes, ut dixi, de propriis, & immediatis individuis immediate, & ut species prædicabiles sunt.

256 Hinc sequitur primò: Naturam genericam ad individua incompleta sibi propria, & immediata contrahi, vel per coniunctionem sui cum talitatibus partialibus talium individuum, quando ab illis fuerat præcisa, vel per distinctiones conceptiones huiusmodi singulorum individuum ut talium, quando illa circa præcisionem talitatem quodad integrum uniuersusque conceptum adunata fuerant, iuxta doctrinam nuper commemoratam. Ad individua vero completa suarum specieum contrahitur tum uno ex dictis modis, quod attinet ad individua propria incompleta in illis tanquam eorum partes inclusa; tum insuper per coniunctionem sui cum ceteris formalitatibus in se non inclusis individuum completorum. Secundò sequitur etiam quando natura generica contrahitur ad proprias species cum suā uniuersalitate sumptis, aut posse ad illas contrahi per coniunctionem cum differentiis specificis singularum, à quibus ea fuerat præcisa, ut regulariter contingit, aut absque illa memoria huiusmodi differentiarum per talitatem singularum specierum speciatim conceptas, consenserentes in distinctione transcendentia, quā natura generica reperita in una specie à reperitis in reliquis est distincta. Itaque conceptus genericus bruti non solum est contrahibilis ad leonem per rugibilitatem, quæ est eius differentia specifica, sed etiam per talitatem à rugibilitate præcisam, quā brutum leonis re ipsa à bruto equi, & ab aliis aliarium bruti specierum distinctione est. Per istam autem talitatem bifariam potest fieri contratio, quemadmodum de talitate individuum incompletorum est dictum; nimirum, aut coniungendo illi naturam genericam, quando ab ea quoque, & non solum a differentiis specificis fuerat præcisa; aut illam distincte, & speciatim multiplicatam concipiendo in singulis speciebus.

257 Secundum notandum: Vniuersale à pluribus speciebus abstractum tum genus, tum prædicabile mixtum potest esse respectu diversarum. Ita enim animal abstractum ab homine, leone, equo, &c. respectu leonis, & equi est genus, quia pars eorum contrahibilis, & non contractiva; respectu verò hominis, & si, quæ sunt aliae species huiusmodi, prædicabile mixtum est, quia pars eorum contrahibilis simul, & contractiva, ut dicebamus supra q. 7. & iterum infra dicemus q. 17.

258 Tertium notandum contra Arriagam *disputatione septima Logice, sectione 1. subs. 3.* Si natura, quæ modo est generica, in unica tantum reperiretur specie, tum respectu talis speciei non est genus, quia non est prædicabilis de illa ut pars essentiae eius communis per aliam contrahibilis. Neque est species, quia non est prædicabilis de illa; aut de individuis eius ut tota essentia eorum communis. Est ergo prædicabile anonymum: quia prædicabilis ut pars nec contractibilis per aliam, nec contractiva aliis. Quod prædicabile quia Arriaga non nouit, quasi coactus recurrit ad speciem dicens ad illam spectaturam prædicationem casus nostri, quia

implicè saltem est prædicatio totius essentiae, eo ipso, quod est prædicatio partis aequalis in vniuersalitate alteri, & inferentis eam. Non tamen bene. Primo, quia pro distinguendis prædicabilibus, dumtaxat attenduntur conceptus eorum expliciti; alioquin prædicabile differentiæ omnino relegandum est, quandoquidem multò certius est dum prædicatur species, implicè prædicari differunt, quam prædicandam fore implicè totam essentiam in casu, quem versamus. Secundò, quia sequeretur ex doctrinâ Arriaga è medio tollendam esse prædicabile proprij, omnemque humanum discutum ad vestigandas proprietates rerum, ut noua ipsarum prædicta superuacaneum esse; siquidem sola prædicatio speciei, aut differentiæ eius implicita prædicatio est omnium proprietatum, respectu quarum species cum suā differentiâ tum aequalis, tum illativa est.

QVÆSTIO XIV.

Quid sit species, quotuplex, & qualis?

Circa primam quæstionis partem, omissis aliis 259 acceptionibus nominis *species* apud Calepium videndis, pro specie dumtaxat logica modo illud accipimus, quau Porphyrius in suâ *Isagoge*, cap. 2. frequentibus definitionibus definuit. *Species* dicitur, quæ sub assignato genere est. *Species* est, quæ subiectur generi, & de qua genus in eo quod quid est prædicatur. *Species* est, quæ de pluribus differentiis numero in eo quod quid est prædicatur. Per quam vitrimum species prædicabilis, per reliquas species subiectibilis definitur. Quæ quidem sub nomine *species* aequiōcē cadunt.

Cæterum quia in componendis, & explicandis definitionibus Porphyrii morari non expedit, ut notauius q. 13. speciem vniuersalem, seu prædicabilem, de quâ potissimum hic agitur, sic nos censemus definiendam. *Species* est prædicabilis de multis, ut tota essentia eorum communis. Per particulas prædicabilis de multis conuenit species cum ceteris prædicabilibus vniuersalibus. Per reliquas differt ab eisdem; ab essentialem quidem, quia cetera præter speciem prædicantur ut pars essentiae; ab accidentalibus autem, quia illa ut quid essentiae superadditum, sive ut quid essentiae superaddentia prædicantur. Quomodo autem hæc definitione respectu speciei ut vniuersalis sit descriptio (et quam species ut sic essentiale habeat) respectu verò eius ut prædicabilis sit essentialis, ex dictis de genere q. 13. notum est. Quemadmodum, quā etiam ratione species totum quoddam Logicum, seu potentiale dici possit, & quomodo in omnibus entibus, & non entibus conceperibilius à nobis reperiatur.

Iam cum esse speciem subiectibilem generi, nihil sit aliud, quam posse eam esse subiectum generis; nescio profecto cur Porphyrius, & auctor de solo subiectogenere sermonem in praesenti introduxit, nihil dicentis de subiectis ceterorum prædicabilium. Etenim ut species est subiectibilis generi, sic individua speciei, & generi subiectibilia sunt; & genus inferius superiori, & differentia inferior generi: neconon quævis essentia omnibus suis partibus, proprietatibus, & accidentibus subiectibilis est. Demum omnia prædicabilia in omnibus sunt subiectibilia prædicatione indirecta, de

quibus prædicatione directâ prædicabilia sunt. De quo nos facis iam diximus generatim q. 7. circa finem. Vnde facile erit vnicuique colligere, quid sit subiectibilitas speciei, & quomodo illa diuersa affectio logica sit à prædicabilitate, ino ei opposita relatiuè. Esse quippe conceprum aliquem subiectibilem alteri nihil est aliud, quā posse esse subiectum prædicationis eius; recognoscantur ibi dicta.

262 Hoc speciatim aduerto modo, specierum subiectibilium continuatam seriem dari, in quā vna suprema, alia infima, & cæteræ intermediae sunt, vt constat ex dictis *suprà* q. 13. Quæ etiam series dici potest earundem vt prædicabilium, nisi, quod cæteræ præter infimam non sunt prædicabiles vt species de iis, quæ supponuntur in eadem serie, cum de illis prædicerentur vngenera, sed de propriis, atque incompletis individuis, quæ veluti ad latus seriei ponuntur: recole dicta q. 13. Voco autem intermedias eas species, quæ inter infimam, & supremam ponuntur in serie, non verò subalternas, vt vulgus vocat, perperam enim per tale nomen illæ ab extremitate discernuntur. Nam & infima æquali iure potest subalterna appellari, quandoquidem locum habet sub altera, sicut quævis aliatum.

263 Circa secundam questionis partem, species prædicabilis tot modis diuidenda venit, quorū genus q. prædicti diuisum est, nimirū in phyciam, & metaphysicam; in prædicabilem formaliter, & prædicabilem identice, in prædicabilem directe, & prædicabilem indirecè: In substantiale, & accidentale, in incomplexam & complexam. In posituā, & negatiuā. Prout vniuersæ latèque explicatum est *suprà* q. 7. Quarum diuisiōnū nonnullæ species etiam subiectibili possunt aptari.

264 Deinde diuidenda est species, vt *suprà* diuisimus illam q. 12. *proposito* 1. In speciem simpliciter dictam, & speciem logicam. Speciem simpliciter dictam appellamus eam, quæ ex concepto suo notabiliter est dissimilis aliis speciebus, quæ cum illâ, sub eodem genere collocantur, vt sunt sub genere brati leo, & equus; sub genere coloris albedo, & nigredo; sub genere lineæ rectæ, & circulatæ; sub genere actionis illuminatio & calefactio, &c. Speciem autem logicam dicimus eam, quæ ex suo concepto aut non est dissimilis, sed tantum inæqualis aliis, quæ cum illâ sub eadem specie simpliciter dicta ponuntur, aut parum eis dissimilis est; vt sunt sub specie leonis leo naturâ velox, & leo naturâ tardus; sub specie albedinis albedo vt quatuor, & albedo vt sex; sub specie lineæ rectæ palmaris, & pedalis; sub specie illuminationis, quæ nascitur ab eodem numero luminoso, & quæ nascitur à distinctis omnino similibus, &c. Itaque leo, & equus simpliciter proprieate dicuntur species differre; atque adeo genere solùm conuenire. Leo verò naturâ velox, & leo naturâ tardus, etiæ simpliciter dicuntur esse eiusdem speciei, seu conuenient species, propter aliquam tamen dissimilitudinem, quam quoad naturam habent, specie logica differre dicendi sunt. Potest quippe dari ratio communis omnibus naturâ velocibus, quæ nullatenus sit communis naturâ tardis. Similiter illuminatio, & calefactio species simpliciter differunt. Illuminatio verò huius numero luminosi, & illuminatio distincti solùm numericè etiæ simpliciter dicuntur eiusdem speciei, differre nihilominus dicendæ sunt species logica, quia potest abstrahi ratio communis illuminationibus nascientibus ab hoc numero luminoso, quæ nascientibus ab aliis solùm numericè ab eo distinctis communis non sit.

Pariterque de aliis exemplis ratiocinandum est, cognoscere doctrinam traditam loco citato. Porro diuino hæc, etiæ potissimum conueniat speciei prædicabili, suo etiam modo potest aptari speciei subiectibili.

Denique circa tertiam questionis partem dubitatio solet primò. An species vnicum tantum habens indiuiduum possibile, quales in sententiâ Thomistarum sunt species Angelorum, possit vniuersalis esse? Respondeo cum communis non posse siab eo tantum indiuiduo ratio specifica abstrahatur, quia vt sic talis ratio nec communis multis, nec prædicabilis de multis potest esse, prout ab vniuersalitate requiritur. Posse tamen si ratio specifica abstrahatur, vt me iudice, fieri potest, tum ab eo indiuiduo possibili, tum ab aliis chymericis illi quo tales rationem proflus similibus ex suis conceptibus obiectiuis. De quo latè iam egimus *suprà* q. 6. *consecr.* 5. videatur. Sed dato, quod talis natura nullomodo possit vniuersalis esse, vt multi opinantur; cur, inquietus, appellatur species? Dico, quia differt ab aliis ut inter se differunt species circa diuīnum vniuersales, & prædicabiles de multis, generique perinde atque illæ subiectibili est. Iamque propter quidquid ceteris omnibus est dissimile notabiliter, species ab illis differre dicuntur, quantum ponatur illud subire non posse rationem speciei prædicabilis. Ita enim Deus species dicitur differre à reliquis entibus, & Personalites diuinae species inter se differre censentur communiter. Neque obstat earum æqualitas, quidquid contradicat. Pet. Hurt. *disp. 5. log. sect. 2.* vt contra eum docet Arriaga *disp. 7. log. sect. 3. sub. 1.* Quia bene possunt species differre extrema omnino a qualia, si sint notabiliter dissimilares, pater in triangulo, & quadrato proflus aquilibus, &c.

Hinc nascitur secunda dubitatio. An felicitatio personæ diuinae communis tribus diuini Persone sit genus comparatione earum. (idemque est diuine de ratione Angeli communis Michaeli, & Gabrieli, suppositâ sententiâ Thomisticâ de eorum diuersitate specificâ). Affirmat Arriaga *suprà*, sed fallitur. Quia supposito, quod conceptus Patris e.g. non potest esse vniuersalis, & consequenter Pater nullum alium conceptum habet, qui possit alios logicè esse communis preter conceptum Personæ diuinae, vt Arriaga ipse supponit. Hac prædicatio Pater est Persona diuina non est prædicatio patris, sed torius essentiae logicè communis subiecti, atque adeo non est prædicatio generis, sed speciei. Alter secundum meam sententiam evenit, nam cum patrem conceptum Patris vniuersalem posse esse respectu Patris veri, & fictitij; & consequenter præter conceptum Personæ diuinae conceptum infoper differentiali Patris esse alios logicè communen, apud me prædicatio hæc, Pater est persona diuina, prædicatio generis est, cum sit prædicatio non totius, sed patris essentiae logicè communis subiecti per aliam partem contrahibilis, & non contraria.

Tertiò dubitatur. An prædicatio, quæ definitio 267 essentialis composta ex genere, & differentia prædicatur de definito, sit prædicatio speciei? Negat Arriaga *suprà*, sed ego distinguo. Si enim partes talis definitionis indiuidum, seu collectiue humanum, vna erit prædicatio, eaque speciei, quia torius essentiae communis subiecti. Si verò sumantur distributivæ, seu diuisim, duæ erunt prædications duorum prædicatorum de eodem subiecto, altera generis, & altera differentiæ.

Quarto

268 Quarto dubitatur. An idem conceptus vniuersalis respectu aliorum inferiorum possit esse genus, & respectu aliorum species: Dico posse. Nam animal, e. g. genus est respectu leonis & equi, species autem respectu huius, & illius animalis, quæ individua eius sunt immediata, & incompleta iuxta dicta quæst. 13. ab omnique leone, & equo ponuntur distincta. Eundem quippe conceptum vniuersalem ad multas, variæque species vniuersalis posse spectare, iuxta diueritatem inferiorum, ad qua ut subiecta est comparabile *supra questione 12.* notauimus; sæpèque insuper tangenus, & est certissimum.

269 Quinto dubitatur. An totum genus in vnicâ specie, & tota species in vnicâ individuo reperiatur? Affirmant communiter Thomistæ, negant communiter Nominales, & aſſeclæ. Ego veroque compono dicens conceptum genericum, ut animal, integrum formaliter, & logicè in quâvis specie reperiatur. Integrum verò materialiter, & phyleticè minimè. Quia formaliter, & logicè idem conceptus est in ſe, & in singulis speciebus, ſecus materialiter, & phyleticè, ut conſtat ex doctrinâ traditâ *supra quæſt. 6.* proposit. 2. quæ ad rem recognoscenda est, non repetenda. An vero conceptus genericus prout à differentiis præcībus & qualib. perfectionis sit in omnibus, & singulis speciebus ita, quod tota harum in aequalib. à differentiis ſolis naſcatur, ex diſcendis *suo loco* conſtabit, vbi de perfectione formalitatem in vniuersum diſſeremus. Hac ſatis de ſpecie. Quod autem hic de individuo traſtari ſoler, iam est traſtatum à nobis in præcedentibus quæſtionibus.

Q V A E S T I O X V.

Quid sit differentia, quæplex, & qualis?

270 **C**irca primam quæſtionis partem *differentia propriâ* ſuâ ſignificatione actum differendi ſignificat, quâ vnumquodque ab alio, aut etiam à ſe ipſo diſſerere dicitur: cum ipſius verbi *differere* verba ſit. Iam tamen non pro tali actu, ſed pro fundamento, ſeu formâ, vnde ille naſcitur, ſue deſumitur vſurpatur. Quo pacto accepta differentia alia essentialis eſt; alia accidentalis. Essentialis, quæ intrinſecè conſtituit eſſentiam eius, quod diſſert. Accidentalis, que eſſentia differentis tam ad aequalitatem conſtituta extinſecè accreſcit, vnumquodque enim non ſolū per eſſentiam, ſed etiam per accidentia adiuncta diſſerere alii diſſerere. Accidentalis autem differentia alia eſt communis; alia propria. Communis dicitur, quæ pluſib. conuenit eſſentiaſ, arque adeo illis omnibus communis eſt. propria vero, quæ vni dumtaxat eſſentia conuenit, arque ita eius ſolius eſt propria. Quæ vtraque rurſus in inseparabilem, ſeu necessariò annexam eſſentia, & separabilem, ſeu contingente eſſentia diuidi poterit. Et differentia quidem communis inseparabilis ipſa eſt eſſentia paſſio communis; separabilis autem commune accidentis. Sicuti differentia propria inseparabilis ipſa eſt eſſentia proprieſ; separabilis autem accidentis proprium, iuxta diuſionem factam à nobis *supra quæſt. 7.* accidentis prædicabilis latifimè ſumptu, de quâ iterum ſedibit ſermo quæſt. 18. Vnde per ſpecies differentiam accidentalē tot insuper modis diuidi poſſe, quorū accidens prædicabile, ſue prædicabi-

le accidentalē insuper etiam quæſt. 7. citatâ diuſum eſt.

Adhac. Differentia tam accidentalis, quām eſſentialis, iuxta diuſionem etiam prædicabilium ibidem traditam in physicam, & metaphysicam diuidenda eſt; ita, quod differentia physica dicatur, quæ realiter eſt diſtincta ab ente, quod facit diſſerere: metaphysica autem, quæ à tali ente per rationem tantum diſtincta eſt; ſive, quia eſt pars aut realiter, aut per rationem componens eſſentiam talis entis, quando eſt differentia eſſentialis: ſive, quia eſt accidens aut realiter, aut per rationem adiunctum eiuſmodi eſſentiali, quando eſt accidentalis. Ceterum in praesenti quæſtione potissimum agendum eſt nobis de differentiâ eſſentiali, quām Porphyrius, & eius aſſeclæ propriissimam appellant. Diuidunt namque primâ diuſionem differentiam in communem, propriam, & propriissimam, vocantes propriissimam eſſentialē, & comprehendentes accidentalē ſub propriâ, & communem, minus tamen bene, quām oportet, terminos itos applicantes, ac ſubdiuidentes, ut legenti textum Porphyrii poſt noſtas diuſiones præuifas non obſcuri apparet.

Vtrum autem differentia eſſentialis, & accidentalis, ſue differentia communis, & propria, & propriissima vniuocè, vel analogicè tantum ſub nomi-²⁷² nis differentiæ cadant, quæſtio eſt, quam latè exagitant Logici, alij primum, alij ſecondum aſſirmantes, ut videre eſt apud Conimbricenses cap. de ſpecie, quæſtione 1. artic. 2. & apud Rub. ibidem quæſt. 2. Ego ſummatim dico primum; ſi forma, que differentia dicuntur, entitatiuè, ſeu materialiter accipiantur, ſicque accepta differentia appellantur, eis quidem in tali nomine analogicè tantum, aut eequiūocè conuenire; quia ut ſic nullatenus habent ſimilitudinem ſufficien-tem, ut in vnum conceptum ſibi vniuersalem, & vniuocum per tale nomen ſignificantum coire poſſint, cum alia ſint ſubstantia, alia accidentia, alia huīus, alia alterius eſſentiali, ſue conceptus obiectui, in quo Conimb. & Rub. & omnes conſpirant. Si vero huiusmodi, forma formaliter prout facientes diſſere ſub nomi- nomen differentiæ cadant, ut te verâ de facto cadunt, ſiquidem ab actu, ſeu munere, quod exercent faciendi, ut res, quibus conuenient ab aliis diſſerant, differentia nomen fortia ſunt.) Dico ſecondū. Adhuc ut ſic differentiam eſſentialē, & accidentalē in nomine differentiæ analogicè conuenire. Accidentales vero inter ſe comparatas in nomine differentiæ accidentalis vniuocè. Primum probo; quia munus, ſeu actus faciendi diſſerte competens differentiæ eſſentiali diſſimilis eſt ex ſuo conceptu actui faciendi diſſerte competenti differentiæ accidentalis; proindeque huiusmodi actus in vnum conceptum vniuersalem ſibi, & vniuocum coire non poſſunt; & conſequenter nec differentia eſſentialis, & differentia accidentalis prout denomi- na- tae per ipſos. Eſte autem prædictos actus ex ſuo conceptu diſſimiles inde conſpicitur, quia differentia eſſentialis diſſerte facit ut pars intrinſecè conſtituens eſſentiam, quam facit diſſerere. Accidentalis vero diſſere facit ut accidens extinſecet adiunctum eſſentia, quam facit diſſerere. Pars autem ad totum, & accidens ad ſubiectum non poſſunt non diuerſimodè comparari; arque adeo diuerſimodè concepi quod ipſum actum faciendi diſſerte, ſue diſcriminandi totum ipſum, & ſubiectum ab aliis. Secundum autem probo oppoſitâ ratione,

ratione, quia nimirum omnia accidentia eodem modo sunt comparabilia ad subiectum, ut satis est notum, quandoquidem in hoc omnia conspirant, quod est esse subiecto adiuncta, sive illi accidentia. Atque adeo eodem modo sunt a nobis conceptibilia quoad aetum, seu munus discriminandi subiectum, cui competant a ceteris, que non habent illa. Igitur in unum conceptum discriminantis suum subiectum a ceteris coire possunt, qui subinde vniuersum significandus veniet per voces *differentia accidentalis*, de facto que per illas significabitur.

273 Quarent deinde hic Logici. An munus, sive actus faciendi differre conueniens cuiuslibet ex differentiis sit in eis aliquid reale, vel potius aliquid rationis? Omisiss variis opinioneibus, dico huiusmodi actum sumptum formaliter aliquid rationis esse non possum, sed suppositum, iuxta divisionem entis rationis *supra disp. 2. q. 3.* commemoratam, & *disp. 12.* latius expositam. Sumptum vero fundamentaliter, sive pro fundamentis, unde desumitur, quid reale esse, quod omnibus denominationibus semiextrinsecis, eis quarum generis est iste actus, commune est, ut *locis citatis* notauimus. Est autem haec doctrina vera, sive differentia cui actus faciendi differre conuenit, realiter. *Dicitur* sit ab eo, quod facit differre, ut euenit, quando est differentia, physica; sive tantum distincta sit per rationem, ut quando est metaphysica. Nam & huiusmodi distinctio rationis ad entia rationis supposita pertinet, non ad facta, ut explicitum ibidem.

274 Adiutum præterea in præsenti nonnulli Recentiores hoc esse obseruandum discrimen inter differentia, & diversa. Quod differentia, ut talia dicuntur, in aliquo sive conueniunt & debent, & per aliud discriminari. Diversa vero illa dicenda veniunt, quæ se totis discrepant inter se. Verum huius obseruatio discriminis parum in vnu communi videntur esse, iuxta quem pro eisdem indiscriminatim solent usurpari haec vocabula; quæcumque enim quovis modo discriminantur inter se, tum differentia, tum diversa vocari solent. Dicuntur autem ut plottum aut differentia, aut diversa quæcumque sive se totis, sive per aliquid tantum sui vel sunt inter se dissimilia, vel in aequali, vel vtrumque. Quæ vero circa omnem dissimilitudinem, atque in aequalitatem distincta tantum inuicem sunt, tametsi neque ita frequenter, neque ita proprie, interdum etiam diversa, & differentia nuncupantur.

275 Venio iam ad agendum speciatim de differentia essentiali terrij praedicabilium essentialium de quo potissimum est quæstio praefens, constitutiva, quæ sub nomine *differentia absoluta*, & sine addito pronunciatum intelligenda venit. In quâ quidem tria munera considerari possunt. Primum diuidere genus, sive illud ad propriam speciem contrahere. Secundum constitutere speciem faciendo ut illa ab aliis speciebus discriminetur. Tertium posse praedicari de omnibus, de quibus species ipsa praedicabilis est. Igitur omisiss definitionibus Porphyrii propter rationem datam *q. 13.* differentia, quod attinet ad primum munus, sic potest definiri. *Differentia est* *distingua generis, & contractiva ad suas species.* Quod attinet vero ad secundum sic. *Differentia est, quæ constitutens speciem, illam a ceteris discriminat, sive differre facit.* Quod attinet ad tertium sic. *Differentia est* *praedicabilis de multis ut pars essentia eorum communis alterius partis contractiva, & non contrahibilis.* Quatum definitionum duariorum satis patent ex dictis nuper. Circa posteriorem solum adiuento, per illam particulam eius

276 *praedicabilis de multis* conuenire differentiam cum ceteris praedicabilibus vniuersalibus. Per illam autem ut pars essentia eorum communis differt ab omnibus accidentalibus, & ab essentiali specie, conuenit tamen cum essentialibus generis, anonymo, & mixto; & quibus differt per definitionis residuum.

Conuenit autem haec definitio omnibus diffentiis, quæ in serie praedicabilium etiam considerantur subordinatae, quatenus constituant species subordinatas in tali serie. Omnes namque ab infima usque ad supremam praedicabiles sunt de multis ut patres essentia eorum communis aliarum partium contracti, & non contrahibilis. Niisi, quod infima solum est ita praedicabilis de multis differentibus numero. Ceteræ vero sicut & species, quas constituant, quæ ipsa etiam sunt genera tum de pluribus differentibus specie, tum de pluribus differentibus numero ita praedicabiles sunt, e.g. rugibile, quæ est differentia infima constitutens infimam speciem leonis, præter quam de ipsa specie, de quâ praedicatur, ut de qualibet solum est praedicabile ut de inferioribus praedicatione differentiae de hoc, & illo, & alio leone, que sunt individua immediatae speciei. Sensibile vero, quæ est differentia intermedia constitutens animal præterquam de animali ipso ut de aequali, ut de inferioribus est praedicabile prædicatione differentiae de leone, equo, & ceteris animalis species, tum de hoc, & illo leone, de hoc, & illo equo, & ceteris omnibus individuis specierum ipsorum. Dico, prædicatione differentiae nam de propriis, & incompletis individuis, quæcumque differentia est in super praedicabilis ut species, quod omnibus praedicabilibus commune est, ut constat ex doctrina tradita *q. 1.* Sic sensibile prædicatur de hoc, & illo sensibili, rugibile de hoc, & illo rugibili, &c. Ad ceteras omnes differentias præter vnam infimam non solum esse praedicabiles prædicatione differentiae de speciebus se inferioribus, & de individuis complectis speciei infimæ, sed in luce de individuis incompletis tum reliquarum specierum se inferiorum, tum eius, quam vnaqueque constitutus, e.g. vegetatum, quod est differentia constitutens vivens, præterquam de vivente ipso, ut de aequali, ut de inferioribus est praedicabile prædicatione differentiae non solum de animali, bruto, & leone, quæ sunt species ipso inferioris, & de individuis complectis leonis, sed etiam de hoc, & illo vivente; de hoc, & illo animali; de hoc, & illo bruto, &c. quæ sunt individua incompleta speciei, quam vegetatum ipsum constitut, & reliquarum ab infinito ipso inferiorum. De his quippe omnibus est praedicabile vegetatum ut pars essentia eorum communis alterius contractiva, & non contrahibilis.

Sed rogabis. An prædicatione, quæ vnaqueque differentia de specie, quam constituit, prædicatur ut de subiecto sibi aequali quoad vniuersalitatem prædicatione differentiae dicenda sit spectans ad hoc prædicabile tertium, vel secus? Respondeo certum esse etenim dici debere prædicationem differentiae ad hoc tertium prædicabile pertinentem, quatenus est prædicatio partis essentia communis subiecti contracti alterius partis, & non contrahibilis. Vtrum vero dicenda sit prædicatio differentiae ut vniuersalitatem etiam respectu talis subiecti, vel ut aequalis ipsi, quæstio erit de modo loquendi arbitrario, & parni momenti. Ego arbitror quodvis prædicabile de multis vniuersaliter dici posse, in modo & debere

debere non solum comparatione in feriorum, sed etiam comparatione æqualium, de quibus eodem modo prædicabile est, quia etiam æqualia intrane aggregatum eorum multorum, in quibus illud ut in subiectis potest inesse, & de quibus, ut de subiectis est prædicabile, quod ipsum est etiam respectu æqualium esse illud vniuersale. Prædicatio ergo differentia de specie, quam constituit, non solum differentia spectans ad tertium prædicabile, sed differentia ut vniuersalis dicenda prædicatio est. Quo eodem iure prædicatio, quæ species prædicatur de se ipsa, ut dicas homo est homo, vel animal est animal, & prædicatio speciei, & speciei ut vniuersalis dici potest, & debet. Pariterque dicendum de prædicatione, quæ prædicabile anonymum de toto, quod constituit, tanquam de æquali prædicatur.

278 Iam vero ut ad secundam quæstionis partem accedam, vnum adierto compendij gratia. Quæcumque circa definitionem primi, & secundi prædicabili, generis scilicet, & speciei, circa eorumque essentias q. 13. & 14. aut resolvo propositas ibi dubitationes, aut alio titulo adnotauimus. Pariter, proportione seruatæ circa definitionem tertij, quod est differentia ut prædicabilis, & circa essentiam eius habere locum. Quocirca illa ad rem præfentem recognoscenda à legente, & applicanda sunt, ne in eisdem rescribendis operam, & tempus teramus.

279 Ergo circa secundam partem quæstionis eisdem divisionibus est dividenda differentia, quibus q. 13. & 14. & q. 7. genus, & speciem prædicabilia essentia generum diuisimur, videlicet in differentiam physicam, & metaphysicam; in prædicabilem formaliter, & prædicabilem identice. In prædicabilem directe, & prædicabilem indirecte. In substantiam, & accidentalem prædicabilitatem. In incomple-
xam, & complexam. In positivam, & negativam; ac denique in supremam, intermedium, & infimam secundum seriem prædicabilium ipsius differentiis constitutorum, qualia sunt genera, & species. Vide huiusmodi divisiones locis citatis explicatas. Addeque in super differentiam speciem in differentiam speciei simpliciter dicta, & differentiam speciei logicæ diuini posse, iuxta diuisiōnem harum specierum sciam q. 14.

280 Tandem circa tertiam partem quæstionis dubitatur primò: utrum differentia superiores in inferioribus includantur formaliter, de eisdemque formaliter prædicentur? Prima sententia affirmit, pro quæ Rub. c. de differentiis q. 5. refert. Soncin. Sot. & Canter. Secunda negat; pro quæ sunt ipse Rub. cum Scot. Capreol. Tolet. Merc. & Fonsec. à se relatis. Necnon quoad primameius partem, Petr. Hurt. disp. 6. log. scilicet 3. & alij Recentiores. Idem tenet ab solore Arriag. disp. 8. log. scilicet 1. subf. 1. Addit tamen iuxta sententiam Præscindentium obiectiū; quam ipse non sequitur, necessariò dicendum esse genus superius, & consequenter differentiam constitutuam eius non posse non includi formaliter in differentiā inferiori, quories genus respectu huius trans-
cendentis, quale esse putar genus viventis respectu differentiæ inferioris animalium, videlicet sensibili-
tatis, ut pote, quæ ex conceptu suo vitale quid est, & alia huiusmodi. Existimat enim nullatenus posse apud Præscindentes obiectiū à prædicatis trans-
cendentibus differentias præscindere.

281 Ego afferro primò nullam omnino differentiam inferiori includere in suo conceptu genus superius, aut differentiam superiori constitutuam

eius, esto genus superius transcendens prædicatum sit respectu differentiæ inferioris; quod, num pos-
sibile sit, in inferius suo loco decernam. Id mihi interim certum, genus viventis tale non esse respectu dif-
ferentiæ animalis; quia genus viventis tantum di-
cit vitam vegetuam animalibus, & plantis com-
munem, non item vitam sensitivam animalium pro-
prium. Ratio à priori assertiois est, quia differentia inferior ille præcisè conceptus est, quem species inferior addit supra integrum genus superius; re-
pugnat autem id, quod supra integrum genus additur, imbibere in se genus ipsum, aut aliquid eius. Clarius species aliquid amplius dicit in suo con-
ceptu præter totum genus, ut constat: ergo in eo alio, quod dicit, non includitur genus; alioquin in eo præter totum genus maneret aliquid generis, quod repugnat aperte. Sed illud aliquid, quod præter totum genus dicit species, est quod vocamus differentiam. Ergo. Quomodo autem differentia quantumvis ponatur esse genus prædicatum transcen-
dens, ab eo nihilominus sit præscindibilis obiectiū ex dictis disp. 13. q. 10. constat, ampliusque consta-
bit ex dicendis q. 10.

282 Secundò afferro. Licer differentia superior in in-
feriori non includatur formaliter, formaliter nihilominus de illa prædicabilem esse, si utraque in con-
creto captiatur; quia ad prædicationem formalem concretorum talis inclusio necessaria non est, sed tantum quod prædicatum, & subiectum quoad id, quod dicunt in recto, quodque dumtaxat identi-
ficas verbum est substantivum non solum à parte
rei, sed etiam in mente nostrâ obiectiū sint idem.
Quod euenit in nostro casu. Itaque hæ prædicationes formales sunt, siue vera in sensu formalis. Ru-
gibile est sensibile, rugibile est animal, &c. De quo
vide plura dicta vniuersae supra disp. 2. quæstione 4.
concl. 4.

283 Secundò dubitant aliqui. Utrum differentia infi-
ma ex duabus, aut pluribus differentiis infimis par-
tialibus coalefcere possit? Respondeo posse. Si enim ex parte subiecti, de quo genus est prædi-
candum, sumuntur simul cum specie constante dif-
ferentiæ simplici alia eius proprietates, subiectum ex omnibus compositeum, species erit subiicibilis
constans iam differentiæ composite ex pluribus for-
malitatibus. Pone enim per vocem leo significari
non solum has duas formalitates animal rugibile,
sed insuper has duas voracissimum, audacissimum,
quas pono esse proprietates leonis. Tum quidē hæc
prædicatio leo est animal prædicatio generis erit de
specie, cuius differentia ex tribus illis formalitatibus
erit composita rugibile, voracissimum, audacissimum.
Quæ doctrina verissima est non solum quando species ex duabus generibus non subordi-
natis coalefcit, in quo deceptus est Ariaga supra
subf. 2. sed etiam quando vnicum tantum huiusmo-
di generum habet, ut satis superque appetat ex re-
gula data. Quin in modo contra Arriagam ipsum in-
tepidè dicendum est, quando aliqua species ex
duabus generibus non subordinatis coalefcit, neque
alium illa prædicatum includit in suo conceptu,
ut plerumque sit, tunc talia genera vicissim se
contrahere ad tales speciem. Atque adeo cum nul-
la differentia, nulloque genere constare, quæ purè
sint genus, & differentia, & ad prædicabile gene-
ris, & prædicabile differentiæ pertineant; sed duo-
bus prædicatis mixtis ad alium diuersum prædi-
cabile pertinenteribus, quod haec tenus prætermiserunt
Logici, ut ex doctrinâ à nobis traditâ q. 7. & sèpè
in superioribus tacita satis superque constat. Exem-
plum

plum habemus in homine, qui iuxta communem omnium consensem hæc duo prædicata dumtaxat claudit in suo conceptu *animal rationale*; & tamen in primo conuenit cum brutis, in secundo cum Angelis, in coniuncto amborum cum neutrīs, quod est illum nullā pūrā differentiā nulloque puro generere constare, sed duobus prædicatis sp̄eciantibus ad prædicabile mixtum.

284 Tertio solet h̄c dubitari. An compositum ex genere, & differentiā si realis, vel tantum rationis? Communis sententia eam ponit tantum rationis, contra Scotistas ponentes illam formalē ex naturā rei. Ego communis sententia assentior, si sermo sit de genere, & differentiā metaphysicis, quia hæc prædicata tantum per rationem distinguuntur (utrum verò distinctione ex parte obiecti, an ex parte nostrorum actuum se habente, pertinet ad celebrem controversiam de præcisione formalitatum, de quā nos *suprā* disputar. 13. quest. 9.) si verò sermo sit de differentiā, & genere physicis, dico compositionem ex illis realē esse, sicut distinctione eorum realis est; de quo etiam satis est iam à nobis dictum *quæst. 7.*

285 Quartò dubitatur. Quid sibi velit illud commune effatum ducens originem ex Aristotele lib. 8. *Metaphysica*, cap. ult. *Genus sumitur à materia, & differentia à forma*. Respondeo non aliud quidem, quām genus respectu differentiā se habere, sicut se habet materia respectu formæ. Quemadmodum enim materia ex suo conceptu indifferens est, atque in potentia ad constituendas varias essentias per coniunctionem cum variis formis, & per talem determinatam formam ad talem determinatam essentiam actu constituantur determinatur. Ita genus ex suo conceptu indifferens est pariter, & in potentia ad constituendas varias essentias per coniunctionem cum variis differentiis, per talemque differentiam determinatam ad talem essentiam determinatam actu constituantur determinatur. Nec aliud voluit Aristot. *loci citato*, vt legenti textum pālām erit. Quidquid nonnulli aliter prædictum effatum v̄lserunt.

286 Quinto denique dubitant h̄c nonnulli, an differentia ex conceptu suo semper sit perfectior, quām genus? Alij affirmant, aliique negant, vt videre est apud Rub. *suprā* q. 6. Ego verò resolutionem huius dubij in suum locum remitto. Vbi de perfectione formalitatum vniuersitatem tractandum est.

Potò, quæ de differentiā vniuersali in totā ista quæstionē diximus, differentiā quoque individuali, sūa seruatā proportione, bonā ex parte conueniunt, facileque ei vnuſquisque poterit illa accommodare, si prius bene perspectam habeat doctrinam de individuis, quam dedimus *suprā* quest. 10. 11. & 12.

QVÆSTIO XVI.

Quid sit prædicabile anonymum: quoquāplex? & quale?

288 **D**ico. *Est prædicabile de multis et pars essentia eorum communis per alteram partem non contrahibilis, nec contractu alterius.* Per illam particulam prædicabilis de multis conuenit cum aliis prædicabilibus vniuersalibus. Per illam, ut pars essentia eorum communis differt ab specie, & à prædicabilibus accidentalibus. Per reliquam differt à

genere, & differentiā, & prædicabile mixto.

Esse autē hoc prædicabile prout à carteris condit. 289 statum possibile ex dictis q. 7. fatis constat: si enim ex parte subiectū prædicacionis ponatur concretum ex essentiā aliquā metaphysicā, & ex duabus proprietatibus eius, de cōquā altera tantum talium proprietatum prædictetur, prædicatio erit partis de tota nec contrahibilis per alteram, nec contractu alterius ad nullūmque prout p̄terea prædicabile præter quā ad hoc pertinet, vt dicebamus ibi.

Dices. *Ille essentia ex parte subiectū posita non potest non includere in suo conceptu aliud prædicatum, saltem ex transcendentalibus se, & suis proprietatibus vniuersalibus: ergo prædicatio vniuersalitatem proprietatum de subiectō includente dicātū essentia, prædicatio differentiā erit, quā ipsum subiectum, ipsaque essentia ab aliis differentiis, cum quibus in tali prædicato se vniuersaliori conueniunt. Prædicabile ergo anonymum præter tria essentia chymicum est.* Nego antecedens, primum, quia si essentia metaphysica pro exemplo posita sit conceptus vniuersalissimus omnium, qualis est conceptus entis, nullum poterit prædicatum habere se, & suis proprietatibus superius, vt constat. Quo celsat obiectio. Secundò, quia quæcumque talis essentia sit, cum præcisione ab omni prædicato etiā transcendental se superiore poterit concepi, vt constat ex dicendis *infra* q. 20. siveque cœptis & effectis, solis duabus suis proprietatibus pro subiecto ponit prædicacionis alterius earum. Quo iterum celsat obiectio. Sed esto, sume quamvis essentiam logicam ex genere, & differentiā compositam, planeque proinde includentem prædicatum superius se, unctione illi proprietatem aequali ipsi. Si enim de concreto ex his tribus prædices ipsam essentiam logicam tanquam vnicum prædicātū sumptis videlicet eius duabus partibus indiūsum; prædicatio vtrique huius prædicabilis erit, neque ad aliud sp̄eciatē poterit, si de concreto ex homine, & visibili prædices esse hominem, erit quippe prædicatio partis de rotō alteri parti aequalis, atque adeo nec contrahibilem per illam, nec contractu iam eius. Ex quibus facilius super quæ apparet hoc quartum prædicabile anonymum non solum possibile, sed inexcusabile esse.

Iam circa secundam quæstionis partem, eisdem 289 illud diuisionibus diuidendum venit, quibus alia prædicabilia essentia diuisa sunt, tunc generatim q. 7. tunc speciatim q. 13. 14. & 19. quas non opus est tories repetere. Recognoscantur ibi.

Circa tertiam verò quæstionis partem nihil occurrit, quod ad huius prædicabilis intelligentiam sit necessarium adnotare præter dicta iam circa prædicabilia generis, speciei, & differentiā in præcedentibus quæstionibus, quæstiam huc prædicibili communia sunt, & que generatim de omnibus dictum q. 7. sive *ciuitatis*.

QVÆSTIO XVII.

Quid sit prædicabile mixtum, quoquāplex, & quale?

289 **D**ico. *Est prædicabile de multis et pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis simul, & contractu aliis.* Per particulam prædicabile de multis conuenit hoc prædicabile cum carteris prædicabilibus vniuersalibus. Per particulam, ut pars essentia eorum communis differt à

ab accidentalibus, & ab specie. Per residuum autem differt à genere, & differentiâ, & anonymo. Debere autem hoc prædicabile constitui diuersum à ceteris omnibus, inde manifestè convinicit, quod re vera à ceteris omnibus specificè distinctum est. Et primum distingui specificè à prædicabili speciei, & ab omnibus prædicabilibus accidentalibus non est dubitabile, ut patet. Deinde distingui itidem specificè ab iis essentialibus, ex quorum mixtione dicitur fieri, probatur aperte: quia tam in rebus physicis, quam metaphysicis, quam logicis, quorū essentia aliqua coalescit ex partibus diuersis inter se specificè, non potest non illa à singulis suorum partium specificè diuersa esse, ut est notissimum; indeque constat, quia quoties partes sunt inter se dissimiles, totum non potest non esse dissimile cuiusdam eorum, quia non potest non comparari ad quamvis sunt continens dissimilitudinem q̄ia reliqua sunt dissimiles illi; sed prædicabile, de quo agimus, essentia quādam est coalescens ex mixtione prædicabilium specificè inter se distinctorum; igitur ab eorum singulis ex quorum mixtione coalescit, specificè distinctum est.

Nº Tantumdemque venit dicendum de ceteris prædicabilibus mixtis relatè ad prædicabilia simplicia, ex quorum mixtione coalescunt. Ex quibus apparet hoc prædicabile necessariò ponendum esse distinctum à ceteris omnibus.

294 Circa secundam patrem quæstionis. Prædicabile mixtum primò diuiditur, quemadmodum & alia essentialia, in metaphysicū & physicū. In prædicabile formaliter, & prædicabile identicè. In prædicabile directe, & prædicabile indirecte. In substantialē, & accidentale. In incomplexum & complexum. In positivumque, & negativum, prout generatim *quæstione septima* explicatum est.

295 Deinde speciatim diuiditur in mixtum ex genere, & differentiâ; in mixtum ex genere, & anonymo. In mixtum ex differentiâ, & anonymo. In mixtumque ex omnibus tribus, prout etiam loco citato notatum est.

296 Et quidem mixtio ex genere, & differentiâ bifurcari potest evenire. Primo si subiectum huius prædicabilis ex duabus partibus ipso vniuersalioribus, & non subordinatis coalescat, quia se mutuo contrahant, ut contingit in homine composite ex animali, & rationali; animal enim, in quo homo conuenit cum brutis, contrahit per rationale; & rationale, in quo homo conuenit cum Angelis, vicissim contrahit per animal; atque ita vtrumque est prædicabile mixtum ex genere, & differentiâ, quatenus vtrumque pars est subiecti per alteram contrahibilis, sicut genus, alteriusque item contractua, sicuti differentiâ. Secundo modo mixtio ex genere, & differentiâ contingit quando subiectum tres partes habet, quartum una aliam residuum contrahit, & ab alia contrahitur. Illa enim simul erit contrahibilis, & contractua, tamen respectu partium diuersarum; atque adeo tum genus, tum differentiâ prædicata in complectetur. Sic prædicatur differentia intermedia præcisè sumpta de specie inferiori, ut sensibile de leone; est enim pars contractua generis superioris, ut viuentis, & contrahibilis per differentiam inferiori, ut per rugibile, quæ etiam partes sunt metaphysicæ inferioris speciei, ut leonis.

297 Mixtio autem ex genere, & prædicabili anno Pharsus Scientiarum, Tom. II.

nymo tunc contingit, quando subiectum prædicationis tres partes habet, duas quidem tertia vniuersaliores, æquales tamen inter se; ita enim quævis illarum respectu tertia se inferioris contrahibilis erit, respectu autem alterius sibi æquales nec contrahibilis, nec contractua, proindeque prædicata generis, & prædicabilis anonymi participabit. sic prædicabuntur genus, & aliqua eius proprietas simul cum specie ex parte subiecti ponatur, ut si ponamus hanc vocem *leo* non solum animal rugibile, sed insuper loco motuus (quæ proprietas est animalis) significare. Ita prædicationes *leo est animal*, *leo est loco motuus* ad istam speciem prædicabilis mixti spectabunt, quia utraque erit pars de toto per aliam partem ipsius totius contrahibilis, & respectu aliis nec contrahibilis, nec contractua.

Tertia mixtio ex differentiâ, & prædicabili anno 298 reliqua sunt dissimiles illi; sed prædicabile, de quo agimus, essentia quādam est coalescens ex mixtione prædicabilium specificè inter se distinctorum; igitur ab eorum singulis ex quorum mixtione coalescit, specificè distinctum est.

Denique mixtio ex genere, differentiâ, & anonymo 299 simili fieri, vel si subiectum prædicationis tres partes habeat, duas quidem mutuè se contrahentes & terram alterutri æqualem; vel si subiectum habeat quatuor partes, duas æquales inter se; terram his duabus superiorē, & quartam eisdem inferiorē. Qui casus facile cuique ex dictis intelligendis exemplis probandi veniunt.

Præterea prædicabile mixtum in infimum, superium, & intermedium diuidi potest; quia etiam ex prædicabilibus mixtis, aut solis, aut cum aliis interpositis series potest ordinata compingi, vbi aliud eorum infimum, aliud superium, & cetera intermedia sunt, ut facile erit vniuersique colligere ex dictis.

Tandem circa terram quæstionis partem solum 300 occurrit adnotandum, quod iam in superioribus tetrigi. Eundem scilicet conceptum vniuersalem respectu aliorum ex iis, de quibus prædicari potest, posse illi prædicabile mixtum; cum tamen respectu aliorum aut genus, aut differentia, aut species, aut aliud prædicabile sit. Eundem enim vniuersalem conceptum ad varias species prædicabilium spectare posse penes diuersitatem subiectorum, ad quæ comparatur, iam etiam in superioribus duximus, & est certissimum. Animal quippe e. g. respectu hominis, aliorumque excoxitabilium animalium huiusmodi prædicabile mixtum est ex differentiâ, & genere respectu leonis, & equi est genus, respectu huius & illius animalis est species respectu complexorum ex ipso animali, & aliqua proprietate eiusdem est anonymum; respectu complexorum ex aliquâ ipsius proprietate, & aliquâ specie inferiori eiusdem est mixtum ex genere, & anonymo; respectu viuentis, atque etiam respectu rationalis est accidentis, &c. In quo amplius non oportet morari.

Q V A E S T I O X V I I I .

Quid sit propria passio, sive proprietas. Quid item passio communis. Quotuplex. Et qualis.

302 **E** Gimus in quinque quæstionibus præcedentibus de prædicabilibus essentialibus. Restat ut in hac, & sequente agamus de accidentalibus.

303 Dicimus autem prædicabile accidentalē (sumpto latē hoc vocabulo) id, quod aliquid subiecto adiicit seu physicē, seu metaphysicē. Quidquid enim aliquid conceptui adiicitur, id iure optime accidens eius, hoc nomine latē accepto, appellatur. Accidens autem ita sumptum imprimis aliud inseparabile est, aliud separabile. Inseparabile dicitur, quod subiecto conuenit necessariō; eo quod subiectum cum illo connexum est, atque adeo sine illo esse non potest. Separabile autem appellatur, quod contingenter subiecto conuenit; eo quod subiectum cum illo connexum non est, proindeque sine illo esse potest. Porto accidens inseparabile passionem subiecti, seu eius essentiæ distinctionis gratiā appellamus. Separabile autem accidens absolutē, strictius usurpato hoc nomine, dici solet, & debet. Deinde passio in propriam, & communem; accidensque similiter in proprium, & commune dividitur. Passio propria, sive proprietas subiecti, seu essentiæ, non item aliis conuenit. Passio vero communis, quae insuper conuenit aliis. Accidens pariter subiecti proprium nuncupatur, quod illi dumtaxat, non vero & aliis conuenit: commune autem, quod, & aliis. Quæ quidem quatuor membra plures alias divisiones patiuntur, quas suprà dedimus q. 7. deincepsque iterum tangemus. In præsente ergo quæstione de accidenti inseparabili, atque adeo de passione communi; & propriā tractandum nobis est.

304 Sed prænotare oportet piūmō; præter accidens eo titulo inseparabile, atque necessarium subiecto, quod ipsum subiectum cum illo suæ naturæ connexum est; quale est, quod appellamus passionem subiecti; aliud dari accidens inseparabile, & necessarium subiecto alio diverso titulo, nimirum titulo necessitatis, quæ accidens ipsum habet essendi, ita ut deficere non possit. Quo sit, ut subiectum sine illo non possit esse, tametū cum, illo suā naturā nullatenus connexum sit. Igitur, quia genus istud inseparabilitatis prædicari, quasi causale est subiecto, subindeque nihil conserit ad scientiam; ideo accidens sic à subiecto inseparabile nequit sub nomine passionis, aut communis, aut propriæ cadet, vt accidens inseparabile priori modo, sed tantum sub nomine accidentis absolutē dicti, quale vocamus accidens separabile. Est quippe separabile reputandum in ordine ad scientiam eo ipso, quod non ex merito subiecti, sed aliunde veluti à casu inseparabile est.

305 Secundo oportet prænotare; hæc duo prædicabilia potissimum sibi vendicare locum in scientiis humanis discursuīs, quæ totæ in investigandis, & sciendis passionibus, & proprietati-

bus rerum distentæ sunt. Quocirca in illis expōnendis accuratius mihi est incumbendum, quām hactenus incubuerunt Logici, qui Porphyrium sequuti in tradendis proprio, & accidente, quæ solum ipsi ponunt prædicabilis accidentalia, minus profecto exacte, & magis confusè, quām oportet, procelerunt. Quare in eorum assertis referendis, & refellendis non immorabor, sed, quid res habeat explicare conabor, quantum ad præfens attinet institutum. Iungo autem in eadem quæstione passionem communem, & proprietatem; tum quia in plerisque sunt similes; tum maxime, quia saepe in dicendis necesse erit vnam alteri comparare.

Igitur quoad primam quæstionis partem, bisariam possum considerari passio communis, & proprietas. Primo secundum se. Secundū ut viales, seu prædicabiles de multis. Prior modo sumpta proprietas nihil est aliud, quām prædicatum quoddam essentia adiectum, sive aliquid essentia adiiciens, ipsique conueniens unice, & necessario. Dico essentia adiectum, sive aliquid essentia adiiciens, quia proprietas sumpta per modum actus significati per verbum, vel per nomen verbale conceptus est essentia adiectus, ut posse ridere, seu potentia ad ridendum, seu quod idem est risibilitas, quæ essentiæ hominis adiicitur. Sumpta verò per modum concreti, sive in concreto conceptus est aliquid essentia adiiciens, ut potens ridere, seu risibile, quod essentia hominis, quam dicit confusè, ipsam potentiam ad ridendum, seu risibilitatem adiicit, quam dicit expresse, ut ex doctrinā concretorū, & abstractorum saepe in superioribus traditā notum est. Conuenit autem proprietas essentiæ, cuius est proprietas, unice, quia aliis essentiis non est communis, in quo à passione communi differt, & conuenit necessario: quia essentia cum illa se naturā connexa est, eoque titulo sine illa confitetur nequit, in quo differt ab accidente absoluto dicto, quod essentia conuenit contingenter, eo quod hæc cum illo non est connexa, eoque ut sine illo bene existere potest.

Quæ omnia de passione communi pariter dicta sunt, solā particulā unice ex eius definitione sublata. Itaque passio communis dicto priori modo accepta nihil est aliud, quām prædicatum quoddam essentia adiectum, sive aliquid essentia adiiciens, ipsique conueniens necessario non tam unice, quia & aliis conuenit essentiis, in quo solo differt à proprietate, conueniens in ceteris cum illa. Nomine autem essentiæ, cui passio, seu propria, seu communis adiicitur, quavis omnino essentiæ venit intelligentia specifica, sive generica, sive metaphysica, sive præse, sive per accidens, &c. iuxta divisiones essentiæ traditas disputatio[n]e nova, quæstione seunda, omnes enim habeat suas passiones, & proprietates, ut ex dicendis apparebit.

Sumpta vero posteriori modo proprietas, sic 308 definita venit. Proprietas est prædicabilis de multis ut quid adiectum, sive adiiciens aliquid eorum essentia communi unice, & necessario. Per illam definitionem partem prædicabilis de multis conuenit proprietas cum reliquis omnibus prædicabilibus variis. Per illam autem, ut quid adiectum, sive adiiciens aliquid eorum essentia imprimis differt proprietas à prædicabilibus essentialibus, deinde significantur duo modi, quibus illa prædicabilis est, nempe per modum actus signi

significati per verbum, vel etiam per nomen abstractum, ut si dicas: *Petrus potest ridere, vel Petrus est risibilitas.* Et per modum concreti, sive in concreto, ut si dicas: *Petrus est risibilis.* Priori enim modo prædicatum totum adiicitur subiecto; posteriori aliquid tantum sui subiecto adicit, cum & subiectum in se incoluat, iuxta dicta nuperim. Quid amplius paulo post explicablebitur. Per particulam vero *communi* datur intelligi, proprietatem solum esse talem respectu essentiae communis inferiorum; nam respectu essentiarum peculiarium eorum non est nisi passio communis. e. g. *risibile* proprietas est *Petri*, *Ioannis*, &c. in quantum sunt homines, at in quantum sunt *Petrus*, *Ioannes*, &c. vniuersaliter est passio communis. Similiter *loco motu* communis proprietas est *hominis*, *leonis*, &c. in quantum sunt animalia. At in quantum sunt *homo*, *leo*, &c. passio communis est cuiusvis eorum. Denique per particulam *vnice* differt proprietas à passione communi, quæ non solum essentiae communi eorum, de quibus ut talis est prædicabilis, sed & aliis essentia etiam communibus aliorum conuenit. Postremo per particulam *necessario* differt proprietas ab accidente, quod non necessariò, sed contingenter modo dicto prædicabile est. Difficultates autem, quæ in hanc definitionem moueri possent, in simili sunt expedita *supra* q. 13.

³⁰⁹ Iam vero passio communis ut prædicabilis eodem modo definienda, atque explicanda est: ac proprietas *vnica* ex definitione dempè particula *vnice*. Itaque *passio communis* est prædicabilis de multis ut quid adiectum, sive adiiciens aliquid eorum essentiae communi necessariò, non tamen *vnice*: Quia pariter est item prædicabilis de multis aliis aliam diuersam essentiam communem habentibus; In quo differt à proprietate conspirans in reliquis cum illa. Exemplo sit *locomotivum* ut prædicabile de *Petro*, *Ioanne*, *Francisco*, &c. Quod itidem de *hoc*, & *illo*, & alio *leone*, &c. diuersam ac illi essentiam communem habentibus pariter prædicabile est.

³¹⁰ Hic querunt aliqui: an passio tum propria, tum communis dicenda sit vniuersalitatem non solum respectu inferiorum, de quibus ut talis est prædicabilis, sed etiam respectu essentiae sibi equalis, cuius primatio est passio propria, aut communis; sed quæstio est de modo loquendi, & paru momenti, quam *supra* *questio decimavirga*, agens de differentiâ vniuersaliter resoluti. Vide dicta ibi, & huc applica, quia de differentiâ, & passione eadem, quod ad item attinet, ratio est.

³¹¹ Circa secundam quæstionis partem. Primo tam passio communis, quam proprietas in physicam, & metaphysicam dividenda est. Physica dicitur, quæ realiter est distincta ab essentia, cuius proprietas est, aut passio communis. Metaphysica vero, quæ tantum per rationem nostram distinguitur ab huiusmodi essentia. Secundo dividenda est tum passio communis, tum proprietas penes diuersitatem connexionis, quæ essentia cum illa connectitur, in annexam essentiam ipsi necessitate metaphysicâ: in annexam necessitate physicâ, & in annexam necessitate moralis. Essentia quippe cum proprietate, aut connexione metaphysicâ, aut physicâ, aut moralis connecti potest. Quid vero sit connexion metaphysica, & quid physicæ, & quid moralis, necessitatèque ex ei oriuntur.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

de, & quomodo in prima, secunda, & tertia terriaque in secunda, sed non vice versa includantur, superius diximus *disputatione secunda*, *questio quinta*, & *disputatione octava*, *questio secunda*, ex dictisque etiam *disputatione decima*, *quarta* constat. Tertio proprietas, & passio communis physica in intrinsecam essentiae per adhesionem, & extrinsecam, sive essentia non adhaerentem, & in mixtam ex utroque sive partim tali modo intrinsecam, & partim extrinsecam potest dividii. Similiterque metaphysica in intrinsecam per identitatem, sive adæquatè identificatam cum essentia re ipsa, & semextrinsecam, sive identificatam inadæquatè, quia pateat identificatur essentia, & partim ab ea distincta est. Quartò dividit passio tum communis, tum propria in prædicabilem formaliter, & prædicabilem materialiter. Tum in substantiale, & accidentale prædicentaliter; in incomplexam, & complexam; in positivam, & negativam. Recognoscere diuisiones vniuersalitatis *supra* q. 7.

Quintò denique utraque passio communis sci-³¹² licet, & propria speciem est dividenda in immediatam, & mediatam comparatione essentiae. Immediata dicitur ea, cum quæ immediatè essentia connexa est. Mediata autem, cum quæ essentia mediate, sive mediâ aliâ passione propria, aut communis, mediis pluribus connectitur. Esse enim essentiam quamlibet cum quibusdam sicutum passionum, & proprietatum immediate, & cum plurisque non immediate, sed mediare, sive non aliis connexionis; & consequenter ab ipsâ essentia, ut aradice, sive fonte varias series proprietatum, & passionum communium ordinariam connexionarum procedere, in quibus alia propinquiores essentiae, & alia remotiores sunt, indubitate omnino est. Ob id enim in scientiis humanis, cognitâ essentia, passim dubitatur de proprietatibus, aut passionibus, communibus; quia connexionis essentia cum illis ut pote mediate non se prodit donec discursu facto, & sepe, longissimo, alia que intermedia sunt innotescunt. Ob id in Mathematicis disciplinis, aliisque scientiis demonstratiis, plerique propositiones demonstrari non possunt nisi per alias prius demonstratas, quæ propinquiores sunt principiis, adeo ut ex numero ad aliquam propositionem ex remotoribus demonstrandam, & sciendam millaria propositionum demonstratarum necessario debeat præscribi. Denum longitudo rationum, sive discursuum, quibus ad aliquid ostendendum, sive probandum lape indigemus, à longitudine series proprietatum, aut passionum communium suo ordine connexionarum, in quâ illud suum locum habet, ducit originem. Etenim si A etenim solum connectitur cum D, quatenus connectitur cum B connecto cum D, & B etenim etiam dumtaxat connectitur cum D, quatenus connectitur cum C conexo cum D, impossibile erit scire A non posse esse sine D vi connexionis quam cum eo habet, nisi præscriatur A non posse esse sine B, & B non posse esse sine C, & C non posse esse sine D. Pariterque non poterit scire, B non posse esse sine D, nisi præscriatur B non posse esse sine C, & C non posse esse sine D, ut est notissimum. Tantumdemque in ceteris huiusmodi seriebus proprietatum, aut passionum communium evenit. De quo pluradicenda *infra* disp. 22.

Modò pro tertia quæstionis parte conjectaria quædam ex dictis sunt colligenda scitu digna, & ³¹³ necessaria ad ea quæ *disp. 22. cit. de scientia humana tradenda sunt.*

Confectarium 1.

314 Passio seu propria, seu communis tum per verbum adiectiuum, tum per substantiuum, semper tamen adiectiuem est praedicabilis de sua essentia, sive de suo subiecto.

Hoc confectarium omni praedicabili accidentalis communis est. In eoque praedicabile accidentale differt ab essentia. Essentiale enim nec per verbum adiectiuem, nec adiectiuem per substantiuum, sed substantiuem dumtaxat est praedicabile. Quia omnia, ut explicem, pranoro, quod alias iam non semel notaui. Nimirum solum verbum esse prout significat actum essendi substantiuum, seu identitatem, verbum substantiuum vocari; cetera vero cuncta verba, & ipsum verbum esse prout actum existendi significat, dici verba adiectiva, eo quod actus significari per cetera omnia verba & per verbum esse sumptum pro existere, essentia subiectorum, quorum sunt actus adiunctur saltem ratione nostra. Actus vero essendi substantiuum, eti si iridem per nostram rationem distinctus a subiecto, cuius estatutus, quia tamen est ex concepitu suo ipsum exercitium essendi id, quod tale subiectum est, talis subiecti essentia non censetur adiectus, sed potius quasi constituents illam. Ob idque verbum taliter actum significans non adiectiuum, sed substantiuum, seu quasi essentiatiuum, venit dicendum; pro eodem namque usurpari solent essentia, & substantia. De quo vide pluradicta *supra disp. 9.* Hinc etiam sit, ut quoties praedicatio sit per verbum adiectiuum, solum actus significatus; per verbum, non item terminus eius sit praedicatum. Quoties vero per verbum substantiuum sit, & actus, & terminus eius praedicatum constituit, e.g. in hac praedicatione *Petrus legit lectionem* solum actus legendi, non item lectio dicitur praedicari de Petro. In hac vero *Petrus est legens* non solum actus essendi legens, sed ipsum legens dicitur praedicari. De quo vide, quia *supra diximus disp. 2. quæst. quarta, confectario primo*, Vnde cursus efficitur, si praedicatio per verbum adiectiuum sit, ut *homo legit, homo potest ridere*, &c. non potest non praedicatum dici adiectiuem de subiecto, arque adeo accidentale praedicabile esse, quia non potest non praedicarum subiecti essentia adiectum esse. Sive vero praedicatio per verbum substantiuum sit, utrumque potest cunire; &c. quod praedicatum sit accidentale subiecto, ut potest adiectus aliquid eius essentia, ut, cum dicimus *homo est legens, homo est risibilis*, &c. &c., quod sit essentiale; ut potest, nihil subiecti essentia adiectus, sed vel ipsam integrum, vel aliquam eius partem repetens, ut cum dicimus *homo est homo : homo est animal : animal est album*, &c. Ex quibus confectarium propositum satis superque manet conspicuum.

Confectarium. 2.

315 Quæuis omnino essentia innumeris, immo infinitas passiones tum proprias, tum communes habet scibiles ab intellectu humano.

Nam tot fere habet circa omne dubium, quot sunt possibilis comparationes, quibus ea cum omnibus aliis essentiis, seu terminis obiectuis possibilibus, & impossibilibus sive realiter, sive formaliter a se diversis est comparabilis omni facta combinatione. Nulla enim est huiusmodi comparatio, unde aliqua passio propria, aut communis essentia

comparata non pullulet. Constat autem comparationes, combinationesque istas infinitas esse; quandoquidem termini excoxitables, possibilis, & impossibilis sive realiter sive formaliter a quânis essentiâ diversi infiniti sunt, ut nullus negari; nosque suo loco ostendemus. Quod autem ex quânis comparatione vniuersalique essentia cum alio quopiam aliqua passio propria, aut communis essentia comparata pullulet, facile demonstrari potest.

Quod ut præstem, suppono primò duos illos modos considerandi, sive cognoscendi unumquodque quod quoad quid est, & quoad an est, seu prout in statu quidditatu, & prout in statu existentiali, de quibus mentionem fecimus *supra disp. 2. q. 3.* & latius egimus *disp. 10.* Suppono secundò. Id dici comparati ad aliud, quod cum respectu ad illud concipitur. Suppono tertio omnem respectum actum esse significabilem per verbum, aut cetero per modum actus concipi posse; respicere quippe aliud, aut ad illud referri actus quidam sunt, ut apparer. Suppono quartò ubicumque interuenient actus, ibi materiam idoneam obiectum esse idoneum esse, iudicij humani affirmatiui, aut negatiui, ut constat ex doctrinâ data *disp. 2. quæst. 3.* & sepe alias repetit. Materiam autem apta iudicij affirmatiui, vel negatiui, apta quoque materia questionis est; quia quidquid sub questionem cadit, id utique vel affirmabile, vel negabile est, & è conuerso; vñest notissimum. Vnde manifestè concluditur, ubi est materia idonea comparationis, ibi materiam esse idoneam questionis.

His positis demonstro iam ex quânis comparatione vniuersalique essentia cum alio quopiam passionem aliquam communem, aut propriam talis essentiae resultare. Quoniam facta comparatione mox circa materiam eamdem sequitur quæstio; nimirum an essentia ita se habeat ad illud, ad quod comparatur, ut concipitur, vel fecit; cumque in omni questione nequeat non esse vetum alterum ex extremis contradictionis, non potest non essentia, qua est subiectum questionis, alterum conuenire re verâ; sed non conuenit ei ut praedicatum essentiale, quia per praedicationem essentiale non subiectur essentia cuiusdam a se adæquare diuerso, uti supponimus subiecti in causa proposito, sed vel sibi toti, vel parti sui, prout ex dictis in superioribus factis est notum. Ergo conuenit ei ut praedicatum accidentale. Pergo. Aut huiusmodi praedicatum seu positivum, seu negativum conueniens essentia, est ipsi necessario annexum, & sic passio quoque erit eius communis, aut propria; aut est ipsi contingens; accidentesque proinde eius vel proprium, vel commune; & sic nequibet non habere ipsa essentia aliud praedicatum annexum sibi, & necessarium (quod subinde passio sit eius propria, aut communis) capacitatis videlicet, & indifferentiæ ad utrumvis contradictionis extremum sibi contingens. Concluditique ex quânis omnino comparatione vniuersalique essentia cum alio quopiam passionem aliquam communem, aut propriam talis essentiae resultare, quod erat demonstrandum. Et consequenter vnamquamque essentiam, quæ infinitas comparationes cum infinitis aliis terminis potest subire; infinitas eo ipso passiones tum proprias, tum communes habere

Disp. XVII. Devnit. & plur. rer. Quæst. XVIII. 77

ab intellectu humano sebiles, ut *Consecrarium nostrum* fert. Huiusmodi autem passiones seu communes, seu propriæ inordine sunt adæquatæ intrinsecæ, sive identificatæ realiter cum essentiâ, tamen à nobis sine respectu ad aliud quidam concipi nequeant. Interdum sunt adæquatæ extrinsecæ, sive distinctæ realiter ab essentiâ. Plerumque tamen sunt semiextrinsecæ; quia partim cum essentiâ, & partim cum alio termino, ad quem ea comparatur, sunt realiter identificatæ. Quo causa, si essentia non est connexa cum tali termino non erunt ipsi annexæ, absolute, sed ex hypothesi ipsius termini; proindeque veluti conditionatae ex parte eiusdem termini erunt.

Consecrarium 3.

318 Eadem essentia multas proprietates, multas passiones communes sibi immediatas potest habere, & sæpe solet, à quibus multæ, & diversæ series mediatarum ordinatum connexarum incipiunt.

Quod possit, ex terminis patet; quia ex terminis est evidenter possibile eamdem essentiam cum multis proprietatibus, atque passionibus communibus immediate connexam esse. Quod sæpe solet, ipsa experientia monstrat; nam sæpe ex terminis ipsis circa discursum de eâdem essentiâ tum multas proprietates, tum multas passiones communes iudicamus, & prædicamus. Quod utique non possemus præstare nisi tales proprietates, atque passiones tali essentiæ immediatae essent ob immediatam connexionem essentiæ cum ipsis. Et quidem, cum sit incredibile ex infinitis proprietatibus, aut passionibus communibus, quas vnaquæque essentia habet, iuxta *consecrarium secundum*, præternam, vel alteram cæteras omnes esse mediatas, credendum procul dubio est, multas earum esse immediatas.

Consecrarium 4.

319 Series proprietatum, passionumque communium suo ordine connexarum ex quâvis essentiâ prodeunt in infinitum extenduntur, & prorsus interminabiles sunt. Tum series huiusmodi ex quolibet suorum graduum in plures ramos pariter infinitè extensos distrahi potest, & sæpe solet.

Prior pars huius consecrarij valde notandi sic demonstratur à priori. Quævis omnino passio propria, aut communis eatur, quæ componunt, sive constituant quilibet dictarum scierum, imprimis quædam etiam essentia est; quia nihil est excogitabile; quod suam essentiam per identitatem non habeat, quodque subinde essentia non sit, ut constat. Deinde cum infinitis aliis terminis est comparabilis, ut est notissimum. Præterea infinitas eo ipso alias passiones tum proprias, tum communes habet, iuxta doctrinam *consecrarij secundi*. Ergo ultra quâvis passionem communem, aut propriam cuiuslibet dictarum scierum non solum datur alia passio propria, aut communis, quod ad intentum satis est, sed alia dantur infinitæ. Ergo quilibet dictarum scierum in infinitum extenditur absque ullo prorsus termino. Vel aliter ab absurdo. Si in aliquâ dictarum scierum aliqua datur passio propria, aut communis, quæ essentia

Pharus Scientiarum, Tom. II.

est ultima, in quâ talis series terminatur, seu finiretur, ea utique nullam aliam sui passionem propriam, aut communem habet. Ergo cum ea nequeat non esse quædam essentia, iuxta dicta nuperim, aliqua iam daretur essentia nullam habens passionem. Cum tamen quævis omnino essentia infinitas habeat, ut *Consecr. 2.* monstratur est. Quod est contradicatio. Porro id, quod est passio alicuius passionis, essentia quoque, cuius est hæc passio, passionem esse magis mediatarum, aut saltem ipsam constitutere, prout in demonstratione factâ lupponimus, indubitate est. Nam omne id, cum quo essentia ut cum distincto à se connectitur, ad aliquam eius passionem non potest non spectare. Constat autem quamvis essentiam cum passionis sua passionis ut cum distincto à se connecti. Hinc, quia risibile est passio admirari, & admirari una est passio hominis, risibile quoque passio hominis est, &c.

Iam posterior pars huius consecrarij facit 320 lè ex dictis demonstratur. Etenim passiones propriæ, aut communes componentes prædictas series, atque adeo constituentes gradus earum, cum sint etiam essentiæ quædam, multas alias passiones sibi immediatas habere possunt, & sæpe solet, à quibus series mediatarum incipiunt iuxta doctrinam *Consecrarij tertii*. Igitur fieri potest, & sæpe fit, ut ex quovis gradu, seu (quod idem est) ex quâvis passione earum, quæ ipsas series componunt, quæ eo usque unica series fuerat, plures deinceps series sit, quod ipsum est, talem seriem, ex tali gradu in plures ramos distrahi, prout dicimus in *Consecrario*, hoc est, in plures series incipientes ab una, & cum ipsa continuata, quæ coipsò tanquam quidam rami se habent. Huiuscmodi autem ramos esse infinitè extensos ipsummet est, quod argumenta facta pro priore parte *Consecrarij* demonstrant.

Ex quibus iam se incipit prodere, quâm sit 321 immensa amplitudo humanarum scientiarum, quamque sine termino ab intellectu humano in quâvis materiâ nouæ in dies veritates sint inveniæ, & deprehensibiles errores antea putati veritates, &c. prout *infra disputatione vigesima secunda* ex fundatissimo modo iactis ex professo demonstrandum, & ponderandum est.

Aduerte tamen hic. Quoties aliqua series passionum nota ex essentiâ utique ad certum gradum sibi una, & simplex procedit; ex illo tamen deinceps procedit distracta in plures, absolute dicere debet plures ibi series passionum esse, sed, quæ segmentum quoddam habent commune, nempe eam patrem, quæ inter essentiam, & gradum, a quoincipit talis pluralitas posita est. Vniuersaliter enim tota series simplices passionum sunt computandæ in quâvis essentiâ, quæ sunt virgulæ rami, ab illa tanquam à radice nascentium. Ex quo patet (suppositâ doctrinâ traditâ) eas aut plane innumeræ, aut infinitas esse, tamen à principio propè essentiam, à quâ egrediuntur, pauca quædam incipiunt.

Consecrarium 5.

Series passionum ab essentiâ egreditur, aut 323 ex solis passionibus propriis, seu proprietatibus, aut ex solis passionibus communibus, aut ex utrisque possunt coalescere.

Sermo est de seriebus simplicibus, quæ ab essentiis nascentibus in infinitum porrigitur, iuxta doctrinam statutam *conf. 4.* Tum sermo esse potest, aut de passionibus propriis, & communibus, quæ tales sunt comparatione essentia radicalis, à quæ incipit tota series; aut de passionibus propriis, & communibus, quæ tales sunt comparatione essentia prævia immediatè ad unamquamque, quæ essentia radicalis antecedentis passio quoque est propria, aut communis.

³²⁴ Et primum, quod sit possibilis series simplex ex solis proprietatibus essentia radicalis constans est certum; quia certum est nihil obstat, quominus proprietatis immediatæ talis essentia alia immediata proprietates derur, & huius alia, & ita deinceps sine fine (quæ omnes subinde præter primam immediatæ proprietates erunt talis essentia); quandoquidem omnes huiusmodi proprietates essentia quædam sunt, & evidenter est possibile omnes, & singulas essentias in aliquâ serie constitutas aliquam proprietatem habere. An vero necessarium est, ut omnis essentia in uniuersum aliquam proprietatem habeat, sub dubium potest cadere, quia non ita appetat ex terminis.

³²⁵ Dico esse necessarium, quia nulla est essentia excogitabilis, quæ cum aliis terminis comparata aliquam denominationem subire nequeat aut extrinsecam fundatam in suâ speciali naturâ aut secundum extrinsecam fundatam tum in suâ speciali naturâ, tum in aliis terminis, ad quos comparatur, quæ denominatione co ipso talis essentia proprietatis erit; quia ei soli essentia, & non aliis conuenit necessariò, ut constat. Sed nulla est essentia excogitabilis, quæ cù innumeris, immo cù infinitis terminis non cōparabilis; ut satis ex se, & ex dictis cōstat. Ergo.

Hinc sequitur primum necessarium esse, ut quævis essentia aliquam proprietatem sibi immediatam habeat. Demonstro sic: necesse est, ut quævis essentia aliquam proprietatem habeat, iuxta argumentum n. præced. Vel ergo ea est immediata; & iam habeo intentum; vel est mediatâ, & hæc nequit non supponere immediatam. Ergo. Quod autem proprietas mediatâ essentia supponat necessariò immediatam, est clarum; quia necessariò supponit medium immediatum essentia, per quod, seu ratione cuius conueniat ipsi essentia; sed hoc nequit esse accidentis separabile, nec passio communis (cum sit separabile, quod ratione aliquius separabilis essentia conuenit, & aliis communis, quod conuenit ratione aliquius aliis communis: proprietas autem nec separabilis, nec aliis communis esse possit, ut constat): ergo necessariò est proprietas: omnis ergo proprietas mediatâ essentia necessariò supponit immediatam quod erat probandum. Ex quo etiam patet, quando medium, per quod proprietas mediatâ essentia conuenit, pars quædam seriei est constans ex pluribus prædicatis suo ordine interpositis, non posse non hæc omnia, & singula proprietates essentia esse, quia proprietas mediatâ per nullum prædicatum intermedium potest essentia conuenire, quod non sit etiam proprietas eius, ut probat ratio facta, & consequenter quæcumque essentiam versus supponit in serie suâ necessariò sunt proprietates talis essentia.

³²⁷ Vnde sequitur secundo. Non solum possibile, sed necessariometam esse, ut ex quævis essentia aliquæ series porrigitur in infinitum constans ex solis proprietatibus talis essentia, quia necessè est ex n. præced. ut omnis essentia aliquam proprietatem sibi immediatam habeat: ergo si essentia A ha-

bet proprietatem B, proprietas B, cum sit etiam quædam essentia, habebit proprietatem C, & C ob eamdem rationem proprietatem D, & ita deinceps sine fine. Quæ omnes proprietates erunt essentia. A. Quia, quod est proprietas proprietatis alicuius essentia, nequit non esse etiam proprietas magis mediata talis essentia, ut ex dictis *conf. 4.* colligitur, ad remque demonstrari potest. Quia, quod est proprietas proprietatis essentia, eo ipso, quod necesse est, & in solidum conuenit proprietatis immediatæ, nequit non etiam necesse, & in solidum mediata conuenire essentia, ut satis ex se est notum. Quod est illud talis essentia proprietatem mediata est. Ex quo patet, id, quod est proprietas proprietatis essentia, passionem communem ipsius essentia esse non posse. Sicut nec vice versa passio communis esse potest proprietatis propinquioris essentia id; quod in eadem serie ipsius essentia proprietas remotior est.

Iam vero, quod sit possibilis series simplex ex solis passionibus communibus essentia radicalis constans inde probatur; quia nihil est, quod veteris passionis communis immediata alicuius radicalis essentia dari aliam passionem communem, & huius aliam & ita deinceps sine fine. Quo casu fentes simplex in infinitum extensa ex solis passionibus communibus talis essentia radicalis coalefacat.

Sed dubitari potest, an sit necesse in uniuersum, quod ex quævis essentia aliquia series porrigitur ex solis passionibus communibus talis essentia constans, sicut necesse est, ut porrigitur constans ex solis proprietatibus, prout demonstrauimus. Dico esse necesse, dummodo essentia non sit ex conceptibus uniuersalissimis, quibus superiori aliquis conceptus non datur. Quod ut ostendam, suppono tanquam omnino certum id, quod est passio communis cuiusvis essentia, eo ipso esse proprietatem prædicati superioris, aque adeo communis aliis in eis essentia necessario reperti, ratione cuius illi conuenit talis passio. In eo quippe differunt uniuersi passio propria, & communis, quod propriam ratione sui communem vero ratione prædicati necessarij se superioris vendicat sibi essentia, proindeque propria ab essentia ipsa, communis vero præcisè ab eo prædicato necessario ipsi, & aliis communis trahunt originem. Sic quia *risibile* proprietas est hominis, *locomotivum* vero passio communis eius, verum est hominem ideo esse *risibilem*, quia est animal rationale, quod est ipsa essentia eius. Ideo vero esse *locomotivum* præcisè, quia est animal, quod est prædicatum necessarium, superiusque eundem essentia, ipsi, & aliis communis. Quod est, *risibile* conuenire hominiratione essentia eius, *locomotivum* vero ratione prædicati necessario ipsi, & aliis communis. Et quoniam nequit *locomotivum* conuenire homini, quia est animal, seu ratione animalis ei superioris, quin conueniat ipsi animali, quia animal est, seu ratione essentia eius. Conscitur hoc ipso, quod *locomotivum* est passio communis hominis ipsi conueniens, quia est animal, non posse non *locomotivum* ipsum ipsius animalis passionem propriam, seu proprietatem esse. Ex quo patet in uniuersum proutus esse impossibile, ut id, quod est passio communis alicuius essentia, passio propria non sit alterius, quæ sit prædicatum necessarium, superiusque respectu illius, & convertendo patet impossibile esse, ut id, quod est passio propria alicuius essentia, non sit passio communis alterius eis inferioris, ut prædicato necessario. Quod addo, ut prædicatum superius contingens excludam. Nam, quod huic

Disp. XVII. De vnit. & plur. rer. Quæst. XVIII. 79

huius conuenit ut proprietas similem contingens fett secum respectu subiecti inferioris, proindeque titulo proprietatis talis prædicati superioris, talis subiecti inferioris passio communis esse non potest.

³³⁰ Hoc posito, sic assumptum ostendo. Ex eo, quod est necessarium quāuis essentiam aliquam proprietatem habere necessarium efficit ex quāuis essentia aliquam seriem solatū proprietatum protendi in infinitum, sed etiam est necessarium quāuis essentiam aliquam habere passionem communem, nisi ea conceptus sit vniuersalissimus: ergo pariter est necessarium ex quāuis essentia, nisi ea conceptus sit vniuersalissimus, aliquam seriem in infinitum protendi solarum passionum communium. Maior est eidens ex discursu facta à n.... Consequens est bona, quia discursus ipse eundem prols locum habet in passionibus communibus, atque in propriis, ut applicanti notum fiet. Probo ergo minorem: quia sicut ex comparatione cum aliis terminis, cum quibus circa dubium est comparabilis, nequit non subire quāuis essentia aliquam denominationem, aut intrinsecam, aut semiextrinsecam fundatam aut in se totā solum, aut in se totā simul, & in iis terminis; quæ eo ipso eius proprietas, ut dicto n. statutum est. Ita etiam ex comparatione cum aliis terminis nequit non subire quāuis essentia aliquam denominationem aut intrinsecam, aut semiextrinsecam fundatam aut in solo prædicato & sibi necessario, & se superiore, atque a deo sibi, & essentiis aliis communis aut in tali prædicato simul & in terminis ipsis; quæ denominatio subinde passio communis talis essentia erit, ut ex suppositione facta constat.

³³¹ Vel aliter assumptum propositum ex dictis sic monstrari potest. Necesse est, quod ex omni essentiā aliqua series porrigitur solarum proprietatum, prout n. statutum est. Ergo, & quod porrigitur ex essentia, quod est prædicatum tum necessarium, tum superius alterius essentia; sed series proprietatum conueniens essentiā ita alterā superioris nequit non esse series passionum communium respectu ipsius essentia inferioris: siquidem omnis proprietas essentia, quæ prædicatum est necessarium, superiusque alterius essentia, nequit non esse passio communis eiusdem essentia inferioris, iuxta doctrinam suppositionis facta n.... Igitur necesse est, quod ex omni essentia inferiori alteri ut prædicato necessario aliqua series porrigitur solarum passionum communium, & consequenter, quod ex omni essentia absolute, præterquam ex consistente in conceptu vniuersalissimo, quod erat probandum. Solus quippe talis conceptus non est inferior alterā essentia ut prædicato necessarium.

³³² Excipio autem essentiam conceptus vniuersalissimi huiusmodi, quia tali essentia nulla conuenire potest passio communis (nendum series infinita communium passionum) eo ipso, quod nullum habet prædicatum se superius, & necessarium, ut ponimus, ratione cuius ei conueniat. Quod est valde notandum. Conceptus quippe vniuersalissimi omnium nihil habent necessarium sibi, & aliis communis; proindeque nec potest aliquid necessarium eis conuenire, quod ipsis, & aliis communis sit, prout requiritur ad passionem communem, iuxta dicenda paulo explicatus infra numerus....

Denique, quod sit possibilis series simplex sese in infinitum extendens tum ex passionibus propriis, tum ex communibus essentiā radicalis conflata, est claram: quia nihil vetat seriem conflatam ex solis passionibus propriis usque ad certum sui gradum pergere, indeque contiuatur cum serie infinita conflata ex solis communibus, cum eaque componere vnicam seriem simplicem, cuius pars ex solis propriis, pars vero ex solis communibus passionibus essentiā radicalis conseruit. Tametsi pars constans ex propriis ex eodem gradu per aliam lineam continuetur idem cum alia parte etiam porrigitur in infinitum, qua ex solis parte propriis passionibus coalescens sit, cum eaque similiiter componat alteram seriem simplicem.

Imò necessarium esse, quod ex quāuis (exceptis vniuersalissimis) aliqua huiusmodi series mixta in infinitum porrigitur, ex dictis in superioribus patet. Sume enim essentiam A, sitque series ex solis proprietatibus constans, & essentiā A necessaria, iuxta doctrinam traditam B, C, D, E, F, G, &c. sine fine. Deinde sume essentiam G, sitque series constans ex solis passionibus communibus, & essentiā G necessaria etiam, iuxta doctrinam H, I, L, M, N, O, &c. sine fine. Certe integrā series continua, compositaque ex illa parte prioris A, B, C, D, E, F, G, & ex integrā posteriore G, H, I, L, M, N, O, &c. nequibit non necessaria esse eidem essentia A, nam priorem partem eius necessariam supponimus, secundā vero hoc ipso, quod necessaria ponitur essentiā G, que necessaria est essentiā A, non potest non eidem quoque essentiā A esse necessaria, ut est notum. Necesse ergo est, quod ex essentiā A, & consequenter ex quāuis aliā (exceptis vniuersalissimis) aliqua series porrigitur in infinitum coalescens partim ex propriis, partim ex communibus passionibus talis essentiā. Quod erat probandum.

Addo tamen non esse possibilem seriem ex passionibus propriis, & communibus essentiā radicalis compositam alio compositionis genere ab assignare, quale esset, si prior seriei pars ex communibus, posterior ex propriis passionibus essentiā radicalis constaret, aut intermiscentio post alias communes aliquae propriæ passiones eiusdem essentiā sequentur, rurisque aliquæ aliæ communes; Dein alia propriæ, & sic deinceps; series, inquam, hismodis composita non est possibilis. Quia, quod essentia conuenit mediā aliquā passionē communī, nequit esse proprietas talis essentiā; tametsi comparatione passionis communis intermedia proprietas sit, sed passio communis pariter talis essentiā erit. Vnde quoties à passionē communī essentiā radicalis incipit series, nequeunt non cuncta prædicata sequentia esse quoque passiones communes comparatione talis essentiā, etiam si cuncta sint proprietates comparatione ipsius passionis communis, à quā incipit series. Tum in serie à proprietatibus incipiente nequeunt non eadem de causā à primā passionē communī occurrente cuncta, que deinceps sequuntur, passiones communes evadere comparatione radicalis essentiā. Quia omnia ex superiori dictis satis, superque constant. Poterit tamen series quouis ex modis prædictis esse composita ex passionibus communibus, & propriis, que tales sint non comparatione solius essentiā radicalis; sed vnaquaque comparatione essentiā se propinquius antecedente:

Apponamus exemplum. Sit series A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, O, &c. Dico eo ipso, quod B, C, sunt passiones communes comparatione essentia A, non posse non cetera, quae sequuntur, esse quoque passiones communes comparatione eiudem essentia A, Nihilominus tamen D, E, proprietates sunt comparatione essentia C, & F, G, passiones communes comparatione essentia E, rursumque H, I, proprietates comparatione essentia G, & item L, M, passiones communes comparatione essentia I, ac tandem N, O, proprietates respectu essentia M, &c.

336. *Esse autem non solum possibile, sed necessarium eriam, quod ex quāuis essentiā (vniuersalissimis exceptis) aliqua series porrigitur composita quāuis compositionis genere, tum ex propriis, tum ex communib[us] passionibus, quae tales sunt non comparatione radicalis essentia, sed vnaquaque comparatione essentia sibi propinquioris antecedenter, non minus est certum, quam praterita. Facileque ab vnoquoque ex illis poterit demonstrari, ne nos diutius hic moremur.*

Consecrarium 6.

337. *Non solum possibile, sed necessarium est, ut ex quāuis omnino essentiā aliqua saltem series solaram proprietatum in infinitum porrigitur.*

Tum etiam necessarium est, ut ex quāuis essentiā (si excipias vniuersalissimas) aliqua saltem series pariter porrigitur solaram passionum communium. Necnon aliqua coalescens ex proprietatibus, & ex passionibus communibus ipsius essentia. Ac demum aliqua, vel plures composita quāuis compositionis genere ex passionibus communibus, & proprietatibus, quarum vnaquaque talis sit non comparatione prædictæ essentia radicalis, sed comparatione aliis essentia se propinquius antecedenter.

Hoc consecrarium per doctrinam adductam circa præcedens est demonstratum, neque aliā eget demonstratione.

Consecrarium 7.

338. *Passio non propteræ est communis, aut definit esse propria, quod pluribus essentiis conueniat spectantibus ad eamdem seriem, sed tantum, quod conueniat pluribus spectantibus ad diuersas.*

Adiicio præcedentibus hoc consecrarium aliis notissimum, ne quis offendat in definitionibus datis passionis communis, & propria. Itaque in serie ista essentiarum, A, B, C, D, E, vbi essentia radicalis est A, & cetera proprietates eius ab ipsa suo ordine prouidentes, ipsive suo ordine conuenientes, proprietas, E non propteræ definit esse proprietas, aut est passio communis, quia pluribus essentiis, iisque inter se diuersis conuenient, nimirum immediate essentia D, mediate essentia C, & magis remota aliis duabus B, A, sunt namque essentia, eti inter se diuersæ subordinata tamen, eamdemque seriem connexionis continuo quodam tramite componentes; & ut passio aliqua sit communis, non vero propria, requiritur, quod essentia diuersæ, quibus ea conuenit, non sint inter se subordinatae in eadam serie connexionis, sed disparate se habentes, quod attinet ad eiusmodi seriem. Hoc enim sensu est recipienda, ut recipitur ab omnibus, definitio superius tradita passionis communis.

Consecrarium 8.

Passio propria cum quidditate eius essentia, cuius est propria, connexa est, Passio vero communis cum quidditate eius essentia, cuius est communis, non item.

Ratio prioris partis est; quia cum passio propria suopte conceptu sit quid conueniens essentia, cuius propria est, & non aliis; suopte conceptu postulat ut talis essentia sit id ipsum, quod est, & non aliud, ut constat. Hoc autem ipsum est talis passionem cum quidditate talis essentia connexam esse. Ratio autem posterioris partis est, quia cum passio communis ita sit quid conueniens essentia, cuius est passio communis, ut etiam sit quid conueniens aliis, non postulat ex suo conceptu ut talis essentia sit id ipsum, quod est, & non aliud. Posset enim ei conuenire, eti esset aliud ab eo, quod est. Quod ipsum est talem passionem cum quidditate talis essentia connexam non esse.

Hinc colligitur primò essentiam, & proprietatem intra statum quidditatum, in quo metaphysicæ omnes scientæ procedunt, mutuam connexionem habere: essentiam vero, & passionem communem non item.

Secundò colligitur intra statum quidditatum, per proprietatem prius cognitam venire posse in cognitionem essentia æque ac per essentiam prius cognitam in cognitionem proprietatis; non vero pariter per passionem communem prius cognitam.

*Tertiò colligitur intra statum quidditatum, posibile esse seriem circulare proprietatum, non item passionum communium aut mixtam. Est autem series circularis, quæ incipiens ab essentia in ipsam essentiam reuertitur, & tunc contingit, quando aliqua proprietas, cum quā essentia remota connectitur, proximè cum essentia ipsa connexa est, ut citra dubium est possibile; tametsi eadem cum aliâ etiam proprietate proxime connectatur, & sic cum aliâ, & sic deinceps. Sicque series concluso circulo cum essentia inde progrederetur, & in directum, aut etiam veluti obiter faciendo alios huiusmodi circulos sine fine extenderit, iuxta doctrinam statutam *Consecr. 4*. Est autem hogenus circulorum possibile in serie proprietatum, locus in serie passionum communium, aut in serie mixta ex utrisque, ob mutuam connexionem, quam proprietas potest habere cum essentia, cum quā nequit mutuo connecti, ut diximus, passio communis; aliâ non esset passio communis, sed propria essentia, contra suppositionem.*

Sed dubitari hic potest, an etiam intra statum existentiale, in quo procedant scientie physicae, ita sint essentia, & proprietas mutuo connexæ, ut neutra sine altera possit existere. Dico plerumque esse, non tamen semper: quia fieri potest, ut sola quidditas proprietatis, non vero existentia teminet connexionem essentia, & e conuerso; eo quod aut proprietas secundum solum esse quidditatum, non vero secundum existentiale est essentia proprietatis, aut essentia secundum solum esse quidditatum, non vero existentiale subiectum proprietatis est, exempli gratia, positio, quod vera sit sententia communis de connexione cause creatæ cum possibiliitate effectus, effectus secundum esse possibile tantum, non vero secundum existentiale est proprietas essentia cause terminans connexionem eius, aut ad illam pertinet. E contraria essentia

Disp. XVII. De vnit. & plur. rer. Quæst. XVIII. 81

essentia creature secundum esse quidditatum
tantum habet pro proprietate cognitionem creato-
ris de talis esse, eiusque connexionem terminat.

Consecrarium 9.

344 Quo ordine comparantur passiones seu propriæ
seu communes tum cum essentiâ radicali, tum in-
ter se secundum seriem connexionis; codem etiam
comparantur secundum seriem prioritatis.

Est dicere. Essentia radicalis prior est immediata-
tè à passione, cum quâ connectitur immediata,
mediata autem prior est alia, cum quibus media-
tè connectitur, eoque autem magis, aut minus media-
tâ, sive temorâ prioritate, quâ magis, aut minus media-
tâ, sive remota connexione est. Similiterque
quælibet passio ex constituentibus seriem prioris
immediata è, cum quâ immediata connecta est,
posteriorque immediata, vel essentiâ, vel alia pa-
ssione, quâ immediata cum ipsâ connectitur; media-
tâ autem prior est iis, cum quibus mediata connecta-
tur, posteriorque iis, quâ cum ipsâ connectatur
mediata, idque co magis, aut minus mediata priori-
tate, & posterioritate, quâ magis, aut minus
mediata est connexione, quam habet, aut terminat.

345 Sed dubitandum venit, cuius sit generis hac
prioritas, & posterioritas. An respectu ad ter-
tium, quâ tantum est maior, aut minor propinquitas
ad tale tertium: an aboluta ab illo, qua sim-
pliciter est prioritas, & posterioritas? Quod si abso-
luta. An temporis, an originis, an inconnexionis
non mutuæ, aut dignitatis? Hinc enim modis
vnum prius, aut posteriorius altero dici potest, id-
que aut ex suâ naturâ, aut ex accidente, vt fuse
tradidimus *suprà d/p. 15.*

346 Dico. Prioritas, quâ essentia suis passionibus, &
ex his alia aliis priores dicuntur (tantumdem de
posterioritate correlatiâ cense) non est dumtaxat
maior propinquitas ad tertium. Constat enim es-
sentialiam passionibus, & ex his alias aliis non respe-
ctuè ad tertium aliquod, sed absolute ab illo dici
priores. Nec est prioritas temporis, cum sit notissi-
mum essentiam, & eius passiones plerumq; saltem
non pertinere ad diuersa tempora. Nec est in-
connexionis non mutuæ, quia hoc, genere prioritatis
tantum dicitur prius alio, quod eu illo non est con-
nexum, illius tamen terminat connexionem, quo
paet conceptus magis viuierales minus viuier-
ales priores sunt. Constat autem essentiam con-
nexam esse cum passionibus, & ex his alias cum
aliis, respectu quorum nihilominus priores dicun-
tur; non ergo genere isto prioritas, sed alio tales
appellantur. Kelinquit ergo, vt essentia suis
passionibus, & ex his alias aliis suo ordine priori-
tate quâdam originis, aut etiam dignitatis priores
dicantur. Originis, inquam, non physice, sed meta-
physice, quia raro physice passiones, & num-
quam metaphysice nascuntur physice ab essentiâ.

347 Itaque essentia prioritate quâdam originis meta-
physice, quâ origo tantum rationis est funda-
ta in ipsis rebus, dicitur prior suis passionibus, &
ex passionibus alia aliis; quia nos veluti causam,
fontem, seu radicem passionum concipiimus es-
sentialiam, ex passionibus autem alias concipiimus velu-
ti principiun aliarum, quod prodiens à radicali es-
sentiali proximè, vel remote, aut per se, aut simul
cum essentiâ ipsâ dat illis esse. Quo enim funda-
mento ex parte rerum se habente dicitur intellectus
nostrus supposito modo intelligendi, quem habet
pro hoc statu ad distinguendas suâ ratione pa-

siones inter se, & ab essentiâ, ad easque concipiendis
cum talibus naturis præ aliis, sive cum talibus
conceptibus obiectuis portu, quam cum aliis; co-
dem ducitur pariter ad concipiendas omnes illas
tanquam ex essentiâ oriundas, aliasque ex aliis, at-
que adeo cum quodam ordine prioritas, atque pos-
terioritatis originis. Iam vero ut ordine etiam digni-
tatis principium solet præcedere principatum: ita
etiam essentia suas passiones, & ex passionibus aliæ
solent alias præcedere.

Ex his colligitur primò. Quoties plures pa-
ssiones aut propriæ, aut communes pertinent ad eum-
dem gradum seriei directæ connexionis, & ad eum-
dem etiam seriei originis censendas esse pertinere;
atque ita non prioritatem, nec posterioritatem, sed
simultaneitatem habere inter se inuicem compa-
ratas. Pertinent autem ad eumdem gradum seriei
directæ connexionis, quæ ab essentiâ radicali
æquè distant, eo quod vel ipsa essentia, vel pa-
ssio immediata illas præcedens cum illis omnibus
immediata connexa est: tunc enim illæ omnes si-
mul censentur nasci ab essentiâ, aut ab è pa-
ssione, quin inter se comparatae inuicem aliquem
ordinem causalitatis habeant; vti quando plu-
res effectus simul ab eâdem causâ nascuntur, nul-
lo eorum concurrendo modo ad existentiam re-
liquorum.

Secundò colligitur. Si solus ordo connexionis 349
attenderetur, nec essentia proprietatibus, nec pro-
prietates essentiâ priores essent, sed omnes es-
sentialimæ passiones vero communes priores es-
sentiâ dicenda essent. Quia iuxta hunc ordinem
præcisè id solum dicitur prius alio, quod cum
illo non est connexus; eius tamen terminat
connexionem, quâ ratione passiones communes
cum essentiâ, cuius sunt tales, comparantur. Si-
mul autem esse dicuntur, quæ mutuo connectan-
tur, quo paet essentia, & proprietates se habent,
propterea *Consecr. 8. explicatum est Ceterum, quia priori-
tas originis semper prævalet contra prioritatem
inconnexionis non mutuæ, eamque veluti abso-
lute, & extinguit, quando concidunt, iuxta dicta
loco citato, ut cernere est in coniuncto actionis, &
termini, vbi simpliciter actio dicitur prior termino
prioritate originis, tametsi terminus inconnexio-
neni habeat non mutuam comparatione actionis;
idcirco in nostro proposito essentia simpliciter ve-
nit dicenda prior suis passionibus communibus
prioritate originis metaphysicâ, tametsi tales pa-
ssiones inconnexionem habeant non mutuam com-
paratione essentiâ.*

Hinc tertio colligitur: quando plures passio- 350
nes ad eumdem gradum seriei directæ connexionis
pertinent, nullæque proinde eorum est prior altera,
sed omnes simul secundum originem, iuxta dicta
nam... bene posse aliquam eorum, aut plures esse
aliis priores secundum inconnexionem non mu-
tuam; possunt namque ipsæ comparatae inter se
seriem quâdam connexionis obliquam constitue-
re intra eum gradum directæ, iuxta quam etiam eæ
erunt simul, quæ mutuo inter se connexæ fu-
erint; eæ autem ordinem prioris, & posterioris
habebunt, quæ habuerint connexionem non mu-
tuam.

Quarto colligitur. Si de prioritate solum physi- 351
câ, realique sermo sit, inter essentiam tantum
physicam, & eius physicas passiones, interque ipsas
passiones posse esse ordinem prioris, & posterioris,
idque vel originis, aut etiam dignitatis, quando
intercedit causalitas, vel inconnexionis non
mutuæ.

mutuæ, si quando causalitas desit, iuxta doctrinam datam. Inter essentiam tamen metaphysicam, & passiones eius cum ipsa identificatas realiter adæquatæ, aut inadæquatæ, ordo prioritatis physicæ dari non potest: quia talis ordo physicam postulat distinctionem eius, quod prius dicitur, ab eo, quod dicitur posteriorius, ut est norissimum; atque ita tales passiones & essentia loquendo physicæ simultaneæ dicitur simultaneitate identitatis, falso inadæquatæ.

352 Quinto colligitur, quo iure dicatur demonstratio à priori, cum per unam passionem aut physicæ, aut metaphysicæ priorem, alteram posterioriem illâ demonstramus de essentia. A posteriori autem, cum vice versa. Tertiumque proinde membrum demonstrationis à simultaneo adstrui debere pro casu quod demonstratur una passio per alteram ad cūdem fieri gradum spectantem, eique proinde simultaneam, iuxta dicta n... & n.... Quin inò si de priori, aut posteriori physicæ sermo sit, nulla demonstrationis passionis metaphysicæ erit à priori, aut à posteriori; sed omnes à simultaneo, ut constat ex dictis.

353 Sexto colligeretur demonstratione à posteriori omnem passionem propriam per aliam se posteriorrem demonstrabilem esse, omnem verò passionem communem non item. Etenim passio per quam alia est demonstrabilis, cum illâ est connexa, ut est notum. Omnis autem passio propria cum omni priori se est connexa, non verò itidem omnis passio communis, ut fatis superque constat ex dictis. Potest tamen fieri, & sèpè sit, ut passio communis posterior cum priore mutuò connexa sit, proindeque respectu eius sit passio propria, tametsi amba comparatione essentia anterioris sint passiones communes, ut ex dictis *Consecl. 5.* liquidum est; quo casu prior earum passionum per posterioriem à posteriori demonstrabilis erit.

Consecrarium 10.

354 Essentia metaphysica rei per duas passiones sibi immediatas alteram communem, alteram propriam frequenter ita soler exponi, ut non tam subiectum earum, quod propriè est metaphysica essentia, quām concretum ex subiecto, & illis resultans absoluè talis rei essentia dicatur.

355 Sit nobis pro exemplo *leo*, cuius essentia in eo dicitur abolutè confitere, quod sit animal rugibile, id est, potens sentire, & potens rugire, cum tamen essentia metaphysica eius subiectum sit potentia ad sentiendum, & potentia ad rugiendum, quarum prima passio communis, secunda autem passio propria talis subiecti est, idemque evenit in similibus. Iure tamen concretum ex subiecto, & passionibus propriâ, & communâ, essentia etiam rei absoluè appellatur; tum quia eiusmodi metaphysica subiecta, nisi per actus aut primos, aut secundos, cuiusmodi sunt ex suo conceptu corum passiones, neque dignosci à nobis, neque notificari possunt (v. p. t. quæ non per se, sed tantum per huiusmodi actus sub iudicium nostrum, subque enunciationem externam cadere possunt, ut ex dictis *disp. 2. q. 4.* & sèpè alias de modo nostro iudicandi compertum est) atque adeò loco quidditatis eorum conceptum ex ipsis, ex diuersis passionibus est. Tum etiam quia inde factum est ut tale concretum essentia rei logica composita ex genere, & differentia veniat dicenda. Quocirca dicere solent logici primam rei proprietatem loco differentia

eius poni, eodemque iure possent dicere poni loco generis primam rei passionem communem. Itaque in leone potens sentire, quod est animal, genus eius est; potens autem rugire, quod est rugibile, differentia, ex quibus duobus conponitur essentia eius logica: Cū tamen essentia eius metaphysica subiectum sit talium concretorum, cūs subiecti passio communis est forma Prioris, & passio propria forma posterioris.

Hæc quadrant essentis metaphysicæ atque logicalis concretorum metaphysicorum. Essentia enim metaphysica actum, sive formarum in abstracto aliter solent explicari, ut videbimus *disp. 2. 5.* sicut & aliter ex genere, & differentia essentia logica componi iuxta ibi dicenda: Vide etiam, si placet, quæ de rerum essentiis diximus *disp. 9.* Et hæc fatis modò de passione propriâ, & communâ.

Hoc unum restat aduertendum. Quæcumque de passione propriâ, & communâ essentia vniuersalibus in hac quæstione dicta sunt, etiam habere locum, sive seruata proportione, in passione propriâ, & communâ essentia singularis cuiusvis individui. Singula quippe individua suam propriam, & singularē essentiam habent; atque adeò etiam suas singulare proprieates, & passiones communes. De quibus proinde eodem modo, sive seruata proportione, atque de proprietatibus, & passionibus communibus essentiarum vniuersalium, philosophandum est.

QVÆSTIO XIX.

Quid sit accidens proprium. Quid commune? Quotuplex & qualiter?

Sermo est de accidente sumpto specialiter ut 358 contraponitur passioni. Quod ex Porphy. cap. de accidenti, sic vulgo lolet definiri. *Accidens est, quod adest, & abest prater subiecti corruptionem.* Verum definitio hæc aut insufficiens est, aut obliqua. Nam accidentis hominis est corruptio, seu desinere esse; & tamen non adest prater subiecti corruptionem, aliaque plura sunt huiusmodi. Quare in hæc, & in aliis Porphyriis definitionibus, aut etiam assertiōibus explicandis, & defendendis non est cur immoremus, ut sèpè notauit.

Ergo circa primam quæstionis partem duobus modis accipi possunt accidentis proprium, & commune. Primo secundum se. Secundo ut vniuersalia, sive prædicabilia. Prior modo sumptum accidentis proprium sic potest definiri. *Est prædicatum quodam essentia adiectum, sive aliiquid essentia adiiciens, ipsique conueniens unice, & contingenter.* Accidens verò commune sic. *Est prædicatum quodam essentia adiectum, sive aliiquid essentia adiiciens, ipsique conueniens contingenter, non tamen unice.* Easdem definitiones dedimus *sap. q. 18.* & explicavimus pro passione propriâ, & communâ, mutata duntaxat particula contingenter in particula necessaria. Quare in eis iterum explicandis non est cur immoremus; recognoscantur dicta ibi, & hoc applicentur, hæc solùm differentia adnotata, quod passio, de quâ ibi, necessariò; accidentis vero, de quo hæc, contingenter essentia conuenit, eo quod essentia suopè concepta, & naturâ cum passione connexa est, cum accidente verò non item.

Sumptum verò posteriori modo accidentis proprii 360 ita est definendum. *Est prædicabile de multis quid*

quid adiectum, siue adiiciens aliquid eorum essentia communi vnicè, & contingenter. Accidens autem commune ita. Est prædicabile de multis adiectum, siue adiiciens aliquid eorum essentia communi contingenter, non tamen vnicè. Quarum etiam definitionum explicatio pariter ex loco citato petenda est, notatà solùm differentiâ necessitatis, & contingentia nuptimè exposita.

361 Quomodo autem accidens seu proprium, seu commune tum essentia specifica, tum generica, tum physice, tum metaphysica &c possit accidens esse. Necnon, quo pacto illud non solum de subiectis inferioribus, sed etiam de essentiâ sibi aquâli, cuius est accidens, sit prædicabile, ex loco item citato perendum est. In hisce namque omnibus passio, & accidens proflus confitantur.

362 Circa secundam questionis partem. Primo diuiditur accidens tum commune, tum proprium in physicum, & metaphysicum. Physicum est, quod physicè adiicitur essentiæ, cuius est accidens. Metaphysicum, quod tantum per nostram rationem. Secundo, accidens physicum in intrinsecum per adhæsionem, & extrinsecum, siue essentiæ non adhærens, & mixtum ex vitroque diuidi potest. Parteque metaphysicum in intrinsecum per identitatem, siue ad eam identificatum cum suo subiecto re ipsâ & semiextrinsecum, siue identificatum inadæquatè, quia ex parte idem cum subiecto, ex parteque distinctum ab illo est. Exemplum primi membra sit vno contingens extremo vno; exemplum secundi visio contingens obiecto viso; exemplum tertii obligatio vera desumpta tum à præcepto extrinseco superioris, tum à cognitione intrinsecâ subdit obligati; exemplum quarti, existentia contingens Petro; exemplum denique quinti co-existentia Petri cum Iohanne. Tertiò diuidi potest accidens tum proprium, tum commune in prædicabile formaliter, & prædicabile materialiter. Tum in substantiale, & accidentale prædicamentaliter. Tum in incomplexum, & complexum. In positum, & negatum &c. Recognoscit has diuisiones traditas pro passione q. 18. & vniuersalius, fasiliusque *supra* quæst. 7.

363 Circa tertiam partem questionis. Hic disputant aliqui, an de conceptu accidentis sit inhaerere, seu adhaerere subiecto vel actualiter, vel apertitudinaliter? Sed quæstio hæc, si in eâ sit sermo de inhaerentiâ, seu adhaerentiâ reali, solùm potest habere locum circa accidens prædicamentale physicum substantiale physica contrapositum. De quo *alibi* agitur. Non circâ accidens prædicabile: de quo agimus modo; & de quo est certum sâpè tale esse, ut nequeat physicè adhaerere subiecto, quia vel extrinsecum illi, vel identificatum est physicè. Nihilominus accidenti prædicibili, dum concipitur per modum actus, ut sâpè solet, & semper potest, ex proprio conceptu conuenientia & equaliter adhaerere subiecto, cuius actus concipitur, seu illud intrinsecè tangere adhaerentiâ scilicet, seu artingentiâ aut reali, aut rationis, iuxta diuersam actus naturam; id enim est de conceptu actus in vniuersum, ut constat ex doctrinâ tradita *supra* disp. 8. q. 1. Quod propteræ passio etiam prædicibili, ceterisque quo-dammodo prædicabilibus commune est.

Hoc posito superest ut ex dictis quædam confitaria eliciamus.

Confectarium 1.

364 Idem prædicatum sub diuersis considerationibus

potest esse passio, atque etiam accidens comparatione eiusdem subiecti.

Si enim si metaphysicè tantum contingens comparatione subiecti, physicè tamen ipsi annexum, ut fieri potest, erit quidem passio quatenus physicam connexionem talis subiecti terminat: accidens autem quatenus non terminat metaphysicam. Similiterque poterit esse passio prout terminans connexionem moraliter, & accidens prout non terminans physicam, nec metaphysicam. Vnde accidens in tria membra, quod ad tem attinet, diuidi poterit: nempe in accidens subiecto contingens metaphysicè, in contingens physicè, & in contingens moraliter, ita ut cōtingens moraliter physicè quoque, & metaphysicè contingens sit, & contingens physicè etiâ metaphysicè sit contingens, sed non vice versa.

Confectarium 2.

Id, quod est accidens contingens comparatione 365 cuiusque essentiæ, non potest non esse etiâ contingens comparatione omnium passionum talis essentiæ.

Si enim alius ex passionibus necessariò efficit annexum, & ipsi quoque essentiæ mediâ illâ necessariò efficit annexum, atque adeo ei non contingens contra suppositionem. Essentia quippe non potest non conecti cum omni eo, cum quo connectitur aliqua passio eius, vi potè cum omni sua passione connexa, iuxta doctrinam statutam q. 1.

Confectarium 3.

Id, quod est accidens contingens comparatione 366 alicuius passionis essentiæ, non eo ipso comparatione essentiæ contingens est.

Est certum. Quia passio propria ut accidens contingens comparatur ad passionem communem eiusdem essentiæ, siquidem hæc sine illâ in aliâ essentiâ, cui est communis, esse potest, & tamen passio propria comparatione essentiæ nullatenus cōtingens est.

Confectarium 4.

Tametsi accidens ex essentiâ demonstrati non 367 possit: nihil vetat essentiam ex accidente demonstrabiliter esse. Et quod quiditatem quidem semper ex prædicto accidentaliter sibi proprio, quâ tali essentiâ demonstrabiliter est.

Prior pars confitarij inde constat; quia essentia cum accidente connecta non est; solùm autem demonstrari potest ex aliquo, quod eius terminat connexionem. Secunda autem pars confitarij inde probatur; quia nihil vetat accidens cum essentiâ connecti etiam prout existente, quo casu essentia etiam quoad existentiam ex accidente demonstrabiliter erit. Tertia denique pars ostenditur; quia prædicatum accidentale, quia tale, quando essentiæ est proprium, suopè conceptu est prædicatum ipsi conueniens, & non aliis; hoc autem facere non potest absque eo, quod ipsa id ipsum sit, quod est, & non aliud, ut ex se confit, & ex dictis q. 1. 8. cons. 8. Hoc autem idem est, ac eiusmodi prædicatum, quâ tale, cum eo quod talis essentia sit id, quod est, atque adeo cum quiditate eius connexionem esse. Vnde confitarij sit talis essentiam quoad quiditatem ex tali prædicto accidentaliter demonstrabilem esse, ut pater ex dictis.

QVÆSTIO XX.

An dentur predicabilia, seu predicata aliqua
transcendentia; & quæ ratione illa transcen-
dant, Et quo pacto sint discernenda
a non transcendentibus.

368 **Q**uamvis predicabilia, predicatae transcen-
dantia ad aliqua capita ex recensitis, & expli-
catis in præcedentibus quæstionibus tandem sint
referenda: quia tamen speciales aliquas difficulta-
tes habent non alienas ab instituto disputationis
præsentis. Oportuit de illis in hac, & sequentibus
quæstionibus speciatim tractare.

369 Porro prædicatum transcendentis id vniuersè solet
appellari, quod reperitur in omnibus, & singulis
formalitatibus eius rei, cui conuenit, sive conueniat
insuper alius rebus, sive non item. Vnde triplex ge-
nus prædicatorum transcendentium iuxta hanc com-
munem transcendentia acceptiōnem distingui pos-
tis. Alia enim sunt propria alicuius rei singulare,
cuius tamen omnem omnino formalitatem trans-
cendent, ut sunt in Deo æternitas, imminutitas, &
similia. Alia conueniunt pluribus rebus, quarum
omnes formalitates transcedunt, non tamen
omnibus, ut sunt prædicatum accidentis, prædi-
catum substantiæ, & cætera huiusmodi. Alia de-
nique conueniunt omnibus rebus, carumque for-
malitates transcedunt, ut sunt ens vniuersalissi-
mè sumpnum, & eius paſſiones.

370 Igitur Scotus in 1. diſt. 3. quæſt. 3. & diſt. 8.
quæſt. 2. & in 2. diſt. 3. quæſt. 6. docet ens non in-
cludi in differentiis, nōque in modis intrinſecis,
quibus ad decem genera prædicamentorum Aristoteli
determinatur, neque in suis propriis paſſionibus
de quibus ſentit eſſe poſitivas, & reales for-
malites, ut videre eſt in 2. diſt. 3. quæſt. 2. Tan-
tumdemque ſubinde censet de cæteris huiusmodi ge-
neris prædicatis, quæ communiter transcendentia
appellantur. Quo iure multi purant, Scotorum
ratiūm prædicatorum omnem transcendentiam nega-
re quæſi aliud genus transcendentia non deſer
teretur per inſtruſionem prædicati transcendentis in
illis formalitatibus, quas transcedere dicitur. Scotus
ſequuntur omnes Scotistæ, & quidam alij.
Communis autem reliquorum ſententia abſolute
pronunciat ens cuncta transcedere vſque ad ultimis
differentias, tantumdemque censet de cæteris
huius generis prædicatis Ia S. Thom. lib. 1. con-
tra Gent. cap. 25. & quæſt. 21. de verit. art. 1. &
alibi. Fonſec. lib. 4. Metaph. cap. 2. quæſt. 3. Soar.
plures alios referent diſt. 2. Metaph. ſec. 5. num.
16. Petr. Hutt. diſt. 2. Metaph. ſec. 4. Fran. Alfo.
in log. diſt. 13. ſec. 6. Ouiedo contr. 1. Metaph.
pun. 4. Qui censet ſententiam hanc locum habere,
& veram eſſe in quæuis opinione ſeu præſcidente,
ſeu non præſcidente obiectiū. Arriaga verò diſt.
11. log. ſec. 3. ſubſ. 3. ſolū exiſtitat eſſe veram
apud Præſcidentes. In opinione verò non Præſci-
dentium, quam ipſe ſequitur, putat diſcendum, ens
non magis transcedere differentias, quæ animal,
aut quodvis aliud prædicatum ſuperius. Vnde con-
cedit num. 37, nulla eſſe prædicata transcendentia
in rigore, quævis ens, & ſimilia ob ſuam ma-
ximam vniuersalitatem transcendentia appellantur
poſſunt.

371 Pro exactâ resolutione quæſtions ſuppono pri-
mo, duobus titulis dici poſſe aliquod prædicatum

transcendens. Primo, quia transcedit omnes, &
ſingulas partes metaphysicas entis, cui conuenit;
quales ſunt formalitates eius ſola ratione noſtrâ di-
ſtinctæ, & hæc eſt communis, & magis vſitata
transcendentia vſurpatio. Secundo, quia transcen-
dit omnes & ſingulas partes physicas entis, cui
conuenit, quando illud physice eſt compositum
ex partibus realiter inter ſe diſtinctis. Quæ trans-
cendentie vſurpatio minus quidem eſt vſitata, ſed
non minore forſitan iure ibi poſtulat vſum.

Secundo ſuppono vtramvis dictam tranſcen-
dentiā tribus modis factam ex cogitari poſſe. Pri-
mo per inſtruſionem prædicati transcendentis in
ſubiectis, quæ transcedere dicitur. Secundo per
adiectionem ad talia ſubiecta. Tertio per identi-
tatem cum illis. Et quoniam huiusmodi inſluſio,
adiectionis, & identitas vel physica poſt eſſe, vel
metaphysica: idecirco transcedentia vniuersitatem ſum-
pita in physican, & metaphysican diuidēda venit;
ita, quod illud prædicatum dicatur transcedere
physicè, quod ſive per inſtruſionem, ſive per adiectionem,
ſive per identitatem physican, & realē
transcedit: illud verò metaphysicè, quod trans-
cedit per inſtruſionem, adiectionem, aut identi-
tatem metaphysicam, hoc eſt, oriundam à ratione
noſtrâ, ſeu modo concipiendi, idque, ſive ſubie-
cta, quæ talia prædicata transcedunt, ſint partes
physicæ, ſive ſint partes metaphysicae illius, aut
illorum entium, quibus ea conuenient.

Tertio ſuppono, quodvis prædicatum, quovis
ex diſtis modis transcedens aut in concreto, aut
in abstracto conſiderari poſſe, vel ſum. Quid autem
concretum ſit, quid abſtractum ſatis ſuperque à
nobis eſt in ſuperioribus explicatum.

Quarto ſuppono eos, qui conſent non poſſe da-
ri in transcendentibus conceptum communem ab
inferioribus abſtractum, ut ſunt Caiet. Vafq. &
alij inſtrare referendi quæſt. 21. re verā, & proprie-
tate loquendo transcedentiam prædicatorum negare,
quia ſolum adiungunt transcedentiam nonūm, non item conceptum significatorum per nomina,
ſine quibus nomina ipſa prædicata transcedentia
propriè dici non poſſunt, quia non tam nomina,
quam conceptus per illa significati dicuntur pro-
priè prædicata, & de ratione prædicati trans-
cedentis eſt, ut vnum cūm ſit, omnibus, & singulis
partibus, ſive formalitatibus entis, quod tranſcen-
dit conuenit. Quæ vniuersitas in transcendentia me-
taphysicā de quæ commemorati. Autores loquuntur:
imò, & in plerisque reliquarum, quas noſ te-
cenſuimus, alia ab vniuersalitate ſunt, non negant
prædicatorum transcedentiam, quæ ſunt Scotistæ;
nam hi ſolam transcedentiam metaphysicam per inſtruſionem negant; non alia circa du-
bium poſſibiles, ut etiam ex diſcendis conſtabit.
Stet igitur in præſenti quæſtione de prædicatis
transcedentibus, quæ verè talia ſunt, nempe de
conceptibus obiectiūis per nomina significatis ſer-
monem eſſe: hi enim ſunt, qui in communis, &
propriè vocabuli acceptione prædicata trans-
cendentia dicendi veniunt. His poſitū procedemus ad
resolutionem quæſtions per ſingula transcen-
dentiæ recenſita membra diuīsim.

Propoſitio I.

Multoties transcedit prædicatum omnes omnino
partes compoſiti physici per physican identitatem.

Disp. XVII. De vnitate & plur. rer. Quæst. XX. 85

Ut patet in omnibus compositis ex partibus homogeneis, quæ prædicata habent eo ipso sibi, & omnibus suis partibus per physicam identitatem communia. Ita prædicatum albedinis contractum ad rotam albedinem, & ad omnes partes eius, de omnibus, & singulis verificatur per physicam identitatem, quia & tota albedo, & qualibet pars physice, & realiter est albedo.

Propositio 2.

376 Multoties etiam transcendent prædicatum omnes partes compositi physici per physicam adiectionem.

Quoties videlicet aliquod accidens homogeneum omnibus, & singulis partibus subiecti alienius conuenit physice, ita transcendent albedo omnes, & singulas partes quantitatis; cui inheret, quia de omnibus, & singulis prædicatur vero, siue per modum actus, siue in concreto; omnes quippe albescunt siue sunt alba per albedinem sibi adiectionem.

Propositio 3.

377 Stando in sententiâ fatis communi de compositione continui ex partibus in infinitum diuisibilibus; atque adeo vnitis per infinita diuisibilia, prædicatum datur transcendent per inclusionem physicam omnes, & singulas partes compositi physici. Negato vero ut impossibili huicmodi compositionis genere, tale prædicatum transcendent impossibile est.

Secunda pars propositionis ostenditur: quia si partes compositi physicorum sunt diuisibiles in infinitum, partes, a quibus primò incipit compositione eius, & in quas ultimò illud resolubile est, diuisibiles erunt, ut constat; & consequenter incapaces, ut in ipsis aliquid per inclusionem physicam includatur, ut etiam est notum: ergo repugnat prædicatum transcendent per inclusionem physicam omnes, & singulas partes talis compositi.

378 Prima etiam pars propositionis conspicua est: quia prædicatum vniuersitatis in omnibus omnino, & singulis partibus compositi reperitur physice includitum stando in ea sententiâ: quia nulla est omnino compositi pars, quæ physice non componatur ex aliis mediis aliquâ vniione, quæque subinde vniuem aliquam physicę non includat in se. Suppono itaque vniiones, quâ tales, iuxta dictam compositionem sub nomen partium non venire. Si enim venirent, cum illæ sint diuisibiles, in epoque subinde ad quidpiam physicę, includunt, hæc utique iuxta doctrinam numero preced. ut neque in sententiâ dictâ esset possibile prædicatum per physicam inclusionem transcendent omnes omnino partes compositi physici. Loquor etiam de prædicare non formaliter, sed fundamentaliter sumpto: nam loquendo formaliter secundum nostrum modum concipiendi, & iudicandi, prædicatum, de quo tradamus, non conuenit subiecto per inclusionem physicam; sed per adiectionem metaphysicam, quia concipitur per modum actus, ut constat ex vniuersali doctrinâ dictâ disp. 2. q. 4, & disp. 8. q. 1. Quod tamen ad institutum præfens patrum interest, aut nihil.

379 Fatorum quidem ex huicmodi transcendentia, quâ prædicatum vniuersitatis per inclusionem physicam transcende dicimus omnes omnino partes

Pharus Scientiarum, Tom. II.

continui, suppositâ dictâ sententiâ, vnum ex postissimis argumentis defumi, quibus sententia ipsa, quam supponimus, impugnatur. Sic enim argui potest. Et pono iuxta sententiam dictam nihil aliud esse in hoc calamo præter partes, & vniiones, quibus illæ vniuntur; nam licet sint etiam aliqua indiuisibilia terminativa ea ad argumentum faciendum nihil intersunt; proindeque suppono ea non esse, & sic argumentum efformo. Vel præter omnes omnino vniiones huius calami restat in illo aliquid aliud, vel nihil restat? Si nihil, calamus ex foliis vniionibus coalesceret, contra suppositionem. Si aliquid: id in se nullam includit vniونem, etiam contra suppositionem: quia præter omnes omnino vniiones nulla restare potest vno, ut constat: restat autem, si in eo quod præter omnes restat, aliqua vno includeretur. Consumatur primum. Pone iudicium circa dubium possibile de existentiâ omnium omnino vniionum huius calami præscindens ab omni alio obiecto. Tum sic: aut posito tali iudicio ignoratur aliquid de calamo, aut nihil? Si nihil, ergo calamus foliis vniionibus constat. Si aliquid: id nullam vniونem claudat necesse est; quia si id, quod proflus manet incognitum per tale iudicium, clauderet aliquam vniونem, hæc simul esset cognita, & incognita per tale iudicium, quæ sunt contradictoria. Confirmatur secundum. Aut collectio omnium vniionum calami est idem adæquate cum calamo, & sic iterum calamus constabit foliis vniionibus: aut solum inadæquate; & sic erit in calamo aliquid, à quo adæquate distinguatur talis collectio vniionum, quod subinde pars erit carens omni vniione, contra suppositionem. Repugnat enim distinguiri aliquid ab alio adæquate, quin distinguatur adæquate ab aliquo contento in illo: nam distinctio, & identitas inadæquata necessariò est includentis ab inclusu, ut constat: inclusum autem nullam aliam habet identitatem cum includente præterea, quam habet secum: ergo præter hanc quidquid distinctionis restat, adæquata distinctio est: ergo quidquid est in includente præter inclusum ab ipso inclusu necessariò distinguitur adæquate.

Hæc argumenta, & alia huiusmodi, me quidem iudice, fatis vrgentia non meam propositionem impugnant, quæ hypothetica est, sed sententiam in ea suppositam, quæ mihi quidem difficultima est intellectu, nisi in aliquo bono sensu dicatur continuum ita esse diuisibile in infinitum, ut partes, quas de facto haber, non actu sed potestate solum sine infinita. Id quod exprefit Arist. lib 8. Physic. cap. 8. text. 68. s. p. e. p. e. a. l. b. & cum eo S. Th. variis in locis. Ita enim fieri, ut tandem sit confitendum continuum ex partibus physicis diuisibilibus esse compositum, atque ita impossibile esse prædicatum transcendent omnes partem compositi per inclusionem physicam, iuxta secundam partem propositionis nostræ. Cæterum hic locus non est resolendi hanc difficultatem de compositione continui; præstabo id, Deo dante, suo loco. Ob id conditionate tantum loquuntur sum in propositione.

Propositio 4.

Per identitatem metaphysicam bene potest aliud prædicatum transcendent partes compositi physici omnino similes, & æquales. Reliquas vero minime.

H. Sermo

Sermo est de identitate metaphysicā adæquatā, nam, quæ inadæquata est, sub aliud membrum cadit divisionis superiū facta, nempe sub irclusio-
nem. Est autem identitas metaphysica ea, quæ con-
ceptus obiectū nostri intellectus formaliter, seu
per rationem nostram idenficari dicuntur, quo
tenui dicimus unquamque formalitatem non
solum realiter, & physicè, sed etiam formaliter,
& metaphysicè esse indistinctam à se ipsā. Tum
definitionem formaliter esse idem cum definitio &c.

382. Igitur prior pars propositionis inde mihi pro-
banda venit; quia censeo prædicatum specifi-
cum specie logica, quale est, quod abstrahitur
ab individuis prorsus inter se similibus, & æqua-
libus, adæquatè posse idenficari formaliter cum
singulis ipsis individuis, dum ad illa contrahit-
ur, quia detur in eis duplex formalitas, akera
speciei, altera differentia individualis intrinse-
ca, quod evenit, quoties tale prædicatum ab
individuis est abstractum, seu potius ex eis adu-
natum citra præcisionem à differentiis iuxta do-
ctrinam *suprà quest. 14.* Quo posito eius-
modi prædicatum specificum abstractum à parti-
bus compositi physici omnino similibus, &
æquilibus per identitatem metaphysicam adæ-
quatam dicitur partes ipsas transcendere, dum
ad illas mente nostrā contrahitur, ut satis est
notum.

383. Secunda autem pars propositionis ex contrario
fundamento probatur; nempe quia prædicatum
abstractum à partibus compositi physici vel dissi-
milibus, vel inæqualibus non potest non saltem
logice genericum esse: de ratione autem generis
est componere speciem simili cum differentiā spe-
cificā, atque adeo inadæquatè dumtaxat cum ipsā
specie idenficari: nequid igitur per adæquatam
identitatem metaphysicam suas species, & conse-
quenter neque carum individua transcendere.

384. Ex his colligo primò apud eos, qui censem non
posse non componi individuum ex prædicato spe-
cifico, quodcumque illud sit, & ex differentiis
individuali intellecā & què ac ex prædicato ge-
nerico, & ex differentiā specificā componi
species; vniuersaliter esse impossibile prædicatura
transcendens per metaphysicam identitatem, de-
quā tractamus, alias partes compositi physici,
quacumque illæ sint.

385. Secundo colligo etiam apud nos esse impossibile
prædicatum transcendentis pariter omnes partes
compositi physici habentis plures, quam duas in-
divisibiles: quia vbi dantur plures, non possunt
non aliqua saltem esse inæquales, quas proinde
nullum poterit prædicatum modo dicto trans-
cendere, ut constat ex dictis.

386. Hic tamen oportet aduertere, ne aliqua æqui-
uocatio subrepatur, cum dicimus aliquod prædicatum
transcendere per identitatem aut physicam,
aut metaphysicam, non loqui nos de identitate
formali, quæ prout à nobis concipitur, distin-
cta formalitas est ab extremis idenficatis, cùm
sit quidam actus aucterrectus, quo vnum extremum
dicitur esse aliud, aut circularis, quo vnum di-
citur esse ipsummet iuxta doctrinam datam *suprà*
disp. 2. quest. 4. & disp. 8. quest. 2. de huiusmodi
quippè identitate formalis, quod ad rem attinet,
ut de quidam formalitate aliis adiuncta philosophia-
phandum est; proindeque si sit transcendentis per
metaphysicam adiectionem erit transcendentis;
sed loquimur de identitate fundamentali indistin-
cta penitus ab eo, quod secum est idem aut physi-

ce, si physica sit, aut metaphysicè seu prout in
mente nostrā obiectū, si sit metaphysica.

Propositio 5.

Per metaphysicam adiectionem bene possuntali-
qua prædicata transcendere omnes omnino partes
cuiuslibet compositi physici.

Quia nullæ sunt partes compositi physici, quæ
non habeant alias passiones metaphysicas libi
communes. De ratione autem metaphysicarum passio-
nem est formaliter superaddi, & adiici subiectis, quo-
rum passio est, ut ex dictis in superioribus liquet,
ampliusque ex dicendis patet. Adde prædicatum
entis, & alia huiusmodi vniuersalissima, quæ per
metaphysicam adiectionem transcendent omnes
omnino rerum omnium formalitates, ut videbimus
prop. 11. eo ipso non posse non per similem adiectionem
transcendere omnes, & singulas cuiuslibet
compositi physici partes, ut potest, quæ res qua-
dam sunt formaliteribus constantes.

Dices, passiones, & quæcumque prædicata metaphy-
sicè dumtaxat distincta à re, cui conueniunt, & si
alii eiusdem rei formaliteribus metaphysicè pos-
sint adiici; at toti rei physicè sumptu (qualiter
partes compositi physici in praesenti propria-
tate à nobis sumuntur) nequaque posse, cum taliter
physicè aut metaphysicè etiam præcontineat in
re eiusmodi passiones, & prædicata libi idenficata
realiter. Respondeo primo, sàpè prædicatum con-
tentum in subiecto fundamentaliter, formaliter in
eo non contineat; atque ita bene posse formaliter
ei superaddi. Quo pacto fieri potest ut partes com-
positi physici apprehensa ex parte subiecti, quod
totum, quod realiter sunt fundamentaliter tan-
tum contineant prædicatum, quod eis superaddi-
tur formaliter, iuxta doctrinam à nobis traditam
disp. 2. quest. 4. & disp. 8. quest. 2. Respondeo secun-
do ex modo, quem nos iudicandi habemus, semper
superaddi prædicatum, aut aliquid prædicati sub-
iecto tamē illud ipsum formaliter intra subiectum
contineatur: quo casu etiæ prædicatum non
adiicit subiecto formalitatem à præcontentia in ip-
so diversam, adicit tamen formalitatem à præcon-
tentia distinctam per quamdam multiplicationem
eiusdem, ut iam in *superioribus* non semel explicui,
& nominatum *disp. 13. quest. 10.*

Propositio 6.

Per metaphysicam inclusionem aliqua prædicata
transcendent omnes, & singulas partes cuiuslibet
compositi physici.

Est claram: quia prædicata omnia genera, quæ
citra dubium omnes habent in se contenta, meta-
physicè includuntur in illis; de quo nullum est
dubium.

Propositio 7.

Quælibet cuiuslibet entis sive creati, sive incre-
ti formalitas prædicarum est transcendent per phy-
sicam identitatem omnes eius entis formalitates.
Per physicam vero inclusionem, vel adiectionem
tale esse non potest.

Vtraque pars propositionis certissima est tam in
sentientia præscindentiū, quam non præscindentiū
obiectū; quia in omni sentientia, quælibet cuius-
libet entis formalitas quomodolibet súpta physicè &
idenficata cum reliquis omnibus eiusdem entis for-
ma

formalitatibus, de c̄isque subinde in sensu physico identico verè prædicabilis est. Nec physicam inclusionem, aut adiectionem desiderantem distinctionem realem comparatione illarum subire potest.

Propositio 8.

391 Quæcumque per physicam adiectionem conueniunt cuilibet enti sive in creato sive creato, ea prædicta sunt transcendencia per adiectionem physicam omnes, & singulas talis entis formalitates. Per adiectionem vero physicam, simul & metaphysicam, quedam eorum trascendent illas, quedam vero non item. Neutra tamen valent ipsas trascendere per physicam identitatem, aut inclusionem.

Ponamus exemplum in Deo, & idem, quod ad rem attinet, de quo quis ente creato iudicium est. Dico itaque prædicta creatum, & Mundi coexistentis, qua creationem, & existentiam Mundi distinctionam à diuinâ substântiâ physicâ adiiciunt Deos, per physicam adiectionem trascendere omnes diuinâ formalites, quatenus de omnibus in sensu physico, & materiali verè dicuntur: quia seclusa distinctione virtuali, qua hic non interuenit, nullum prædicatum potest vni formalitati Dei, & non reliquis physicâ conuenire. ut constat. Deinde dico prædicatum coexistentis Mundi per physicam simul, & metaphysicam adiectionem trascendere omnes formalites diuinâs: prædicatum vero crâcis minime: quia primum de omnibus, & singulis formalitatibus Dei est prædicabile, non solum in sensu physico, & materiali, sed etiam in metaphysico, & formali. Secundum vero non item; eo quod nulla formalitas Dei, qua non sit coexistentis Mondo in sensu formali. Cùm tamen sola Omnipotentia in sensu formali sit creans, Quæ autem prædicta in sensu solum physico, & materiali, & qua in formali, & metaphysico prædicari dicuntur, a fatim explicatum est *suprâ disp. 2.9.4.* Per quæ prima, & secunda pars propositionis data manent probata. Tertiâ autem probatione non eget, cum sit certissimum ea, quæ physicâ distinguunt à diuinâ substântiâ, nec posse identificari physicâ, nec physicâ includi in omnibus formalitatibus eius. Porro prima, & tertia pars propositionis in omni sententiâ de præcisionibus locum habet, ut constat. Secunda vero alioquin apud omnes certa cum substântiâ non præcidentium male coheraret, ut ex dicendis in sequentibus apparet.

392 Solum restat rationem tiddere, cur prædicatum coexistentis Mundi omnibus formalitatibus diuinâ conueniat formaliter, & metaphysicâ. Prædicatum vero creantis soli formalitati Omnipotentiae, non reliquis. Dico id ex diueritate naturæ, seu quiditarum tum talium prædicatorum, tum formalitatū Dei nasci. Nulla quippe est diuina formalitas, quæ ex suo quiditatuo conceptu, prout à reliquis distincto non sit existens, arque adeo coexistentis Mondo, suppositâ Mundi existentiâ, cùm tamen soli formalitati omnipotentiae conueniat ex conceptu proprio creare. Quod ut vniuersalius exponam regulanque præscribam ad dignoscendum, quæ prædicta sint trascendentia metaphysicâ, quæ vero non item. Noto, quemadmodum in physico quædam sunt passiones, & accidentia, quæ alicui aliquibus rebus conueniunt physicâ, reliquis vero minime; quedam, quæ aut pluribus rebus, aut etiam omnibus conueniunt proper diuersitatem scilicet naturæ, tum rerum, tum accidentium, & passionum.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Ita pariter in metaphysicis quædam sunt passiones, & accidentia, quæ alicui, aliquibusve eiusdem rei formalitatibus, non verò reliquis conueniunt metaphysicâ: quædam vero, quæ omnibus propter diuersitatem videlicet conceptuum, sive quidiratum tum formalitatum ipsarum, tum accidentium, & passionum. Passio igitur, vel accidentis conueniens metaphysicâ omnibus, & singulis eiusdem entis formalitatibus prædicatum est talis entis trascendens metaphysicâ; sicut vero passio, vel accidentis alicui solum, vel aliquibus formalitatibus; non tamen omnibus. Porro tunc aliqua passio, vel accidentis alicui formalitati dicitur metaphysicâ, formaliterque conuenire, quando ita illam afficit, aut denominat, prout à reliquis contradicitam formaliter, ut eam nihilominus afficeret, aut determinaret, etiam si ipsa persistente, aliæ per impossibile desinerent esse, aut non persistenter.

Quæ quidem regula generalis est tam pro prædictis adiectionibus aliquid physicâ super formalitates, de quibus dicuntur, cuiusmodi sunt ea, de quibus egimus in præsenti propositione, quæ pro prædictis nihil adiectionibus physicâ; sed tantum metaphysicâ, & per rationem, quæ sunt de quibus in sequentibus. Ita prædicatum coexistentis Mondo ideo est trascendens comparatione Dei quia ita illud, suppositâ Mundi existentiâ, singulis Dei formalitatibus conuenit ex proprio conceptu, ut de qualibet sit verum per locum intrinsecum, fore eam nihilominus Mondo existentem coexistentem, etiam si per impossibile reliquis deficientibus, ipsa dumtaxat permaneret. Prædicatum vero creantis ideo non est trascendens; quia ita soli dumtaxat Omnipotentia conuenit ex proprio conceptu, ut verum sit per locum intrinsecum Deum non creatum, si retenens reliquis formalitatibus, sola illi Omnipotentia per impossibile deficeret.

Obseruandum tamen est primò prædicta metaphysicâ trascendentia raro esse accidentia formalitatum, quas trascendent; ut plurimum enim sunt carum passiones. Et quoniam passionum aliæ sunt immediate, & per se notæ; aliæ remotæ, & per aliud notæ, seu noscibilis; Obseruandum secundò est ex prædictis trascendentibus alia esse per se immediate iudicabilia de formalitatibus, quas trascendent, solis terminis apprehensis: quo iure tales formalites apprehensæ fundamentum præbere dicuntur ad talis iudicia facienda; & ex prædictis quidem metaphysicâ trascendentibus pleraque haud dubiè sunt huius generis, quia ut implurimum sunt conceptus valde vniuersales, & noti. Aliæ nihilominus esse possunt non immediate iudicabilia à nobis, sed solum beneficio discursus ad quæ subinde iudicantur fundamenta per se præbere subiecta eorum apprehensa. En regulam, per quam comprehendes quanam prædicta tum diuina, tum creata sint trascendentia, & quæ non item.

Propositio 9.

Impossible est in omni sententiâ, quod aliquod prædicatum trascendat omnes formalites diuerse eiusdem entis per metaphysicam identitatem.

Sermo est de identitate metaphysicâ adæquata, iuxta notationem præmissem *proposit. 4.* Propositio autem est certissima: quia in quâvis sententiâ seu præscidente, seu non præscidente obiectu, nulla formalitas singularis potest idænitatem ad eam, cù reliquis eiusdem entis ab ipsâ, & inter se diuersis idæificari formaliter, seu metaphysicâ quandoquidem

H 2 omnes

omnes formalitates diuersae eo ipso sunt inter se distinctae formaliter, seu per rationem nostram; ut constat. Deinde praedicatum commune abstractum à diuersis formalitatibus eiusdem; & non potest non esse genericum; quia, quae diuersae sunt non solum numero, sed etiam specie distinguuntur; & praedicatum genericum nequit cum singulis speciebus, & individuis specificis identificari formaliter identitatem adæquatā, ut etiam est notum. Igitur in quāvis sententiā nulla est possibilis formalitas aut singularis, aut communis, quae per identitatem metaphysicam transcendat omnes formalitates diuersas eiusdem entis.

396 Loquor autem in propositione dumtaxat de formalitatibus diuersis, hoc est, inter se dissimilibus, aut etiam in aequalibus; quia huiusmodi fermè sunt omnes, quae in singulis entibus censeruntur. Si quæ tamen non unquam fuerint omnino inter se similes, & æquales respectu harum, bene poterit esse praedicatum transcendens per metaphysicam identitatem. Tale enim erit conceptus communis specificus ab eis abstractus citrā omnem præcisionem à differentiis numericis, iuxta doctrinam datum in simili *proposito*.⁴

Propositio 10.

397 In sententiā non præscendentium impossibile est, quod aliquid praedicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per purè metaphysicam adiectionem.

Dico purè metaphysicam, ut excludam modū adiectionem physicam, simul & metaphysicam, de quā egi *prop. 8*. Ratio autem propositionis conspicua est; quia adiectione purè metaphysica dumtaxat valer reperiri inter conceptus per solam rationem distinctos, quod enim ab alio non per solā rationem sed realiter distinctum est, non sicut purè metaphysic, sed physicè insuper dicetur adiici illi, si semel adiiciatur; sed apud non præscidentes praedicatum, quod transcendens vocatur secundum id, quod dicit in recto, idem omnino est ac subiectum, quo circa quoad id præcisè non potest dici subiecto adiici, quia idem sibi ipsi, quæ ratione est idem sibi, adiici non potest, ut constat; secundum id sibi, quod connotat in obliquo, sive id sit diuersa cognitio, sive diuersum medium cognoscendi, sive diuersum cuiusvis alterius generis connotatum, realiter ab ipso subiecto distinctum est, ut ipsi non præscidentes ponunt; atque adeo per solam rationem subiecto adiici non potest; ergo absolute in sententia non præscendentium transcendentia prædicatorum per adiectionem purè metaphysicam impossibilis est.

398 Adde nec fieri posse in eorum sententiā, ut aliqua prædicata præ aliis sint transcendenta adhuc per adiectionem physicam simul & metaphysicam. Nam cum in eorum sententiā subiectum omnium prædicatorum, quæ eidem rei reali conueniunt, idem conceptus sit obiectus, quantum ad id, quod dicit in recto, & cui prædicata conueniunt, quidquid sit de extrinsecis connotatis, efficitur omnia prædicata adiectiva, quæ eidem rei reali conueniunt, de eodem omnino subiecto, eodemque omnino modo verificari; atque ita vel omnia patiter, vel nulla transcendenta per adiectionem physicam simul & metaphysicam dicenda esse. De quo iterum redibit item *propositio* duodecima.

Propositio 11.

Secundum meam, & communem præcisionum obiectuarum sententiam plurima dantur prædicta, quæ omnes omnino formalitates eiusdem entis tam increati, quam creati transcendunt per purè metaphysicam adiectionem.

Pro hāc propositione aduoco omnes Doctores citatos *num. 370.* qui transcendentiam metaphysicam entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum admittunt, nam licet plerique eorum videantur supponere eam per inclusionem fieri, saltem in illa adfruenda, quocumque modo fiat, nobiscum conueniunt, & fortasse interpretati poterunt de inclusione solum fundamentali, quo à nostrā sententiā non discrepant. A quā quidem neque Scotistæ dissentunt, quia solum negant, & quidem iure iuxta dicenda postmodum, metaphysicam transcendentiam entis usque ad ultimas differentias per inclusionem, per adiectionem verò nequam iuxta sua principia negare possunt.

Probo ergo propositionem primum: quia plurima sunt prædicta, que non solum in sensu reali, sed in formalī, & metaphysico verificantur de omnibus, & singulis formalitatibus eiusdem entis sive increati, sive creati, à quibus realiter sunt indistincta, adeo, ut si per impossibile quelibet ratione formalitatum, alius percutentibus permaneret, affecta nihilominus talibus prædicatis persisteret, sive illa sibi recineret annexa. Hoc autem ipsum est transcendere eiusmodi prædicata dictas omnes formalites metaphysica transcendenta, iuxta regulam supra statutam *propositio 8*. Quod autem transcendenta ista per adiectionem fiat, ex doctrinā traditā à nobis *disputatione secunda, questione quarta, & disputatione octava, questione secunda*, & saepe aliis repetita de modo nostro indicandi, ac prædicandi manifeste monstratur. Cum enim omne prædicatum significabile per verbum, cuiusmodi sunt transcendenta omnia, per modum actus & instar cuiusdam exercitij subiecti, cui attribuitur, concipiatur à nobis, nequit non illud ex conceptu suo esse quid superadditum, & adiectum ipsi subiecto, quod est euenire illi per adiectionem, quæ purè metaphysica erit, quando prædicatum & subiectum per solam rationem distincta sunt. Vide id in prædicato entis, seu potenti existere quod per verbum possunt significabile est. Dum enim dicimus rationalitas potest existere, non potest non potentia ad existendum concepi vi actus adiectus rationalitatis, cui subinde etiam adiiciuntur, cum conformatus in participium per verbum substantiū esse ipsi attribuitur, ut cum dicimus rationalitas est potens existere, sive est ens. Huiusmodi enim participia, vel nomina semper sumuntur adiectivè ut possint de subiecto verificari in sensu reali, & formalī, ut constat ex doctrinā etiam tradita in citatis disputationibus. Tantumdemque censendum est de reliquis huiusmodi transcendentibus prædicatis. Dari autem plurima eorum tum in Deo, tum in creaturis manifestum est. Quia talia sunt in Deo immensitas, æternitas, necessitas, & similia; in creaturis, atque etiam in Deo potentia ad existendum, bonitas, veritas, &c. Nulla quippe est formalitas Dei, cui ratione sui, & prout ab aliis condistincta non conueniat esse ubique, esse ab æterno, necessitatid existere, &c. Sicut nulla est formalitas,

aut

aut Dei, aut creaturæ, cui pariter ratione sui non conueniat posse existere, esse bonam, esse veram &c. Quod vel ex terminis ipsis satis superque notum est.

401 Secundò probatur propositio. Quia de aliquibus saltē prædicatio adeo cūdēns est omnes & singulas formalitatis rerum transcendere, ut neque Scotista, nec alij quipiam negare id poterunt, si semel ipsis statuatur transcendentiam aliter fieri, quām per metaphysicam inclusionem; quoniam hanc solum tanquam impossibilem negant, quicunque transcendentiam prædicatorum metaphysicam negant, vt iam notaui. Ergo cūm propositio nostra non de transcendentia per inclusionem, sed per adiectionē loquatur, nullo prætextu poterit quipiam ei refutari. Etenim euidentissimum est, quālibet cuiusvis entis formalitatem non h̄icitiam ex proprio conceptu, & ratione sui, nullaque aliarum ratione habita, cum quibus idēntificatur esse possibilem, esse veram, esse perfectionem &c. Similiter de quāvis formalitate Dei, supposito, quod sit Dei, cūdēns esse eam per se & ratione sui eternam, immensam, bonam, &c. Et confirmari potest; quia certum est in scientiis humanis primam passionem metaphysicam conceptui essentiae esse annexam, conceptui autem prima secundam, secundā autem tertiam &c. eo quod aliquæ formalitatis præ aliis cum aliquibus connexæ sunt metaphysicæ ex proprio conceptu, & ratione sui, quemadmodum in rebus physicis aliquæ præ aliis cum aliquibus physice connectuntur. Igitur sicut in physicis & per se sunt res, cum quibus alia plures, aut omnes alicuius generis, aut absolute omnes physicæ ratione sui connectuntur; ita in metaphysicis nihil vetat, quominus s̄pēsint prædicata, cum quibus omnes & singulæ alicuius entis, aut alicuius generis entium, aut absolute omnium formalitatis metaphysicæ connectantur per se immediate, sive ratione sui; atque ita talia prædicta talibus formalitatibus per se & formaliter conueniant. Quod ipsum est prædicta huiusmodi transcendentiam metaphysicæ esse. Quod autem eorum transcendentia, sive transcendentia conuenientia, seu prædicatio per adiectionem metaphysicam fiat, tum ex modo nostro prædicandi nuper commemorato constat. Tum quia illa nec per identitatem metaphysicam, vt constat ex propositione 9, nec per inclusionem, vt constabit ex propositione 12. & 13. possunt transcedere; aliud autem genus metaphysicæ transcendentiae excogitabile non est, vt liquet ex totâ hac questione.

402 Tertiò, probatur propositio, quia illud euidentissimum axioma, quodlibet est, vel non est non solum de quilibet ente adæquato, & in sensu reali, sed de quilibet cuiusvis entis formalitate & in sensu formaliter verificatur, vt apud omnes est in confesso. De quilibet enim excogitabili conceptu obiectu non potest non verificari in omni sensu reali, & formaliter quodvis disiunctum quoniamus prædicatorum sibi contradicentium, eo ipso, quod inter duo contradicitoria non datur medium, prout per præsumtum axioma statuerit. Ergo imprimis quodvis disiunctum contradicitorum prædicatum transcendens est omnem omnino cuiusvis entis formalitatem, quæ transcedentia vagè saltē metaphysica erit, quando alterum ex contradicitoris formalitatibus, de quibus ipsorum disiunctum prædicatur, realiter disiunctum non est. Deinde, quia, quo sensu de quouis subiecto verificatur contradicitorum disiunctum,

Pharus Scientiarum, Tom. II.

codem de subiecto ipso debet alterum contradicitorum determinatè verificari; eo quod ex duobus contradicitoris necessè est alterum esse, & alterum non esse determinatè: ideo quoties contradicitorum negatiuum in sensu formaliter de omnibus formalitatibus eiusdem entis falsificatur, vt s̄pē fit: non potest non positum de eisdem formalitatibus in sensu formaliter verificari, atque adeo illas omnes transcendere metaphysicæ, si realiter ab illis distinctum non est. Sic quia de omnibus, & singulis formalitatibus diuinis falsificatur in sensu formaliter non esse ubique, de eisdem in codem sensu verificatur esse ubique, quod est prædicatum positum immensitatis illas omnes transcendere, quod pariter evenit in aliis huiusmodi. Fieri autem transcedentiam istam per adiectionem satis superque ex dictis liquidum est.

Verum contrâ doctrinam propositionis oppositi potest, sequi ex illâ in formalitatibus transcendentibus dari progessum in infinitum. Nam si rationalitas, exempli gratia, est ens per potentiam ad existendum ipsi metaphysicæ adiectum, eadem rationalitas ut præcisa à tali potentia erit pariter ens per aliam, & ut præcisa ab hac per aliam, & sic in infinitum. Similiter quāvis potentia ad existendum erit ens per aliam sibi superadditam, & hac per aliam, & sic sine fine. Id namque iuxta doctrinam stabiliter fert secum noster modus indicandi per adiectionem prædictati ad subiectum. Respondeo primò hoc argumentum etiam contra transcedentiam metaphysicam per inclusionem militare, atque adeo ab omnibus esse solendum. Nam si rationalitas est ens per rationem entis in se inclusam, si feme hanc à rationalitate præscindas, alia ratio entis in rationalitate manebit inclusa, & hac præcisa alia, & sic in infinitum. Similiter quāvis ratio entis per aliam in se inclusam erit ens, & hac per aliam, & ita deinceps sine fine. Progressio autem infinita per inclusionem longè maiorem difficultatem p̄ se fert, quām progressio infinita per adiectionem ut in continuo diuisibili in infinitum, vbi solum illa habet locum, iuxta dicta propost. 3. cernere licet. Respondeo secundo progessum infinitum dumtaxat syncategorematicè, ita quod multitudine partium actu existentium semper finita sit, augibilis tamen sine fine, absque illo inconveniente admitti etiam in rebus realibus. Tale autem ut summum est, quod probat argumentum factum in formalitatibus transcendentibus, vnde nihil inferit absurdum. Respondeo tertio ne syncategorematicè quidem posse in infinitum multiplicari in mente nostra formalitates transcendentes, posito, quod illæ multiplicentur, prout argumentum factum prætendit, ita ut dato quāvis carum numero, alius maior de facto dubius sit. Quia intellectus noster pro hoc statu certam dumtaxat quantitatem obiecti sive continuam, sive discretam potest simul cognitione complecti; ita, quod si aliquid addatur ab uno latere, tantumdem derrah ab alio necesse sit, ut explicuimus, & ostendimus disput. 1. quæst. 2. & 3. Demum respondeo quartò formalitates, quæ in casibus argumenti, & similibus possunt ab intellectu nostro sine fine multiplicari, solum numericè distingui, atque adeo æquivalenter esse eamdem in ordine ad scientiam rerum, vnde extrahuntur, quia non tam ex ipsarum meritis, quām ex nostro concipiendi modo ducunt originem. Ex quibus patet huius-

cemodi formalitatum transcendentium progressus in infinitum syncategorematicè tantum, & nostro intellectui pro hoc statu connaturales esse, & nullum omnino secum incommodum ferre, prout iam etiam in *superioribus* à nobis sapientum est.

Propositio 12.

404 In sententiâ non præscindentium impossibile est, quod aliquod prædicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

Est clarum: quoniam apud non præscindentes omnes, & singula formalitates eiusdem entis quantum ad id, quod dicunt in recto, idem omnino sunt metaphysice, quantum ad ea vero, quae dicunt de connotato, quæcumque illa sint, realiter & adæquatè inter se distinguuntur. Ergo impossibile est ut vna formalitas in reliquo omnibus eiusdem entis claudatur metaphysice, prout requiritur ad transcendentiam, de qua tractamus: quia neque idem omnino in se ipso, neque distinctum realiter in distinctis à se realiter, & adæquatè, metaphysice claudi potest, ut est notissimum. Confirmatur primò, quia negantes præcisiones obiectivias eo ipso dicunt distinctionem formalitatum à ratione oriundam non ex parte obiecti, sed ex parte solidum actus se habere; ita, quod conceptus obiectivius omnium profus sit idem, cognitus tamen diuersis modis se habentibus ex parte cognitionis, hoc est, diuersis cognitionibus. Sed neque vna cognitione includi potest metaphysicè in reliquis ad idem obiectum terminatis, neque vnu, & idem conceptus obiectivius in se ipso. Igitur apud non præscindentes impossibile est, ut vna formalitas in reliquis eiusdem entis claudatur metaphysice. Confirmatur secundò: quia si nomen *immenitas*, & cetera omnia, ac singula nomina Dei totum, quod Deus est re ipsâ significant, quæcumque dicantur illa insuper connotare extra Deum, impossibile est, ut attributum immenitatem per inclusionem metaphysicam transcendat alia Dei attributa; quia nec Deus integer in se toto, nec connotatus immenitatem in omnibus omnium attributorum Dei connotatis potest includi metaphysice, ut constat.

405 Dicent non præscindentes, contra quos hæc propositio militat, transcendentiam metaphysicam iuxta sententiam suam in eo confundere, quod nequeat tota res cognosci in ordine ad alia extrinsecas connotata, quin cognoscatur simul in ordine ad illud, quod constituit prædicatum transcendentis, bene tamen vice versa. E.g. entitas hominis nequit cognosci in quantum potens rationari, hoc est, relate ad connotatum rationalis, quin cognoscatur in quantum potens existere, id est, relate ad connotatum entis. Bene tamen è contra; & ideo formalitas entis transcedit formalitatem rationalis, sed non è conuerso. Ita philosophantur Oviedo *conr. 1. Metaphysice, p. 4. n. 6. cum Hurt. disp. 9. Log. sect. 4. sub. 5.* & alij Recentiores.

406 Sed contra primo. Quia, ut constat ex dictis, hæc non est transcendentia per inclusionem metaphysicam, ut ipsi passim supponunt dicentes prædicatum entis, & alia huiusmodi formaliter includi, & imbibi in differentiis.

407 Contra secundò: quia iuxta sententiam ipsorum conceptus entis, seu potentiis existere nequit habere pro connotato existentiam, ut aliqui eorum videntur supponere, ut potè indistinctam realiter

à potentia existendi. Connatorum autem conceptus entis reperti in principio ratiocinandi non posse esse existentiam discursus, ut dicit Oviedo, palam est: quia cum conceptus entis in omnibus rebus, in omnibusque formalitatibus, quibus conuenit, debeat esse eiusdem rationis, ut censet ipse Oviedo, in omnibus debet habere idem connotatum. Constat autem in aliis rebus, in aliisque formalitatibus conceptum entis non connotat existentiam discursus, inquit neque existentiam effectus ut sic, quia non omnes habent effectus, neque existentiam connotari ut sic, quia non omnes connotant quidpiam existens, & plures nihil omnino connotant, ut pluribus confecimus *suprà disp. 13. quest. 9.*

Contra tertio: quia prædicatum entis, & alia 408 huiusmodi, non connotatis rerum extrinsecis, sed intrinsecis carum conceptibus conueniunt, & attribuuntur, dum de omnibus, & singulalistis rerum formalitatibus verificantur, & prædicantur, ut constat. Prædicatum enim entis non ideo dicitur omnes hominis formalitates transcendentia, quia in omnibus hominis extrinsecis connotatis; sed quia in omnibus hominis intrinsecis, & identificatis conceptibus reperitur formaliter. Sic ut prædicatum immensum non ideo dicitur transcendere omnes formalitates Dei, quia in omnibus Dei extrinsecis connotatis; sed quia in omnibus Dei intrinsecis, & secum identificatis conceptibus reperitur formaliter; extrinseca enim Dei connotata immensa revera non sunt: ergo cum eiusmodi conceptus intrinseci, & identificati in vnaquaque re sint vniuersi profusi, & idem, iuxta sententiam non præscindit, conficitur iuxta illam prædicatum entis, & similia nec per inclusionem, nec per adiectionem, nec aliter dici posse transcendere plures eiusdem rei formalitates; quin in de totâ integrâ re, tum illud, tum cetera omnia ipsius rei prædicata indiuisum, eodem modo verificantur, & prædicantur, atque adeo neque alia pra alii, neque illa omnino transcendentia dicenda esse, ut contra communem confutum conuictus falso est Arriaga.

Contra quartò: Quia falso omnino est, ut bene vidit ipse Arriaga, non posse non cognosci à nobis vnamquam rem in ordine ad ea connotata, quæ iuxta præfatos non præscindentes prædicata transcendentia constituant, est in ordine ad alia possint. Constat enim passim nos concipere alias rerum formalitates, & de eis tractare immemores profusi prædicatorum transcendentium, si quæ conueniunt, & consequenter suorum, si quæ habent, connotorum. Sæpe etiam accidit, ut cognitis aliis rerum prædicatis non transcendentibus, aliqua earumdem transcendentia penitus ignorantur, ut multis argumentis *suprà monitumius disp. 13. quest. 10. viii. inter alia ostendentes prædicata transcendentia, & non transcendentia mutuò inter se esse præscindibilia, & sepe de facto præscindi*. Igitur esti demus Aduerfarii per id constituti prædicatum transcendentis, quod nequeat reliqua eiusdem rei formalitates concipi sine illo, quia nequeat non simul cum connotatis illarum cognosci connotatum illius, adhuc in ipsorum sententiâ falso perficitur aliqua esse prædicata præaliis transcendentia: quia nulla sunt, quæ necessariò concipi debeant, dum concipiuntur reliqua omnes eiusdem rei formalitates.

Meliùs profectò dixissent non præscindentes prædicata metaphysicè transcendentia ea esse, quæ ex omnibus cuiusque rei formalitatibus bene inferruntur:

Disp. XVII. De vnitate & plur. rer. Quæst. XX. 91

runtur: non transcendentia vero, quæ secus: nam illationes huiusmodi penes extrinseca connotata, relate ad quæ constituant ipsi rerum formalitates, bene constare possunt, quatenus aliqua connotata illationem habent ex reliquis, non vero è contra. Ceterum, quia sœpe sepius in obiectis humanarum scientiarum eiusmodi connotata pro distinguendis ipsorum formalitatibus non sufficiunt, vt fuisse demonstrauimus *supra disp. 13. quæst. illâ 9. ci- tata*, & eis deficientibus nulla est formalitas, quæ mutuò non inferatur ex reliquis eiusdem rei, iuxta sententiam non præscendentium: quia omnes, seclusis connotatis, vnicus sunt, & indiusus conceptus; ideo ne isto quidem modo defendi potest in eorum sententiâ aliqua esse predicata transcendentia præ alii. Addo per istud genus transcendentia potius dicendum esse unum connotatum transcedere physicè alia ex quibus infertur, quâ vnam formalitatem transcedere metaphysicè alias, quæ in ordine ad talia connotata constitui dicuntur.

411 Ex quibus omnibus concluditur, semel sublati præcisionibus obiectuius, omnem omnino transcedentiam prædictorum metaphysicam è medio tolli, vt vel inuitus fortasse fassus est Arriaga.

Propositio 13.

412 Etiam supposita nostrâ, & communi præcisioni obiectuarum sententiâ, impossibile est, quod aliquid prædicatum transcedat omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

In hanc propositionem conueniunt omnes Scotista & reliqui qui absoluè negant transcedentiam entis, aliorumque huiusmodi prædictorum, loquuntur enim de transcedentia per metaphysicam inclusionem, vt iam *proposit. 11.* notau. Probatur autem primò: quia si potentia ad exigendum, e.g. transcederet per metaphysicam inclusionem omnes formalitates hominis; rationalitas esset conceptus per rationem nostram compositus ex potentia existendi, & ex aliâ quâpiam formalitate, quæ quidem non posset non esse adæquatè condistincta à potentia existendi, & eam excludens à se, vt potè pars cum illâ componens totum: omnis quippe pars cum aliâ componens totum necessariò excludit illam à se, vt est notissimum. Quo fieret, vt potentia existendi in illâ hominis formalitate non includeretur formaliter, & alias includeretur, cum supponatur includi in omnibus, quæ est contradictione. Quod si dicatur in illâ etiam includi; idem argumentum conficiam, donec sistamus in aliquâ, in quâ non includatur: nam hic progressio infinita locum non habet, cùm nos neutriquam possumus simul concipere infinitas formalitates actu inter se distinctas, quarum aliæ in aliis citra finem actualiter concipiuntur inclusæ, vt constat.

413 Dices confusè bene posse concipi à nobis eam infinitam formalitatem inclusarum, & includentium progressionem, vt in continuo in infinitum diuisibile similem partium physicarum progressionem confusè concipiimus, et si concipiere nequeamus expressè. Sed primùm caue æquiuocacionem: nam strictè, & propriè loquendo aliud est cognitionem esse confusam; aliud esse obscuram. Cognitio confusa est, quæ cognoscitur plura, non tamen vt plura, sed per modum vnius, quo pacto nos sub

vno conceptu vniuersali cognoscimus, confusa plura inferiora contenta sub illo, & hæc opponitur cognitioni distinctæ tangentib; plura, vt plura, & inter se distinctæ, Vtraque autem harum cognitionum aut clara, aut obscura esse potest: Nam cognitionis obscura est, quæ opponitur clara, tangentque obiectum suum, sine illud sit vnum, siue multiplex, veluti sub luce malignâ, id est, obscurè: Cùm tamen clara, veluti sub perspicuâ luce illud attingat, id est, clare. Vnde patet discrimen cognitionis confusa, & distinctæ ex parte obiecti se habere, cùm tamen cognitionis obscura, & clara ex modo solum tendenti discriminentur. Hinc dico cognitione distinctæ, siue ea clara sit, siue obscura, dumtaxat posse nos concipere simul certum, limitatamque numerum conceptuum obiectuorum. Nam cùm intellectus noster cuncta cognoscat per phantasmatâ sensibilia habentia aliquam quantitatem, quæ minor sensibili esse non potest, in eisque apprehensione complecti; ideo vt si aliquid amplius velit concipere, tantumdem ex præconceptionis relinquere debeat, vt experientiâ constat, & fuisse demonstrauimus *suprà disp. 1. q. 2. & 3.* Tantum abest vt multitudinem infinitam conceptuum obiectuorum simul possumus concipere cognitione distinctæ, siue ea clara sit, siue obscura. Ex quo patet neque in aliquo ente infinitas formalitates, neque in continuo diuisibili sine fine infinitas partes posse nos simul distinctè, & per modum plurium concipere, sed necessariò eas finitas, immo, & paucas esse debere. Et quoniam formalitates in ente plures non sunt, quâ, quæ à nobis actu concipiuntur distinctæ, quia earum distinctio, & pluralitas à nostrâ dumtaxat nascitur cognitione, ideo licet demus cognoscî à nobis in continuo prædicto infinitas partes confusæ, dum paucas quafdam dumtaxat distinctæ cognoscimus, ex quod talis partium infinitudo, vt ponimus, datur à parte rei, tenditque intellectus ad cognoscendum quidquid ibi est realiter; dum tamen cognoscimus in quouisente aliquas formalitates distinctæ, nullas alias, nedium infinitas dici possumus cognoscere confusè: nisi fortasse eas, quas prius cognitas distinctè postmodum sub vno conceptu secundario adunamus, vti adunare solemus formalitates generis, & differentiæ sub vno conceptu definiti: quo iure sub conceptu definiti dicuntur complecti confusæ, quæ per definitionem attinguntur distinctæ, iuxta doctrinam latius trattam *suprà disp. 13. q. 9.*

Ex quibus liquet progressionem actu infinitam 414 formalitatum inclusarum, & includentium neque confusæ, neque distinctæ, neque obscuræ, neque clare posse concipi à nobis, & consequenter illam omnino modis impossibile esse; sicutendumque necessariò esse subinde in aliquibus formalitatibus, quæ non includant in se formaliter eam, quæ dicuntur omnes transcedere, quales sunt ultimæ differentiæ; atque adeo transcedentiam metaphysicam per inclusionem actualem usque ad ultimas differentias nequaquam fieri, prout opinati sunt Aduersarij. Addo nec fieri posse per inclusionem fundamentalē, præbentibus scilicet fundamentum ipsis ultimis differentiis, vt nos in eis formalitatē transcedentem concipiamus inclusam partientes videlicet illas in duas formalitates, cùm an-

teā essent penitus indivisiæ: quoniam ultima differentia dumtaxat possunt fundamentum præbere, ut nos iudicemus de illis formalitatem transcendentem, nequimus autem iudicare supposito modo naturali, quem iudicandi habemus, nisi attribuendo eam ipsas per modum cuiusdam actus ab eisdem adæquatè distincti. Quo sit, ut transcendentia talis formalitatis necessariò per adiectionem metaphysicam fiat, ut *propos. 1. statutum est.*

⁴¹⁵ Secundò probatur propositio, supposito quod potentia ad existendum e.g. in rationalitate includatur, ut censent Aduersarij. Aut præter totam potentiam existendi reportam in rationalitate restat aliiquid infuper in ipsa rationalitate formaliter, aut nihil prorsus restat? Si nihil: ergo potentia existendi non magis includitur in rationalitate, quam in se ipsa, potentiaque existendi, & rationalitas idem omnino conceptus obiectivus est synonymè significatus per ista nomina: quo nihil absurdius, neque remotius ab Aduersariorum sententiâ. Si vero præter totam potentiam existendi restat in rationalitate aliiquid, id quidem nequit in se includere potentiam existendi: quia alias, præter totam potentiam existendi, restaret potentia existendi, quod est implicitorum, ut patet.

⁴¹⁶ Tertiò pone hominem per cognitionem præcisiuam cognoscere omnem omnino potentiam existendi imbibitam in rationalitate, & nihil amplius, quod in opinione præsidentem obiectivum, in quâ procedimus, manifestè est possibile. Quo posito, rogo. Aut talis homo ignorat aliiquid rationalitate, aut nihil? Si nihil: ergo rationalitas formaliter amplius non est, quam potentia existendi, quod & absurdum est, ut patet, & omnem inclusionem formalitatis transcendentis è medio collit, ut etiam patet. Si aliiquid; in eo vixne nequit includi aliqua potentia existendi: Fieret enim ut aliqua potentia existendi in rationalitate imbibita ignoratur, seu non cognoscetur à tali homine: quo tempore cognoscitur omnis, quod est contradic̄tio.

⁴¹⁷ Quartò probatur propositio: quia si potentia existendi includitur in rationalitate non potest non distingui ab illâ inadæquatâ distinctione tanquam inclusum ab includente: sed quoties aliiquid ab ab alio inadæquatè distinguuntur tanquam inclusum ab includente, necesse est ut habeat in illo aliiquid, à quo adæquatè distinguuntur, & in quo subinde non includatur: igitur si potentia existendi includitur in rationalitate, necesse est, ut sit ibidem aliiquid non claudens potentiam existendi. Quo cessat eius transcendentia per inclusionem usque ad ultimas differentias, prout ab Aduersariis adstruitur. Cætera patent. Minor probatur: quoniam distinguunt inadæquatè inclusum ab includente nihil est aliud, quam esse in includente aliiquid adæquatè identificatum cum inclusu, & aliiquid adæquatè ab illo distinctum, ut scilicet ex se est notum. Pone ergo omnem omnino potentiam existendi in rationalitate inclusam esse A, & reliquum ipsius rationalitatis esse B, eritque coniunctum A B inadæquatè distinctum ab A: quia habet ipsum A, quod secum adæquatè est idem, & B, quod est adæquatè distinctum ab A, atque aeo nihil illius habens inclusum in se.

⁴¹⁸ Quintò probatur prepositio argumentis omnibus, quibus *disp. 1. queſt. 10.* monstrari formaliteres transcendentis mutuò præscindi obiectivè per intellectum nostrum ab illis, quas dicuntur tran-

scendere. Quod fieri non potest si transcendent per inclusionem, sicuti censent Aduersarij, ut est notum. Imò vero, quia præciso non mutua formalitatum omnino impossibilis est, ut ibi monstrau, inde conuincitur transcendentiam metaphysicam per inclusionem omnino implicitorum esse: quia ex vnâ parte sine ali quâ præciso formalitatum stare non potest, ut patet. Cum certum sit non posse includi in alio id, quod illud non componit simul cum alterâ parte à se distinctâ, sive præciso: ex alia vero parte nulla queat formalitatum præciso sive mutua, sive non mutua in tali transcendentia inueniri. Quo iure P. Vasquez omnem transcendentiam conceperit obiectivum entis (puta per inclusionem) negavit, admittens dumtaxat transcendentiam solius nominis, & cum eo alii, ut videbimus *q. seq.*

Obiici tamen potest, & solet contrâ nostram propositionem. Rationalitas, e.g. ut distincta ab animali non est nihil: ergo est aliiquid: ergo est ens formaliter. Relp. est quidem ens formaliter, non ramen per formam entis in se inclusum; sed sibi adiectam metaphysicè. Concretum enim *ens* ex potentia ad existendum tanquam ex forma, & ex subiecto talis potentia coalescit, quod in proposito est rationalitas. Quod concretum subinde adiectuè usurpatum in sensu formalis verificatur de rationalitate, ut vniuersè omne concretum adiectum, seu metaphysicum, seu physicum in sensu formalis verificatur de subiecto, cui conuenit, iuxta doctrinam vniuersalem daram *disp. 2. q. 4.*

Sed replicabis. Rationalitas ut distincta formaliter à potentia existendi sibi adiecta non est nihil: ergo est aliiquid: ergo est ens, non adiectuè, sed substantiæ, & intrinsecè: ergo per rationem entis intrinsecè in se inclusum. Relp. deo rationalitatem, substantiæ loquendo, dumtaxat esse potentiam ratiocinandi, quæ formaliter conceptus quidam obiectivus est simplex, de quo (sicut & de aliis huiusmodi) nihil potest prædicari in sensu formalis essentia: ut præter ipsum de ipsomet, ut si dicas rationalitas est rationalitas, aut quid à qualens, quidquid enim aliud prædicari, accidentaliter prædicetur de illo, atque aeo adiectuè necesse est, iuxta doctrinam vniuersalem etiam datum *disp. 2. q. 4. & sape alibi.* Itaque esti sit verum absolute loquendo rationalitatem sub quâvis præcisione acceptam ex parte subiecti, esse formaliter ens, verum, bonum, distinctum à reliquo, &c. sumptis (ut absolute iuxta nostrum communem modum concipiendi sumuntur) his prædicatis accidentaliter, sive adiectuè metaphysicè: loquendo tamen substantiæ, solum enim verum in sensu formalis rationalitatem esse rationalitatem, esse essentiam, esse aliiquid, esse ens fundamentale, &c. sumptis nominibus *essentia, aliiquid, ens fundamente, &c.* ut sumi solent: aquiuocè pro quovis conceptu obiectivo non ficto, & consequenter præsentiarum synonymè cum his nominibus *rationalitas, & potentia ratiocinandi.* Vide ad rem plura loco citato.

Constat itaque ex dictis in totâ hac quæstione, ne quot modis dentur tum in Deo, tum in creaturis prædicabilia, seu prædicata transcendentia. Quo pacto illa à non transcendentibus sint discernenda, & quot sint transcendentia genera possibilia.

QVÆST

QVÆSTIO XXI.

Vtrum entis, aliorumque predicabilium transcendentium conceptus aliquis obiectiu^m vnum, atque communis multis detur?

422 **N**eganct Cajetanus opusc. de ente & essent. cap. 1. quæst. 2. & tractat. de nomin. analog. cap. 5. & 6. Perteit. lib. 2. Physice. cap. 2. Fonsec. lib. 4. Metaph. cap. 2. q. 2. Vafq. 1. part. disp. 2. 2. cap. 5. & disp. 11. 4. cap. 2. & disputat. 11. 1. cap. 2. Capreol. Ferrar. Deza Hispal. Soncin Fland. quos refert. & sequitur Rub. in Log. tractat. de Analog. num. 38. & sequentibus. Itaque isti Doctores nomen duntaxat entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum censem esse vnum, & multis commune, non item conceptum obiectiu^m per nomen ipsum significatum. Oppositam tamen sententiam tenent Scot. in 1. disp. 3. q. 1. & 3. & disp. 8. q. 1. & in 2. disp. 3. q. 2. & cum eo omnes Scotisti, Iauel. Sot. & alij, quos refert, & sequitur Soar. disp. 2. Metaph. sect. 2. Petr. Hurtad. disputat. 9. Log. sect. 4. & disputat. 2. Metaph. sect. 3. Arrag. disputat. 11. Logica. sect. 1. Ouid. contro. 1. Metaphysica. punt. 5. & alij Recentiores communiter. Ego imprimis agam de ente, de quo specialiter plerique, dictiurus postmodum nonnihil de ceteris prædicabilibus transcendentibus.

423 Supponendum tamen est primò solum esse modo fermonem de nomine *ens* prout significat ens reale; nam prout ad ens rationis significandum etiam extenditur, dicemus postea.

424 Secundo supponendum est *ens* duobus imprimis modis, & valde æquitocè, ut dicemus infra, usurpari: primò pro existente; secundò pro essente quidpiam, ut ita loquar. Est enim participium verbi *esse*, quod modo actum existendi, modo actum essendi quidpiam, sive identitatem significat etiam æquiuocè. Petrum enim esse in rectum natu^m est Petrum existere: Petrum vero esse rationale est Petrum identificari cum rationali. Quocirca verbum *esse*, prout significat actum essendi, qui est identitas, dicitur verbum substantiū, adiectiū autem sicut & cætera verba, prout significat actum essendi, qui est existentia, eo quod identitas pertinet ad substantiam, sive ad essentiam rei: cæteri autem actus significati per alia verba non item, ut pluribus *suprà* disp. 9. quæst. 1. & 2. explicuimus. Et quoniam omnem actum secundum non potest non comitari actus primus, qui est potentia ad actum secundum, factum est ut *ens* non solum pro existente, sed etiam pro potente existere usurperur, nec solum pro essente quidpiam, sed etiam pro potente esse quidpiam.

425 Tertiò supponendum est *ens* pro essente quidpiam bifariam rursus posse usurpari. Primo pro essente quidpiam essentiale, qualis est homo, prout sibi actus essendi, quo dicitur *homo est rationalis*. Secundò pro essente quidpiam accidentiale, qualis est homo, prout sibi actus essendi, quo dicitur *homo est albus*. Ex quibus primum *ens* per se, secundum vero *ens* per accidens appellatur ab Aritore locis infra citandis. De quo etiam plura sunt dicta loco citato. His positis sic

Propositio I.

426 Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quam pro potente existere conceptum obiectiu^m signi-

ficat obiectiu^m vnum, & omnibus entibus communem.

Probatur primò ab experientiâ. Audito enim nomine *ens* in significatione propositâ haud dubiè experimur conceptum vnum per ipsum significatum, non plures nostræ menti obuerfari. Ergo.

Secundò certum est nomen *ens* sumptum 427 in sensu dicto vniuersale esse, siquidem de pluribus dici potest: Igitur significat plura: sed non significat plura concepta ut plura, igitur significat plura concepta ut vnum: non enim datur medium, quod est significare vnum conceptum obiectiu^m communem pluribus. Quod autem non significat plura concepta ut plura probatur: quia quoties nomen vniuersale significat plura ut plura, & inter se diversa, ut evenit in æquiuocis, eo audito, non statim in eius significato quiescimus, donec sciamus, quo sensu usurpatur, sive pro quo suorum significatorum accipitur. At audito nomine *ens* in communissimâ significatione, de quâ tractamus, statim in eius significato quiescimus, ut constat: Igitur nomen *ens* sic sumptum non habet plura immediata significata, sed vnum, quod est significare illud plura, de quibus dicitur, non quatenus concepta ut plura, sed quatenus concepta ut vnum.

Tertiò conceptui obiectiu^m significato per nos 428 men *ens* in significatione prædictâ vnicus dumtaxat correspontet in mente nostrâ conceptus formalis, sive vnicus cognitio: ergo conceptus ipse obiectiu^m vnum quid obiectiu^m est. Consequenti est bona. Nam ut ex doctrinâ sancti Thomæ ostendi, *suprà* disp. 2. q. 3. cons. 2. per vnicam cognitionem non possunt à nobis pro hoc statu cognosci plura ut plura, sed quidquid per vnicam cognitionem à nobis concipitur, nobis apparet vnum necesse est. Antecedens autem imprimis traditum, & latè probatur ab Auctoribus nostræ sententie, prout apud Soar. & apud Petrum Hurtadum videre est. Deinde breuiter probari potest primo ab experientiâ. Non enim plures cognitiones, sed vnum haud dubiè experimur, cum audito nomine *ens* eius significatum modo dicto concipi mus. Secundò, quia vni voci in singulare, qualis est *ens*, vna cognitione respondet in mente nostrâ, quando ea ad suum obiectum significandum in actu secundo usurpatur, ut usurpatur nomen *ens* in significatione præfata. Ob id enim quando vox est æquiuoca, arque adeo plura diversa significans veluti in actu primo, conceptum determinatum de eius obiecto non formamus, quovsque scimus pro quo in actu secundo significando usurpatur. Et sicut si vni voci, prout iam iam significanti in actu secundo, plures conceptus tum formales, tum obiectiu^m in mente nostrâ correspoderent: quid opus esset ad significandos plures pluralitate vocum, quas ad id muneris adhibemus? Nec obstat sacerdos nos ex vna voce audita ad plura cognoscenda per plures cognitiones moueri. Inde enim id nascitur, quod vnum vnicè per talem vocem significatum cætera ferentia modo secum annexa.

Quintò, & porissime probatur propositio 429 prior; quia ratio entis per nomen *ens* sumptum, ut diximus, significata manifeste à nobis præscinditur ab specialibus rationibus rerum, de quibus *ens* dicitur; Siquidem passim concipi mus aliquid sub ratione entis, in modo iudicamus, & scimus illud ens esse, ignorantes penitus, an illud sit substantia, vel accidens, vel aliud quippiam specialius. In modo huiusmodi præcisionem entis, sicut & alio

aliorum transcendentium, esse obiectuum multis monstratum est à nobis *supra dispr. 13. questione 10.* Igitur nihil est, quod veter rationem entis concepi à nobis ut vnam, & communem multis. Pater consequentia: quia vbi non est, quod impedit præcisionem alicuius rationis ab aliis, quas habent insuper ies inter se diversa, vnde ea fiantur, nihil consequeret est, quod impedit eam rationem ab omni diversitate exutam, adeo euadere similem, vt in vnicum conceptum obiectuum omnibus iis rebus communem coire queat, vt ex doctrinâ generali de fundamento adunationis vniuersalium traditâ *suprà quest. 8.* liquidum est. Ob id enim animalis conceptus est vnuus, & communis homini, & bruto; quia ratio animalis per præcisionem à rationali in homine, & ab irrationali in bruto exuta ab omni diversitate, quam homo, & brutum te ipsâ habent, adeo in veroque euadere similem, vt in vnicum conceptum obiectuum coire possit de factoque connaturalissimè coeat. Similiter ergo ratio entis hoc ipso, quod in substantiâ, & accidente, in aliisque omnibus rebus specialiis, quantumvis inter se diversis, ab aliis eorum rationibus præscindi potest, ab omni eorum diversitate exuta ita potest in omnibus similis euadere, atque de facto euadit, vt in vnicum conceptum obiectuum possit coire, atque de facto connaturalissimè coeat.

430 Et confirmari potest primò. Quoniam vel nomen *ens* sumitur pro existente actualiter, vel sumitur pro potente existere? Si priori modo sumatur, concretum est ex actu existendi, & ex subiecto eius. Si posteriori, Concretum pariter ex subiecto & ex potentia existendi. Quis autem dubitet actu existendi cum in abstracto, cum in concreto concepi à nobis in omnibus existentiis similem, atque adeo etiam ut vnuum quid omnibus iisdem commune? Quandoquidem de eo, vt de tali loquimur, quoties eius occurrit sermo vniuersaliter definitione definitives, in plura membra diuidentes tanquam de vno quodam conceptu multis communis ratiocinantes, &c. si autem cum existentia, cum existens ut quid in omnibus existentiis simile, atque adeo etiam ut vnuum eis omnibus commune concipiatur, consequens est ut cum potentia existendi, cum potens existere pariter concipiatur. Si quidem potentia ad actus similes secundum à nobis dissimiles concipi possunt cum fundamento in rebus, sed semper concipiuntur similes, ut ex dictis à nobis *supra disputatione 16.* constat.

431 Confirmatur secundò. Ideo conceptus substantiæ est vnuus, & omnibus substantiis communis quantumvis inter se diversis, quia in ratione essendi per se ut præcisa ab aliis omnibus substantiæ similes, proindeque adunabiles sunt; sed omnia irridemtia in ratione essendi in rerum naturâ, sive existendi, & consequenter etiam in ratione potentis existere ut præcisa ab aliis similia sunt, atque subinde adunabili, ergo & conceptus entis vnuus est, omnibusque entibus communis, quantumvis inter se diversis, sive nomen *ens* pro potente existere, sive pro existente usurpetur. Quod enim ratio entis transcendentis æquè ac ratio substantiæ à ceteris rationibus sit præscindibilis, atque adeo de facto præscindatur, ut in vnicum conceptum cunctis communem possit coire, plane probatum supponimus ex *disputat. illâ 13. questione 10. citata*, nec minus plane constat insuper ex dictis *quest. præced.* de transcendentia ceteris.

Verum contra propositionem nostram opponunt *431* Adversarij primò sequi ex illâ nomen *ens* prout in propositione accipitur non analogum, sed unum esse comparatione omnium realium. Ref. pondemus id non esse inconveniens, vt constabit *q. sequente.*

Secundò opponunt. Ratio entis transcendent per *433* inclusionem omnes omnium rerum formalitatis visque ad ultimas differentias: ergo non potest ab illis abstracti, vt in vnicum conceptum obiectuum cunctis communem coire possit. Hoc potissimum argumento conuictus est Vazq. cum aliis sequentiam sententiam nostra propositioni oppositam. Et quidem semel supponitâ transcendentiam entis per metaphysicam inclusionem visque ad ultimas differentias, qualiter supponit Vazq. & alii, nihil efficax est; quia cum tali transcendentia non sit abstractio, sive præcisio mutua entis à differentiis, cum pars à toto mutuò non possit abstracti, vt constat; neque non mutua; quia ea repugnat, vt ostendi *dictâ disputatione 13. questione 10.* ex dictisque etiam *questione præced. prop. 13.* liquet. Ab illo omni autem abstractione à differentiis nequit ratio entis exi à diversitate, quam habet in singulis rebus, prout est necessarium, vt in vnicum conceptum cunctis communem coire possit; vt constat ex generali doctrinâ traditâ *suprà questione 8.* Vnde apparet eos Auttores nostræ sententia, qui camdem transcendentiam entis per metaphysicam inclusionem supponunt, male ab argumento hoc expediti. A quo tamen ego facilimè me expedio, negatâ tali transcendentia: censio enim eam esse impossibilem, uti *q. præced. prop. 12. & 13. probauit.*

Tertiò opponunt aliqui Recentiores. Si daretur *434* ratio vna obiectiva entis ab omnibus entibus abstracta, daretur in creaturâ formalitas; quæ sumpta præcise non penderet à Deo, atque etiam in Deo daretur formalitas, quæ sumpta præcise non esset à se; talis enim esset ea ratio entis communis Deo, & creatura præcise sumpta: at virtutique est absurdum: ergo sententia, ex quâ sequitur, teneenda non est. Sed verò forma ista arguenda pariter contra omnes venit probandum non dari conceptum substantiæ communem spirituali, & corporeæ: quia daretur in Angelo aliqua formalitas, quæ sumpta præcise non esset spiritualis, & in lapide aliqua, quæ sumpta præcise non esset corporeæ, quod similem præ se fert absurditatem. Eodemque iure non dari genus relationis, neque præficiens, neque qualitatis, &c. commune spirituali, & corporeæ. Similiter non dari conceptum communem aut intellectus, aut voluntatis, aut scientiæ, aut amoris, aut productionis, aut generationis, aut personæ, aut bonitatis, aut veritatis, aut denum plutum predicatorum, quæ vel circa omne dubium, vel iuxta communiorum sententiam Deo, & creaturis communia sunt. Ex quibus patet argumentum propositum contra propositionem nostram nullius roboris esse.

Respondeo igitur illud. Rationem entis consideratam in statu abstractionis, sive adunationis, in quo est indifens ut contrahatur ad Deum, & ad creaturam formaliter, seu per rationem nostram, seu in mente nostrâ obiectivâ neque habere prædicatum essendi à se, nec prædicatum essendi ab alio, quia ut sic est præcisa ab utroque, in quo nihil absurdum certatur, cum tota hæc præciso opus nostri intellectus sit; realiter enim illa ratio nihil est aliud, quam entitas Dei, & entitas creaturæ, quare

quarum prima re ipsa à se, secunda verò ab alio est. Semel tamen contracta dicta ratio, seu formalitas entis ad creaturam per coniunctionem cum aliquā aliā formalitate creatrā, & ad Deum per coniunctionem cum aliquā aliā formalitate diuinā, in Deo quidem acquirit sibi prædicatum essendi à se utpote transcendens omnem formalitatem diuinam: in creaturā verò prædicatum essendi ab alio, utpote transcendens idem omnem formalitatem creatam, idque non per inclusionem, sed per adiunctionem metaphysicam, qualiter solum possunt huiusmodi prædicata, iuxta sententiam nostram transcendere. Pariterque philosophandum est de ceteris prædicatis, sive formalitatibus Deo, & creature communibus, & proportione eadē de reliquis indicatis, & alitis similibus.

436 Quarto solent nobis opponi quādam Aristoteles loca, vbi docere videtur substantiam simpliciter & ab absolute esse ens; accidentis verò tantum cum addito diminuunt, nimirum entis ens: quo indicatur substantiam, & accidentis non in aliquo conceptu per nomen *ens* significato, sed solum in ipso nomine conuenire. Verum, quo sensu iis in locis loquatur Philosophus vidimus propositione 2.

Propositio 2.

437 Nomen *ens* immediatè sumptum pro essente quidpiam essentiale, ut ita loquar, & pro essente quidpiam accidentale, qualiter sāpē lumi solet, non significat unum conceptum verique communem. Nihil tamen vetat sumi illud pro essente quidpiam cum præcisione ab iis duobus, quo pāto unicum conceptum utriusque communem significabile. Tantumdemque venit dicendum de nomine *ens* sumptus pro potente esse quidpiam,

Prima pars propositionis inde probatur: quia actus essendi quidpiam essentiale, & actus essendi quidpiam accidentale, conceptus sunt inter se manifeste dissimiles sicut ex parte termini, atque ita nullatenus adunabiles sub uno conceptu communis, iuxta generalem doctrinam superā statuam 9.8. Ergo concreta ex talibus actibus composita nequeat non esse etiam conceptus inter se dissimiles. Et consequenter nomen *ens* propter immediatè significans talia concreta non potest non duos diuersos conceptus, non verò unicum eis communem significare, ut ex doctrinā etiam ibidem traditā satis fuerit liquidum est.

438 Quod autem nomen *ens* sumi sāpē soleat in significativa prædicta inde constat: quia Arist. libro 5. Metaph. capite 7. & libro 7. capite 1. dividens ens in ens per se, & ens per accidentem, ens per accidentem appellat id, quod per actum essendi sibi identificari concretum aliquod accidentale, ut cū dicimus *homo est musicus*. Ens autem per se, quod tei quiditatē præ se fert, utpote identificans sibi per actum essendi suam essentiam, ut cū dicimus: *homo est animal rationale*, subditque ens per se primariō & simpliciter dici ens: ens verò per accidentem secundariō tantum, & cum addito, ut ens quantum, ens quale, &c. Quo satis indicat has duas differentias entis immediatè circa unum conceptum communem per nomen *ens* significari. Quo etiam sensu loquitur ibi S. Th. & sāpe alibi; aliqui multi cum Arist. eodem sensu nomen *ens* usurpare videntur.

439 Sed dices. Actus essendi, qui est identitas, non minus appetit semper nobis similis, quam actus

essendi, qui est existentia: igitur non minus ille, quam hic, cum in abstracto, cum in concreto à nobis erit semper sub uno concepere adunabilis, quo doctrina tradita ruit. Distinguo antecedens: actus essendi, qui est identitas non minus appetit nobis semper similis, quam actus essendi, qui est existentia, quoad intrinsecum suum conceptum concedo; quoad terminum extrinsecum nego, & nego consequentiam. Sat enim est, ut actus intrinsecè similes non sint adunabiles, quod termini eorum sint dissimiles, ut q. illā 8. citatā probatum est. Et actus quidem essendi, qui est identitas, dissimiles terminos habet, quando identificat subiecto essentiam, & quando identificat eidem concretum quodvis accidentale, ut satis ex se est notum, cū tamen actus essendi qui est existentia semper concipiatur respectu ad eundem terminum, nempe ad naturam rerum, in quā unumquodque existere dicitur, ad tempus, vel aliud quidem, in quo concipiatur existere quacumque existunt.

Hinc facile se dat probatio secundæ partis propositionis: nam nihil est, quod vetet terminos actuum essendi, qui sunt identitatis, sub aliquo conceptu 440 ipsius communis concipi à nobis exactè similis; atque adeo adunabiles, quo casu etiam isti actus adunabiles erunt sub uno concepere communis per nomen *ens* significabili, ut ex dictis etiam in ea q. præterim conf. 3. liquidum est.

Vnde etiam patet tertia propositionis pars. De potentia enim ad actus essendi predictos eodem modo venit dicendum sub uno concepere esse adunabiles, sicut ut unum quid per nomen *ens* significabiles, quando actus, qui eorum sunt termini, adunabiles fuerint, ex parte namque conceptuum intrinsecorum eorum nihil est dissimilitudinis talis adunationi repugnans, ut constat ex iis, quæ dicebamus num. 430. sub finem. Quando autem actus dictarum potentiarum ob terminorum suorum dissimilitudinem sub unum conceptum vniuersalem non possunt cadere, utrū cuenit in casu primæ partis propositionis, neque ipsæ potentiae sub unum conceptum vniuersalem per nomen *ens* significabilem cadere poterunt: quia ut actus seu primi, seu secundi sub unum conceptum vniuersalem cadant, & eorum termini, quales respectu potentiarum sunt actus secundi, sub unum conceptum vniuersalem cadere debent, ut ex generali doctrinā traditā loco citato iam dictum est:

Propositio 3.

Nomen *ens* immediatè sumptum pro essentibus 441 speciales essentia, ut sic loquar, aut pro essentibus specia concreta accidentalia, qualia sunt ens homo, ens Angelus, ens Deus, ens quantum, ens quale, ens album, &c. iis omnibus conceptum unum entis communem significare nequit.

Constat ex dictis: quia licet actus essendi substantiū, nimirum identitas, quæ eismodi concretorum entis est forma, exactè similis in omnibus concipiatur, terminus tamen eius, qui est essentia, vel concretum accidentale, quæ subiecto identificat in singulis sunt dissimilia. Quod satis iuxta dicta est, ut ea omnia sub unum conceptum entis communem cadere nequeant,

Vnde colliges primo. *Ens* sumptum immediatè 442 pro essente quid in creatum, & pro essente quid creatum conceptum unum, & communem verique significare non possit: quia ens in creatum, & ens creatum

ex parte termini actus essendi substantiū valde sunt dissimilia. Quo sensu censendi sunt accipere ens quotquot docent Deo, & creaturis rationem entis communem dari non posse.

443 Secundo colliges. *Ens* sumptum immediatè pro essente quidpam essentiale partiale, & pro essente quidpam essentiale totale vnum conceptum utique communem significare non posse: quia essentia partialis, & essentia totalis, quæ termini sunt actus essendi, dissimilia sunt inter se. Idemque eveniet, si somatur *ens* immediatè pro singulis essentia partialibus, sive partibus essentiae in speciali, quarum vna est genus, alia differentia, alia praedicabile mixtum, alia anonymum, iuxta dicta q. 7. Similiterque de similibus casibus ratiocinandum est.

Propositio 4.

444 Quodlibet aliorum praedicatorum transcendentia, quæ recentiūm *quest. 20.* conceptus quidam est obiectuē vnum, atque communis omnibus rebus, earumque partibus seu physicis, seu metaphysicis, quas transcendere dicitur.

Quoniam ibi non de transcendentia nominum, sed de transcendentia praedicabilium obiectuorum significatorum per nomina egimus. Impossibile autem est ut aliquod praedicabile obiectuum transcendentis sit aliquo ex modis recentis in ea quæstione, nisi sit vnum, & commune iis omnibus, quæ transcendere dicitur, siquidem aliquod praedicatum transcendere plura subiecta aliud non est, quād idem repertī in singulis, sive singulis conuenire cā ratione, quā vnum, & idem conceptus vniuersalis, sive communis iis omnibus, quibus est communis, conuenire, sive in eis repertī dicitur, iuxta doctrinam supra statutam *quest. 6.* Et quidem sic utad transcendentiam nominis vniuersitas nominis requiri, vt est notissimum, ita ad transcendentiam praedicationis obiectuū significati per nomen, vniuersitas ipsius praedicationis requiri necesse est. Quoties igitur aliquod praedicatum obiectuum aliquo genere transcendentia transcendentis adstruitur, non potest non illud pariter vnum & commune pluribus adstrui. Quodlibet ergo praedicatum obiectuum transcendentis ex recentis dicta q. 20, hoc ipso, quod aliquomodo transcendentis sit, iuxta ibi dicta, non potest non esse obiectuē vnum, atque communis omnibus rebus, & earum partibus, quas transcendere dicitur, vt propriō nōlīa fert.

445 Restabat modò quædam consecutaria ex dictis in hac quæstione colligere, ea tamen magis commode colligentur post resolutionem sequentis.

Q V A E S T I O X X I I .

Vtrum ens, & alia transcendentia vniuoca sint, aut analoga comparatione eorum, que dicuntur transcendentia?

446 Sic analoga, & non vniuoca censent, quod illis negant concepnum obiectuum communem, quos *quest. præced.* citauimus. Ex aliis vero, qui talem conceptum concedunt, pariter censent esse analoga, & non vniuoca. Soat. *disp. 28.* *Metaphysica, sect. 3.* loquens de ente prout com-

muni Deo, & creaturis, & *disp. 32. sect. 1.* loquens de ente prout communi substantiæ, & accidenti. Et que sententia communis inter Thomistas, quam etiam tenent Petrus Hurtadus *disp. 9. Logica, sect. 3.* & alii. Ceterum ens, & cetera huiusmodi predicata vniuoca esse comparatione eorum omnium, quibus conueniunt, sententia est etiam satis communis inter Nominales, & Scotistas. Eam tenent Ocham in *1. dist. 2. q. 4.* Gabriel, *ibidem.* Gregor, *q. 8.* Scotus in *1. dist. 3. q. 1. & 3.* & in *3. dist. 8. q. 2.* Lichet. & Tartareus *ibidem.* Anton. Andre, *4. Metaphysica, q. 1.* Trombet, *q. 2.* Radacron, *21.* Phil. Faber *Theorem. 9. 5.* Merine, in *Logica, cap. 1.* *categ. disput. 2. quæst. 3.* & alii tum Nominales, tum Scotisti. Quibus accedunt Arriag. *disp. 11. Logica, sect. 2. & sequentibus.* Oued, *concr. 1. Metaphysica, punt. 8.* & alii multi Recentiores. Agunt autem omnes isti Auctores de ente prout communis omnibus entibus realibus. Tantumq; inde censendi sunt velle de ceteris huiusmodi prædicatis.

Pro resolutione huius quæstionis duas necesse est præmittere hypothesēs ad explicandum quænam & quinuoca, quænam vniuoca, & quænam analoga dicantur.

Hypothesis 1.

Æquinocta dicuntur ea quorum nomen solum communis est; ratio vero substantia nomini accommodata diversa. Vniuoca ea dicuntur, quorum & nomen commune est; & ratio substantia nomini accommodata eadem est. Denominativa ea dicuntur, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu.

Verba sunt Aristoteles in lib. *Predicam. 1. pars.* quam de Anteprædicamentis vocant cap. 1. Circa quæ notandum est primò ex Ammonio, Simplicio, Boetio, & alii, quadrifariam posse se habere aliqua duo penes nomen, & ratione obiectuum per nomen significatam: aut enim ea conuenient nomine, & ratione, & dicuntur synonyma, seu vniuocata; aut vnoque dissident, & dicuntur etonyma, seu diversiuoca; aut nomine conuenient, & ratione discrepant, & appellantur homonyma, seu æquiuoca; aut denique ratio utriusque est eadem, nomina autem plura, vocanturque Polyonyma, seu multiuoca, quamvis hæc (vt norat Simplicius, & vsus communis ostendit) synonyma appellari soleant. Ex quibus primum tantum, & tertium genus definit Arist. *hoc loco.*

Secundo notandum est æquinocta, vniuoca, & de nominativa tam dici de nominibus significantibus, quād de rebus, sive obiectis significatis, distinctionis tamen gratiā, nomina dici solent æquiuoca, æquiuocata, vniuoca vniuocata, & denominativa denominata. Res vero, sive obiecta per talia nomina significata, & æquiuoca æquiuocata, vniuoca vniuocata, & denominativa denominata. Pariterque loquendum venit de analogis; que pariter etiam dicuntur tum de nominibus, tum de rebus per nomina significatis. Aristoteles autem in praesenti æquiuoca æquiuocata, & vniuoca vniuocata definit, vt ex ipsis verbis patet; denominativaque idem denominata definitur; censendum est: quidquid nonnulli contradicunt tum quia alia inconsequenter procederet. Tum quia obiecta denominata sunt haud dubiè, de quibus dicit sumere appellationem nominis ab aliquo, à quo, quod ad nomen ipsum attinet, solo casu differunt.

Tertio

Disp. XVII. De vnit. & plur. rer. Quæst. XXII. 97

450 Tertiò notandum est non solum nomen strictè sumptum, sed verbum item, & participium, & alia vocabula posse esse æquiuoca, aut vniuoca, aut etiam analoga. Quocirca in definitionibus datis *nomen* lare lumen pro vocabulo. Tametsi denominativa solum possint esse nomina, aut participia: quia eorum obiectum est concretum ex subiecto, & formâ, à quâ sumit denominationem, quod per solum nomen, aut participium significabile est.

451 Quartò notandum est vocabula significare res non prout in se sunt, sed prout à nobis concepiuntur, sive propt. sunt in mente nostrâ obiectuè: assumimus enim illa ad notificandum alios, quod à nobis conceptum est. Vnde sit tot nos vocabulis vni soleat ad eandem rem significandam, quod de ea formam conceptus obiectuè diuersos; & vice versa, plures res per unum vocabulum soleat à nobis significari, quando illæ omnes in mente nostrâ sub vniuoca eadē conceptum obiectuè. Tametsi etiam soleat contingere, ut & plures conceptus obiectuè diuersi, sive eiudem rei sive pluriū per unum à nobis vocabulum soleant significari, & per vocabula etiam plura vnius, & idem obiectuè conceptus. Qui idem quatuor causas sunt, quos ex Ammonio, Boetio, & aliis notat, 1. retulimus.

452 Igitur æquiuoca dicuntur ea iuxta Arist. quæ cùm in mente nostrâ obiectuè diuersa sint, seu dissimilia, per vnum nihilominus vocabulum significanda veniunt quoad ipsos conceptus obiectuæ dissimiles, quos in mente nostrâ fortinuntur. Id enim ipsum est eorum solum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantiæ nomini accommodata, id est, rationem obiectuæ essentia, sive essentiam obiectuæ, ad quam significandam nomen assumitur, esse diuersam. Vniuoca autem dicuntur iuxta eundem Philosophum, quæ & adiuntur in mente nostrâ sub uno conceptu communi, & per vnum vocabulum quoad rationem conceptum significanda veniunt. Hoc enim est eorum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantiæ nemini accommodata, id est, essentiam obiectuæ significatam per tale nomen esse eamdem.

453 Ex quo patet primò vocabulum æquiuocum respondens obiectis æquiuocis definitis ab Arist. aliud esse, quod ita plures diuersos conceptus obiectuè significat quasi in actu primo, ut modò pro vno, modò pro alio significando in actu secundo usurpat, quale est nomen *Gallus*, quod modò ad auem significandam, modò ad significandum hominum natione Francum usurpat, & alia huiusmodi. Ad æquiuocationem enim vocabuli non facit est significare plura quâturom diuersa, si ita in actu primo omnia illa significet, ut & in actu secundo pro omnibus illis significandis simul sumatur. Ut sic enim significat illa per modum vnius, atque adeo vniuocè, cuiusmodi sunt nomina ista *binarium, quaternarium, multitudine, numerus, & similia.*

454 Secundò patet vocabulum vniuocum respondens obiectis vniuocis ab Arist. definitis illud esse, quod ita significat vnum conceptum obiectuum multis communem, ut ad ipsum significandum sumatur, semper, sive ille consideretur in statu abstractionis adiunatus, quo pacto multis communis est, sive in statu contractionis distributus, & contractus ad ipsa mula; semper tamen in illis, aut idem logicè, aut pure & exactè similis iuxta doctrinam de conceptu vniuersali traditâ *supr. q. 4 & 6*. Tale est nomen *animal*, quod & de animali in communi, & de anima-

li reperio in homine, & de animali reperio in leone, de cæterisque animalibus, quâ talibus vniuocè dicitur. Cæterum præter vocabula vniuoca multis communia, quæcumque vocabula significant vniuocum conceptum obiectuum quantumvis singularem, & non communem pluribus, vniuoca dicenda sunt, hoc ipso, quod vnum conceptum obiectuum significant, & non plures diuersos, quod enim talis conceptus in vniâ re dumtaxat terpiatur, aut pluribus communis sit, ad rationem vocabuli vniuocis nihil interesse videtur.

455 Iam vero denominativa dicuntur ab Arist. concreta adiectiva, quorum nomina suam originem, suam etymologiam trahunt à nominibus formarum eorumdem concretorum ab illisque solo cau, sive cadentia, hoc est, quoad ultimas syllabas differunt, quæ formæ propteræ formæ denominantes vocari solent. Sic concretum, atque etiam nomen adiectuum Grammaticæ denominativum est à Grammaticâ, album ab albedine pauterque similia. Hinc tamen iam vniuersaliter vnu introducendum est, ut subiectum cuiusvis omnino concreti adiectivi à formâ ipsius concreti denominari dicatur, atque adeo etiam à fundamentis, quæcumque illa sint, vnde nostro modo concipiendi defunitur, sive conceptus talis forma, sive per modum actus significabilis per verbum, sive altere concipiatur, ipsaque seu forma, seu fundamenta forma denominare dicuntur ipsum subiectum; quin inò omne prædicatum accidentale adiiciens aliquid subiecto iuxta diuisiōnem factam prædicatorum accidentalium, & cœstrialium *supr. q. 7*, denominari dicitur conueniens, aut attributa subiecto, sive illud per modum concreti adiectivi verbo substantiū effe interposito detali subiecto prædicetur, sive per modum actus significati per quodvis aliud verbum. Et hec quidè, quantumvis sint inter se diuersa nomina obiecti prout denominati, ipsiusve denominationis, & formæ, aut fundamentorum denominantium. Vnde rursus efficitur ut denominatio eadem subeat diuisiōnes, quas prædicatum accidentale subit, iuxta dicta loco citato. Quocirca alia dicitur denominatio extrinseca, alia semiextrinseca, alia intrinseca, alia physica, alia metaphysica, &c. Sic à contratu matrimonio præterito dicitur denominari vir maritus, & femina vox, ipsique conceptus mariti, & vox dicitur denominaciones conuenientes prima viro, secunda femine. Sic ab actu odiij Dei cōcepto ab homine cum libertate dicitur denominari homo ipse peccator, sive peccans, sive peccare, aut peccauisse: ipsique conceptus, seu prædicta significata per hæc nomina peccator, peccans, peccat, aut peccauit, dicuntur denominaciones tali homini conuenientes; & in ceteris pariter.

Disputant autem hic non pauci, vtrum deno- 456 minativa, quæ Arist. definit, æquiuoca sint, aut vniuoca, aut medium quid inter illa extrema: & non nulli quidem esse ea vniuocas esse. Plerique vero, è quibus sunt Toler. Conimb. & Rub. cum aliis ad cap. ciuitatum Arist. cœsentia neque esse vniuoca, neque æquiuoca, sed quasi medium inter illa: quia alioquin, inquit, non adiunxit ea Arist. vniuocis, & æquiuocis in eodem capite ut membrum diuersum ab illis. Ego cœsto denominatorum alia quidem vniuoca, & alia æquiuoca dari posse, atque de facto etiam dari. Quo iure Arist. ea vniuocis, & æquiuocis iunxit. Que enim pertinent ad classem prædicabilium accidentalium, cum iure inter vniuersalia recensentur tanquam propriae species vniuersalis in communi, abs iure à classe

vniuocorum remouentur, cum omne vniuersale eo ipso secundum omnes sit vniuocum. Præterquam quod aprißimè conuenit illis definitio vniuocorum tradita ab Arist. *Æquiuoca* autem ea omnia denominativa erunt, quæ nominis sui appellationem habuerint ab aliquo vocabulo *æquiuoco*: qualia sunt *iustus iustitia*, *injustus ab iustitia*, & similia. *Iustitia* enim *æquiuoco* sumitur modo prævitate speciali *iustitiae*, modò pro *sanc*t*itate*; pariterque *injustitia* modo pro peccato speciali, modò pro quois generatim. Atque adeo etiam sub denominatiuum *iustus æquiuoco* veniunt modò *sanc*t*us*, modò *seruans vnicuique ius suum*; pariter sub *in*s*trus* modò *lædens ius alienum*, modò *peccator*.

Hypothesis 2.

457 Analogia, quæ medium locum inter *æquiuoca*, & *vniuoca* communiter habere dicuntur, solum nomen commune habent, conceptum verò obiectum per nomen significatum non item.

Pro intelligentia huic hypothesis notandum est primum analogiam propriè sumptam similitudinem habitudinum binorum extremorum inter se dissimilium esse; ita quidem ut quando vnum se habet ad vnum, sicut aliud ad aliud, tunc inter illa bina extrema analogia reperi*r* dicatur, quantumvis ea inter se dissimilia sint. Quocirca Mathematicorum proportionalitas, quæ similitudo est proportionum binarum quantitatum plerumque inter se dissimilium, analogia græcè dicitur. Talis est quæ reperi*r* inter proportiones horum binorum numerorum 8. 4. & 6. 3. Nam sicut se habet 8 ad 4, ita se habet 6 ad 3, nempe 8 duplam proportionem habet cum 4. similiterque 6 cum 3. tametsi numeri ipsi omnes inter se sint dissimiles; de quo plura videri possunt à *nobis suo loco* dicenda; vbi de quantitate. Hinc sit similitudinem habitudinum binorum extremorum inter se dissimilium, in quæ consistit analogia, non exactam, & puram (qualis requiri*r* ad adun*da* per rationem sub uno conceptu vniuersali extrema similia, iuxta doctrinam sup*ra* statutam *qua*s*ione octava*,) sed temperata, mixtamque cum aliquâ dissimilitudine esse, iuxta dicta ibidem. Quippe habitudines extremorum inter se dissimilium, quæ ab ipsis extremis, aut ab aliquibus eorum realiter distinctæ non sunt, eo ipso non possunt realiter exacte, & purè similes esse. Tametsi per rationem nostram interdum mediæ abstractione seu præcisione ab omni dissimilitudine exuta exacte, & purè similes in mente nostra obiectu*r* soleant evadere, vt in proportionalitatibus mathematicis evenit. Eo tametsi casu non tam analogiam, quam vnitatem specificam dicuntur habere inter se. Analogia enim non in quâvis similitudine habitudinum binorum extremorum consistit, sed solum in temperata, mixtaque cum aliquâ dissimilitudine. Vnde rursus effectum est, ut nomen *analogia* non tantum pro similitudine habitudinum binorum extremorum, sed etiam pro similitudine quorumvis extremorum simplicium accipi soleat, dummodò talis similitudo non pura, & exacta, sed temperata, & mixta cum aliquâ dissimilitudine sit.

458 Secundum notandum est. Ab interpretibus Aristotelis, ab aliisque Logicis communiter multifariam diuidi *æquiuoca*. Prin*do* in *æquiuoca* à casu, sive à fortuna, & in *æquiuoca* à consilio. *Æquiuoca* à casu dicuntur, quibus vocabulum *æquiuoco* cum casu, & fortuito impositum est, nulla co-

rum consideratione habitâ, nullaque eorum habitudine præbente fundamentum, aut ansam. Hoc pa*cto* sunt à *æquiuoca* homo *Francus*, & auis pro*r* significata nomine *Gallus*. *Æquiuoca* verò à consilio appellantur, quibus ex industria ob motuum aliquod se habens ex parte rerum vocabulum *æquiuoco* est impositum. Hæc ab aliquibus vniuersaliter appellantur analogia. Ab aliis tamen iterum diuiduntur in purè *æquiuoca*, & analogia. Appellantur purè *æquiuoca*, quando motuum imponendi eis idem vocabulum aliunde quam ab ipsis defum*it*, analogia verò quando ab ipsis. Si quis enim, vel in memoriam suu patris, qui vocabulū *Carolos*, vel sub spe patrocinij S. Caroli, *Carolum* iubet solum vocati, tale nomen inquit, purè est *æquiuoco*, purèque subinde *æquiuoca* sunt significata eius vel à memorâ, vel ab spe. Quando verò idem vocabulum pluribus circa vniuocationem imponitur propter aliquam habitudinem inter ipsa et per se, quæcumque ea sit, analogia, inquit, ea sunt, mediumque quoddam inter purè *æquiuoca* & *vniuoca* tenent. Quocirca Rub. in *log. tract. de analog.* & cum eo alijs analogia in communis definunt. Quorum nomen est *commune*, ratio verò *substantia* nomen accommodata neque omnino diuersa, neque omnino eadem.

Porro analogia sic late sumpta plerique in tria diuidunt membra: nempe in analogia secundum inæqualitatem, secundum attributionem, & secundum proportionem. Siue in analogia inæqualitatis, attributionis, & proportionalitatis; pariterque consequenter diuidunt analogiam. Analogiam inæqualitatis dicuntur habere omnia genera, quæcum inæqualiter perficiuntur per differentias. Hæc tamen, inquit, statim ferè omnes, non est propria analogia: quia non excludit vniuocationem, quam genera habent. Analogiam autem attributionis dicuntur habere illa mota, ad quorum vnum certa aliquam habitudinem habent, eoque titulo vocabulum eius participant. Si homo, pulsus, alimentum, pharmacum, & diæta sana dicuntur. Primò quidem homo, quid in se sanitate habet, secundatio verò pulsus, quid illam indicat; alimentum, quid illam causat; pharmaca, quid illam restituit; diæta, quid illam conseruat. Quoniam autem habitudines plurim ad vnum, à quo vocabulum participant, semper sunt aut effectus ad causam, aut causa ad effectum in aliquo genere causa. Idcirco non pauci hanc analogiam attributionis analogiam à causâ vocant, eoque per quatuor genera causarum nali, à materiali, à formali. Analogiam denique proportionalitatis eam dicunt, quam in notatio*n*e precedente nos explicavimus. Qui verò nomine *analogia* similitudinem temperatam, seu mixtam simplicium extremorum, qualem habent hominibus, & p*ie*ctus, alijsque huiusmodi non comprehendunt, aliud membrum addunt analogia, quam vocant à similitudine, siue similitudinis. Sunt & alij, qui aliud præterea analogia membrum adiungunt ex mixtione analogia attributionis, & proportionalitatis consurgens.

Tertio notandum est. Aristotelem analogiam proportionalitatis dumtaxat, quæ sola propriè loquendo, analogia est, agnoscit; atque adeo ea solum extrema vocasse analogia, quæ propriè illam eodem nomine nuncipantur. Ea vero, qui modò analogia attributionis appellant, ipsum dicta ad vnum, vel ab uno appellare, ut videre est lib. 4. *Metaph. text. 2. & lib. 5. text. 12. & lib. 7. text. 14. & 15. & 1. 1. 2. text. 19. 2. 2. & 2. 3. & 1. 2. Post. text. 2. 3.*

¶ lib. 1. Eth. cap. 6. Vbi ea, quæ dicuntur ad vnum, ab iis, quæ dicuntur secundum analogiam, discriminat, videturque indicare utraque aequiuoca quædam esse, non tamen à casu. Id, quod supponere viderut. lib. 7. Physic. cap. 4. text. 3. dum ait. *Aequiuocas autem autem alia nimirum distant, alia similitudinem quædam habent, alia sunt propinque, aut generis, aut similitudine rationis.* Et clarius in lib. *Prædicam. cap. 1.* Vbi definiti vniuoca, & aequiuoca nullâ speciali mentione, vel distinctione factâ eorum, quæ citra rationem communem eamdem nomenclaturam habent, cuncta hæc sub aequiuocis comprehenduntur. Quocirca non abs mente Arist. aequiuoca sumpta vniuersè diuisit primò in à casu, & à consilio. Secundo, quæ à consilio, in aequiuoca secundum habitudinem ad vnum, & aequiuoca secundum analogiam. Tertiò, quæ secundum habitudinem ad vnum, in secundum habitudinem intrinsecam, & extrinsecam. Hęc namque membra complectuntur homonyma omnia commemorata, & explicata. Si tamen magis tibi aridet, consentaneè ad diuisiones Modernorum exposita loqui, loquere iuxta beneplacitum, quia ad rem parum interest. Ego in hypothesi p̄t̄ senti statuere intendo præter illa, quæ iuxta sententiam omnium vniuoca sunt, cetera quæ eodem vocabulo nuncupantur, sive ea aequiuoca, vniuersè, sive eorum quædam aequiuoca, & cetera analogia appellentur, solum vocabulum, non item rationem, sive conceptum obiectuum significarum per illud habere communem.

461 Quod imprimis expressè docet Arist. de iis, quæ dicuntur ad vnum, analogique attributionis à Modernioribus appellantur lib. 7. Met. text. 14. & 15. ¶ lib. 1. Ethic. cap. 6. & ferè vbi cum quæde c̄is agit, idemque exprimit de analogis propriè dicitis, quæ analogia proportionalitatis dicuntur in dicto cap. 6. lib. 1. Ethic. & supponit lib. 5. Metaph. text. 12. & tenet Cœs. Ferrar. Deza, Perei, Fons. Vaz, Rub. & alij relati suprà q. 2. 1. pro tenti negante conceptionem communem entis, & aliorum transcendentium, 462 quæ analogæ esse supponunt.

Deinde probatur utrumque: quia conceptus obiectus significatus per vocabulum sive aequiuocum, sive analogum non est purè, & exactè similis in singulis analogatis. Igitur neque est adunabilis sub uno concepturn communum. Consequentia constat ex dictis q. 8. b. ostendimus ea dumtaxat sub uno concepturn communem cadere posse, quæ exactè, & purè similia sunt inter se. Antecedens autem apertere imp̄mis ex terminis ipsis innoteat per singula quæque analogata discurrenti. Quis enim plane non videt, similitudinem repertam inter s̄imilis hominis & risum prati, inter acumen piperis, & acumen gladij. inter pedem animalis, & pedem montis, inter caput hominis, & caput libri, inter alia quæ huiusmodi analogata, esse temperatim, mixtāque cum dissimilitudine, non verò puram, & exactam, qualis inter duos calores, duas albedines, duos homines, aliaque ciusmodi extrema vniuoca reperiuntur? Deinde constat: quia audito nomine, quius ex modis supradictis aequiuoco, aut analogo, ut sunt *sānus*, *militaris*, *acutus*, *suanus*, & similia non statim conceptum rei significata, donec scimus, quo sensu à proterente accipitur. *Sānus* quippe dici potest de homine, de pulsu, de cibo, de aere, &c. *militaris* de homine, de equo, de veste, de gladio, &c. *acutus* de homine, de gladio, de allio, de acantu, &c. *Suanus* de cibo, de poro, de musicā, de vento, &c. Atque ita quovsque scimus pro quo ex

Pharis Scientiarum, Tom. II.

hisce significatis, quodvis horum nominum sumuntur, nomini solū, non item obiecti significati conceptum formamus, ut experientiā constat. Formamus autem, si huiusmodi nomina conceptum vnum suis analogatis communem significant, uti formamus, quando audimus nomina vniuoca. Hęc satis pro hypothesi data. Alia autem, quæ de speciebus analogia explicatis ab Auctōribus disputantur, ut parum utilia prætemetis, apud illos videri possunt.

Hisque ita suppositis, pergo ad resolutionem questionis.

Propositio 1.

Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quam pro 463 potente existere vniuocum est comparatione tum substantiarum, & accidentiū, tum Dei & creaturarū, quatenus entia nūcupantur in ista entis acceptiōne.

Probatur primò: quia nomen *ens* ita furpatū conceptum obiectuum vnum, communem q̄ omnibus entibus significat, ut ex dictis q. 2. 1. prop. 1. constat, sed nomen vnum conceptum obiectuum pluribus communem significans eo ipso est vniuocum, si Aristoteles vniuocū definitioni, recepta ab omnibus standum sit, iuxta dicta *hypoth. 1.* Ergo nomen *ens* ita furpatū comparatione omniū entiū vniuocū est.

Secundo probatur quia supposito, quod nomen *ens* sumptū in acceptiōne dicta significat vnum conceptum obiectuum omnibus entibus communem, nō potest esse respectu corū aut aequiuocū, aut analogū siquidem neque aequiuoca nomina, neque analogia significat vnum conceptum obiectuum suis aequiuocatis, analogi, siquicunque communem, ut *hypoth. 2.* statutum est. Relinquit ergo ut sit vniuocum, quia nullum restat aliud nominum genus, & cest notum.

Opponi tamen potest contraria propositionem pri- 465 mō Aristoteles, quilib. 4. Metaph. text. 2. & lib. 7. text. 14. & 15. Se p̄q̄ alibi nomen *ens* à classe vniuocorū excludit. Censet enim se habere nomen *ens* ad ens substantiale, & accidentale, sicut se habet nomen *sānum* ad animal sānum, & ad medicinam, vrinam, & cetera, quæ dicuntur sana, respectu quorum certum est nomen *sānum* non esse vniuocū, sed analogum analogiæ attributionis, iuxta dicta *hypoth. 2.* Quocirca tale etiam nomen *ens* esse S. Th. & ceteri interpres Aristotelis vnanimiter censuerunt. Respondeo Aristotelē locis citatis apertissimè loqui de ente sumpto non pro existente, aut potente existere, ut nos illud sumimus modō, sed pro essente quidpiā (ut sic loquar) de quo nos prop. 2. & 3. & de quo proinde S. Th. ceteriq. Peripatetici s̄e p̄ loqui cēsendi sunt. Quare nec Arist nec S. Th. nec ceteri vere Peripatetici aduersantur propositioni nostræ.

Secundò opponunt aliqui Ratio entis abstracta à 466 Deo, & creaturis, & à substantiā, & accidentibus prius est participabilis à Deo, quam à creaturis, & prius à substantiā, quam ab accidentibus: quia Deus prius habet esse, quam creaturæ, ut pote eorum causa; & substantia prius habet esse, quam accidentia, ut pote etiam causa eorum. Creaturæq; subinde à Deo, & accidentia à substantiā in suo esse dependent: ergo ens propter rationem significans de Deo, & creaturis, de substantiā, & accidentibus non vniuocē, sed analogiæ dicitur. Respondeo primò, hoc argumentum, si quid probat, probare vniuocū ferè nomen esse vniuocum eorū, quæ citra omnē controverſiā vniuoca sunt. Cū enim inter se substantias, inter corpora, inter viuentia, inter animalia, & inter homines alia sint cause aliorum, & omnis causa prior naturā sit, quā effectus, ratio communis substantia, corporis, viuentis, animalis, & hominis

I 2 prius

Pharus Scientiarum

100

prius à causis, quā ab effectibus participabilis erit; subindeque nomina hæc tales rationes significantia *substantia*, *corpus*, *viuens*, *animal*, *homo*, respectu eorum, de quibus dicuntur, non vniuoca, sed analogia erunt. Tantumdemque de similibus circa omne dubium vniuocis erit dicendum; quod est absurdum. Ex quo patet argumentum oppositum nihil probare. Respondeo ergo ad illud, secundum. Rationem entis abstractam à Deo, & creaturis, & à substantiæ, & accidentibus physicè quidè prius in Deo, quā in creaturis, & in substantiæ, quā in accidentibus repetiri, quā prioritate Deus, quā creaturæ, & substantia, quā accidentia prior physicè est: quia talis ratio physicè aliud non est à Deo, & creaturis, & substantia, & accidentibus. Logicè tamen, & metaphysicè consideratam in statu abstractionis, non prius à Deo, quā à creaturis, nec prius à substantiæ, quā ab accidentibus ex suo intrinseco concepitu participabilem esse: quia in eo ita equè est indiferens ad cuncta, quibus communis est, ut potè præcisa in eo statu ab omni eo, quo diversificatur in singulis; atque adeo à rationibus causæ, & effectus, dependentiæ, & independentiæ &c. Ex quo patet nihil desiderari, quominus *ens* propter talen rationem significans vniuocum sit. Adeo. Si cū vniuocitate obiectu rationis entis stare posset, ut ea prius à Deo, quā à creaturis, & à substantiæ, quā ab accidentibus ex suo intrinseco concepitu participabilis esset; adhuc *ens* respectu eorum vniuocum fore: quia adhuc conueniret illi vniuocorum definitio, sed certe nequit quā potest stare. Ficeret enim inde, ut ratio entis in Deo, & creaturis, in substantiæ, & accidentibus non coniperetur à nobis purè, & exactè simili, propter ad eius adumbrationem requiritur iuxta doctrinam superstatam quæst. 8.

⁴⁶⁷ Eiusdem farinæ est argumentum aliud, quod aliqui faciunt prætendentes rationem entis communem Deo, & creaturis, substantiæ, & accidentibus inæqualem ab illis participabilem esse, indéque inferentes nomen *ens* illam significans esse analogum. Ex dictis tamen circa præcedens faciliè hoc itidem ab unoquoque & retroquebitur in argentes, & diluetur: quare in his præstandis non immoratur.

⁴⁶⁸ Quartò obiciunt ali. Ratio entis transcendit per inclusionem metaphysicam usque ad ultimas differentias Dei, & creaturatum, substantiarumque, & accidentium: ergo non potest esse simpliciter eadem in istis omnibus, adhuc logicè, ut potè quorum differentiæ ultimæ diversissimæ sunt, sed necessariò debet esse partim eadem, partim diuersa: ergo nomen *ens* propter rationem significans non potest esse vniuocum, sed analogum necessariò esse debet. Respondeo primò hoc argumentum, quæcum probati nomen *ens* non posse esse vniuocum respectu substantiarum seorsim, nec respectu viuentium, nec respectu animalium, nec respectu inferiorum cuiusvis ceterorum generum seorsim, ut potè quorum differentiæ ultimæ, quas transcendit ratio entis, diversissimæ sunt, quod tamen à communis Philosophorum consensu videtur alienum. Respondeo secundò negando rationem entis transcendere per inclusionem metaphysicam usque ad ultimas differentias eorum, quibus communis est; id enim est falsum, ut constat ex dictis q. 20. *proposit. 1. 2. 3.* quo penitus argumentum ruit. Respondeo tertio, supposito, quod ratio entis sub uno conceptu obiectu omnibus entibus communis sit adunabilis, ut in argumento supponitur, non posse non illam præcisè sumptam in singulis suis inferioribus ex-

et, & purè similem, atque adeo vniuocam esse, iuxta doctrinam statutam dicta q. 8. Quod si supposita transcendentia eius per inclusionem apud me impossibili, in singulis suis inferioribus purè, & ex. & similis nequeat euadere, de quo non curio, nequit quā erit sub uno conceptu adunabilis. Cum tamen adunabilem esse, & Aduersarij fateantur, & suprà à me q. 21. *proposit. 1.* absolute probatum sit. Ex quibus patet argumentum ab ipsius factum nihil praestare contra me.

Quinto obiciunt Accidētia ex eo præcisè dicuntur entia, quia sunt aliquid substantia, quia per se simpliciter, & propriè est ens, tancundemque euentur creaturis comparatis cum Deo: ergo ens non vniuocè, sed analogicè dicitur de substantiæ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis. Nego antecedens, accepto ente, ut modò illud accipimus, pro existente, aut potente existere. Accidētia quippe per se simpliciter, & propriè existunt, & possunt existere, tametsi cum dependētiā à substantiæ, tinqā à suo subiecto, & creaturæ & per se etiam propriè, & simpliciter existunt, possuntque existere, tametsi cum dependētiā à Deo, tanquam à suo efficiente, ecque titulo non vero in argumento assignato entia in acceptione dicta appellantur. Quidam ens ita sumptum de substantiæ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis dicitur vniuocè.

Propositio 2.

Nomen *ens* immediate sumptum pro essente quidem essentiale, & pro essente quidem accidentale non vniuocè; sed analogicè de illis dicitur analogia attributionis, sive, ut loquitur Arist, ad unum, vel ab uno.

Ita sentit ipsi Arist. lib. 4. *Metaph. cap. 1. & lib. 3. cap. 7. & lib. 7. cap. 1.* siveque alibi, & cum eo S. Th. aliique Peripateticū communiter, & ratio est: quia essenti quidem essentiale, seu substantiale, & essenti quidem accidentale, quorum primum Arist. ens per se, secundum ens per accidentem vocat, ut *supra notauimus* propter immediate cadentibus sub nomine *ens* vna ratio communis non datur, ut *supra* q. 21. *proposit. 2.* probatum est. Constat autem ex dictis in hac q. *hypoth. 1. & 2.* nomen significans plura non sibi vna ratione cunctis communis, sed sub diversis non vniuocum, sed vel *æquiuocum*, vel analogum esse. Est autem *ens* ita *vsurpatum* analogiæ attributionis, sive ad vnum, vel ab uno, quatenus *ens* ita *vsurpatum* primariò, & per se dicitur de essente quidem essentiale, seu substantiale, secundariò autem, & per accidentem de essente quidem accidentiale, & quod subiectum, quod ab actu essendi substantiæ, sive identificante dicitur ens primariò, & per se est, sive identificat sibi suam essentiam, sive substantiam. Secundariò autem, & per accidentem sibi adiunctum est, sive identificat sibi concretum accidentale ex se ipso, & tali accidente adiuncto coalescens.

Vnde cognoscet Arist. locis citatis, ut textus eius pra. se ferunt, pro eodē sumere substantiæ, & essentiæ, cui nomen *ens* primariò, & per se conuenire ceteri propter rationes datam: per accidentia autem, quibus conuenire arbitratur secundariò, & per accidentem, dicitur intelligere eū cōcreta accidentia diecti, ubi accidentia propriorum accidentiū per adiunctionem ad subiectū funguntur munere. Ceteroquin ipsa accidentia secundū se, & abstractè cōsiderata, quo patet cōsiderant per se habent, cāque sibi primariò, & per se identificant per actū essendi substantiū, idcirco

Disp. XVII. De vnit. & plur. rer. Quæst. XXII. 101

circum inter entia per se, & essentialia, seu substantia, iuxta mentem Aristotelis censenda sunt. Vnde autem ad rem plura à nobis dicta supra disp. 9. quæst. 1. & 2.

Propositio 3.

472 Nomen *ens* immediatè sumptum pro essente quidpiam increatum, & pro essente quidpiam creatum non vniuocum, sed analogum est tespēctu Dei, & creaturarum.

Hoc sensu veniunt mihi intelligendi Auctores, qui absolute pronunciant nomen *ens* de Deo, & creaturis non vniuocē dici, sed analogicē. Probo autem, propositionem, quia nomen *ens* ita vñiupatum vnam rationem communem Deo, & creaturis significare nequit, iuxta dicta *questio vñigesimaprīma*, *propositio 3.* Ergo respectu Dei, & creaturarum vniuocum esse non potest: Erit ergo analogum: quia sicut Deus ab actu essendi, quo sibi identificat suam essentiam increatam, dicitur *ens* putā increatum; ita creatura ab actu essendi, quo sibi identificat suam essentiam creatam, dicitur entia, putā creat. In quibus extremis quādam proportionalitatis analogiam cernere est.

Propositio 4.

473 Quodlibet aliorum prædicatorum transcendentium, quæ recensuimus *questio vñigesimaprīma*, nonnē significans illud vniuocum est comparatione eorum, de quibus dicitur.

Quia, vt statuimus *questio vñigesimaprīma*, *propositio 4.* quodlibet talium prædicatorum conceptus quidam est obiectuē vñus, communisque pluribus, per vnumque nomen eisdem etiam commōne significatur. Quo nihil ad vniuocationem eius desideratur iuxta definitionem vniuocorum traditam supra *hypothesis 1.*

474 Ex dictis in hāc, & præcedente questione nonnulla conlectaria sunt colligenda. Prīus tamen est adnotandum nos dīlā disp. 9. quæst. 1. & 2. distinctionis gratiā appellasse ens sumptum pro existente ens existentialē; sumptum verò pro essente quidpiam ens essentialē (propter essentialē existentiā contrapponit) diuidentes hoc cum Arist. in essentialē per se, quale est, quod sibi identificat essentialē per se; & essentialē per accidens, quale est, quod sibi identificat concretum accidētale, iuxta *superioris* dicta. Et quoniam ens etiam pro potente existere, & pro potente esse quidpiam accipi solet: rūbus existentiā in existentiā actuale, & existentiā potentiale diuīsimus. Similiterque ens essentialē in actuale, & potentiale. Quibus appellationibus etiam imprætentiarum vñem distinctionis, & breuitatis gratiā, in conlectariis, quæ sequuntur.

Conlectarium 3.

475 Nomen *ens* comparatione entis existentiā, & entis essentialē equiuocum est.

Quia ens existentiā, & ens essentialē extrema sunt valde inter se dissimilia, in vñumque proinde conceptum obiectū per nomen *ens* significabilem non coenit, sed immediate, quā dissimilia per nomen *ens* significantur, arque adeo equiuocē. Quemadmodum actus existendi, qui forma est prioris concreti, & actus essendi quidpiam, qui est forma posterioris, vñpotē valde inter se

Pharus Scientiarum, Tom. II.

dissimiles, & equiuocē etiam significantur per verbum esse. Quæ omnia ex superiori dictis satis sunt nota.

Conlectarium 2.

Nomen *ens* comparatione entis actualis, & potentialis (tam existentialis, quam essentialis) etiam est equiuocum, aut analogum.

Quia etiam potentia ad essendum, & actus essendi, quæ talium concretorum sunt forma, arque adeo & concreta ipsa dissimilia sunt inter se, vt constat; in eamdemque prōinde rationem per nomen *ens* significatam non coenit, sed solo in nomine ipso conueniunt; arque adeo vel equiuocē, vel analogiē, si ob habitudinem vnius ad aliud ex uno ad aliud nomen extensum est, vt videtur. Hac etiam ex *suprà* dictis satis nota sunt.

Conlectarium 3.

Conceptus obiectū significatus per nomen *ens* sumptum vel pro existente, vel pro potente existere, quo pacto vniuocum esse statuimus *propositio 1.* comparatione omnium vel existentium, vel potentium existere vere, & proprie est vniuersalitatis respectu eorumdem. Prōindeque ad aliquam pertinet ex speciebus prædicabilium vniuersalium recentis *quest. 7.*

Prima pars huius conlectarii inde constat: quia conceptus obiectū per nomen vniuocum multis commune significatus, eo ipso est vñus conueniens multis, & prædicabilis de multis, vt constat ex dictis. Quod ipsum est esse illum verē, propriēque vniuersalem. Secunda autem pars constat ex eo, quod nulla est species vniuersalitatis, quæ in recentis loco citato comprehensa non sit.

Sed quæris, ad quam speciem vniuersalitatis pertinet ens dictum? Respondeo ens sumptum pro potente existere respectu quorundam suorum inferiorum esse genus; respectu aliorum speciem; & respectu aliorum passionum communem: nempe respectu substantiæ, & accidentis est genus immediatum; respectu hominis, leonis, &c. genus remotissimum: quia de hisce omnibus prædicatur ut pars metaphysica per aliam partem contrahibilis; respectu verō huius, & illius entis, & ceterorum ut sic est species: quia prædicatur de illis, ut de individualibus incompletis tanquam essentia integra communis eorum: respectu autem differentiarum substantiæ, & accidentis, hominis, & leonis &c. est passio communis: quia de his prædicatur ut accidentis ipsis commune, & necessarium, vñpotē, quod non per inclusionem, sed per adiunctionem metaphysicam transcendit eiusmodi differentias iuxta doctrinam suprà statutam q. 2c. Nec nouum est eundem conceptum obiectū multis communem ad plures, diuersasque species vniuersalitatis, seu prædicabilis pertinere penes diuersa inferiora, subiecta, ad quæ comparatur. Animal enim respectu huius, & illius animalis est species; respectu huius, & illius hominis est prædicabile mixtum; respectu leonis, & canis est genus; respectu rugibilis, & larrabilis est passio communis &c. De quo in superioribus etiam satis est dictum.

Iam verò ens sumptum pro existente actu, si 479 comparetur ad hoc, & illud existens actu, quā tale erit species. Si conspatetur ad Deum sumptum secundum se cum præcisione ab existentiā, passio propriam metaphysica erit eius vñpotē prædicatum nostrō modo concipiendi adiunctionis Deo

sic concepto actum existendi ipsi conueniens re-
cellari. Si vero comparatur ad creaturas simi-
liter secundum se conceptas accidentis earum me-
taphysicum, atque contingens erit, ut ipse qui-
bus contingenter evenit actu existere: quo pa-
cto *disputatione nona, quastione septima* expli-
cuimus.

Consectarium 4.

480 Cæteratidem prædicabilia transcendentia, quæ
vniuoca esse statuimus proposit. 4. vniuersalia pro-
priæ sunt, ad suaque species vniuersalis conuen-
taneæ ad nuper dicta spectabunt.

Quia de iis omnibus, quod ad rem attinet,
perinde ac de prædicabili transcendentí entis
nuper exposito philosophandum venit, ut con-
sideranti pereat.

Consectarium 5.

481 Nomen *accidens*, propt id significat, quod al-
teri adiiciunt ut subiecto, vniuocum est respectu
omnium accidentium.

Quia in hoc, quod est subiecto adiici omnia
accidentia concipiuntur à nobis exactè similia: ad-
eoque sub uno conceptu cunctis communis per
nomen *accidens* significabili adunabila sunt, de
factoque adunantur à nobis. Quo nihil deside-
ratum, ut illa in tali conceptu, & nomine conuen-
iant vniuocè. Vnde eti alii accidentis concep-
tus transcendentis sit, vniuersalis nihilominus pro-
priæ est, ad suaque vniuersalitatis species spectat,
quemadmodum de ente, & aliis transcendentibus
conf. 3. & 4. expositum est.

482 Mitto alia plura, quæ ex dictis' facile ab uno-

quoque colligi poterunt. Per ea enim, quæ hu-
cunque sunt tradita, facile quisque diuidicre po-
terit, quænam vocabula vniuoca, & quænam
æquiuoca, sive analogia dicenda sint; & quomodo
quilibet conceptus communis per quævis vocabu-
la vniuoca significati vniuersales sint, ad quasque
species vniuersalis pertineant.

Hoc unum adnoto, quod iam tertii *quæstio-48;*
ne octava, persæpe vnu venire, ut nomina, quæ
iuxta suam primævam significationem æquiuoca,
vel analogia sunt: eo quod non ad unum commu-
nem pluribus, sed ad plures, diuersosque con-
ceptus immediate significandos primi sunt im-
posita, communiter vñut pertrit tanquam vniu-
oca; eo quod veluti reflexè quodammodo vniu-
oca facta sunt: nimirum, quia licet primarii conce-
ptus obiectorum, ad quos immediate significan-
dos imposita sunt, à diuersitate phantasmatum
sensibilium, in quibus sunt à nobis concepta ta-
lia obiecta, iuxta doctrinam suprà statutam *dispu-
tatione secunda, quæstione teria: & sepe alibi, di-
uersi evaserint; secundarij tamen eorumdem ob-
iectorum conceptus, quos per phantasma ipsorum
nominum solemus formare, exactè similes;
atque adeo in unum adunabiles sunt, de facto
que à nobis adunantur, siveque adunati per eadem
nomina significandi veniunt. Quo nihil de-
est, quominus hæc veluti per reflexionem quan-
dam vniuoca euadant, tametsi directè spectatæ
æquiuoca, vel analogia sunt. Taliæque subinde lo-
quendo absolue dicantur. Ita contingit haud
dubie in ipsis nominibus *Res, entitas, essentia,
quiditas: aliquid, quicquam, hoc, illud, illud,
ipsum, quod, & cæteris huiusmodi.* Imò in ple-
riusque aliis æquiuocis, & analogis ita contingit
re videatur.*

TRACTA